FADEEV

Infrîngere

43

BIBLIOTECA
PENTRU TOȚI

Clubul cărții digitale 2022

In colecția

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

vor apărea:

M. SADOVEANU
Povestiri despre vînători și pescari

M. PREDA
Morometii

JACK LONDON
Călcîiul de fier

N. D. COCEA
Pagini alese

* * *
Flori alese din poezia populară

I. L. CARAGIALE
Nuvele și povestiri

E. ZOLA
Germinal vol. I

LEI 4

FADEEV
43
ESDA

A. F A D E E V

Înfrîngere

Ediția a II-a

1960

B I B L I O T E C A P E N T R U T O Ț I

E S. P. L. A. • C A R T E A R U S Ă

Clubul cărții digitale 2022

Traducere de
Marcel Gafton şi *Maria Roth*

А. А. Фадеев
РАЗГРОМ
Государственное Издательство
Художественной Литературы
Москва — 1952

CUVÎNT ÎNAINTE

Adevăratul scriitor caută să despice zările viitorului, să-i dezvăluie omului mereu alte orizonturi şi să-i pună în lumină virtuţi care zăceau ignorate în el, să-i dea o permanentă şi viguroasă încredere în sine şi în puterile sale.

Unul din cei mai de frunte scriitori sovietici, cu circulaţie largă în literatura mondială, este Alexandr Fadeev. El face parte din primele promoţii de scriitori, crescuţi şi educaţi de Puterea Sovietică.

După războiul civil, cînd pretutindeni, în ţintirimul uzinelor năpădite de ierburi, mai zăceau maşini ruginite, cînd încă nu existau planuri cincinale şi nu începuse din plin şi metodic opera de construcţie, scriitorii sovietici abia îşi lepădaseră straiele ostăşeşti şi armele de luptă pentru a lua în mînă condeiul.

În cuvîntul rostit către scriitorii din toată lumea, la Paris, în 1951, Fadeev arăta cum a fost creată la început literatura sovietică. „A fost creată de oameni ca noi. Cînd la sfîrşitul războiului civil ne-am reunit pentru întîia oară, venind din toate unghiurile imensei noastre patrii, tineri comunişti şi, mai adesea încă, tineri fără de partid, am fost uimiţi de asemănarea, de înrudirea biografiilor noastre, deşi destinul individual al fiecăruia fusese diferit... Intram în literatură în valuri succesive, eram numeroşi. Aduceam fiecare experienţa noastră personală de viaţă, individualitatea noastră.

Eram uniți prin sentimentul lumii noi, pe care o știam a noastră, și prin atașamentul față de această lume...“

Născut la 24 decembrie 1901, în orașul Kimrî, gubernia Tver (astăzi regiunea Kalinin), A. Fadeev își petrece copilăria în Extremul Orient. Intrat la 17 ani în partid, angajat din prima sa tinerețe pe drumul revoluției, A. Fadeev și-a legat pentru totdeauna viața de lupta eroică a poporului sovietic pentru instaurarea regimului socialist, pentru triumful ideilor comunismului.

În timpul războiului civil ia parte la lupta poporului pentru apărarea tînărului stat sovietic, contribuind în Extremul Orient la zdrobirea contrarevoluției și a intervenției străine. În februarie 1921, A. Fadeev este ales delegat la cel de al X-lea Congres al Partidului Bolșevic. În această calitate pleacă din nou la luptă pentru a lua parte la înăbușirea răscoalei contrarevoluționare din Kronstadt, unde este grav rănit. Se însănătoșește după o îndelungată îngrijire medicală, este demobilizat și pleacă să studieze la Institutul de Mine din Moscova, desfășurînd totodată o intensă activitate de partid. Tot în această perioadă, Fadeev își începe și activitatea literară. Publică succesiv nuvelele : „Revărsarea“ (1923) și „Contra Curentului“ (1924), iar în anul 1926 romanul „Înfrîngere“, care-l consacră ca scriitor și-l determină să se dedice în întregime literaturii. Ales membru în conducerea Asociației Scriitorilor Proletari din Rusia și, mai tîrziu, secretar general al Uniunii Scriitorilor Sovietici, A. Fadeev desfășoară mai bine de 30 de ani o vie și intensă activitate pentru crearea și dezvoltarea noii literaturi sovietice.

Neobosit luptător pentru cauza construirii comunismului, pentru cauza păcii, atît de scumpă omului sovietic și tuturor oamenilor cinstiți din lumea întreagă, A. Fadeev și-a pus toate forțele, toată puterea sa creatoare în slujba și pentru triumful acestor nobile idealuri.

La 13 mai 1956, A. Fadeev moare în vîrstă de numai 55 ani. Membru supleant al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, deputat în Sovietul Suprem al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, secretar al Uniunii Scriitorilor Sovietici, Alexandr Fadeev a fost și un luptător activ în mișcarea mondială

a partizanilor păcii. Trimis în fruntea delegațiilor sovietice la Congresele Internaționale pentru Apărarea Păcii de la Wroclaw (1948), Paris (1949), New-York (1949), Varșovia (1950) etc., Fadeev a fost ales membru în biroul Consiliului Mondial al Păcii și membru în Prezidiul Comitetului Sovietic pentru Apărarea Păcii.

*

Pătrunsă de o dragoste profundă pentru poporul său și de o încredere fără limită în victoria comunismului, opera lui Fadeev face parte integrantă din patrimoniul culturii socialiste. Trăsătura distinctivă a drumului parcurs de Fadeev constă în faptul că el s-a format ca om și scriitor în rîndurile partidului, fiind crescut și educat de partid.

Partinitatea a fost aceea care l-a ajutat pe Fadeev să scrie, să ajungă prin operele lui în primele rînduri ale literaturii sovietice.

*

Primele sale nuvele, „Revărsarea“ și „Contra Curentului“, precum și romanele „Înfrîngere“ și „Ultimul din Udeghe“ au ca temă desfășurarea războiului civil în Extremul Orient.

Fadeev are meritul de a fi înțeles și înfățișat anii de luptă ai războiului civil într-o adîncă perspectivă istorică a mersului înainte spre victorie. El își centrează acțiunea scrierilor sale în jurul bolșevicilor. Fadeev vede în muncitorime forța principală a poporului și a revoluției, sprijinul cel mai de seamă al tînărului stat sovietic împotriva dușmanilor săi interni și externi, iar în bolșevici pe cei mai buni fii ai poporului, care conduc și însuflețesc lupta maselor în numele și cu ajutorul de zi cu zi al partidului lor.

Fadeev privește lucrurile de pe poziția înțelegerii omului cu toate trăsăturile lui morale, moștenite de la vechea societate răsturnată de revoluție, dar, în același timp, el analizează cu minuțiozitate procesul de transformare a acestui om. Urmărind clipă de clipă viața sufletească a eroilor săi, el surprinde toate frămîntările lor lăuntrice, toate ezitările lor, tot ceea ce face ca omul să lupte cu

propria lui ființă, să-și învingă slăbiciunile și să devină omul nou, omul sovietic.

Înfățișînd transformarea omului sovietic indisolubil legată și determinată de însuși mersul înainte al revoluției, Fadeev redă cu o mare măiestrie artistică și în modul cel mai convingător acest greu proces – făurirea luptătorilor și apărătorilor ei, subliniind faptul că războiul civil a făcut o selecție a materialului uman.

Anilor Marelui Război pentru Apărarea Patriei, unul din cele mai de seamă evenimente din viața poporului sovietic, Fadeev le-a închinat romanul „Tînăra gardă", adevărată epopee a omului sovietic și a credinței sale nestrămutate în izbînda luptei ce o duce împotriva celor mai negre forțe ale societății, o epopee a sacrificiului său legendar pentru salvarea libertăților cucerite, pentru eliberarea lumii de primejdia tiraniei fasciste. Apărut imediat după terminarea războiului, romanul „Tînăra gardă" s-a bucurat de o largă răspîndire, făcînd cunoscute pe întregul glob numele orășelului minier Krasnodon, numele lui Oleg Koșevoi și ale tovarășilor săi de luptă.

*

Arătam înainte că, înfățișînd transformarea omului sovietic indisolubil legată de însuși mersul înainte al revoluției, în primele lui romane și îndeosebi în „Înfrîngere", Fadeev evidențiază rolul selectiv pe care l-a avut războiul civil pentru materialul uman.

Firile slabe, meschine, egoiste ori iremediabil orbite de strălucirea mincinoasă a vechii societăți s-au osîndit ele însele la pieire. În schimb, din cei viguroși sufletește, puternici, dîrji, cinstiți și, mai ales, devotați cauzei celei mai înaintate, focul revoluției și al războiului civil a călit caractere, oameni adevărați, oameni noi, oameni sovietici. Acest proces ne este înfățișat cu multă convingere și măiestrie artistică în „Înfrîngere".

Romanul relatează unul din numeroasele episoade dramatice de luptă a partizanilor din războiul civil. Autorul ne înfățișează soarta unui detașament de partizani din Extremul Orient, viața de toate zilele a detașamentului, luptele lui, urmărirea și încercuirea

lui de către albi, apărarea partizanilor și eforturile lor de a ieși din încercuire, nu numai pentru a-și salva viața, ci pentru a reintra în luptă. Asistăm la pieirea celor mai mulți dintre ei în aceste încercări, dar și la scăparea din încercuire a unui număr restrîns de luptători, deși sleiți, dar gata să reînceapă lupta. Zugrăvind aceste tablouri, Fadeev ne dă conținutul de idei al romanului, fără teoretizări abstracte, legînd totul de realitățile imediate ale situațiilor înfățișate.

Ideea centrală a romanului, pe care Fadeev o face să treacă asemenea unui fir roșu de-a lungul întregii cărți, este aceea că revoluția socialistă trezește la viață nouă masele largi ale poporului, care, sub conducerea bolșevicilor, se reeducă, se transformă în oameni și luptători conștienți și activi împotriva exploatatorilor și asupritorilor.

„Înfrîngere" este o operă care zugrăvește problemele mari ale omului și ale contemporaneității.

Însuși titlul romanului ne indică aspectele contradictorii ale realității, pe care Fadeev n-o înfrumusețează, ci o prezintă așa cum e.

Fiecare din eroii romanului reprezintă o individualitate bine conturată. În același timp însă, toți ridică probleme morale, culturale și ideologice, care privesc transformarea și formarea din mers, în focul și practica revoluției și a războiului civil, a omului nou, a cetățeanului sovietic.

Aproape toți partizanii din detașament pier. Cu toate acestea, închizînd ultima filă a cărții, cititorul nu numai că nu are simțămîntul deznădejdii, ci dimpotrivă, este stăpînit de o intensă emoție, plină de încredere nețărmurită în victoria inevitabilă, în forța mișcării revoluționare a maselor, o victorie sigură, care vine, se apropie, dar cunoaște pe drum și înfrîngeri. Aceste înfrîngeri nu numai că sînt temporare, dar determină chiar victoria finală pentru că întăresc și înarmează pe acei ce o vor cuceri pînă la urmă.

Dreptatea cauzei pentru care luptă partizanii detașamentului este și apare indiscutabilă, cu toate că unii din purtătorii acestei dreptăți sînt încă analfabeți, întunecați la minte și în multe pătrunși încă de prejudecățile vechii societăți.

În Rusia eliberată de sub jugul țarist, anii războiului civil reprezintă nu numai răsturnarea vechilor instituții putrede, dar și răsturnarea „valorilor morale" ale țarismului, la fel de putrede. În războiul civil oamenii au avut de luptat nu numai împotriva dușmanilor statului sovietic, dar totodată și împotriva a tot ceea ce era vechi în ei înșiși.

Descrierea acțiunilor de luptă ale detașamentului de partizani condus de bolșevicul Levinson, viața de toate zilele în pădure și în sate, orele de răgaz, marșurile și recunoașterile, întîlnirile și relațiile partizanilor cu țăranii, retragerea și moartea multora dintre partizani îl introduc pe cititor în clocotul și complexitatea luptei revoluționare, cu tot ceea ce este strîns legat de ea și de oamenii care participă la ea.

Nucleul detașamentului este alcătuit din muncitori minieri. În fruntea lor stau comuniști ca Levinson și doctorul Stașinski, acesta din urmă om cult și vechi revoluționar. În total o sută cincizeci de oameni, destul de diferiți între ei. Cu toate acestea, ei sînt uniți printr-o voință unică, o voință care introduce ordinea și spiritul bolșevic și care împiedică orice fărîmițare a detașamentului.

Care sînt trăsăturile noi ale poporului devenit creatorul noii istorii a omenirii ?

Cine sînt oamenii care conduc poporul în lupta pentru noua orînduire a vieții, cum sînt ei, din ce aluat sînt plămădiți ?

Întreg romanul, toată acțiunea lui, în plină desfășurare, ne impune să ne oprim mai întîi asupra figurii lui Levinson, comandantul bolșevic al detașamentului de partizani.

Levinson aduce în detașament linia conștiinței proletare, a voinței comuniste, ideile luminoase ale socialismului, devotamentul față de popor, ura față de exploatare și exploatatori, elementele morale care l-au integrat în rîndurile partidului și-i dau tăria să conducă oamenii din detașament pe drumul luptei revoluționare.

Fadeev nu idealizează de loc figura lui Levinson.

Simplu, aproape neobservat la ședințe, prietenos și apropiat, el nu se supără nici măcar la glumele grosolane, care pe alt comandant ar putea să-l jignească. Nearătos, modest, din tot ce face lasă impresia unui om obișnuit, tocmai prin naturalețea sa. Dar, la

nevoie, Levinson, omul cald și prietenos, știe să tune cu o voce de metal, să amenințe, să pedepsească sau chiar să-și folosească arma. Iată în cîteva linii trăsăturile comandantului bolșevic de detașament. El este tipul noului comandant, conducător de mase, om între oameni și dîrz luptător. Simple și complicate, adînci și multilaterale sînt relațiile comandantului cu partizanii, și din aceste diferite situații, în care-l vedem pe Levinson, rezultă în mod convingător și clar situațiile complexe în care erau puși bolșevicii în anii de luptă pentru Puterea Sovietică. Bolșevicii trebuiau să găsească și au găsit metodele cele mai juste, cele mai accesibile și apropiate oamenilor pentru a le imprima conduita comunistă în luptă, în viața de toate zilele, în aspirațiile lor.

Levinson iubește oamenii, dar dragostea lui nu e călduță, dragostea lui pentru oameni are o nouă semnificație, aceea a umanismului bolșevic, care te obligă să lupți activ pentru condițiile de viață cele mai drepte, cele mai bune, cele mai demne.

Levinson nu este erou cu orice preț, el este un om și încă un om plin de contradicții, care, învățînd și modelînd în alții trăsăturile noi ale vieții, își trage forța din lupta pe care o duce cu el însuși. Lucrul cel mai de temut pentru Levinson nu este moartea fizică a lui sau a tovarășilor lui. El veghează permanent asupra sa și asupra celorlalți pentru a nu slăbi acea tărie sufletească care-l unește cu masa detașamentului într-un tot unic.

Prin viața sa spirituală deosebit de bogată și complexă, Levinson ne arată cum rațiunea bolșevică din om poate veni în contradicție cu propriile lui slăbiciuni, cu propriile lui obiceiuri. Controlîndu-se în permanență, neuitînd nici o clipă marea sa răspundere față de detașament, pentru readucerea lui în luptă, pentru soarta revoluției în general, Levinson luptă continuu spre a învinge propriile sale slăbiciuni omenești, se călește călind pe alții.

O altă figură centrală din viața detașamentului de partizani este Timofei Dubov, muncitor minier din Sucean. Pentru Timofei Dubov a fi miner este cel mai înalt titlu pe care îl poate avea un om.

Om tare, hotărît și înflăcărat, vorbind un limbaj dur și cu șefii și cu subalternii, Timofei Dubov este reprezentantul tipic al acelora

din care s-au făurit în momentele grele ale războiului civil batalioanele de fier ale proletarilor.

Muncitor conștient, crescut în școala revoluției, el a ajuns să înțeleagă rolul istoric al muncitorilor, rolul lor hegemon în revoluție. Timofei Dubov își bazează toate acțiunile pe claritatea ideilor și a vieții clasei lui.

Alături de Dubov stă cel mai apropiat prieten și ajutor al lui, Goncearenko. Apare puțin în roman, dar cititorul îl vede și îi simte prezența chiar și atunci cînd nu se vorbește direct de el. Deștept, modest, vesel, cu mult umor uneori, Goncearenko aduce în detașament prospețimea omului din popor, dornic să învețe și să lupte pentru o viață mai bună.

Unul din ajutoarele comandantului este Baklanov, tînăr din mediul muncitoresc, care s-a încadrat cu tot avîntul lui tineresc în lupta pentru apărarea patriei sovietice. El este de-a dreptul îndrăgostit de comandantul său de la care se străduiește să preia totul : experiența, gesturile, faptele, felul de a vorbi cu oamenii, felul de a fi, să-i semene întru totul.

Aceștia sînt oamenii detașamentului, care, alături de Levinson și Stașinski, întruchipează temelia revoluției proletare, conștiința proletară, disciplina, devotamentul pentru cauza poporului.

Alături de acești muncitori, eroi ai revoluției proletare, Fadeev ne înfățișează chipul unuia dintre comandanții de pluton, păstorul Meteliță.

Puternic, frumos în toată înfățișarea lui, și morală, și fizică, Meteliță aduce în roman figura omului simplu de la țară care s-a ridicat la luptă pentru Puterea Sovietică. Contrar aparențelor, Meteliță are o viață sufletească deosebit de bogată, căutînd tot timpul confirmarea justeței acțiunilor și atitudinilor sale în popor, la oamenii simpli pe care-i consideră judecători ai faptelor sale. El nu încetează să fie frămîntat de aceasta nici atunci cînd, prins de dușmani și dus spre locul de execuție, caută să surprindă în ochii oamenilor răspuns la întrebările sale.

Realismul lui Fadeev se manifestă cu deosebită putere în zugrăvirea figurii lui Morozka.

Morozka aparține și el grupului de mineri din Sucean, însă el este rămas în urmă față de ceilalți mineri, nedisciplinat, cu înclinații spre băutură, destrăbălare etc.

Oameni ca Morozka, educați de clasa lor și de condițiile vieții lor, sînt chemați să devină ziditori ai noii societăți, și în procesul luptei pentru această nouă societate se vor transforma și ei. Oameni ca Ivan Morozka, cu toată înapoierea lor momentană, sînt gata să-și dea viața pentru popor, pentru revoluție.

Din punctul de vedere al moralei burgheze, Mecik, care nu înjură, nu bea, este politicos, ar trebui situat pe o treaptă superioară lui Morozka. În realitate, însă, Morozka și ceilalți flăcăi asemănători lui sînt îndreptățiți să disprețuiască oameni ca Mecik, și aceasta pentru că din punctul de vedere al moralei proletare, Morozka se situează deasupra lui Mecik prin atitudinea sa față de problemele fundamentale ale revoluției.

În romanul „Înfrîngere" scriitorul acordă locul primordial noului care își croiește drum cu hotărîre, și tocmai în această trăsătură și-a găsit expresia realismul lui Fadeev. El îl înconjoară pe Morozka cu înțelegere, nu datorită unui dulceag sentimentalism față de popor, ci pentru că, cu toate lipsurile sale, Morozka reprezintă noul care se transformă și crește văzînd cu ochii.

Faptul că Mecik este zugrăvit ca un om care numai prin tangență are legătură cu revoluția, cu interesele ei vitale, subliniază partinitatea lui Fadeev. Din conflictul sufletesc al lui Mecik cu detașamentul de partizani, Fadeev evidențiază inconsistența moralei burgheze. Mecik nu este un dușman direct al revoluției, el înțelege în felul lui năzuințele poporului ; i se pare că este capabil chiar să-și dea și viața pentru popor, însă în realitate el ne apare nepregătit pentru aceasta, incapabil să se integreze în rîndurile luptătorilor pentru cauza poporului. El este un individualist, are psihologia exploatatorului, care vede în orice profitul personal. Pentru Mecik revoluția este o cale frumoasă și romantică pentru afirmarea persoanei sale. El se apropie de orice lucru în primul rînd din punctul de vedere al intereselor personale.

Meteliță, Morozka, Levinson și alții, în numele cauzei poporului, sînt gata să meargă la moarte fără a sta pe gînduri, fără a se tîrgui

cu ei înşişi. Ei sînt patrioţi şi revoluţionari consecvenţi. Mecik caută scop, explicaţii în ceea ce face, dar nu un scop al revoluţiei, ci al său personal, şi prin aceasta se condamnă singur la excludere din rîndurile revoluţionarilor.

*

Din prezentarea succintă a eroilor principali din „Înfrîngere", constatăm că, în realizarea operei sale, Fadeev s-a situat pe poziţiile esenţiale ale realismului socialist, bazate pe partinitatea comunistă.

Dacă cercetăm cu atenţie întreaga literatură sovietică, constatăm că şi-au cîştigat viabilitate şi dragostea oamenilor sovietici accle opere în care prezentarea realităţii, chipurile luptătorilor pentru revoluţie, faptele poporului au fost luminate de partinitatea comunistă.

La peste 30 de ani de la apariţia romanului lui Alexandr Fadeev, „Înfrîngere", reiese deosebit de clar cauza viabilităţii lui, actualitatea lui, dragostea cu care este înconjurat ca una din lucrările cele mai populare ale literaturii sovietice, toate acestea avînd o singură explicaţie : Fadeev în „Înfrîngere" a întrebuinţat toate mijloacele artistice pentru exprimarea celui mai mare adevăr al epocii noastre, adevărul comunist.

AMARIEI

MOROZKA

Lăsînd să zăngăne pe trepte sabia lui japoneză care trecuse prin atîtea şi atîtea, Levinson ieşi în curte. Dinspre cîmp adia mireasma dulceagă a floarei de hrişcă. Sus pe cer, soarele de iulie dogorea printr-un abur alb-trandafiriu.

Curierul Morozka stătea în apropiere şi alunga cu cravaşa bibilicile ce tot dădeau tîrcoale ovăzului pe care tocmai îl întindea la uscat pe o prelată.

– Să-l duci la detaşamentul lui Şaldîba – vorbi Levinson, înmînîndu-i un plic oficial. – Spune-i că... ba nu, nu-i nevoie, găseşte totul scris acolo.

Jucîndu-se cu cravaşa, Morozka întoarse înciudat capul. Nu-i ardea să plece nicăieri. I se făcuse lehamite de drumurile astea nesfîrşite călcate din ordin, de plicurile astea de care nimeni nu avea nevoie şi mai cu seamă de ochii ăştia ai lui Levinson care nu semănau de fel cu ochii oamenilor de prin partea locului. Adînci şi mari ca nişte lacuri, ochii aceştia îl sorbeau pur şi simplu pe Morozka, cu cizme cu tot, citind în sufletul lui lucruri de care poate nici el singur nu-şi dădea seama.

„Nu-i decît un pişicher !" se gîndi curierul, clipind a obidă.

– Ce mai stai ? – se supără Levinson.

– Da' ce, tovarăşe comandant, cum e de făcut vreun drum, degrabă la Morozka. Parcă n-ar mai fi altul în detaşament...

Morozka îi vorbi dinadins cu „tovarăşe comandant", ca să fie mai oficial. De obicei îi spunea simplu, pe nume.

– Ai fi vrînd poate să mă duc eu, ai ? – întrebă Levinson răutăcios.

– De ce să te duci ? Sînt pe-aici oameni cîți vrei...

Levinson vîrî plicul în buzunar cu aerul hotărît al omului care a secătuit toate posibilitățile de înțelegere pașnică.

– Du-te, predă arma la magazie – spuse el cu un calm ucigător – și pleacă unde-i vedea cu ochii... N-am nevoie de răzvrătiți...

Vîntul adia blînd dinspre rîu, jucîndu-se în cîrlionții rebeli ai lui Morozka. În tufele încremenite de pelin de lîngă șură, greierii ferăstruiau neostenițí văzduhul încins ca un cuptor.

– Stai nițel – spuse întunecat Morozka. – Dă încoa' scrisoarea.

Și în timp ce o ascundea în sîn, mormăi, nu atît pentru Levinson, cît pentru sine :

– Să plec din detașament nu se poate ; să predau arma – și mai puțin. – Își împinse chipiul prăfuit pe ceafă și, înveselit pe neașteptate, adăugă cu glas răsunător : Nu de dragul ochilor tăi frumoși nevoie mare ne-am băgat noi în toată ciorba asta, prietene Levinson !... Ți-o spun pe șleau, cum avem noi minerii obiceiul...

– Așa da ! – rise comandantul. – Și adineauri făceai nazuri, zevzecule !...

Morozka îi apucă între degete un nasture de la haină și-i șopti tainic :

– Eu, frate, le pusesem pe toate frumușel la cale să mă reped pe la spital pe la Variuha și tu, hodoronc, îmi pici pe cap cu plicul ăsta al tău. Așa că zevzec ești tu...

Clipi șiret cu unul din ochii lui verzi-căprui și pufni, dar în rîsul lui, chiar și acum, cînd vorbea despre nevastă-sa, se furișa o nuanță de trivialitate care, cu anii, se prinsese de el ca mucegaiul.

– Timoșa ! – strigă Levinson la un flăcăiaș ce ședea buimac pe prispă – vino de păzește ovăzul, Morozka pleacă.

Lîngă șură; călare pe o copaie întoarsă cu fundul în sus, artificierul Goncearenko dregea niște saci de piele. Ars de soare, în capul gol și cu o barbă neagră-roșcată, îndesită și cîlțoasă, el stătea aplecat asupra lucrului cu fața lui ca de cremene și împungea sacii cu mișcări largi, de parcă n-ar fi mînuit un ac, ci o furcă. Omoplații puternici i se mișcau sub cămașa de cînepă, ca două pietre de moară.

– Ce, iar te călătorești ? – întrebă artificierul.

– Da ! Să trăiți, excelență bum-bum !

Morozka făcu drepți și salută ducînd palma într-un anumit loc.

– Pe loc repaus – comandă îngăduitor Goncearenko. – Și eu am fost prost ca tine. Ia spune, cu ce treabă ești trimis ?

– Uite-așa, pentru niște fleacuri ; comandantul a ordonat să mă mai dezmorțesc. De nu, zice că-ncep să mă prăsesc pe-aici.

– Nătărăule... – mormăi artificierul rupînd sfoara cu dinții. Palavragiu de Sucean ce ești !

Morozka scoase calul din șură. Armăsarul cu coama bogată își mișca urechile ciulite. Era voinic, lățos, bun trăpaș și semăna leit cu stăpînu-su : la fel de scurt pe picioarele strîmbe, cu aceiași ochi verzi-căprui și senini, cu aceeași viclenie primitivă și aceleași apucături strengărești.

– Mișka-a-a... ho... satană... – bombănea drăgăstos Morozka, strîngînd chinga. – Mișka-a-a-a... ho... ho... dobitocul domnului...

– De-ai sta să socotești care-i mai deștept din voi doi, apoi nu s-ar cădea să încaleci tu pe Mișka, ci el pe tine, zău așa ! – spuse grav artificierul.

Morozka ieși la trap în izlaz.

Drumul de țară, năpădit de bălării, mergea aciuit pe lîngă vadul rîului. Dincolo de apă se întindeau lanuri de hrișcă și de grîu scăldate în soare. Crestele albăstrii

ale munților Sihote-Alin păreau că se leagănă, împresurate de vălurile văzduhului încins.

Morozka era miner dintr-a doua generație. Bunicu-său – un moș din Sucean, obijduit de dumnezeu și de oameni, a mai trudit să-și are ogorul. Tată-său însă schimbase cernoziomul pe cărbune.

Morozka venise pe lume în baraca întunecoasă a minei nr. 2, în clipa cînd șuieratul răgușit al sirenei chema schimbul de dimineață la lucru.

– E băiat?... – făcu întrebător tată-său, după ce medicul minei ieși din cămăruța lor și-i spuse că i s-a născut într-adevăr un băiat și nu altceva.

– Al patrulea va să zică... – își făcu el resemnat socoteala. – Veselă viață... n-am ce zice...

Apoi îmbrăcă bluza de doc, neagră toată de cărbune, și o porni la lucru.

La doisprezece ani, Morozka știa să se scoale la șuieratul sirenei, să împingă vagonetele, să înjure vîrtos de mamă și să bea votcă. La exploatarea din Sucean crîșmele erau tot atît de numeroase ca și turnurile de extracție.

Cam la vreo sută de stînjeni de mină se termina rîpa și începeau gorganele. Dintr-acolo, brazii falnici, acoperiți cu mușchi, priveau cu asprime satul. În diminețile cețoase și cărunte, elanii din taiga se străduiau să acopere sirenele cu mugetul lor. Prin hăurile albăstrii dintre creste și peste trecătorile abrupte, pe șine nesfîrșite, se tîrau spre stația Kangauz, zi de zi, trenulețe încărcate cu cărbuni. Sus pe creste, tamburii înnegriți de țiței înfășurau cablurile lunecoase, tremurînd de o necurmată încordare. La poalele trecătorilor, acolo unde clădirile de piatră se furișaseră nepoftite prin cetina înmiresmată a brazilor, oamenii munceau fără să știe pentru cine. Locomotivele mititele fluierau pe toate glasurile, macaralele electrice huruiau.

Viața era cu adevărat veselă.

În viața asta Morozka nu căuta drumuri noi, ci pășea pe cele vechi, pe poteci bătute. Cînd îi veni și lui vremea,

își cumpără o cămașă de satin, cizme de box cu carîmbul rotund ca o sticlă, iar în zilele de sărbătoare începu să coboare și el în satul din vale. Acolo se bătea cu flăcăii, cînta din armonică împreună cu alții, zicea din gură cîntece de lume și „începea" fetele din sat.

La întoarcere, „ăi din mină" dădeau iama prin bostane, furînd pepeni și castraveți rotunzi de Murom și se scăldau în apa repede a rîului de munte. Glasurile lor voioase răsunau cu putere, tulburînd liniștea taigalei, iar cornul lunii îi privea pizmaș de după cîte o stîncă, în vreme ce umezeala călduță a nopții plutea leneș pe deasupra rîului.

O dată l-au dus pe Morozka la secția de poliție, unde domnea o duhoare stătută de obiele și ploșnițe. Asta s-a întîmplat în toiul grevei din aprilie, cînd apa din subterane, tulbure ca lacrimile cailor orbi din mină, se prelingea în voie în galerii, zi și noapte, fără ca nimeni s-o pompeze afară.

Nu l-au închis pentru cine știe ce faptă vitejească, ci numai pentru că nu și-a ținut gura: nădăjduiau să-l sperie și să afle de la el cine anume a pus greva la cale. Morozka a stat într-o celulă împuțită, împreună cu niște speculanți de spirt din Maikain, cărora le-a istorisit o sumedenie de anecdote fără perdea, dar nu i-a trădat pe organizatorii grevei.

Apoi, cînd i-a venit sorocul, a plecat la armată, pe front, nimerind la cavalerie. Acolo, ca toți ceilalți de altfel, a învățat să se uite de sus la pifani. A fost rănit de șase ori, de alte două ori a scăpat numai cu cîte o zdrelitură și l-au lăsat la vatră înainte să izbucnească revoluția.

Întors acasă, s-a ținut vreo două săptămîni de beții și pe urmă s-a însurat cu o teleleică blîndă și stearpă, care împingea la vagonete în mina nr. 1. Morozka le făcea pe toate fără prea multă chibzuială: viața i se

părea simplă, fără complicații, ca un castravete rotund de Murom din bostanele Suceanului.

Și poate că tocmai din pricina asta a plecat în 1918, împreună cu nevastă-sa, să apere Sovietele.

Oricum ar fi fost, însă, din clipa aceea i s-a interzis intrarea în mină. Apărarea Sovietelor dăduse greș și noile autorități nu prea se uitau cu ochi buni la asemenea flăcăi.

Mișka tropăia cu potcoavele lui mici, sîcîit de tăunii portocalii ce-i bîzîiau stăruitor pe la ureche și i se încurcau în coamă, pișcîndu-l pînă la sînge.

Morozka ieși în sectorul de luptă din Sviaghinsk. Îndărătul dealului învelit de verdele viu al tufelor de alun se ascundea Krîlovka. Acolo era cantonat detașamentul lui Șaldîba.

– Bz-z-z-z... Bz-z-z... – cîntau neobosit tăunii.

De după muchia dealului zbucni și se rostogoli spre vadul rîului o plesnitură ciudată, apoi alta și alta, ca niște fiare ce s-ar fi smuls din lanț și s-ar fi năpustit într-acolo, sfîșiind mărăcinișul.

– Stai ! – șopti Morozka, strîngînd frîul.

Mișka încremeni supus, cu tot trupul lui musculos avîntat înainte.

– Auzi ?... Se trage... – bolborosi curierul, ridicîndu-se cu băgare de seamă în scări. – Se trage !... Nu-i așa ?

Ță-ță-ță... se porni o mitralieră să latre undeva după deal, însăilînd parcă laolaltă cu un fir de foc schelălăiala asurzitoare a puștilor și scîncetul rotunjit și limpede al carabinelor japoneze.

– Galop !... – strigă Morozka cu glasul încordat și plin de tulburare.

Mașinal, vîrfurile cizmelor se înfipseră în scări, iar degetele curierului deschiseră înfrigurate tocul revolverului, în timp ce Mișka se și năpustise spre muchia dealului, prin tufișurile ce-l șfichiuiau peste piept.

Înainte să ajungă sus, Morozka opri calul.

– Așteaptă nițel aici – spuse el sărind la pămînt, și aruncă frîul liber pe oblîncul șeii. Mișka era rob credincios și n-avea nevoie să-l lege.

Morozka urcă tîrîș pînă sus pe creastă. Dinspre dreapta, dincolo de Krîlovka, se vedeau alergînd în rînduri regulate ca la paradă niște mogîldețe mici și otova, cu panglică galben-verzuie la chipiu. În stînga, culcînd la pămînt un lan de orz cu spicul auriu, se risipeau în toate direcțiile și în dezordine mici grupuri de oameni cuprinși de panică ; trăgeau din fugă, la întîmplare. Șaldîba furios la culme (Morozka îl recunoscu după calul lui negru ca pana corbului și după căciula țuguiată din blană de bursuc) lovea roată cu cravașa, dar nu izbutea să-și stăpînească oamenii. Se vedea chiar cum unii dintre ei își smulg pe furiș cocardele roșii.

– Ticăloșii ! Ce fac ! Ce fac !... – mormăia Morozka, din ce în ce mai înfrigurat la auzul împușcăturilor.

Printre fugarii înspăimîntați din ultimul grup, alerga șchiopătînd și tîrîndu-și cu stîngăcie arma un flăcăiandru pirpiriu, într-o hăinuță scurtă orășenească, legat la cap cu o batistă. După cum îți dădeai numaidecît seama, ceilalți își potriveau pasul după al lui, ca să nu-l lase singur. Grupul scădea văzînd cu ochii. Flăcăul cu legătura albă căzu și el. Dar de ucis nu fusese ucis, căci tot încerca să se ridice, să se tîrască, întinzînd mîinile înainte și strigînd ceva nedeslușit.

Ceilalți, lăsîndu-l acolo, goneau acum pe rupte, fără să se mai uite îndărăt.

– Ticăloșii ! Ce dracu' fac ! – izbucni Morozka din nou, încleștîndu-și degetele nervos pe carabina umedă de sudoare.

– Mișka, încoace !... răcni el deodată ca un sălbatic.

Armăsarul însîngerat de zgîrieturi își umflă nările și se avîntă spre culme cu un nechezat ușor.

După cîteva clipe, făcut una cu calul, Morozka zbura razant, ca o pasăre, peste lanul de orz. Tăuni de plumb și de pară îi șuierau îndrăcit pe deasupra capului, spinarea calului se prăbușea sub el ca într-o prăpastie fără fund, ba pînă și orzul șuiera sub ei în goana aceea nebunească.

– Culcă-te! – strigă Morozka, aruncînd frîul într-o parte și înfigîndu-i ca turbat pintenul în burtă.

Deși ploua cu gloanțe, Mișka nu voia să asculte și sărea pe picioarele dinainte și dindărăt, învîrtindu-se în jurul rănitului ce zăcea cu fața în sus și gemea într-una legat la cap cu o batistă albă însîngerată.

– La pămînt! – urlă răgușit Morozka, sugrumat de furie, rupîndu-i gura cu zăbala.

Adunîndu-și sub el genunchii ce tremurau de încordare, Mișka se lăsă încetișor la pămînt.

– Mă doare, au... mă doare!... – gemu rănitul cînd curierul îl aruncă în șa. Deși mînjit de sînge, chipul palid, și doar cu un puf de mustață al tînărului, părea tare curățel.

– Tacă-ți gura, miorlăitule!... – șopti Morozka.

După cîteva minute, lăsînd frîul liber și susținînd rănitul cu amîndouă mîinile, ocolea dealul, galopînd spre sătucul unde se afla detașamentul lui Levinson.

MECIK

La drept vorbind, lui Morozka nu-i plăcuse din capul locului omul pe care-l salvase.

Nu-i plăceau oamenii curățel. Știa din experiență că sînt nestatornici, oameni de nimic, pe care nu te poți bizui. Afară de asta, chiar din primele clipe rănitul nu prea dăduse dovadă de bărbăție.

– Mai are caș la gură... – mormăi curierul batjocoritor, cînd băiatul leșinat fu întins pe un pat de campanie în casa lui Reabeț. L-au zgîriat puțin și gata, s-a și blegit!

Morozka ar fi vrut să spună ceva mult mai usturător, dar nu găsea cuvintele potrivite.

– Se vede cît de colo că-i un mucos... – bombăni el cu ciudă.

– Ține-ți gura! – i-o reteză Levinson cu asprime. – Baklanov!... La noapte duceți băiatul la spital.

Rănitul fu după aceea pansat. Într-un buzunar al hainei i se găsiră niște bani, acte (îl chema Pavel Mecik), un pachet cu scrisori și fotografia unei fete.

Vreo douăzeci de bărbați cu fețele întunecate, bărboase și arse de soare, cercetară pe rînd chipul acela gingaș și feciorelnic, cu bucle blonde. Apoi, parcă stingherită, fotografia își reluă locul. Rănitul zăcea în nesimțire, cu buzele livide și reci ca gheața, cu brațele întinse fără viață deasupra păturii.

Nici nu prinse de veste, în seara aceea înăbușitoare, vînătă și întunecată, clipa cînd fu dus din sat, într-o căruță ce se hurduca; își veni în fire într-un tîrziu, pe targă. Prima senzație, de legănare lină, se contopi cu senzația tot atît de nedeslușită pe care i-o dădea cerul înstelat ce plutea undeva, deasupra lui. De jur împrejur, îl veghea un întuneric stufos și orb, iar în nări îi pătrundea mirosul proaspăt și tare al cetinei de brad și al frunzelor putrezite, parcă macerate în alcool.

Se simți cuprins de o molcomă recunoștință față de oamenii care îl purtau atît de lin și cu atîta grijă. Gîndi să le spună ceva, își mișcă buzele și căzu din nou în starea aceea de toropeală, fără să poată îngăima un singur cuvînt.

Cînd Mecik își veni iar în fire, erau ziuă. Soarele leneș se topea în brațele fumegînde ale pădurii de cedri. Era culcat la umbră, pe un pat de campanie. În dreapta lui, în picioare – un bărbat uscățiv, înalt și țeapăn, într-un

halat cenușiu de spital, iar în stînga – o cosiță bogată, bălai-aurie, revărsată pe umărul unei făpturi blînde și liniștite de femeie, ce sta aplecată deasupra patului.

Se simți învăluit numaidecît de o bunătate și de o duioșie curată, atotcuprinzătoare și aproape nemărginită, ce se desprindeau din toată făptura aceasta tăcută, din ochii ei mari cenușii-albaștri ca fumul, din cosița bogată și pufoasă și din mîinile ei calde, arămite de soare.

– Unde mă aflu? – întrebă rănitul încet.

Bărbatul cel înalt și țeapăn întinse de undeva, de sus, o mînă osoasă și aspră cu care îi luă pulsul.

– Are să treacă... – spuse el calm. – Varia, pregătește tot ce trebuie pentru pansament și strigă-l pe Harcenko... – După aceea tăcu puțin și adăugă ca într-o doară: – Amîndouă o dată.

Mecik ridică cu o sforțare pleoapele ce-l dureau și se uită la omul care vorbise. Avea fața prelungă și galbenă, ochii strălucitori și scufundați în adîncul capului. Ochii aceștia poposiră cu nepăsare asupra bolnavului și, pe neașteptate, unul dintre ei clipi a plictiseală.

Îl străbătu o vie durere atunci cînd, în rănile lui aproape uscate, începură să-și facă loc tampoanele aspre de tifon, dar simți tot timpul atingerea plină de grijă a mîinilor acelora mîngîietoare de femeie, și nu scoase un țipăt.

– Acum e bine – grăi bărbatul cel înalt, terminînd pansamentul. – Are trei găuri adevărate, dar la cap mai mult o zgîrietură. De nu se-nchid într-o lună, să nu-mi mai spuneți mie Staşinski. – Se învioră puțin și degetele lui începură să se miște mai iute; ochii însă priveau cu aceeași lucire tristă, iar cel din dreapta clipea într-una.

După ce fu spălat, Mecik se ridică în coate și privi în jur.

Niște oameni necunoscuți forfoteau pe lîngă o baracă de bîrne, prin coșul căreia ieșea învălătucindu-se o dîră de fum albăstrui; ici, colo pe acoperiș – pete de rășină.

O ciocănitoare uriașă, cu ciocul negru, bătea cu rîvnă toaca la marginea pădurii. Un bătrînel liniștit, cu barba luminoasă, îmbrăcat într-un halat, stătea sprijinit în toiag și se uita la tot ce-l înconjura cu niște ochi plini de bunătate.

Deasupra lui, deasupra barăcii, deasupra lui Mecik, plutea învăluită în miros de rășină liniștea grea și plină a taigalei.

Cu vreo trei săptămîni în urmă, plecînd din oraș cu un revolver în buzunar și cu o foaie de liberă trecere vîrîtă în carîmbul cizmei, Mecik își închipuia foarte tulbure ce-l așteaptă. Fluiera voios un cîntec vesel. Sîngele îi pulsa năvalnic în tot corpul. Avea poftă de luptă, de acțiune.

Oamenii din regiunea dealurilor (pe care nu-i cunoștea decît din ziare) i se conturau viu în minte, înveșmîntați în fumul prafului de pușcă și în gloria faptelor lor eroice. Mecik își simțea capul gata să plesnească de visuri mult prea îndrăznețe, de curiozitate, de amintirea dulce și chinuitoare a fetei cu părul bălai.

Desigur, și în dimineața aceea, ea își sorbea ca de obicei cafeaua cu lapte cu prăjituri uscate, iar apoi, după ce-și va strînge cu o cureluşă cărțile învelite în hîrtie albastră, va pleca la școală...

Chiar lîngă Krîlovka țîșniră dintr-un tufiș cîțiva bărbați cu arma în cumpănire.

– Care ești tu, mă? – întrebă un flăcău cu fața ascuțită și cu o beretă de marinar.

– Păi să vezi... sînt trimis de la oraș...

– Actele!

A trebuit să se descalțe și să scoată la iveală foaia de liberă trecere.

– „...Co... mi... tetul re... gional... al socialiștilor re-lu-ți-nari... Pri-mo-ria" – silabisi marinarul, aruncîndu-i din cînd în cînd o privire străpungătoare, de parcă ar fi vrut să-l ia în coarne. – Așa-a-a... o lungi el, în doi peri.

În clipa următoare i se urcă tot sîngele în obraz şi, apucîndu-l de reverele hainei, strigă cu glas strident şi încordat :

– Cum, mă scîrnăvie ?...

– Ce este ? Ce este ? – se zăpăci Mecik. – Doar scrie desluşit : „maximalişti“ [1]... Citiţi, tovarăşi.

– Fă-i percheziţie !...

Curînd după aceea, Mecik, bătut şi dezarmat, stătea în faţa unui om cu o căciulă ţuguiată din blană de bursuc şi cu nişte ochi negri, care te frigeau pînă-n călcîie.

– N-au înţeles... – se bîlbîia Mecik, înecîndu-se. – Acolo scrie „maximalişti“... vă rog să vă uitaţi.

– Ia dă hîrtia încoace.

Şi omul cu căciula de bursuc îşi pironi ochii pe foaia de liberă trecere.

Bucata aceea mototolită de hîrtie părea că fumegă sub privirea lui.

– Tîmpitule... – făcu el aspru, uitîndu-se la marinar. – N-ai văzut colea : „maximalişti“ ?...

– Păi sigur, sigur ! – sări Mecik cu gura, bucuros. Eu doar am spus : „maximalişti“ ! Asta-i cu totul altceva.

– Adicătelea l-am bătut degeaba... – mormăi marinarul dezamăgit. – Ei comedie !

În aceeaşi zi, Mecik căpătă drepturi depline de membru al detaşamentului.

Oamenii care-l înconjurau nu semănau de loc cu cei făuriţi de închipuirea lui aprinsă. Erau murdari, plini de păduchi, aspri, repeziţi. Îşi furau cartuşele unul altuia, înjurau de mamă pentru orice fleac şi se snopeau în bătaie pentru o bucată de slănină. Îl luau în rîs pe Mecik ori de cîte ori se ivea prilejul, ba pentru haina lui orăşenească, ba pentru vorba lui cuviincioasă, ba pentru că nu ştia să-şi cureţe puşca ; se legau pînă şi de faptul că la masă nu mînca nici măcar un funt [1] de pîine.

[1] Grup politic mic-burghez, semianarhist terorist, care s-a rupt de partidul socialiştilor revoluţionari în 1904. După Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, maximaliştii s-au manifestat făţiş împotriva Puterii Sovietice (n. ed.).

În schimb, erau oameni vii, adevăraţi şi nu luaţi din cărţi.

Acum, stînd întins acolo, în poienita aceea liniştită din taiga, Mecik retrăia totul de la început. Îi părea rău de simţămintele lui bune, naive poate, dar pline de sinceritate, cu care se dusese la detaşament. Îngrijirile şi dragostea pe care i-o arătau cei din jur, aici, liniştea molcşitoare a taigalei se răsfrîngeau în sufletul lui cu o sensibilitate neobişnuită, bolnăvicioasă.

Spitalul se afla la locul de întîlnire a două izvoare. În marginea pădurii, unde bătea ciocănitoarea, arţarii roşiatici de Manciuria păreau că şoptesc între ei, iar jos, în vale, izvoarele cîntau neostenit, ascunse în ferigă argintie. Bolnavi şi răniţi erau puţini. Gravi, numai doi : Frolov, un partizan din Sucean, rănit la pîntece, şi Mecik.

În fiecare dimineaţă, cînd erau scoşi din baraca înăbuşitoare, Pika, bătrînelul cel liniştit cu barba colilie, venea lîngă Mecik. Bătrînelul acesta amintea de un tablou vechi şi uitat : într-o pace netulburată, în faţa unui schit străvechi, năpădit de muşchi pe malul de smaragd al unui lac, un bătrîn cu o scufie pe cap pescuieşte senin şi liniştit. Deasupra lui – cerul liniştit. Liniştiţi sînt şi brazii în aerul ucigător de fierbinte, liniştit e şi lacul cotropit de stuf... Pace, visare, linişte...

Oare nu acesta era visul după care tînjea sufletul lui Mecik ?

Cu glas tărăgănat ca de ţîrcovnic, Pika îi povestea despre fiu-său, fost luptător în Garda Roşie.

– Şi uite-aşa... Vine la mine. Eu, de bună seamă, eram la prisacă. De, nu ne văzusem cam de mult şi ne-am sărutat, se-nţelege. Văd numai că-i cam posomorît. „Tătucă – zice – eu plec la Cita.“ – „Ce-ţi veni ?“ – „Apăi acolo

[1] Măsură rusească de greutate, egală cu 409,5 grame (n. ed.).

– zice – s-au ivit cehoslovacii". – „Ei, şi ce-i cu asta – zic – ce dacă-s cehoslovacii ?... Stai aici... Ia te uită – zic – ce minunăţie..." Şi-adevărat, la mine la prisacă doar că nu-i rai : ştii, mesteceni, tei în floare, albinile... zum... zum...

Şi Pika îşi scotea tichiuţa neagră şi moale şi însufleţit de o caldă bucurie, o rotea în jur.

– Da ? ce să vezi ?... N-a rămas ! Pin' la urmă tot a plecat... s-a dus... Acu' prisaca au nimicit-o oamenii lui Kolceak, iar feciorul ia-l de unde nu-i... Asta-i viaţă !

Lui Mecik îi plăcea să-l asculte. Îi plăcea vorba cîntată şi blajină a bătrînului şi mişcările domoale cu care îşi însoţea povestirea, pornite parcă dinlăuntrul fiinţei lui.

Mai mult decît de orice însă se bucura cînd o vedea venind pe sora de caritate. Ea cosea şi spăla pentru tot spitalul. Ghiceai în ea o nesfîrşită dragoste de oameni, iar cu Mecik se purta cu o gingăşie şi grijă aparte. Pe măsură ce se însănătoşea, băiatul începea să o privească cu ochi pămîntesc. Era puţin adusă de spate şi cam palidă, cu mîinile prea mari pentru o femeie. Avea însă un mers deosebit. Pasul nu-i călca lin, ci apăsat, iar în glasul ei deslueai întotdeauna o făgăduială. Cînd se aşeza pe pat, lîngă el, Mecik nu-şi mai afla liniştea. (N-ar fi mărturisit-o însă niciodată fetei cu cîrlionţii bălai.)

– E o stricată Varka asta ! – îi spuse o dată Pika. – Bărbat-su, Morozka, luptă în detaşament şi ea îşi face de cap...

Mecik se uită în direcţia pe care i-o arătă bătrînul, făcînd cu ochiul. „Sora" spăla rufe în poiană : felcerul Harcenko se tot învîrtea pe lîngă ea, se apleca mereu şi-i spunea ceva vesel, iar femeia îşi lăsa treaba tot mai des şi-l privea cu ochii ei ciudaţi, cam fumurii. Cuvîntul „stricată" trezi în Mecik o vie curiozitate.

– Da' de ce-i aşa ? – întrebă el întorcîndu-se spre Pika şi străduindu-se să-şi ascundă stinghereala.

– Naiba ştie de ce o fi aşa blîndă. Nu poate spune „nu" nimănui – asta-i tot...

Mecik îşi aminti de cea dintîi impresie pe care i-o lăsase „sora" şi încercă un nedesluşit simţămînt de jignire.

Din clipa aceea începu să o observe cu mai multă băgare de seamă. Într-adevăr, „sora" cam prea „se avea bine" cu bărbaţii – cu toţi care puteau cît de cît să se mişte singuri, fără vreun ajutor. Dar, pe de altă parte, altă femeie nu mai era în spital.

Într-o dimineaţă, după pansament, rînduind patul lui Mecik, ea mai zăbovi.

– Stai puţin cu mine... – spuse băiatul, înroşindu-se.

Ea îl privi lung şi cu luare-aminte, aşa cum îl privise pe Harcenko în ziua cînd spăla rufe.

– D-ăştia-mi eşti... – făcu femeia aproape fără voie şi cu oarecare mirare în glas.

Totuşi, după ce termină de făcut patul, se aşeză lîngă el.

– Îţi place Harcenko ? – întrebă Mecik.

Ea nici nu auzi întrebarea, dar îşi răspunse propriilor gînduri, fascinîndu-l pe Mecik cu ochii ei mari, fumurii.

– Şi ce tînăr eşti... – Apoi parcă se trezi : – Harcenko ?... Ce să zic, nu-i băiat rău. Toţi sînteţi pe-acelaşi calapod.

Mecik vîrî mîna sub pernă şi scoase la iveală un pachetel învelit în hîrtie de ziar. Din fotografia ştearsă îl privi chipul atît de cunoscut al fetei, dar ea parcă nu-i mai era atît de dragă ca înainte. Îl privea cu o veselie străină, voită, şi, deşi Mecik nu îndrăzni să şi-o mărturisească, i se păru ciudat că a putut cîndva să se gîndească atît de mult la ea. Întinse „sorei" fotografia fetei cu cîrlionţi bălai, fără să-şi dea seama de ce, nici dacă era bine ce face.

„Sora" o cercetă cu atenţie, întîi de aproape, apoi depărtînd mîna, dar deodată scăpă fotografia jos, dădu un ţipăt şi se ridică brusc de pe pat, întorcînd iute capul.

– Frumoasă curvă !... – se auzi de după un arţar un glas batjocoritor şi puţin răguşit.

Mecik se uită pieziș într-acolo și văzu o față ce i se părea ciudat de cunoscută – o față cu un smoc de păr roșcat ce ieșea rebel de sub cozorocul chipiului ; mai văzu doi ochi ironici, verzi-căprui, pe care-i știa cu altă căutătură.

– Ei, ce, te-ai speriat ? – rosti liniștit glasul acela puțin răgușit. – N-am spus asta de tine, ci de poză... Eu am schimbat multe muieri în viață, da' ce-i drept, poze n-am. Poate că o dată o să-mi dai tu poza ta.

Varia, venindu-și în fire, începu să rîdă.

– Vai, cum m-ai speriat... – spuse ea tărăgănat, muierește, cu glasul puțin schimbat. – De unde-ai ieșit, drac nețesălat... – Apoi, adresîndu-se lui Mecik : – Ăsta-i Morozka, bărbatu-meu. Totdeauna face d-astea...

– Păi noi ne cunoaștem... nițeluș – făcu curierul, subliniind cu un zîmbet ironic cuvîntul „nițeluș".

Mecik zăcea rușinat și jignit, fără să fie în stare să scoată o vorbă, de parcă l-ar fi lovit cineva în moalele capului. Varia uită de fotografie și, în timp ce vorbea cu bărbatu-său, o călcă cu cizma. Iar băiatul nici măcar nu îndrăzni să o roage să i-o ridice de jos.

Cei doi se depărtară în taiga și Mecik, strîngînd din dinți din pricina durerii pe care o simțea în picioare, ridică singur fotografia înfundată în pămînt și o rupse bucățele.

AL ȘASELEA SIMȚ

Morozka și Varia veniră înapoi după amiază, obosiți și moleșiți, fără să se uite unul la altul.

Morozka ieși în poiană, își vîrî două degete în gură și șuieră de trei ori ascuțit, haiducește. Iar cînd din desiș țîșni, ca în basme, armăsarul lui încomat, tropotind din copite, Mecik își aminti numaidecît de unde îi știa pe amîndoi.

– Mă lățosule... jigodie... ți-ai pierdut răbdarea, ai ? – mormăi cu blîndețe curierul.

În clipa următoare trecu călare pe lîngă Mecik și-l privi cu coada ochiului, zîmbind șiret.

Mai apoi, în vreme ce se avînta pe povîrnișuri și prin verdeața umbroasă a văilor se gîndi în cîteva rînduri la Mecik. „De ce vin oare de-alde ăștia la noi ? își zise el cu ciudă și nedumerire. Cînd am început, nu era aproape nimeni, și-acuma, că totu-i pus pe roate, se-nghesuie și 'mnealor..." I se părea într-adevăr că Mecik a venit „la de-a gata", deși în realitate calvarul abia începea. „Apare cîte un fîrțîgău d-ăsta, se blegește de le-ncurcă pe toate și pe urmă apucă-te tu și le descurcă... Ce-o fi găsit toanta mea la el ?"

În același timp, își zicea că pe zi ce trece viața e tot mai încîlcită, că vechile poteci ale Suceanului se umplu tot mai mult de buruiană și că trebuie să-ți alegi singur drumul.

Adîncit în aceste gînduri negre, neobișnuit de apăsătoare pentru el, Morozka nici nu prinse de veste că a ajuns în vale. Acolo, coasele șuierau metalic în trifoiul sălbatic cu frunza creață, presărat ici, colo de ochiuri de pir înmiresmat, iar peste oameni se scurgea lin trudnica zi de muncă. Țăranii aveau barba creață, ca și trifoiul, cămașa lungă pînă-n genunchi și leoarcă de nădușeală. Veneau în urma coaselor cu pas măsurat, îndoindu-se ușor din genunchi, iar ierburile lenește și parfumate li se așterneau foșnind la picioare.

La vederea acestui călăreț înarmat, oamenii lăsau fără grabă lucrul și se uitau îndelung după el, făcîndu-și streașină palmele muncite.

– Parcă-i o lumînare !... – ziceau ei cu admirație de ținuta lui Morozka, care, ridicat în scări, drept din mij-

loc şi puţin aplecat spre oblînc, trecea înainte în trap lin, săltînd uşor, întocmai ca flacăra unei lumînări.

Dincolo de cotul rîului, la bostana lui Homa Reabeţ, preşedintele sovietului sătesc, Morozka domoli niţel calul. Aici, nu se mai simţea ochiul grijuliu al stăpînului. Cînd stăpînul e prins de treburile obşteşti, în bostană năpădesc bălăriile, coliba paznicului se dărîmă, coptul pepenilor galbeni şi pîntecoşi zăboveşte de năbuşeala pelinului aromat, iar sperietoarea de ciori seamănă cu o pasăre ce trage să moară.

Morozka se uită hoţeşte în dreapta şi-n stînga şi o coti spre coliba povîrnită într-o rînă. Aruncă prevăzător o privire înăuntru. Nu era nimeni. Pe jos stăteau azvîrlite nişte cîrpe, un ciob de coasă mîncat de rugină, coji uscate de castravete şi de pepene galben. Morozka îşi desprinse sacul de la oblînc, sări de pe cal şi se furişă aplecat la pămînt printre brazde, rupînd de zor pepenii galbeni din vrej şi vîrîndu-i în sac ; din cînd în cînd se mai oprea şi-n loc, să mănînce cîte unul, pe care-l sfărîma pe genunchi.

Mişka dădea din coadă, privindu-şi stăpînul cu ochi şireţi şi înţelegători, dar deodată, la un foşnet, ciuli urechile-i păroase şi întoarse iute spre rîu capul lui cu coama zbîrlită. Din răchitiş se ivise un bătrîn ciolănos, cu barba lungă, cu nişte pantaloni de in şi o pălărie cafenie de pîslă. Ducea cu greu o vîrşă de răchită în care un peşte uriaş, cu capul turtit, se zbătea în chinurile morţii, smucindu-se în toate părţile. Dîre zmeurii de sînge şi apă se prelingeau pe pînza pantalonilor şi pe picioarele zdravene şi desculţe ale moşneagului.

În făptura înaltă a lui Homa Egorovici Reabeţ, Mişka recunoscu pe stăpînul iepei murge, cu crupa lată, alături de care trăise în acelaşi grajd, despărţit doar de o stănoagă, şi de dorul căreia tînjise fără încetare. Ciuli, deci, prietenește urechile şi, dînd capul pe spate, necheză prosteşte a bucurie.

Morozka tresări speriat şi încremeni, pe jumătate aplecat la pămînt, ţinînd sacul cu amîndouă mîinile.

– Măi... ce faci acolo ? – strigă Reabeţ cu obidă şi tremur în glas, fulgerîndu-l cu o uitătură grea şi îndurerată. Nu lăsase vîrşa din mîini şi ea tremura încă, iar peştele i se zbătea la picioare, întocmai ca o inimă ce clocoteşte amarnic de prea plinul unor nerostite cuvinte.

Morozka puse sacul jos, îşi înfundă sfios capul între umeri şi o zbughi într-un suflet spre cal. Era în şa cînd se gîndi că ar fi trebuit să răstoarne pepenii şi să ia sacul, ca să nu lase acolo nici o dovadă a faptei sale. Înţelegînd însă că acum e prea tîrziu, dădu pinteni calului şi o porni ca fulgerul pe drum, într-un galop turbat, stîrnind nori de praf în urmă.

– Lasă că-ţi venim noi ţie de hac... Lasă !... Lasă !... – striga într-una Reabeţ, nemaigăsind alte cuvinte, uluit că omul, pe care l-a hrănit şi l-a îmbrăcat o lună încheiată ca pe propriul său fiu, îi jefuieşte bostana, şi asta tocmai cînd au năpădit-o bălăriile, fiindcă stăpînul ei lucra pentru obşte.

Acasă la Reabeţ, stînd în faţa unei hărţi cîrpăcite, întinsă la umbră, în grădiniţă, pe o măsuţă rotundă, Levinson punea întrebări unui cercetaş care tocmai se înapoiase din misiune.

Cercetaşul era îmbrăcat cu o pufoaică ţărănească, cu opinci în picioare şi fusese chiar în inima poziţiilor japoneze. Faţa lui rotundă, arsă de soare, dogorea de bucurie şi de emoţia primejdiilor prin care abia trecuse.

După spusele lui, comandamentul general japonez se afla instalat la Iakovlevka. Două companii din Spassk-Primorsk se deplasaseră la Sandagou ; în schimb, linia ferată Sviaghinsk nu mai era în mîinile duşmanului şi pînă la Izvorul Şabanovski, el, cercetaşul, venise cu trenul, împreună cu doi partizani înarmaţi din detaşamentul lui Şaldîba.

– Da' unde s-a retras Şaldîba?

– În nişte cătune coreene...

Cercetaşul încercă să le găsească pe hartă, dar cum asta nu era prea uşor şi el nu voia să-şi dea în vileag nepriceperea, împunse cu degetul, la întîmplare, spre judeţul învecinat.

– La Krîlovka l-au jumulit rău de tot – urmă el ţanţoş, trăgîndu-şi nasul. – Acum, jumătate din băieţi s-au împrăştiat prin sate, iar Şaldîba s-a înfundat într-un cătun coreean, zace acolo şi haleşte ciumiza.[1] Lumea zice că bea de rupe. Ori că a scrîntit-o, ori nu.

Levinson confruntă datele acestea noi cu cele aduse în ajun de către Stîrşka, un negustor de spirt din Daubihinsk, şi cu cele ce-i fuseseră trimise din oraş. Se simţea că e ceva care nu merge. Asemenea lucruri Levinson le adulmeca, avea pentru ele un fel de al şaselea simţ, ca liliecii.

Că lucrurile nu mergeau bine se simţea şi din faptul că preşedintele cooperativei, plecat la Spasskoe, nu se întorsese nici pînă azi, după două săptămîni; un alt indiciu era că în urmă cu două zile fugiseră din detaşament vreo cîţiva ţărani din Sandagou, pe care îi apucase din senin dorul de casă; şi în sfîrşit, Li-Fu, un hunhuz şchiop, care ţinea împreună cu detaşamentul calea spre Uborka, o apucase din motive necunoscute spre cursul superior al rîului Fudzin.

Levinson începea iarăşi şi iarăşi să-l hărţuiască pe cercetaş cu întrebările, apoi se adîncea din nou asupra hărţii. Era nespus de răbdător şi plin de stăruinţă, ca un lup bătrîn de taigă, care poate nu mai are toţi dinţii în gură, dar care îşi mînă haita cu acea înţelepciune de neînfrînt, adunată de-a lungul generaţiilor.

– Şi altceva, deosebit... nu se simţea?

[1] Plantă comestibilă, o specie de graminee asemănătoare meiului (n. ed.).

Cercetaşul îl privi fără să înţeleagă.

– După miros, după miros!... – urmă Levinson lămuritor, adunîndu-şi degetele mănunchi şi ducîndu-le iute la nas.

– N-am mirosit nimic... Numai ce-am spus... – grăi cercetaşul cu un aer vinovat. „Da' ce mi-s eu – ciine?" – se gîndi el cu nedumerire, jignit, şi faţa i se făcu deodată roşie şi tîmpă ca a unei precupeţe din piaţa Sandagoului.

– Lasă, du-te... – mormăi Levinson, dînd dezamăgit din mînă, şi se uită după el mijindu-şi batjocoritor ochii lui albaştri ca două vîltori de apă.

Porni singur şi îndurerat să se plimbe prin grădină; se opri lîngă un măr şi privi îndelung la un gîndăcel căpătînos de culoarea nisipului, care se zbuciuma pe scoarţa pomului, şi deodată, fără să ştie nici el singur cum, ajunse la concluzia că dacă nu va lua măsuri din vreme, japonezii au să-i risipească foarte curînd detaşamentul.

Dînd să iasă pe poartă, Levinson se lovi de Reabeţ şi de Baklanov, ajutorul său, un flăcău îndesat, de vreo nouăsprezece ani, îmbrăcat cu o bluză de postav kaki şi cu un Colt veşnic treaz la cingătoare.

– Ce-i de făcut cu Morozka? – întrebă repezit Baklanov, adunîndu-şi la rădăcina nasului cutele aspre ale sprîncenelor şi aruncînd, de sub ele, căutătura unor ochi arzători ca doi tăciuni aprinşi. Poftim!... a furat pepeni de la Reabeţ!...

Şi, cu o plecăciune, îşi duse braţele de la comandant la Reabeţ, ca şi cum i-ar fi îmbiat să facă cunoştinţă. Levinson nu-l văzuse de mult pe ajutorul său atît de agitat.

– Ascultă, nu ţipa! – rosti el calm şi convingător – nu-i nevoie să ţipi. Ce s-a întîmplat?...

Cu mîinile tremurînde, Reabeţ îi întinse sacul buclucaş.

– Mi-a prăpădit juma' de bostană, tovarăşe comandant, zău dacă mint ! Eu, ştii, cercetam vîrşele – a dat dumnezeu şi m-am apucat de treaba asta – cînd, deodată, ies din răchitiş şi...

Bătrînul îşi povesti necazul amănunţit, stăruind asupra faptului că tocmai fiindcă vede de nevoile obşteşti şi-a lăsat el gospodăria în paragină.

– La mine muierile, ştii, în loc să plivească în bostană, aşa cum s-ar cuveni, se canonesc la cosit, ca nişte blestemate...

Levinson îl ascultă cu atenţie şi răbdare, apoi trimise după Morozka.

Acesta apăru cu chipiul împins neglijent pe ceafă şi cu un aer sfidător plin de nepăsare, aşa cum se înfăţişa ori de cîte ori ştia că este vinovat, dar era hotărît să mintă şi să se apere pînă-n pînzele albe.

– Al tău e sacul ăsta ? – întrebă comandantul, atrăgîndu-l dintr-o dată pe Morozka în orbita ochilor săi ce nu se tulburau niciodată.

– Al meu...

– Baklanov, ia să-i iei Smith [1]-ul...

– Cum adică „să-i iei" ? Ce, tu mi l-ai dat ?! – făcu Morozka, sărind într-o parte ca ars şi deschizînd tocul revolverului.

– Haide, nu te prosti, nu te prosti... – spuse Baklanov cu o asprime năbuşită, strîngînd mai vîrtos cutele adîncite la rădăcina nasului.

Rămas fără armă, Morozka se muie îndată.

– Ei, şi cîţi pepeni oi fi luat ?... Ce-ţi veni, zău, Homa Egorîci. Nimica toată... zău !

Reabeţ tăcea cu capul lăsat în piept a aşteptare, mişcîndu-şi degetele colbăite ale picioarelor.

Levinson ordonă ca, pe înserat, să se adune sfatul sătesc şi detaşamentul, pentru a lua în discuţie fapta lui Morozka.

– Să afle toţi...

– Iosif Abramîci... – începu Morozka cu o voce surdă, întunecată. – Detaşamentul, treacă-meargă... mi-e totuna. Da' ţăranii de ce ?

– Ascultă, dragul meu – spuse Levinson, adresîndu-se lui Reabeţ, fără să-l ia în seamă pe Morozka – am o treabă cu tine... între patru ochi.

Luîndu-l pe preşedinte de braţ, îl duse ceva mai încolo şi-l rugă ca în două zile să adune pîine de la oamenii din sat şi să facă vreo zece puduri de pesmeţi.

– Dar bagă de seamă, să nu ştie nimeni pentru ce şi pentru cine sînt pesmeţii.

Morozka înţelese că discuţia s-a terminat şi porni, amărît, spre corpul de gardă.

Cînd rămase numai cu Baklanov, Levinson ordonă să se mărească raţia de ovăz a cailor, începînd chiar de a doua zi.

– Spune şefului cu aprovizionarea să le dea raţia întreagă.

SINGUR

Venirea lui Morozka tulbură echilibrul sufletesc pe care Mecik îl dobîndise mulţumită vieţii liniştite şi luminoase din spital.

„De ce m-a privit cu atîta dispreţ ? se întrebă el, după plecarea curierului. Bine, m-a scos el din foc, da' asta-i dă oare dreptul să-şi bată joc de mine ?... Păi şi ceilalţi... toţi, toţi..." Se uită la degetele lui subţiri şi slăbite, apoi la picioarele încătuşate de scîndurele, de sub pătură, şi toate vechile umilinţe pe care şi le alungase undeva în

[1] Smith-Wesson, un sistem de revolver (n. ed.).

adîncul sufletului răbufnirâ cu o nouă forţă, iar inima zbuciumată i se strînse de durere.

Din clipa cînd flăcăul acela cu faţa ascuţită şi cu ochii străpungători ca nişte coarne îl înşfăcase cu duşmănie şi cruzime de guler, toţi se apropiau de el cu batjocură şi nu spre a-l ajutora. Nimeni nu voia să ia în seamă amărăciunile lui. Chiar şi aici, la spital, unde liniştea taigalei îmbia la dragoste şi pace, oamenii îl mîngîiau doar pentru că asta era de datoria lor. Însă lucrul cel mai amar şi mai greu de îndurat pentru Mecik era singurătatea – să se simtă singur după ce şi el îşi lăsase sîngele undeva, într-un lan de orz.

Ar fi vrut să schimbe o vorbă cu Pika, dar bătrînul dormea liniştit sub un pom la marginea pădurii, întins pe halat, cu tichiuţa-i moale sub cap. În jurul cheliei lui rotunde şi lucioase se răsfiraseră cîteva firişoare străvezii şi argintate de păr, semănînd cu nimbul unui sfînt. Doi flăcăi, unul cu o mînă bandajată, celălalt şchiopătînd de un picior, ieşiră tocmai atunci din taiga. Ei se opriră lîngă bătrîn şi clipiră ştrengăreşte unul spre altul. Cel care şchiopăta găsi la iuţeală un pai şi, ridicînd din sprîncene şi din nas, ca şi cum el însuşi s-ar fi pregătit să strănute, îi vîrî paiul în nas, să-l gîdile. Pika mormăi prin somn, strîmbă din nas, se apără de cîteva ori cu mîna, apoi strănută zgomotos, spre hazul tuturor. Cei doi pufniră în rîs, apoi alergară spre baracă, pitulîndu-se şi uitîndu-se mereu înapoi, ca nişte copii care au făcut o poznă ; unul îşi ridica cu grijă braţul, celălalt şchiopăta hoţeşte.

– Mă, cioclule ! – strigă primul, văzîndu-l pe Harcenko împreună cu Varia, pe prispă. Cum de îndrăzneşti tu să pui laba pe muierile noastre ?... Hai, lasă-mă şi pe mine niţel... – mormăi el mieros, aşezîndu-se alături de „soră" şi cuprinzînd-o pe după umeri cu braţul sănătos. Noi te iubim, nu te-avem decît pe tine, da' pe tuciuriul ăsta goneşte-l, goneşte-l să se ducă la mă-sa,

goneşte javra asta !... – Şi tot cu mîna cea sănătoasă încercă să-l dea la o parte pe Harcenko, dar felcerul se lipea strîns de Varia de partea cealaltă, şi rînjea cu dinţii lui egali îngălbeniţi de mahorcă.

– Da' eu unde să-mi mai găsesc un adăpost ? – scînci şchiopul. – Ce fel de dreptate e asta, cine să mă mîngîie pe mine, un biet rănit ! Ce ziceţi despre asta, tovarăşi, dragi cetăţeni ?... – începu el repezit ca o morişcă, clipind din pleoapele-i umede şi dînd fără rost din mîini.

Celălalt îl ţinea la respect cu piciorul şi nu-l lăsa să se apropie, iar felcerul rîdea în hohote stridente, furişîndu-şi mîna pe sub bluza Variei. Ea îi privea resemnată şi obosită, fără să schiţeze vreo împotrivire. Deodată, întîlnind privirea uluită a lui Mecik aţintită asupră-i, sări în picioare şi îşi strînse iute bluza la piept, împurpurîndu-se la faţă ca un bujor.

– Se-ndeasă ca muştele la miere harmăsarii ăştia răpănoşi ! – izbucni ea mînioasă şi, lăsîndu-şi bărbia în piept, fugi în baracă. În uşă îşi prinse fusta, şi-o smuci înciudată, apoi trînti uşa din nou, de stîrni tot muşchiul de prin crăpături.

– Halal „soră" !... – se minună şchiopul cu glas tărăgănat, strîmbîndu-se ca şi cum ar fi tras tabac pe nas, şi chicoti încetişor, mărunt, trivial.

De sub un arţar, de la înălţimea celor patru saltele aşternute pe patu-i de campanie, privea absent şi aspru, cu faţa galbenă şi suptă de suferinţă, pironită spre cer, Frolov, partizanul rănit. Ochii lui erau stinşi şi goi ca ai unui mort. Rana nu îngăduia nici o nădejde de scăpare, şi el ştia lucrul acesta din clipa cînd, zvîrcolindu-se de o durere de moarte în pîntece, văzuse cerul imaterial, oglindindu-se răsturnat în propriii lui ochi. Mecik simţi asupră-i privirea lui fixă şi îşi feri ochii cu o tresărire, speriat.

– Băieţii... se ţin de pozne... – îngăimă Frolov răguşit,

și mișcă un deget, ca și cum ar fi vrut să arate cuiva că trăiește încă.

Mecik se prefăcu că nu aude.

Și cu toate că Frolov îl dădu numaidecît uitării, se temu multă vreme să privească în direcția lui. I se părea că rănitul se uită neîncetat la el, rînjind, cu rînjetul acela sinistru ce-i întindea pielea pe oasele feței.

Doctorul Stașinski ieși din baracă, aplecîndu-se stîngaci în prag, de parcă s-ar fi frînt în două. Trupul i se îndreptă însă îndată, ca o lamă lungă de briceag, încît ți se părea ciudat că s-a putut încovoia astfel, ca să iasă pe ușă. Se apropie de băieți cu pași mari și, uitînd ce avea cu ei, se opri mirat în loc, clipind dintr-un ochi.

– Tii, ce căldură ! – mormăi el scurt în cele din urmă și, îndoind brațul, își trecu mîna peste capul tuns, în răspăr. De fapt, ieșise cu gîndul să le spună că nu se cade să necăjești un om fiindcă nu poate să țină loc pentru toți și de mamă și de soție.

– E plictisitor să stai în pat, nu ? – întrebă doctorul apropiindu-se de Mecik, și își lăsă mîna uscată și fierbinte pe fruntea lui.

Băiatul fu mișcat de atîta neașteptată compătimire.

– Nu vă-ngrijiți de mine... eu mă fac bine și plec – spuse el emoționat. – Dumneavoastră cum vă simțiți aici ? Să stai mereu în pădure...

– Ce să fac, dacă trebuie ?

– Ce trebuie ?... – făcu Mecik, neînțelegînd.

– Păi mie în pădure mi-e dat să stau... – vorbi Stașinski, trăgîndu-și mîna și, pentru prima oară, se uită cu ochii lui strălucitori și negri drept în ochii lui Mecik, cu o curiozitate adînc omenească. Ochii lui priveau ca din depărtări, plini de o nesfîrșită tristețe, de parcă ar fi cuprins în ei – întreg – acel dor negrăit după oameni, dor care chinuie pe cei singuratici din taigă, lîngă focurile perdeluite de fum din Sihote-Alin.

– Înțeleg – murmură trist Mecik, și zîmbi la fel de

prietenos și de trist. – N-ați putut să vă aranjați în sat ? Adică nu dumneavoastră personal – își corectă el îndată mirarea – spitalul să fi fost în sat.

– Aici nu-i atît de primejdios... Ia spune-mi, tu de unde ești ?

– De la oraș.

– Și ai plecat de mult ?

– Da, de mai bine de-o lună.

– Pe Kreiselman îl cunoști ? – se învioră Stașinski.

– Îl cunosc puțin...

– Ce face pe-acolo ? Pe cine mai știi ? – și doctorul se porni să clipească mai des și se lăsă pe o buturugă, într-un chip atît de neașteptat încît ai fi zis că cineva i-a dat una pe la spate, retezindu-i genunchii.

– Îl știu pe Bonsik, pe Efremov... – începu să înșiruie Mecik – pe Guriev, pe Frenkel cel scund, nu cel cu ochelari, că pe el nu-l cunosc...

– Păi ăștia toți sînt maximaliști ? ! – se miră Stașinski. – Tu de unde-i cunoști ?

– Păi eu, mai mult cu ei... – bolborosi cu șovăială Mecik, fîstîcindu-se fără nici un motiv.

– „A-a-a"... – voi să spună parcă Stașinski, dar renunță numaidecît. – Bună treabă ! – vorbi el în clipa următoare, rece și cu o voce străină, apoi se ridică în picioare. Ei, fă-te sănătos... – adăugă doctorul fără să-l privească și, temîndu-se parcă să nu-l cheme înapoi, se îndreptă cu pași mari spre baracă.

– O cunosc și pe Vasiutina !... – strigă Mecik în urma lui, încercînd să se agațe de ceva.

– Da... da... – repetă Stașinski de cîteva ori, întorcînd puțin capul și iuțind în același timp pasul.

Mecik, înțelegînd că l-a supărat cu ceva, se făcu mic și se înroși tot. Într-o clipă îl năpădiră toate frămîntările din ultimele două luni. Încercă din nou să se agațe de ceva, dar nu izbuti. Buzele începură să-i tremure și începu să clipească iute de tot, vrînd să-și stăpînească

lacrimile, dar nu izbuti şi ele porniră să şiroiască mari şi dese, udîndu-i toată faţa. Atunci băiatul îşi trase pătura peste cap şi nu se mai stăpîni. Plînse încet, încetişor, silindu-se să nu se zbuciume şi să nu hohotească, astfel ca nimeni să nu-i bage în seamă slăbiciunea.

Plînse aşa nemîngîiat multă vreme, cu gînduri sărate şi usturătoare ca şi lacrimile. După ce se linişti, rămase mai departe nemişcat, cu pătura-n cap. Varia se apropie de cîteva ori de el : băiatul îi cunoştea bine mersul apăsat care te făcea să crezi că „sora" s-a angajat parcă să împingă toată viaţa la vagonete. Ea se oprea o clipă, nehotărîtă, lîngă patul de campanie, apoi se depărta din nou. Într-un tîrziu, şontîc-şontîc, veni la el Pika.

– Dormi ? – întrebă bătrînul cu o vorbă limpede şi mîngîietoare.

Mecik se prefăcu că doarme. Pika aşteptă puţin. Se auzea cum ţiuie pe pătură ţînţarii de seară.

– Atunci, dormi...

Cînd se întunecă, Varia se apropie iarăşi, cu încă cineva, ridicară cu grijă patul, şi-l duseră în baracă. Înăuntru era cald şi umed.

– Du-te după Frolov... viu şi eu îndată – vorbi Varia.

Rămase cîteva clipe în picioare, lîngă pat, apoi îi ridică cu grijă pătura de pe cap şi întrebă :

– Ce-i cu tine, Pavluşa ?... Ţi-e rău ?

Îi spunea aşa pentru prima dată.

Era întuneric şi Mecik nu putea să o vadă. Îi simţea însă prezenţa, după cum simţea că numai ei doi sînt în baracă.

– Mi-e rău... – şopti el trist.

– Te dor picioarele ?

– Nu, nu prea...

Varia se aplecă iute şi, lipindu-se strîns de el cu pieptul ei mare şi moale, îl sărută pe gură.

ŢĂRANII ŞI „NEAMUL CĂRBUNARILOR"

Dornic să-şi verifice presupunerile, Levinson plecă din vreme la adunare : voia să se mai învîrtească printre ţărani, în nădejdea de a mai prinde ceva zvonuri.

Adunarea avea loc la şcoală. Nu era încă multă lume : doar cîţiva oameni întorşi mai devreme de la cîmp sporovăiau liniştiţi pe prispă, în aşteptarea înserării. Prin uşile deschise se vedea cum Reabeţ pregăteşte lampa, potrivindu-i sticla afumată.

– Bună seara, Osip Abramîci ! îl salutau respectuos ţăranii, întinzînd pe rînd lui Levinson mîinile lor cu degete negre şi bătătorite de muncă. El dădu bineţe fiecăruia şi se aşeză modest pe prispă.

Dincolo de rîu răsuna, pe glasuri felurite, cîntecul unor fete. Mirosea a fîn, a praf jilav şi a fum de vreascuri aprinse. Se auzea cum se frămîntă pe bac caii osteniţi. Ziua trudnică a ţăranului se sfîrşea în pîcla încropită a înserării, în scîrţîit de căruţe încărcate, în mugetul prelung al vacilor sătule şi nemulse.

– Îs cam puţini – spuse Reabeţ, ieşind pe prispă. – Da' azi nici nu poţi strînge prea mulţi. Oamenii mai înnoptează pe la fîneaţă...

– De ce-o fi adunare în zi de lucru ? Oare e musai ?

– Mda, ar fi vorba de ceva... – răspunse cam stingherit preşedintele sovietului sătesc. Unul de-ai lor, care stă la mine, a făcut o năzbîtie. Într-un fel, ai putea zice că-i un fleac. Da' de aici a ieşit o dandana întreagă... – şi Reabeţ tăcu, uitîndu-se încurcat la Levinson.

– Apăi dacă-s fleacuri, n-ar fi trebuit să ne cheme la adunare !... – săriră cîţiva într-un glas, cu pornire. – La vremea asta, ţăranului îi e scump fiecare ceas.

Levinson le arătă despre ce este vorba. Atunci ei începură care mai de care să-şi spună păsurile lor ţărăneşti, cele mai multe legate de cosit şi de lipsa de mărfuri.

– Ar fi bine, Osip Abramîci, să dai într-o zi o raită pe la fînețe, să vezi cu ce cosesc oamenii. Nimeni n-are o coasă ca lumea, nu afli măcar una de sămînță, toate sînt oblojite. Ăsta-i chin în lege nu altceva.

– Ce mai coasă a prăpădit dăunăzi Semion ! Vrea să le facă iute pe toate, e tare lacom de muncă. Și uite-așa, merge el pe fîneață, suflînd ca o mașină și, o dată – harșt ! – drept într-un mușuroi !... Acu, oricît ai drege-o, nu mai e cum a fost !

– Bună coasă mai era...

– Da' ai mei cum mai stau cu treaba ? – întrebă gînditor Reabeț. – Au gătat, ori ba ? Ăst an crescu iarbă bogată... măcar de-ar strînge-o pînă duminică pe cea din vară. O să ne coste ceva războiul ăsta.

În dîra tremurătoare de lumină se desprindeau din întuneric alte și alte boiuri în cămăși lungi, de un alb murdar, cu legăturica într-o mînă – oameni veniți de-a dreptul de la muncă. Aduceau larmă de vorbă țărănească, miros de catran și sudoare, dar și de ierburi proaspăt cosite.

– Seară bună, dumneavoastră !

– Ho, ho, ho ! Tu ești, Ivan ? Ia să-ți văd botul la lumină. Te-au înțepat rău bărzăunii, ai ? Te-am văzut eu, fugeai de ei de-ți sfîrîiau călcîiele...

– Da' tu, boală, ce-ai cătat pe fîneața mea ?

– Fîneața ta ? Bați cîmpii ! Pînă la hat, nici o palmă mai mult... Nu-mi trebuie ce-i al altuia, mi-ajunge cît am.

– Las' că vă știu eu... I-ajunge ! Nu mai scap de porcii tăi în grădina de zarzavat... Ca mîine fată scroafa ta la mine-n bostană... Cică-i ajunge !

Un om înalt, adus de spate, aspru și cu un singur ochi lucind în noapte, crescu deodată deasupra mulțimii.

– Japonezul a intrat alaltăieri în Sunduga ! – zise el. – Flăcăii din Ciuguev au adus vestea. A venit și-a ocupat școala, iar pe urmă, drept la muieri : „Ruski domnișor, ruski domnișor – siu-siu-siu". Ptiu, doamne iartă-mă !...– și se opri brusc, cu ură, repezindu-și brațul prin aer ca o secure.

– Ajung și pîn' la noi, nici vorbă...

– De unde-o mai fi și năpasta asta ?

– N-are liniște țăranul...

– Toate pe spinarea țăranului, toate pe el ! Măcar de s-ar alege într-un fel...

– Nu-i de șagă și scăpare n-avem. Ce mi-e în groapă, ce mi-e în coșciug, tot atîta te plimbă !...

Levinson asculta în tăcere, fără să se amestece în vorbă. Oamenii uitaseră de el. Era tare mic și nearătos – doar căciula, barba roșcată și cizmele cu carîmbii peste genunchi dacă mai erau de el. Dar tot trăgînd cu urechea, deslușea în izbucnirile acestea de glasuri țărănești anume semne de neliniște al căror înțeles numai el singur îl pătrundea.

„Stăm rău, gîndea Levinson cu încordare, rău de tot... Trebuie să-i scriu chiar mîine lui Stașinski să-și piteaască bolnavii pe unde-o putea. Pentru un timp trebuie să ne facem una cu pămîntul, ca și cum nici n-am exista... Trebuie să întărim și paza..."

– Baklanov ! – își strigă el pe neașteptate ajutorul. Ia vino încoace o clipă... Uite ce... da' așază-te mai aproape. Cred că nu-i destul o singură santinelă la izlaz. E nevoie apoi s-avem o patrulă călare chiar pînă la Krîlovka... mai ales noaptea. Prea sîntem nepăsători.

– Ce s-a întîmplat ? – se sperie Baklanov. – E cumva caz de alarmă, sau ce ? – urmă el, întorcîndu-se către Levinson capu-i ras la piele, iar ochii lui oblici și înguști ca de tătar îl priviră atent și iscoditor.

– La război, drăguță, e întotdeauna caz de alarmă ! – făcu Levinson blînd, nițeluș înțepător. – La război, drăguță, e alta decît să-mi stai tolănit într-un pod cu fîn... cu Marusia... – și, dintr-o dată vesel, se porni pe un rîs mărunt, ciupind flăcăul de sub coaste,

– Mă, dă' deştept mai eşti tu... – mormăi Baklanov, apucîndu-i mîna şi transformîndu-se cît ai clipi într-un flăcău pus pe şotii, voios şi blajin. Nu te zbate, nu te zbate, că tot nu scapi ! – urmă el cu blîndeţe printre dinţi, sucindu-i lui Levinson mîna la spate şi lipindu-l pe nesimţite de stîlpul prispei.

– Hai, du-te, grăbeşte-te, te-aşteaptă Marusia... – încercă Levinson să facă pe şiretul. – Dă drumul, drace ! Nu se cade la o adunare...

– Asta cam aşa e, nu se cade ; altfel ţi-arătam eu...

– Du-te, du-te... Uite-o colo pe Marusia... Hai, du-te !

– Eu zic că un singur cercetaş călare e de ajuns, nu ? – întrebă Baklanov ridicîndu-se.

Levinson se uită zîmbind în urma lui.

– Strașnic ajutor ai tu ! – spuse cineva. – Nu bea, nu fumează şi mai cu seamă, e tînăr. Vine alaltăieri la mine acasă să împrumute un ham... „Hai, zic, nu bei un păhărel de rachiu dres cu piper ?" „Nu, zice, nu beau. Dacă vrei musai să mă cinsteşti, atunci dă-mi niscai lăptic. Laptele, zice, ce e drept, îmi place." Ştii, mănîncă laptele ca un ţînc ; îl pune-n farfurie şi face pîinea fărîmiţe, fărîmiţe... E un flăcău şi jumătate, ce mai încoace şi-ncolo !

În mulţime se zăreau tot mai des siluetele partizanilor cu ţevile puştilor sclipind în răstimpuri. Băieţii se adunau cu voie bună la ora hotărîtă. Într-un tîrziu veniră şi minerii, în frunte cu Timofei Dubov, un miner zdravăn din Sucean, acum comandant de pluton. Pătrunseră în mulţime ca o masă compactă, fără să se amestece printre ceilalţi ; singur Morozka se aşeză întunecat ceva mai la o parte.

– A-a... şi tu eşti aici ? – tună bucuros Dubov, dînd cu ochii de Levinson, ca şi cînd nu l-ar fi văzut de o veşnicie şi nu s-ar fi aşteptat să-l întîlnească aici. – Ce poznă a mai făcut prietenul nostru ? – întrebă el după aceea încet şi cu mîhnire, întinzîndu-i lui Levinson o mînă mare şi neagră. – De data asta să-l învăţăm minte, să-l învăţăm minte... să le piară pofta la toţi ! – tună el din nou, fără să asculte pînă la capăt lămuririle lui Levinson.

– De multă vreme ar fi trebuit să vedem de Morozka ăsta : ăsta ne umbreşte întregul detaşament ! – se amestecă în vorbă un tinerel cu glasul mieros, purtînd o şapcă de student şi nişte cizme lustruite, poreclit în detaşament Cij [1].

– Pe tine nu te-a întrebat nimeni, ştii ! – i-o reteză Dubov, fără să-l privească.

Tînărul strînse din buze jignit şi cu demnitate, dar surprinzînd asupră-i privirea batjocoritoare a lui Levinson, se furişă numaidecît în mulţime.

– L-auzişi pe ăsta ? Mare podoabă ! – mormăi întunecat comandantul de pluton. – De ce-l mai ţii ? După cît se aude, a fost dat afară din institut pentru furt.

– Nu te încrede în orice zvon – spuse Levinson.

– Ar fi bine să intraţi, oameni buni !... – strigă Reabeţ de pe prispă, gesticulînd zăpăcit, de parcă nu s-ar fi aşteptat ca bostana lui cea năpădită de buruieni să stîrnească atîta omenet. – Ce-ar fi să începem, tovarăşe comandant ? Altminteri bătătorim aşa pămîntul pînă la cîntatul cocoşilor...

Încăperea deveni dintr-o dată înăbuşitoare, iar aerul se făcu verzui din pricina fumului de tutun. Bănci nu erau destule. Ţăranii şi partizanii stăteau claie peste grămadă, barînd trecerile şi, ticsiţi pînă-n uşă, suflau în ceafa lui Levinson.

– Dă-i drumul, Osip Abramîci ! – vorbi, ursuz, Reabeţ. Nu era mulţumit nici de el, nici de comandant. Toată povestea asta i se părea acum fără rost, un bucluc.

Morozka îşi făcu loc înainte de la uşă şi se propti pe picioare, întunecat şi îndîrjit, lîngă Dubov.

[1] In limba rusă — scatiu (n. ed.).

Levinson stărui asupra faptului că nu i-ar fi luat în ruptul capului pe oameni de la treburi dacă n-ar fi socotit că e vorba de lucruri care privesc amîndouă părţile, mai ales că în detaşament sînt şi mulţi localnici.

– Cum veţi hotărî dumneavoastră, aşa va fi ! – încheie el apăsat, imitînd vorba sfătoasă ţărănească. Apoi se aşeză încet şi se lăsă niţel pe spate, ca deodată să se facă mic şi de nebăgat în seamă, să se stingă întocmai ca un fitil de lampă, lăsînd adunarea să găsească singură dezlegarea, în întuneric.

Întîi luară cuvîntul cîţiva oameni, care vorbiră cam cu ocolişuri, şovăielnic, pierzîndu-se în amănunte. Apoi se ridicară şi alţii, iar după cîteva minute nu se mai înţelegea nimic. Vorbeau mai mult ţăranii ; partizanii tăceau chitic, parcă aşteptînd ceva.

– Nici asta nu-i treabă ! – bombănea pornit moş Evstafi, un om cărunt şi încruntat ca muşchiul ce se prinde vara de copaci. Al'dată, pe timpul lu' Mikolaşka, pentru isprăvi ca astea te plimba prin tot satul, cu lucrurile furate, atîrnate de gît şi cu taraful de tingiri după tine !... – mai spuse bătrînul, ameninţînd dojenitor cu degetul său uscat pe cineva nevăzut.

– Ia nu le mai măsura pe toate după Mikolaşka !... – ţipă omul cel adus din spate şi cu un singur ochi, care venise cu vestea despre japonezi. Omul se tot zbuciuma să dea din mîini, dar fiind strîmtoare nu izbutea, şi asta îl făcea şi mai furios. – Văz că tot dai zor cu Mikolaşka... S-a dus vremea ceea... s-a dus... şi n-o mai poţi întoarce !

– Mikolaşka, ne-Mikolaşka, păi nici aşa nu se mai poate ! – susţinea moşul cu îndărătnicie. Şi aşa hrănim toată şleahta asta. Că nici să-i prăsim pe hoţi nu ne dă mîna.

– Cine zice să-i prăsim ? Nimeni nu-i apără. Poate chiar tu îi prăseşti... – insinuă chiorul, cu gîndul la fiul moşneagului, care dispăruse fără urmă de vreo zece ani.

– Numai că şi aici trebuie o măsură. Flăcăul ăsta luptă poate de şase ani, ce, n-are şi el voie să se bucure de un pepene ?

– Ce i-o fi venit de s-a apucat de pozne ? – vorbi cu nedumerire un altul. – Dumnezeule mare, măcar de-ar fi fost ceva mai acătării la mijloc... Aşa să fi venit la mine, că-i umpleam sacul vîrf, fără să mă uit. Na, poftim, că noi dăm şi la porci pepene şi pentru un om de treabă n-are de ce să ne pară rău !...

Ţăranii vorbeau fără răutate. Cei mai mulţi erau de aceeaşi părere într-o privinţă : anume că vechea rînduială nu mai e bună şi că lucrurile trebuie luate într-altfel.

– Să hotărască singuri cu preşedintele !... – strigă cineva. – Noi n-avem de ce ne vîrî în ciorba asta.

Levinson se ridică din nou şi bătu în masă.

– Ei, tovarăşi, să vorbim pe rînd – spuse el încet dar lămurit, încît îl auziră cu toţii. – Dacă vorbim toţi o dată, n-ajungem la nimic. Morozka unde e ?... Ia, vină încoace... – adăugă el încruntîndu-se, şi toţi ochii se întoarseră spre locul unde stătea curierul.

– Eu văd şi de-aici – îngînă Morozka abia auzit.

– Haide, haide... – îl împinse din spate Dubov.

Morozka şovăia. Levinson se aplecă înainte şi, prinzîndu-l ca într-un cleşte în privirea lui neclintită, îl smulse din mulţime ca pe un cui.

Cu capul plecat şi fără să se uite la nimeni, curierul îşi făcu loc pînă la masă. Îl treceau toate sudorile, iar mîinile îi tremurau. Simţind atîtea sute de ochi curioşi aţintiţi asupră-i, vru să ridice capul, dar privirea i se izbi de faţa neîndurătoare a lui Goncearenko, acoperită de pîsla aspră a bărbii. Artificierul căta la el compătimitor şi în acelaşi timp cu mustrare. Morozka îşi pierdu cumpătul, se întoarse spre fereastră şi încremeni cu ochii pironiţi în gol.

– Ei, acum putem sta de vorbă – spuse Levinson uimitor de încet, întocmai ca şi mai înainte, dar în aşa

fel încît îl auzi toată adunarea, chiar şi oamenii ce stăteau afară. – Cine ia cuvîntul ? Îmi pare că tu voiai, unchieşule ?...

– Eu ce să mai spun – se fîstîci moş Evstafi – păi vorbirăm şi noi, aşa ca între noi...

– Nu-i mare lucru de spus, hotărîţi singuri ! – strigară ţăranii.

– Ia dă-mi mie cuvîntul, moşule... – izbucni pe neaşteptate Dubov, cu o forţă tainică, stăpînită, privind spre moş Evstafi de unde şi greşeala de a se adresa lui Levinson cu „moşule". În glasul lui Dubov răsună ceva care făcu toate capetele să se întoarcă tresărind spre el.

Comandantul de pluton îşi croi drum cu coatele pînă la masă şi se aşeză lîngă Morozka, acoperindu-l pe Levinson cu făptura lui masivă.

– Să hotărîm singuri ?... Vă e frică, ai ? – tună el cu mînie şi patimă, spintecînd aerul cu pieptul. – Fie, vom hotărî singuri ! – şi se aplecă iute, către Morozka, străpungîndu-l cu ochii lui arzători. – Tu, Morozka, zici că eşti de-al nostru... miner ? – întrebă Dubov încordat şi usturător. – U-u... sînge spurcat, gogoman din Sucean... tu nu vrei să fii de-al nostru ? Te ţii de prostii, faci de rîs neamul cărbunarilor ? Bine !... – Cuvintele acestea se prăvăliră peste tăcerea din încăpere cu un uruit greu, metalic, ca sunetul antracitului în cădere.

Alb ca varul, Morozka se uită ţintă în ochii lui, simţind cum inima i se prăbuşeşte, ca o pasăre rănită.

– Bine ! – repetă Dubov. – Fă-ţi de cap ! Să vedem cum ai să te descurci fără noi ! Fiindcă noi trebuie să-l gonim ! – o scurtă el deodată, întorcîndu-se brusc către Levinson.

– Ia seama, nu sări peste cal ! – vorbi unul dintre partizani.

– Ce ? – întrebă Dubov ameninţător, şi făcu un pas înainte.

– Da' isprăviţi odată, dumnezeule... – îngăimă plîngăreţ, dintr-un colţ, un glas speriat de bătrîn.

– Dubov... Dubov... – spuse Levinson liniştit, apucîndu-l de mînecă. – Dă-te puţin la o parte, că nu văd oamenii.

Dubov se dezumflă deodată, glasul i se curmă, şi rămase tăcut, clipind fîstîcit.

– Cum o să-l gonim dintre noi pe nătărăul ăsta ! – vorbi Goncearenko, înălţîndu-şi deasupra mulţimii capul creţ şi faţa lui arsă de soare. – Eu nu-l apăr, pentru că aici nu poţi fi taler cu două feţe. A făcut băiatul o prostie – şi eu mă ciorovăiesc cu el aproape-n fiece zi...– da' trebuie să recunosc că e un bun luptător. Ce-i al lui e-al lui. Am făcut cu el tot frontul din Usuri, în primele linii ; e de-al nostru, nu te-ar trăda şi nu te-ar vinde.

– De-al nostru !... – îl întrerupse cu amărăciune Dubov – păi crezi că noi nu-l socotim de-al nostru ? Ne-am afumat în aceeaşi gaură... e-a treia lună că dormim sub aceeaşi manta ! Şi-aici orice lepădătură – îşi aminti el de Cij, cel cu glasul mieros – se-apucă să-ţi dea lecţii.

– Iacă, aici am vrut să ajung şi eu – reluă Goncearenko, uitîndu-se pieziş şi cu uimire la Dubov (credea că ocara acestuia îl ţinteşte pe el). Nu se poate în ruptul capului să lăsăm ca isprava asta să nu aibă nici o urmare pentru făptaş, dar nici să-l gonim aşa, deodată, nu e o socoteală, prea ne-am pripi. Părerea mea este să-l întrebăm chiar pe el ! – şi spintecă aerul, lovind puternic cu muchia palmei în bancă, de parcă în felul acesta ar fi despărţit tot ce era străin şi de prisos, de tot ce era al lui şi drept.

– Adevărat ! Să-l întrebăm chiar pe el... Să ne spună el singur dacă îşi dă seama ce-a făcut !

Dubov, care începuse să-şi croiască drum prin mulţime spre locul său, se opri şi se uită iscoditor la Mo-

rozka. Acesta privea în jur nedumerit, frămîntîndu-şi tulburat poala bluzei, între degetele-i nădușite.

– Spune aşa cum te taie capul.

Morozka aruncă o uitătură spre Levinson.

– Păi oare eu... – începu el încet şi tăcu, negăsind cuvintele nimerite.

– Vorbeşte, vorbeşte... – îl îmbărbătară cei din jur.

– Păi oare eu... aş fi făcut aşa ceva... – Şi, cum nu află cuvîntul potrivit, tăcu din nou, arătînd din cap spre Reabeţ. – Eh, pepenii ăia... aş fi făcut eu oare aşa ceva dacă m-aş fi gîndit... răutate sau altcumva? Că noi toţi, vorba aia... de mici copii... se ştie... şi uite şi eu... şi ce-a zis Dubov, cum că eu, pe toţi băieţii noştri îi... Adică tocmai eu, fraţilor! – izbucni el din adîncul rărunchilor şi, avîntîndu-se înainte cu toată făptura lui, se apucă de piept, iar din ochi îi ţîşni o lumină caldă şi umedă. D-apăi eu mi-aş da sîngele pentru oricare dintre voi, picătură cu picătură – damite să vă fac de ruşine sau mai ştiu eu ce!...

O seamă de zgomote pătrunseră de afară, de pe uliţă, în încăpere: undeva, dinspre Snitkino lătra un cîine şi cîntau nişte fete; alături, la popa, se auzea un bocănit cadenţat şi înfundat ca de pisălău într-o piuliţă. – „Învîrteşteee, mă!" striga o voce prelung, la bac.

– Ei, cum să mă pedepsesc singur?... – începu iar Morozka cu durere, dar mai sigur de sine şi cu mai puţină sinceritate decît înainte. Pot doar să-mi dau cuvîntul... de miner... E cea mai bună chezăşie că n-am să-mi mai dau în petic.

– Şi dacă nu-ţi ţii cuvîntul? – întrebă, prevăzător, Levinson.

– Ba o să mi-l ţin... – şi Morozka îşi încreţi faţa, ruşinîndu-se de ţărani.

– Dar dacă nu-l ţii?

– Atunci să-mi faceţi ce vreţi... puteţi să mă şi împuşcaţi...

– O să te împuşcăm, să ştii! – făgădui aspru Dubov, dar ochii lui străluceau acum drăgăstos şi ironic, fără urmă de mînie.

– Atunci, gata cu asta! – strigară oamenii din bănci.

– Asta fuse toată treaba... – prinseră glas ţăranii între ei, bucuroşi că adunarea aceasta tărăgănată e pe sfîrşite. Pentru nimica toată ne lungim un an...

– Să rămînem la hotărîrea asta, ce ziceţi? Alte propuneri nu sînt?

– Da' isprăveşte o dată, diavole! – izbucniră partizanii, nemaistăpînindu-se după încordarea de adineauri. – Şi aşa ni s-a urît... Vrem să halim. Ne ghiorăie maţele de foame!

– Nu, staţi puţin! – vorbi Levinson, ridicînd mîna, şi îşi miji ochii, calm. – Chestiunea asta e lichidată, acum avem alta...

– Ce-o mai fi, măi?!

– Eu socot că trebuie să adoptăm o rezoluţie... – şi se uită deodată în jur – da' uite că nici secretar n-avem... – rîse el mărunt şi blajin. – Ia vino încoace, Cij, şi scrie... Propunem următoarea rezoluţie: În timpul liber, între operaţiunile militare, să nu se umble haihui prin sat, ci să se dea ajutor gospodarilor, într-o măsură cît de mică... – Levinson vorbi pe un ton foarte hotărît, ca şi cum ar fi fost convins că nu se va găsi nici un singur partizan care să nu dea ajutor ţăranilor.

– Păi noi nici nu cerem aşa ceva! strigă cineva dintre ţărani.

„S-a prins!" se gîndi Levinson.

– Sst! bă... – sărira vreo cîţiva – mai bine ascultă. Adevărat, lasă-i să mai muncească şi ei, că doar n-o să le cadă mîinile!...

– Lui Reabeţ o să-i ajutăm în chip deosebit...

Clubul cărţii digitale 2022

– De ce deosebit? – se îngrijorară țăranii. – Ce, el e mai cu moț? Nu face cine știe ce muncă, oricare poate fi președinte...

– Hai să terminăm! Să terminăm odată... primim! Scrie acolo că primim!

Partizanii se ridicau grăbiți de la locurile lor și ieșeau grămadă pe ușă fără să mai asculte la ce spunea comandantul.

– E-eh... Vanea! – strigă un flăcău ciufulit, cu nasul ascuțit, tropăind mărunțel cu cizmele, și se repezi spre Morozka pe care-l trase zor-nevoie spre ieșire. – Odorașul meu drag, copilașul meu drag, mucosule... E-eh! – se porni el să joace pe prispă, bătînd cu foc din picioare, și își împinse semeț chipiul cu o mînă spre ceafă, îmbrățișîndu-l pe Morozka cu cealaltă.

– Ia mai du-te-ncolo! – zise curierul, îmbrîncindu-l domol.

Levinson și Baklanov trecură repede prin fața lor.

– Strașnic mai e și Dubov ăsta! – turuia ajutorul cu însuflețire, împroșcînd cu salivă și dînd din mîini. Dacă i-am stîrni pe el și pe Goncearenko unul împotriva celuilalt! Să vedem care pe care, ce zici?

Levinson, cu gîndurile aiurea, nu-l asculta. Simțea sub tălpi praful moale, pufos.

Morozka rămase în urmă, nebăgat în seamă. Ultimii țărani trecură și ei înainte. Vorbeau liniștit, fără grabă, ca și cum ar fi venit de la muncă, nu de la adunare.

Pe coasta dealului se cățărau luminițele îmbietoare ale caselor, chemînd la cină. În pîcla serii, rîul susura cu sute de glasuri.

„Nu l-am adăpat încă pe Mișka"... – tresări îngrijorat Morozka, reintrînd treptat în cercul vieții obișnuite.

În grajd, simțindu-și stăpînul, Mișka necheză încet a nemulțumire, ca și cum ar fi vrut să-l întrebe: „Pe unde

mi-ai umblat?" Morozka bîjbîi pe întuneric după coama aspră a calului, apoi îl trase afară.

– Iete-te-l cum se mai bucură! – mormăi el, și împinse la o parte botul umed pe care Mișka și-l lipise năzuros de gîtul lui. Tu, mă, nu știi decît să te ții de prostii și ponoasele eu singur le trag...

LEVINSON

Detașamentul lui Levinson era în repaus de cinci săptămîni și se așezase gospodărește: cai, căruțe și bucătării de campanie în jurul cărora se pripășiseră dezertori zdrențăroși de pe la alte detașamente, cu care de altfel te puteai ușor înțelege. Oamenii se leneviseră, dormeau mai mult decît trebuie, ba moțăiau chiar și în post. Vești îngrijorătoare nu-i îngăduiau lui Levinson să urnească din loc toată această șandrama greoaie. Se temea să nu facă un pas greșit, căci lucruri mereu noi veneau să confirme și să-i risipească temerile, rînd pe rînd. Se învinui – și nu o dată – de prea multă prudență. Aceasta mai ales atunci cînd se află că japonezii au părăsit Krîlovka și că cercetașii n-au dat de urma inamicului pînă la multe zeci de verste de acolo.

Cu toate acestea, în afară de Stașinski, nimeni nu cunoștea șovăielile lui Levinson și de altfel, nimeni în detașament nu și-ar fi închipuit că poate șovăi: Levinson nu împărtășea nimănui gîndurile și temerile lui. Spunea doar cîte un „da" sau un „nu" dinainte chibzuit. Din pricina asta, cu excepția unor oameni ca Dubov, Stașinski și Goncearenko, care cunoșteau adevărata lui valoare, el apărea tuturor ca un om deosebit și dintr-o bucată. Orice partizan și mai ales tînărul Baklanov, care căuta să semene în toate cu comandantul și care imita cu sîrg pînă și felul lui de a fi, gîndea cam așa:

„Vezi bine, eu sînt un păcătos, am multe slăbiciuni, sînt multe lucruri pe care nu le înțeleg și multe pe care nu le pot birui în mine ; am acasă o nevastă sau o logodnică înțelegătoare și grijulie de care mi-e dor ; îmi plac pepenii galbeni și dulci, laptele cu pîinică și cizmele lustruite ca să dau gata fetele pe la șezători ; dar Levinson e cu totul altfel. Pe el nu-l poți bănui de asemenea lucruri ; el înțelege și face totul așa cum trebuie, nu se ține după fete, ca Baklanov, și nu fură pepeni galbeni, ca Morozka ; pentru el nu există nimic altceva decît *cauza*. Din pricina asta e cu neputință să n-ai încredere și să nu te supui unui om atît de neclintit în credințele lui..."

De cînd Levinson fusese ales comandant, nimeni nu și-l putea închipui altcumva : fiecăruia i se părea că ceea ce îl caracterizează este tocmai faptul că el comandă detașamentul. Dacă Levinson le-ar fi povestit că în copilărie l-a ajutat în negoțul cu mobilă veche pe tatăl său, care a visat toată viața să se îmbogățească, că se temea de șoareci și cînta prost la vioară, fiecare ar fi socotit că face o glumă nelalocul ei. Dar Levinson nu povestea niciodată asemenea lucruri, nu pentru că ar fi fost o fire închisă, ci tocmai fiindcă știa că trece drept un om „deosebit", fiindcă își dădea seama de multe din slăbiciunile sale, precum și de slăbiciunile celor din jur și gîndea că nu poți face pe alții să te urmeze decît atrăgîndu-le atenția asupra slăbiciunilor lor, în timp ce pe ale tale le înăbuși și le ascunzi. Pe de altă parte, nu încercase niciodată să ia în derîdere faptul că tînărul Baklanov îl imita. La vremea lui, Levinson imitase și el pe cei care-l învățaseră și care i se păreau atunci oameni tot atît de neclintiți cum părea el astăzi pentru Baklanov. Mai tîrziu se convinsese că oamenii aceștia nu erau chiar așa cum îi credea el, totuși le fusese foarte recunoscător. Baklanov nu-și însușea numai felul lui de a fi față de cei din jur, ci și bogata lui experiență de viață, tactica

de luptă, modul de a lucra, de a se comporta. Levinson știa bine că felul lui de a se comporta se va pierde cu anii, în timp ce deprinderile sale, întregite de experiența personală a fiecăruia, vor trece la noi Levinsoni și noi Baklanovi, iar lucrul acesta era foarte însemnat și necesar.

...Într-un umed miez de noapte, pe la începutul lui august, sosi la detașament o ștafetă călare. O trimisese bătrînul Suhovei-Kovtun, șeful comandamentului detașamentelor de partizani. Bătrînul Suhovei-Kovtun scria că japonezii au atacat localitatea Anucino, unde erau concentrate principalele forțe ale partizanilor, că lîngă Izveostka s-a dat o luptă pe viață și pe moarte, că dușmanul a schingiuit sute de oameni, că el însuși se ascunde acum într-o cabană vînătorească de iarnă, rănit de nouă gloanțe și că, pesemne, nu mai are mult de trăit...

Vestea înfrîngerii se răspîndi de-a lungul văii cu o repeziciune sinistră, dar ștafeta i-o luă totuși înainte. Fiecare curier simțea că aceasta e cea mai cumplită știre pe care o purtase de la începutul luptelor. Neliniștea oamenilor se transmitea și cailor. Caii lățoși ai partizanilor zburau în galop, cu dinții rînjiți, din sat în sat, pe drumeaguri mohorîte, desfundate, împroșcînd din copite stropi mari de noroi...

Levinson primi ștafeta la unu și jumătate noaptea și după o jumătate de ceas, ocolind Krîlovka, plutonul călare al ciobanului Meteliță se împrăștie în evantai pe cărările tainice ale Sihote-Alinului, răspîndind această veste neliniștitoare printre detașamentele sectorului de luptă Sviaghinsk.

Timp de patru zile, Levinson adună informații disparate de pe la celelalte detașamente, iar mintea lui lucră înfrigurată și totodată pe bîjbîite, ca și cum ar fi ascultat cu încordare. Cu oamenii însă vorbea liniștit ca și mai înainte, își mijea a batjocură ochii lui albaștri, neobișnuiți pe acele meleaguri, îl necăjea pe Baklanov pentru „cobza" cu „prăpădita de Marusia", iar o dată,

cînd Cij, care de frică prinsese curaj, îl întrebă de ce nu întreprinde nimic, Levinson îi dădu prietenește un bobîrnac peste frunte și-i spuse că asta „nu-i treabă pentru o minte de păsărică". Prin întreaga sa atitudine, Levinson voia parcă să arate oamenilor că înțelege foarte bine de unde a pornit totul și încotro merge, că nu e vorba de nimic neobișnuit sau înspăimîntător, și că el, Levinson, are pregătit de multă vreme un plan precis și fără greș care va salva situația. În realitate, nu numai că nu avea nici un plan, dar se simțea pierdut ca un școlar căruia i se cere să rezolve dintr-o dată o problemă cu o mulțime de necunoscute. Mai aștepta vești de la oraș unde trimisese un partizan, pe Kanunnikov, cu o săptămînă înainte de sosirea acestei ștafete alarmante.

Acesta se întoarse la cinci zile după primirea ștafetei, cu barba perie, ostenit, flămînd, dar șiret nevoie mare și la fel de roșcat ca și în clipa plecării de la detașament, căci în privința asta nimic nu-l putea schimba.

– În oraș ai noștri au suferit un eșec, Kreiselman este la închisoare... – spuse Kanunnikov, scoțînd te miri cum o scrisoare din mînecă, cu îndeminarea unui măsluitor de cărți, și zîmbi din vîrful buzelor : nu era vesel – nici pomeneală de așa ceva, dar el nu putea vorbi fără să zîmbească. – La Vladimiro-Alexandrovsk și pe Olga – o debarcare japoneză... tot Suceanul e nimicit. – Eh, da' și tutunul e cu cîntec. Poftim... – și-i întinse lui Levinson o țigară cu un capăt aurit, așa încît nu se putea înțelege dacă acest „poftim" se referă la țigară ori la veștile proaste pe care le adusese.

Levinson aruncă o privire asupra adreselor, vîrî un plic în buzunar, iar pe celălalt îl desfăcu. Scrisoarea confirma spusele lui Kanunnikov. Printre rîndurile oficiale și voit încurajatoare se citea însă limpede amărăciunea înfrîngerii și a neputinței.

– E de rău, ai ?... – întrebă, pătruns de grijă, Kanunnikov.

– Așa și așa... Da' cine-a scris scrisoarea ? Sedih ? – Kanunnikov încuviință din cap.

– Se cunoaște, ăsta scrie întotdeauna pe paragrafe... – și Levinson sublinie ironic cu unghia „Paragraful IV : Probleme la ordinea zilei", apoi mirosi țigara. – Prost tutun, nu ? Dă-mi s-aprind... Bagă de seamă, cînd te duci la băieți nu-ți da drumul la gură... despre debarcare și despre celelalte... Da' lulea mi-ai cumpărat ? – și, fără să-l asculte pe Kanunnikov care explica de ce nu i-a luat pipă, se cufundă din nou în citirea scrisorii.

Paragraful „Probleme la ordinea zilei" avea cinci puncte, dintre care patru i se părură lui Levinson cu neputință de îndeplinit. Al cincilea punct glăsuia astfel : ...„Ceea ce se cere acum în primul rînd de la comandanții detașamentelor de partizani, și lucrul acesta trebuie obținut cu orice preț – este să se mențină unități de luptă, dacă nu mari, în orice caz puternice și disciplinate, în jurul cărora, în viitor..."

– Cheamă-i încoace pe Baklanov și pe șeful aprovizionării – spuse numaidecît Levinson. Și puse scrisoarea în port-hart, fără să mai citească ce avea să se petreacă în viitor, în jurul unităților de luptă. De undeva, dintr-un vălmășag de probleme, se desprindea una, „cea mai importantă". Levinson aruncă țigara care i se stinsese între buze și începu să bată darabana cu degetele în masă... „Să se mențină unități de luptă..." Nu putea cu nici un chip să priceapă asta, gîndul acesta îi stăruia în minte doar ca niște cuvinte disparate scrise cu creionul chimic pe o hîrtie liniată. Descoperi mașinal cu mîna și cealaltă scrisoare. Se uită la plic și își aminti că este de la soția lui. „Asta mai tîrziu, se gîndi el, și ascunse din nou plicul. Să se mențină u-ni-tăți de lu-ptă".

Cînd veni Baklanov cu șeful aprovizionării, Levinson știa limpede ce au de făcut, el și oamenii de sub ordinele lui ; vor face *tot* ce le va sta în putință pentru a menține detașamentul ca unitate de luptă.

– Curînd va trebui să plecăm de aici – începu Levinson. – Totul e-n ordine? Șeful aprovizionării să-și spună cuvîntul...

– Da, șeful aprovizionării! – repetă ca un ecou Baklanov, și își potrivi cureaua cu un aer atît de sever și de hotărît, încît ai fi zis că știe dinainte ce va urma.

– Eu ce să zic, nu din pricina mea o să întîrzie lucrurile, eu sînt totdeauna gata... Numai că, ce facem cu ovăzul?... – Și șeful aprovizionării începu să vorbească amănunțit despre ovăz, că a prins umezeală, despre sacii rupți, despre caii bolnavi, despre „imposibilitatea de a ridica tot ovăzul"; pe scurt, înșiră o mulțime de lucruri care arătau lămurit că nu este pregătit de nimic și că în general socotește orice deplasare drept un proiect fantezist și dăunător. În timp ce vorbea, se ferea să se uite la comandant, își încrețea fața ca sîciît de o durere, clipea și icnea mereu, convins dinainte că nu o va scoate la capăt.

– Vorbești prostii... – mormăi Levinson, prinzîndu-l de un nasture de la bluză.

– Nu, zău, Osip Abramîci, mai bine ne-am întări aici...

– Să ne întărim?... Aici?... – Levinson clătină din cap, cu aerul că-l compătimește pentru naivitatea lui. – Și uite, ai început să încărunțești! Cu ce gîndești tu, cu capul?

– Eu...

– Nici o vorbă! – apăsă comandantul, trăgîndu-l de nasturele bluzei, apoi adăugă hotărît și convingător: – Să fii gata în orice moment. E clar? Baklanov, ici chestiunea asta în seama ta... – și deodată dădu drumul nasturelui. – Rușine!... Ce-mi tot spui mie de saci – astea-s fleacuri! – Ochii lui căpătară o răceală de gheață și sub privirea aceasta aspră, șeful aprovizionării se convinse definitiv că argumentele cu sacii sînt pe drept cuvînt niște fleacuri.

– Da, desigur... e limpede... nu asta-i important...– bolborosi el, gata acum să care ovăzul cu propria-i spinare, în cazul cînd comandantul ar găsi-o necesar. – Ce poate să ne împiedice! Ce, e mare lucru? Chiar și azi, rînduiesc totul în doi timpi și trei mișcări.

– Așa, așa... – rîse Levinson – bine, bine, du-te! – și-l împinse ușurel din spate. – Dar bagă de seamă, să fii pregătit în orice moment.

„Șireată putoare!" gîndi cu ciudă și admirație șeful aprovizionării, ieșind din odaie.

Spre seară, Levinson convocă sovietul detașamentului și pe comandanții de plutoane.

Veștile lui fură primite în mod diferit. Dubov rămase tăcut toată seara, ciupindu-și din cînd în cînd mustața deasă și pleoștită. Se vedea că este din capul locului de acord cu Levinson. Cel care se împotrivi cu înverșunare plecării fu Kubrak, comandantul plutonului doi. Acesta era cel mai bătrîn, cel mai merituos și cel mai mărginit comandant din întreg județul. Nimeni însă nu-l susținu: Kubrak era originar din Krîlovka și fiecare înțelegea că în el vorbesc păsunile meleagurilor natale și nu interesele cauzei.

– Basta! Stop!... – îi curmă vorba ciobanul Meteliță. – E timpul să uităm de fustele muierești, nene Kubrak! – Ca întotdeauna, se înflăcără de propriile-i cuvinte și lovi cu pumnul în masă, iar sudoarea îi broboni pe negîndite fața ciupită de vărsat. – Aici o să ne sugrume ca pe niște pui de găină. Stop și basta!... Vorbind așa, începu să alerge prin odaie, tîrșindu-și cizmele de blană mițoasă și lovind cu cravașa în dreapta și în stînga, de răsturnă vreo cîteva scaune.

– Mai încet, mai încet, că obosești repede! – zise sfătos Levinson, dar în sinea lui admira mișcările iuți ale acestui trup voinic și mlădios ca un bici împletit din curele. Omul acesta nu putea sta o clipă liniștit, era numai foc și mișcare, iar în ochii lui de pasăre de pradă ardea ne-

contenit o sete nemăsurată de a urmări sau a se lupta cu dușmanul.

Meteliță expuse planul lui de retragere, din care se vedea că mintea lui înfierbîntată nu se teme de spațiile întinse și că lui nu-i lipsea spiritul de orientare militar.

– Are dreptate !... strașnic îi mai lucrează tărtăcuța ! – exclamă Baklanov entuziasmat și puțin cam gelos de zborul prea îndrăzneț în care se avîntase închipuirea nezălogită a lui Meteliță. – Mai ieri, alaltăieri stătea și păștea caii, da' nu-i de mirare dacă peste vreo doi ani o să ne comande pe toți.

– Meteliță ?... Ehei !... Păi ăsta-i o comoară ! – întări Levinson. – Numai bagă de seamă să nu ți se urce la cap...

Folosindu-se însă de aceste discuții aprinse, în care fiecare se simțea mai deștept decît ceilalți și nu asculta pe nimeni, Levinson înlocui planul propus de Meteliță, cu planul său – mai simplu și mai prevăzător. Și o făcu cu atîta dibăcie și discreție, încît noua propunere fu votată ca venind de la Meteliță și acceptată de toți.

În scrisorile de răspuns către oraș și către Stașinski, Levinson anunța că în zilele următoare va muta detașamentul în satul Sibișî, în susul Irohedzei, dar hotăra ca pînă la noi ordine spitalul să rămînă pe loc. Pe Stașinski îl cunoștea încă de la oraș și asta era a doua scrisoare alarmantă pe care i-o scria.

Isprăvi lucrul, noaptea tîrziu. În lampă, gazul era pe sfîrșite. Prin fereastra deschisă pătrundea un miros de umezeală și de frunze putrede. Se auzea foiala gîndacilor pe după sobă și sforăiturile lui Reabeț care dormea în casa vecină. Amintindu-și de scrisoarea soției sale, Levinson turnă gaz în lampă și se apucă să o citească. Nimic nou, nimic îmbucurător. Ca și mai înainte, nimeni nu te primește la slujbă, ai vîndut tot ce s-a putut, ești nevoit să trăiești pe socoteala „Crucii Roșii Muncitorești", copiii anemiați au scorbut. Și mai presus de orice, grija nesfîrșită pentru el. Levinson se trase gînditor de barbă și

începu să scrie răspunsul. În prima clipă își zise că nu e bine să-și răscolească gîndurile legate de această latură a vieții sale, dar încetul cu încetul se lăsă furat de ele, fața i se destinse și se trezi deodată că a umplut două pagini cu scrisul lui mărunt și neciteț. Și se găseau în paginile acelea multe cuvinte despre care nimeni nu și-ar fi închipuit că le cunoaște și Levinson.

Apoi, întinzîndu-și oasele ostenite, ieși în curte. Dinspre grajd se auzea cum se frămîntă caii la iesle și trosnirea asurzită a ierbii mestecate. Plantonul dormea dus sub șopron, îmbrățișîndu-și pușca. „Ce se întîmplă dacă și santinelele dorm la fel ?"... se gîndi Levinson. Rămase locului cîteva clipe și, biruindu-și cu greu dorința să se culce și el, scoase calul din grajd și-i puse șaua. Plantonul nu simți nimic. – Ciinele ! – murmură printre dinți Levinson. Îi scoase binișor căciula, o ascunse sub fîn, apoi sări în șa și porni să controleze posturile.

Merse întîi de-a lungul tufișurilor pînă ajunse în preajma izlazului.

– Care ești ? – strigă scurt santinela, și se auzi pocnind închizătorul armei.

– De-ai noștri...

– Levinson ? Ce dracu' umbli așa noaptea ?

– Ăi din patrula de noapte au trecut pe-aici ?

– Acum vreun sfert de ceas a fost unul.

– Ceva nou ?

– Deocamdată liniște... N-ai vreun fir de tutun ?

Levinson îi puse în palmă puțină mahorcă, apoi trecu rîul pe la vad și ieși în cîmp.

O lună nouă, cam chioară, îl privi pentru o clipă și din beznă păsiră parcă spre el tufișurile palide, pline de rouă. Rîul sălta clipocind peste privaluri și auzeai aproape fiecare șuviță de apă cum cade pe piatră. Pe dîmbul din față prinseră deodată să dănțuie patru mogîldețe nedeslușite de călăreți. Levinson se răsuci brusc și se ascunse după tufișuri. Vocile răsunau acum foarte

aproape. Recunoscu doi dintre călăreți : erau din patrula de noapte.

– Ia stați puțin ! – spuse el, ieșind în drum. Caii se aruncară în lături, fornăind, iar unul, simțind armăsarul lui Levinson, necheză încetișor.

– Mamă, era să ne tragi o sperietură ! – făcu cel din față cu glasul tulburat, dar plin de bărbăție. – Trr, boală !...

– Cine mai e cu voi ? întrebă Levinson, venind aproape de tot.

– Cercetașii lui Osokin... Japonezii sînt la Marianovka.

– La Marianovka ? – tresări Levinson. – Și Osokin cu detașamentul lui unde e ?

– La Krîlovka – răspunse unul dintre cercetași. – Noi ne-am retras. A fost o luptă cumplită, n-am putut ține piept. Și-am fost trimiși la dumneavoastră să facem legătura. Mîine plecăm spre satele coreene... – și cercetașul se aplecă greoi în șa, ca și cum l-ar fi copleșit povara crudă a propriilor sale cuvinte. – S-a dus dracului totul. Am pierdut patruzeci de oameni. Toată vara n-am avut atîtea pierderi.

– Și vă retrageți curînd din Krîlovka ? – urmă Levinson cu întrebările. – Haideți înapoi, merg cu voi...

...Era aproape de ziuă cînd Levinson se întoarse la detașament, tras la față, cu ochii injectați și cu capul greu de nesomn.

Convorbirea avută cu Osokin confirmă faptul că hotărîrea lui Levinson, anume de a pleca din vreme și fără să lase vreo urmă, era cea mai bună. Argumentul cel mai convingător era însuși aspectul detașamentului lui Osokin, care trosnea din toate încheieturile, întocmai ca un butoi vechi, cu doagele putrezite și cercurile ruginite, în care cineva a izbit zdravăn cu muchia toporului. Oamenii nu mai ascultau de comandant, umblau brambura prin curțile țăranilor, mulți erau beți. Lui Levinson îi rămăsese lămurit în minte unul slăbănog și zbîrlit, care

ședea pe marginea drumului, cu ochii tulburi, pironiți în pămînt și cufundat într-un fel de desperare oarbă, slobozea cartuș după cartuș, în pîcla alburie a dimineții.

Ajuns acasă, Levinson trimise numaidecît scrisorile la destinație, fără să spună însă nimănui că plecarea din sat e hotărîtă chiar pentru noaptea următoare.

DUȘMANII

În prima scrisoare trimisă lui Stașinski a doua zi după faimoasa adunare a țăranilor, Levinson împărtășea acestuia temerile sale și-i propunea să descongestioneze treptat spitalul, ca să nu aibă o grijă în plus mai tîrziu. Doctorul citi scrisoarea de cîteva ori, clipea neobișnuit de des și strîngea din dinți, iar cei din jur, văzîndu-l, fură cuprinși de o grea îngrijorare. Era ca și cum din pliculețul acela cenușiu pe care doctorul îl ținea în mîinile lui uscate, ar fi ieșit, șuierînd, însăși neliniștea lui Levinson, tulburînd pacea ce se cuibărise aici, în fiecare firicel de iarbă, în fiecare suflet.

...Fără de veste aproape, vremea se strică : zilele însorite se împleteau acum cu cele ploioase, iar înalții arțari negri de Manciuria, simțind parcă înaintea tuturor suflarea toamnei ce se apropia, prinseră să cînte a jale. Bătrîna ciocănitoare cu ciocul tuciuriu începu să bată în scoarță cu o furie neobișnuită. Pika deveni trist, tăcut și mai puțin blînd ca înainte. Hoinărea zile întregi prin taiga de unde se întorcea ostenit și posomorît. Dacă se apuca să coasă ceva, ața i se încurca și se rupea. Dacă se apuca să joace dame, pierdea. Avea senzația că suge, printr-un pai subțire, apă clocită de baltă. Oamenii plecau unul după altul spre satele din jur ; își încropeau cîte o bocceluță soldățească pricăjită, zîmbeau trist și își luau rămas bun de la fiecare, „dînd mîna". „Sora" le

controla pansamentele, apoi îi sărută pe „frăţiori" în chip de ultim rămas bun, iar ei plecau spre depărtarea cea necunoscută şi gloduroasă, afundîndu-şi în muşchi opincile noi...

Cel din urmă pe care-l petrecu Varia fu şchiopul.

– Mergi sănătos, frăţioare ! – îi spuse ea, sărutîndu-l pe gură. – Vezi, dumnezeu te iubeşte, ţi-a pregătit o zi frumoasă... Cată şi nu uita de sărmanii de noi...

– Da' dumnezeu ăsta unde e ? – rîse batjocoritor şchiopul. Nu-i dumnezeu... nu, nu, păduchele mă-si !

– Vru să mai spună ceva hazos, aşa cum avea obiceiul, dar o tresărire neaşteptată îi trecu peste faţă şi, dînd din mînă a renunţare, se întoarse şi porni şontic-şontîc pe cărare, zăngănindu-şi sinistru gamela.

Dintre răniţi mai rămăseseră acum doar Frolov, Mecik şi Pika ; la drept vorbind, Pika nu avea nimic, numai că nu voia să plece. Mecik, îmbrăcat într-o bluză nouă din piele de măgar, cusută chiar de mîna „sorei", şedea în pat în capul oaselor, sprijinit într-o perină înălţată cu halatul împăturit al lui Pika. Nu mai era bandajat la cap, părul îi crescuse, răsucindu-se în bogate inele bălaie, iar cicatricea de la tîmplă îl făcea să pară mai serios şi mai mare de ani.

– Ei, o să te faci bine şi tu şi-o să ne laşi curînd, curînd, spuse trist „sora".

– Păi unde să mă duc ? – făcu băiatul şovăitor, şi se miră singur de întrebare. Gîndul acesta îl străbătu acum pentru prima oară, stîrnind în el simţăminte nedesluşite deşi cunoscute, în care nu intra bucuria. – N-am unde să mă duc, – adăugă el aspru, încruntîndu-se.

– Asta-i bună !... – vorbi Varia cu mirare. – Te duci la detaşamentul lui Levinson. Ştii să călăreşti ? Detaşamentul nostru e de cavalerie... Da' lasă, nu-i nimic, o să înveţi.

Se aşeză lîngă el pe pat şi-i luă mîna într-a ei. Mecik nu o privea. Gîndul că mai devreme sau mai tîrziu va trebui totuşi să plece i se păru acum fără nici o noimă şi-i aduse în suflet o cocleală amăruie ca otrava.

– Nu te teme – spuse Varia ca şi cum l-ar fi înţeles. – Tare eşti chipeş şi tinerel, dar sfios... Eşti sfios, zău... – repetă ea cu duioşie şi, după ce se uită pe furiş în jur, îl sărută pe frunte : era ceva matern în sărutarea ei. – La noi nu-i ca la Şaldîba – îi şopti ea la ureche, fără să-şi sfîrşească vorba începută. – La el sînt tot ţărani, la noi mai mult mineri ; băieţi de-ai noştri, cu ei te poţi înţelege... Orişicum, vină mai des pe la mine...

– Şi cu Morozka cum rămîne ?

– Da' cu aia cum rămîne ? Cu aia din poză – îi răspunse ea tot printr-o întrebare, şi se depărtă rîzînd, fiindcă Frolov întoarse capul la ei.

– Nici habar nu mai am de ea... Am rupt poza – adăugă băiatul grăbit. – Ce, ai văzut-o atunci ?

– Bine... Păi, cu Morozka al meu, e şi mai puţin... s-a cam învăţat el. Că, vorba aia, nici el nu-şi pierde vremea... Lasă, nu te pierde cu firea... tu vină cît mai des, asta e. Şi să nu ierţi la nimeni nimic... să nu te laşi. Nu trebuie să-ţi fie teamă de băieţii noştri. Ce-i drept, sînt ei cam colţoşi, de-ţi apucă un deşt în gură, rămîi fără el, d-asta să nu te sperie, că aşa-s ei numa' la vedere. Învaţă să-ţi arăţi şi tu colţii...

– Păi ce, tu ţi-i arăţi ?

– Eu cu ei am doar socoteli d-alea muiereşti. Şi poate că nici nu-i nevoie să mi-i arăt : puterea mea e în dragoste. Bărbatul nu poate fără asta... Numai că tu n-o să fii în stare – adăugă ea, după puţin timp, apoi, aplecîndu-se din nou spre el, şopti : – poate că tocmai de asta te iubesc... nu ştiu.

„E adevărat, nu sînt de loc îndrăzneţ, se gîndi Mecik, punîndu-şi mîinile sub cap şi privind neclintit spre cer. Oare n-am să fiu în stare ? Într-un fel trebuie totuşi... alţii ştiu cum..." Acum nu-şi mai dăruia gîndurile tristeţii jalnice şi singurătăţii, ca mai înainte. Începea să privească

lucrurile dintr-un alt punct, cu alți ochi. Asta fiindcă în mersul bolii lui avusese loc o cotitură spre bine : rănile se închideau repede, iar trupul i se înzdrăvenea și se împlinea. Și totul mulțumită pămîntului – pămîntului aceluia care mirosea a spirt și a furnici, și mulțumită Variei, mulțumită ochilor ei simțitori și fumurii ; ea vorbea întotdeauna din inimă și trebuia să o crezi.

„...Într-adevăr, de ce m-aș descuraja ? se gîndea Mecik, și i se părea că nu mai există nici un motiv de descurajare. Trebuie de la bun început să mă impun ca egal și să nu mă las înfruntat de nimeni... să nu mă las – bine a mai spus Varia ! Oamenii de pe-aici sînt altfel, trebuie să mă schimb și eu. Și-am s-o fac ! își zise el cu o tărie neobișnuită, simțind o recunoștință aproape filială față de Varia, pentru cuvintele ei, pentru blîndețea și dragostea ce-i arătase. Atunci totul va fi altfel și cum am să mă întorc la oraș, n-o să mă mai recunoască nimeni, voi fi cu totul alt om..."

Gîndurile i se îndreptară deodată în altă parte, avîntîndu-se înainte, spre zilele senine ale viitorului : deveniră ușoare și se desprămau de la sine, pe rînd, întocmai ca norii trandafirii și liniștiți ce pluteau pe cerul poienii din taiga. Se vedea întorcîndu-se cu Varia la oraș, într-un vagon de tren cu geamurile lăsate și legănat de hurducarea roților ; aplecați pe fereastră, ei doi vor privi la aceiași nori trandafirii plutind pe deasupra munților abia profilați în zarea depărtată. Vor sta amîndoi la fereastră strînși unul lîngă altul, Varia îi va spune cuvinte blînde, iar el îi va mîngîia cosița, și cosița ei va fi aurie ca o amiază... În gîndurile lui, Varia nu mai era femeia cu umerii aduși care împingea la vagonete în mina nr. 1, fiindcă gîndurile nu-i mai erau legate de realitate, ci de ceea ce visa el să vadă împlinindu-se.

...Peste cîteva zile sosi de la detașament o a doua scrisoare, adusă de Morozka. Sosirea lui iscă mare tulburare, căci curierul țîșni din taiga cu țipete și chiote

răsunătoare, ridicîndu-și armăsarul în două picioare și strigînd ceva de neînțeles. Făcea toate acestea din prisosul lui de vitalitate și... pur și simplu ca să-i facă pe ei să rîdă.

– N-ai astîmpăr, diavole ! – îl mustră Pika speriat, cu o voce tărăgănată. – Aici moare un om – arătă el spre Frolov – și tu zbieri cît te ține gura...

– A-a... taică Serafim ! – zise Morozka în chip de bineție. Avem onoarea să vă salutăm !

– Eu nu mi-s popă și mă cheamă F-feodor... – se supără Pika : în ultimul timp se supăra des, devenind caraghios și vrednic de milă.

– Nu-i nimic, Fedosei, nu te bosumfla că-ți cade părul... Consoartei – toată cinstea ! – o salută el pe Varia, scoțîndu-și chipiul și înfundîndu-l pe capul lui Pika. – Nu te supăra Fedosei, îți stă bine. Numai ridică-ți pantalonașii, că-ți atîrnă ca la o sperietoare de ciori și asta nu-i „civilizat" !

– Ce ? Trebuie să ne strîngem boarfele ? – întrebă Stașinski, desfăcînd plicul. – Să treci pe urmă pe la baracă după răspuns – adăugă el, ferind scrisoarea de Harcenko, care își lungea gîtul peste umărul doctorului, mai, mai să și-l rupă.

Varia stătea în fața lui Morozka mozolindu-și șorțul în mîini și, pentru prima dată, se simți încurcată înaintea bărbatului.

– De ce n-ai mai venit de atîta vreme ? – întrebă ea cu o nepăsare prefăcută.

– Te pomenești că ți-a fost dor de mine, ai ? – făcu el batjocoritor, simțind înstrăinarea ei de neînțeles. – Nu-i nimic, acuma te poți bucura în voie de mine. Iacă, o să mergem în pădure... – aici tăcu o clipă și apoi adăugă veninos – să suferim...

– N-ai altceva mai bun de făcut ? – vorbi ea rece, fără să-l privească, cu gîndul la Mecik.

– Dar tu ?... – i-o întoarse Morozka, jucîndu-se cu cravașa și așteptînd.

– Nu e pentru prima oară, că doar nu sîntem străini...

– Atunci, mergem ?... – întrebă el prevăzător, fără să se miște din loc.

Varia lăsă șorțul din mîini și, aruncîndu-și cozile pe spate, o luă înainte pe cărare, călcînd cu o nepăsare voită și stăpînindu-se să nu se uite spre Mecik. Știa că el o urmărește cu o privire jalnică și pierdută și că nu va înțelege niciclnd, că ea nu face decît să-și îndeplinească o plicticoasă îndatorire.

Se aștepta dintr-o clipă într-alta ca Morozka să o îmbrățișeze, dar el rămînea în urmă. Merseră așa multă vreme, în tăcere, departe unul de altul.

În cele din urmă ea își pierdu răbdarea și se opri, privindu-l mirată, în așteptare. El se apropie, dar n-o îmbrățișă.

– Ce-mi tot umbli așa cu șoalda, măi, fato ! – izbucni el deodată, cu un glas răgușit și răspicat. – Te-ai încurcat, ai ?

– Ia ascultă, mă descoși ? – zise ea, săltîndu-și capul, și-l privi drept în ochi, răzvrătită și dîrză.

Morozka știa dintotdeauna că, în lipsa lui, Varia se ține cu alții, așa cum făcuse și înainte să se mărite. Aflase asta din prima zi de viață comună, cînd, dimineața, trezindu-se din beție, cu capul greu să-i plesnească, văzuse pe jos, într-un morman de trupuri, pe „jumătatea lui legitimă", care dormea îmbrățișată cu roșcovanul Gherasim de la mina nr. 4. Dar și atunci, și în zilele ce-au urmat, el rămînea cu totul nepăsător față de aceste lucruri. În realitate nu cunoscuse niciodată adevărata viață de familie și, în ce-l privește, nici nu se simțea om însurat. Însă, gîndul că ibovnicul nevestei lui ar putea fi unul ca Mecik îi apăru ca o mare jignire.

– S-ar putea și ți și cu cine ? – întrebă el cu o politețe voită, înfruntîndu-i privirea cu un rîs ușurel, parcă ne-

păsător și calm, din grija de a nu arăta că se simte jignit. Cu papă-lapte ăla ?

– Și dacă ar fi papă-lapte...

– Mda, nu e rău, e curățel – încuviință Morozka – o să fie mai dulce. Numa' vezi de-i coase niște batiste, ca să-i poți șterge mucii.

– Dacă o fi nevoie, o să-i cos și o să i-i șterg... Chiar eu o să-i șterg, auzi ? – i-o întoarse ea, apropiindu-și fața de a lui, și începu deodată să vorbească repede, zbuciumată. – Ce tot faci pe grozavul, la ce mi te tot voinicești atîta ? În trei ani n-ai fost în stare să-mi faci un copil... numai gura-i de tine... Voinic de paie !

– Ușor de zis să-ți fac un copil, cînd aici lucrează un pluton întreg... Și nu țipa, știi ! – îi reteză el vorba – că de nu...

– De nu, ce ? – îl înfruntă ea. – Vrei poate să mă bați ? Încearcă, s-o văd și pe asta...

Morozka, plin de mirare, de parcă gîndul acesta ar fi fost o descoperire neașteptată pentru el, dădu să ridice cravașa, dar se lăsă păgubaș.

– Nu, n-am să te bat... – spuse el șovăitor și cu părere de rău, ca și cum s-ar fi întrebat încă dacă n-ar trebui să-i tragă totuși o mamă de bătaie. – Ți-ar prinde bine, nu-i vorbă, dar nu-s deprins să dau în muieri. Ce să-i faci – urmă el, și-n glas i se furișă o mlădiere pe care ea nu o cunoștea – trăiește cum îți place. Poate ajungi cucoană... Apoi întorcîndu-se brusc, porni cu pași mari spre baracă, retezînd cu cravașa florile din cale.

– Ascultă, stai puțin ! – izbucni ea, cuprinsă de milă. – Vanea !...

– Nu-mi trebuie ce cade de la masa boierilor – spuse el tăios – mai bine să adune ei ce cade de la mine...

Ea șovăi, întrebîndu-se dacă să alerge sau nu după el, dar rămase locului. Așteptă pînă pieri după cotitura cărării și atunci, trecîndu-și limba peste buzele uscate, porni încet în urma lui.

Văzîndu-l că se întoarce prea repede din taiga (curierul mergea încruntat, dînd din mîini și legănîndu-se greoi), Mecik înțelese că între Varia și Morozka „n-a fost nimic" și își dădu seama că el, Mecik, este pricina. Îl cuprinse o bucurie stînjenitoare, apoi îl străbătu un simțămînt de vinovăție neîntemeiată și fără rost, încît îi era teamă să întîlnească privirea nimicitoare a lui Morozka.

Armăsarul lățos al acestuia păștea liniștit chiar lîngă patul lui, încît băiatul îl auzea cum rupe iarba cu dinții. Curierul părea că se îndreaptă spre cal, dar în realitate era mînat de o putere întunecată și hîdă anume spre Mecik. Totuși, stăpînit de o nepotolită mîndrie și de un dispreț fără margini, își ascundea pînă și sieși acest lucru. Cu fiecare pas al lui Morozka, Mecik simțea cum crește în el vinovăția și cum i se spulberă orice bucurie. Îl privea cu teamă, iar ochii lui, care nu mai puteau să se desprindă de pe omul care se apropia, se afundau tot mai mult în orbite. Curierul își înhăță calul de frîu, însă calul îl împinse cu botul, întorcîndu-l parcă înadins spre Mecik, căruia îi îngheță răsuflarea sub privirea lui străină și grea de ură.

În aceste cîteva clipe se simți atît de stînjenit și de umilit, încît se pomeni deodată că mișcă mutește din buze, fiindcă nu era în stare să scoată o vorbă.

– Așa, stați acolea în spatele frontului ! – vorbi Morozka plin de ură, lăsîndu-se purtat de gîndurile lui întunecate, fără să țină seama de lămuririle negrăite ale lui Mecik. – V-ați pus la bluze de piele...

Gîndul că Mecik și-ar putea închipui că furia îi vine din gelozie îl umplu de ciudă, deși nici el singur nu-și dădea seama de adevărata pricină, și scăpă o înjurătură lungă și urîtă.

– De ce înjuri ? – izbucni Mecik, care se simți pe neașteptate ușurat de înjurătura lui Morozka. Eu nu stau

în spatele frontului, eu am picioarele rupte... – spuse el mîndru și tremurînd de mînie : în clipa aceea era convins că picioarele îi sînt rupte și i se părea că nu el, ci Morozka e îmbrăcat în bluză de piele. – Cunoaștem noi oamenii de front ca tine – adăugă el, înroșindu-se – și aș avea și eu ce să-ți spun... dar, din nenorocire, îți sînt îndatorat...

– Aha-a, te roade ? – urlă Morozka, aproape sărind în sus, refuzînd să asculte și să înțeleagă noblețea lui Mecik. – Ai uitat că te-am scos din foc ?... Vă scoatem spre nenorocirea noastră... strigă el cît îl ținea gura, de parcă în fiece zi ar fi scos răniți „din foc", așa cum ai scoate niște castane. – Spre nenorocirea noastră ! Uite, unde ne stați ! – și se pocni peste ceafă cu o înverșunare nemaipomenită.

Stașinski și Harcenko ieșiră în goană din baracă ; pînă și Frolov întoarse capul, cu uimire și durere.

– De ce țipați ? – întrebă Stașinski, clipind dintr-un singur ochi cu o repeziciune sinistră.

– Unde-i cinstea mea ?! – strigă Morozka drept răspuns la vorba lui Mecik. Uite unde-i cinstea mea, uită-te, na, uită-te ! – repeta el ca ieșit din minți, făcînd gesturi obscene.

„Sora" și Pika, care se iviseră deodată din taiga, venind din direcții diferite, se apropiară într-un suflet, strigînd ceva pe întrecute. Morozka se aruncă într-o clipă pe cal și îl plesni cu cravașa, ceea ce nu făcea decît la mare supărare. Mișka se ridică în două picioare și sări într-o parte ca ars.

– Stai, să iei scrisoarea !... Morozka !... – strigă buimăcit Stașinski. Dar curierul se făcuse nevăzut. Iar în desișul cu pacea spulberată, se auzea un tropot turbat de copite îndepărtîndu-se.

PRIMA MIȘCARE

Drumul venea în goană spre el – panglică mlădie și nesfîrșită. Crengile îl șfichiuiau nemilos peste față, dar Morozka își gonea neobosit armăsarul întărîtat, cu sufletul setos de răzbunare, plin de o furie năprasnică și de jignire. Crîmpeie răzlețe din discuția absurdă avută cu Mecik – unul mai tăios decît altul – reînviau în mintea-i înfierbîntată și totuși lui i se părea că nu și-a rostit cu destulă tărie disprețul pe care-l are pentru acest soi de oameni.

Ar fi putut, bunăoară, să-i aducă aminte lui Mecik cum s-a agățat de el acolo, în lanul de orz, cu mîinile deznădăjduite, și cum în ochii săi înnebuniți pîlpîia groaza omului deprins să trăiască între patru pereți și care ține prea mult la biata lui viață. Ar fi putut apoi să-și bată joc cu cruzime de dragostea lui Mecik pentru domnișoara aceea cîrlionțată a cărei poză o mai păstra poate și acum în buzunarul de la piept, lîngă inimă, și ar fi putut să cinstească pe această curățică și chipeșă domnișoară cu ocări tot una și una... La acest gînd, Morozka își aminti deodată că Mecik s-a „încurcat" cu nevastă-sa și că acum nu se mai sinchisește pesemne de domnișoara cea dichisită din poză, iar simțămîntul jignirii ireparabile suferită de el luă din nou locul bucuriei aceleia reci pe care i-o dădea triumful asupra adversarului umilit.

...Mișka, jignit la culme de nedreptatea stăpînului său, goni pînă simți slăbind zăbala ce-i chinuia gura ; și cum nu se mai auzi îndemnat iarăși la drum, își încetini pasul și o porni mai departe cu o grabă ostentativă, întocmai ca un om atins pe nedrept în mîndria lui și care nu și-a pierdut simțul demnității. Nu lua în seamă nici măcar gaițele din jur, deși în seara aceea făceau o larmă asurzitoare și fără nici un rost, ca de obicei, și deși i se păreau mai agitate și mai proaste ca oricînd.

Taigaua se trase pe negîndite în lături în marginea unei păduri de mesteceni, învăluită de razele amurgului, cu luminișuri purpurii, unde soarele te bătea drept în față. Locul era primitor, străveziu și vesel în lumină – cu desăvîrșire străin de agitația aproape omenească a gaițelor ! Mînia lui Morozka se potoli ca prin farmec. Ocările, pe care i le aruncase sau ar fi vrut să i le arunce lui Mecik în față, își pierduseră de mult penajul viu colorat de ură și apăreau acum în toată goliciunea lor : erau fără rost, exagerate, nătînge. Începea să-i pară rău că s-a legat de Mecik și că, pînă la urmă și-a ieșit din fire. Simțea acum că Varia nu-i este chiar atît de indiferentă cum i se părea mai înainte, dar în același timp avea siguranța că nu se va mai întoarce niciodată la ea. Și pentru că Varia era pentru el sufletul cel mai apropiat, fiindcă ea îl lega de viața lui din trecut, de miner, cînd trăise „ca toată lumea", cînd totul i se părea simplu și limpede, acum, despărțindu-se de ea, avea simțămîntul că o perioadă întreagă și însemnată din viața lui s-a sfîrșit și că o alta nouă trebuia să înceapă.

Soarele arunca din cînd în cînd cîte o privire sub cozorocul lui Morozka : stătea încă deasupra crestei, ca un ochi nepăsător, fără să clipească, și totuși, la vremea asta, ogoarele din jur erau îngrijorător de pustii.

Pe postatele în curs de secerat, Morozka văzu snopii de orz neadunați, un șorț de femeie uitat în grabă pe o căpiță și o greblă înfiptă cu coada într-un hat. Pe o căpiță plecată într-o rînă, o cioară tăcea tristă, ca o orfană. Toate acestea rămîneau însă în afara conștiinței sale. Răvășind stratul străvechi de colb așternut peste amintirile lui, Morozka descoperi că nimic din ce vede în jur nu-i redeșteaptă în suflet vreo bucurie și că totul nu-i pentru el decît un balast blestemat. Se simți singur și părăsit. I se părea că plutește deasupra unui imens cîmp secerat, a cărui pustietate îngrijorătoare subliniază și mai puternic singurătatea lui.

Un tropăit mărunt de copite țîșni brusc de după deal, trezindu-l la realitate. Nici nu apucă bine să ridice ochii și în fața lui crescu silueta zveltă și încentironată a unei santinele călare pe un căluț alb, zburdalnic și ochios. Din pricina întîlnirii acesteia neașteptate, căluțul se lăsă pe picioarele dinapoi.

– Ei, gloabă, gloaba dracului ! – ocărî santinela, prinzîndu-și din zbor chipiul smuls de pe cap de oprirea aceasta prea bruscă. – Tu ești, Morozka ? Întinde-o repede înapoi la detașament, repede de tot ! Ce e la noi... ferească sfîntul ! Mare balamuc, zău...

– Ce este ?

– Păi, au trecut pe aici niște dezertori cu un car întreg de minciuni, că cică acușa pică japonezii. Țăranii au tulit-o de pe cîmp, muierile au început să bocească și țin'te bocet. S-au grămădit cu căruțele lîngă baș, ca la tîrg, zău – să mori de rîs. Să scoată sufletul din pontonier, și mai multe nu : fă-te încoace, du-te încolo... Da' încă nu i-a trecut pe toți, nu, nu i-a trecut. Grișka al nostru a gonit vreo zece verste și nici urmă de japonez – numa' minciuni. Au mințit porcii ! Ar trebui să fie împușcați pentru asta, da-i păcat de cartușe, zău așa !... – și santinela turuia neobosit împroșcînd de zor cu scuipat, gesticulînd cu cravașa, punîndu-și și scoțîndu-și mereu chipiul și scuturîndu-și voiniceșt cîrlionții, de parcă ar fi vrut să mai adauge pe deasupra : „Uite, dragule, cum mă mai îndrăgesc pe mine fetele !"

Morozka își aminti deodată că-n urmă cu vreo două luni, flăcăul acesta îi furase o cană de tinichea și că se jurase apoi pe toți sfinții că o are „ehei, tocma' de pe frontul nemțesc". Acum nu-i mai părea rău de cană, dar amintirea asta îl readuse brusc pe făgașul obișnuit al vieții de detașament, într-o măsură mult mai puternică decît cuvintele santinelei, pe care el nici nu le mai asculta, furat de propriile-i gînduri. Ștafeta expresă, venirea lui Kanunnikov, retragerea lui Osokin, zvonurile care alimentaseră detașamentul în ultimul timp – toate acestea se năpustiră asupră-i ca un val de îngrijorare, spălind spuma neagră a întregii zile.

– Care dezertori ? Ce tot îndrugi ? – curmă el vorba santinelei. Omul ridică mirat dintr-o sprînceană și încremeni pe loc ținînd în mînă chipiul pe care tocmai se pregătea să și-l pună din nou pe cap. – Tu nu știi decît să te izmenești, caraghiosule ! – îi aruncă Morozka disprețuitor, smucind frîul și, în cîteva minute, fu lîngă bac.

Pontonierul – un bărbat păros, cu un crac de la pantaloni sumes pînă sus și cu un coșcogea buboi deasupra genunchiului – era într-adevăr istovit de atîta umblătură cu bacul încărcat peste măsură, și totuși mai rămăsese încă multă lume pe mal. Bacul nici nu atingea bine malul, că un puhoi întreg de oameni se prăvălea asupra lui cu saci, căruțe, copii care țipau, leagăne, și fiecare căuta să ajungă el cel dintîi ; și toată mulțimea aceasta se împingea, țipa, gemea, cădea, iar pontonierul, cu glasul stins de mult ce strigase, își spărgea pieptul încercînd zadarnic să facă ordine. O muiere cîrnă, care avusese norocul să vorbească chiar ea cu dezertorii și pe care acum o chinuia dorința să ajungă mai repede acasă și totodată să povestească toate noutățile aflate celor ce se îmbulzeau să treacă dincolo, pierdu bacul pentru a treia oară și se agita zadarnic pe mal, cu un sac cu frunză de sfeclă pentru porci, mai mare decît ea, aici văicărindu-se cu „doamne dumnezeule", aici reluîndu-și povestirea, deși astfel putea să scape bacul pentru a patra oară.

Picat din senin în această învălmășeală, Morozka, potrivit vechiului său obicei, avu chef să sperie și mai rău lumea („așa numa' de haz !"). Totuși, de astă dată se răzgîndi și cît ai clipi, sări din șa și începu să liniștească oamenii.

– Ce zor ai să spui aicea gogoși : nu-i nici urmă de japonezi ! – i-o reteză el femeii aceleia înnebunite cu

desăvîrşire. Şi la ce tot minţi că „dau cu ga-aze...“ ? Ce fel de gaze ? Pesemne c-au dat coreenii foc la nişte paie şi ea, auzi, cică-s „ga-aze“.

Ţăranii uitară de femeia cea cîrnă şi-l înconjurară îndată. În aceeaşi clipă, Morozka se simţi un om însemnat, cu răspundere ; bucuros de acest rol neobişnuit pentru el şi totodată mulţumit că şi-a înfrînt dorinţa să „le tragă o sperietură“, începu să dezmintă zvonurile cu dezertorii şi să le ia în rîs, pînă linişti oamenii cu totul. Iar cînd bacul se opri din nou la mal, nu se mai stîrni atîta îmbulzeală. Morozka rîndui chiar el căruţele să urce pe rînd, iar ţăranii, necăjiţi că au plecat prea devreme de la cîmp şi înciudaţi pe ei înşişi, îşi înjurau cu năduf caii. Muierea cea cîrnă cu sacul nimeri în sfîrşit şi ea într-o căruţă : şedea între boturile a doi cai şi dosul lat al unui ţăran.

Aplecat peste parmaclîcul bacului, Morozka privea cum se fugăresc în jur rotogoale mici de spumă, fără ca vreunul să-l întreacă pe celălalt, şi ordinea aceasta netulburată îi aminti cum a făcut el adineauri rînduială între ţărani. Gîndul acesta îl bucură.

Lîngă izlaz întîlni patrula de schimb – cinci flăcăi din detaşamentul lui Dubov. Aceştia îl întîmpinară cu rîsete şi înjurături prieteneşti de mamă, fiindcă erau întotdeauna bucuroşi să-l vadă, deşi n-aveau ce să-şi spună, şi fiindcă erau cu toţii zdraveni şi sănătoşi, iar seara cobora cu răcoarea ei înviorătoare.

– Duceţi-vă învîrtindu-vă ! – îi petrecu Morozka, privind cu invidie în urma lor ; ar fi vrut să fie împreună cu ei, cu rîsul lor, cu înjurăturile lor, să gonească cu ei în patrulare, prin înserarea plăcută.

După întîlnirea cu partizanii din patrulă, Morozka îşi aminti deodată că a plecat de la spital fără să ia scrisoarea lui Staşinski şi că pentru asta ar putea să fie mustrat la detaşament. Tabloul acelei adunări de pomină, cînd era cît pe ce să fie zburat din mijlocul tovarăşilor

şăi, îi apăru brusc înaintea ochilor şi nu se mai simţi în apele lui. Abia acum îşi dădu seama că lucrul acesta era poate pentru el cel mai însemnat din ultima lună, cu mult mai însemnat decît tot ce se petrecuse la spital.

– Mă lăţosule ! – spuse el armăsarului, apucîndu-l de ciuf. Mi s-a urît frăţioare de toate poveştile astea, pînă-n aia a mă-sii... Mişka dădu a încuviinţare din cap şi hornăi.

Ajuns la detaşament, Morozka luă o hotărîre nestrămutată, anume să „dea dracului tot“, să ceară să i se ia îndatoririle de curier şi să fie mutat la pluton, la băieţi.

Pe prispa casei unde era comandamentul, Baklanov lua interogatoriul dezertorilor, dezarmaţi şi puşi sub pază. Şedea pe marginea prispei şi le însemna numele.

– Ivan Filimonov... – bolborosi unul dintre ei cu o voce plîngăreaţă, lungindu-şi gîtul mai, mai să şi-l rupă.

– Cum ? – repetă Baklanov întrebarea cu un aer fioros, întorcîndu-se cu tot trupul spre el, aşa cum avea obiceiul Levinson. Baklanov credea că Levinson vrea astfel să sublinieze importanţa întrebării, dar în realitate el fusese cîndva rănit la gît şi altcumva nu putea să se întoarcă.

– Filimonov ?... Şi lu' tac-tu, cum îi zice ? !

– Unde-i Levinson ? – întrebă Morozka.

I se făcu semn spre uşă, iar el îşi netezi ciuful şi intră în casă.

Levinson stătea cufundat într-un colţ al încăperii şi nu-l băgă în seamă. Morozka îşi juca nehotărît cravaşa în mînă. Ca tuturor partizanilor din detaşament, comandantul i se părea şi lui un om fără de pereche, de nestrămutat în credinţele lui. Cum însă viaţa îl învăţase că nu există asemenea oameni, el încercă să se convingă, împotrivă, că Levinson este un mare pungaş şi un mare pişicher“. Totuşi, rămînea încredinţat că el, comandantul, are darul de a pătrunde pînă în miezul lucrurilor şi că este aproape cu neputinţă să-l păcăleşti. Din pricina asta de fiece dată cînd trebuia să-l roage ceva, Morozka se simţea cuprins de o ciudată stînjeneală.

– Umbli într-una prin hîrţoage ca un şoarece ! – vorbi el în cele din urmă. – Am dus plicul în bună ordine.

– Răspuns nu este ?

– Nu-u.

– Bine. – Zicînd acestea, Levinson puse harta deoparte şi se ridică.

– Ascultă, Levinson... – începu Morozka. – Am o rugăminte... Dacă-mi faci serviciul ăsta rămîi prietenul meu pe vecie, zău...

– Pe vecie ? – zîmbi Levinson. – Hai, spune, ce te doare ?

– Trimite-mă la pluton...

– La pluton ? Ce ţi s-a năzărit ?

– Sînt multe de spus ; m-am săturat pînă-n gît, crede-mă. Parcă n-aş fi partizan, ci un... – aici Morozka făcu a deznădejde din mînă şi se încruntă ca să nu înjure şi să strice totul.

– Şi curier pe cine să iau ?

– Efimka ar fi bun – se repezi Morozka cu gura. – Oho ! O dată călăreţ, zău aşa. În vechea armată lua mereu premii !

– Ai zis prieten pe vecie, nu ? – repetă Levinson pe un ton ce părea să sublinieze că faptul acesta are o însemnătate hotărîtoare.

– Nu rîde, ciuma dracului ! – izbucni Morozka. Vii la el cu o treabă serioasă şi lui îi arde de glumă...

– Şi tu nu te înfierbînta... Nu-i sănătos... Spune-i lui Dubov să-l trimită pe Efimka şi... te poţi duce.

– Aşa prieten mai înţeleg şi eu, ăsta-i adevărat prieten ! – se bucură Morozka. – Eşti prima-ntîi, Levinson... Clasă mare !... şi, smulgîndu-şi chipiul de pe cap, îl trînti cu sete de pămînt.

Levinson îi ridică chipiul şi spuse :

– Gîscă !

Cînd Morozka sosi la pluton, se întunecase. Găsi în izbă vreo doisprezece oameni. Dubov stătea turceşte pe un scaun şi îşi curăţa pistolul la lumina unui lămpaş.

– A-a, sînge spurcat ! – se auzi pufnind pe sub mustăţi glasul lui de bas, şi apoi, văzînd că Morozka ţine o legăturică în mînă, adăugă cu mirare : – Ce, ţi-ai adus boarfele ? Nu cumva te-au degradat ?

– S-a zis ! – strigă Morozka. – Mi-au dat papucii !... Cu o pană-n dos şi făr' de pensie... Hai, echipează-l pe Efimka, e ordin de la comandant...

– Serviciul ăsta tu mi l-ai făcut, se vede, nu ? – întrebă veninos Efimka, un flăcău uscat şi iute din fire, cu obrazul plin de pecingine.

– Tu ia-o din loc, că asta o s-o descurcăm noi mai tîrziu. Ca să zic aşa, vă felicit pentru înălţarea în grad, Efim Semionovici ! S-ar cuveni să-mi faceţi cinste...

De bucurie că se află din nou printre băieţii lui, Morozka spunea snoavă peste snoavă, necăjind cînd pe unul, cînd pe altul, o ciupea pe gazdă şi se învîrtea prin casă ca un besmetic, pînă ce dădu din greşeală peste comandantul de pluton şi-i răsturnă unsoarea de armă.

– Ho, schilodule, frigare neunsă ce eşti ! îl ocărî Dubov, şi-i dădu una în spinare, cu atîta putere, încît scăfîrlia lui Morozka fu parcă gata, gata să se desprindă de trup.

Deşi scatoalca durea rău, Morozka nu se supără, ba chiar rămase încîntat de ocara lui Dubov, care ştia să împerecheze vorbele astea într-un chip neaşteptat, aşa cum nimeni altul nu se pricepea. Aici, toate erau fireşti pentru el.

– Mda, era şi timpul... – mormăi Dubov. E bine că te-ai întors la matcă, fiindcă o luaseşi razna rău de tot, prinseseşi rugină ca un piron nefolosit. Am ajuns să-mi fie ruşine cu tine...

Toţi erau de aceeaşi părere, că făcuse bine, dar din altă pricină : celor mai mulţi le plăcea la Morozka tocmai ceea ce-i displăcea lui Dubov.

De drumul său la spital, Morozka se ferea să-şi amintească. Şi se temea grozav să nu-l întrebe careva : „Dar nevestica ce-ţi mai face ?...“

După o vreme se duse împreună cu toţi ceilalţi la rîu, ca să adape caii... În crîngul de pe mal – ţipete asurzite de cucuvele care parcă de astă dată nu mai sunau a cobe ; prin pîcla serii, capetele cailor cu urechile ciulite se înşiruiau nedesluşit la faţa apei ; pe marginea malului stăteau zgribulite tufişurile întunecoase, învăluite de roua rece şi dulce. „Aşa viaţă mai zic şi eu !“ – se gîndea Morozka, fluierîndu-şi cu duioşie armăsarul.

Acasă, oamenii se apucară să-şi dreagă şeile şi să-şi cureţe armele. Dubov le citi cu glas tare scrisorile primite de la mină, iar cînd se duseră la culcare îl puse pe Morozka de planton, în semn „de bun sosit la lăcaşul lui Timofei“.

Toată seara, Morozka se simţi un ostaş vrednic, un om folositor.

Peste noapte, Dubov se trezi de un ghiont zdravăn între coaste.

– A-ă, ce este ? ce este ?... – întrebă el speriat, ridicîndu-se în capul oaselor. Dar nici nu apucă să deschidă bine ochii la lumina abia mijită a lămpii, că auzi sau mai bine zis simţi o împuşcătură îndepărtată, urmată după cîtva timp de alta.

Morozka, lîngă pat, striga de zor :

– Scoală repede ! Se trage peste rîu...

Împuşcături rare, răzlеţe, răsunau una după alta, la intervale aproape regulate.

– Trezeşte băieţii ! – ordonă Dubov. – Ce stai, zboară pe la toate colibele... Repede !

Peste cîteva clipe, complet echipat de luptă, ieşi valvîrtej afară în curte. Cerul rece, fără pic de vînt se despărţise în două ca o apă. Pe potecile tainice şi neumblate ale Căii Laptelui, stelele goneau de-a valma. Din gura întunecoasă a hambarului de fîneaţă, ţîşneau unul cîte unul, cu înjurături, partizanii ciufuliţi, încheindu-şi cartuşierele în fugă, grăbiţi să-şi scoată caii. Găinile zburau de pe stinghii cotcodăcind asurzitor, caii se zbăteau şi nechezau.

– Puneţi mîna pe arme !... Pe cai ! – comandă Dubov. – Mitri ! Senea !... duceţi-vă prin case şi sculaţi oamenii... Hai, repede !...

Din piaţa de lîngă comandament şerpui spre cer o rachetă, fîsîind şi fumegînd. O muiere somnoroasă apăru într-o fereastră, dar se trase numaidecît îndărăt.

– Leagă strîns... – spuse careva cu o voce speriată şi tremurătoare.

Efimka, venit în goană de la comandament, strigă în poartă :

– Alarmă ! Toată lumea la locul de adunare, cu tot echipamentul ! – şi smucind botul rînjit al calului de deasupra cununii de bîrne a porţii, mai strigă ceva nedesluşit şi pieri.

Cînd cei trimişi să adune oamenii se înapoiară, se constată că mai bine de jumătate din pluton înnoptase aiurea. Partizanii plecaseră de cu seară la petrecere şi rămăseseră pesemne pe la fete. Pierzîndu-şi cumpătul, Dubov nu mai ştia dacă trebuie să pornească aşa, numai cu efectivul prezent, sau dacă e mai bine să se repeadă singur pînă la comandament, să vadă ce se întîmplă. Înjurînd de toţi dumnezeii şi de sfîntul sinod, trimise să fie căutaţi unul cîte unul, peste tot. Curierii aduseră în două rînduri ordinul să se prezinte neîntîrziat la locul ştiut cu întreg plutonul, iar el, care nu putea să-şi găsească oamenii, alerga înnebunit prin curte ca o fiară încolţită, gata să-şi tragă un glonţ în cap – şi ar fi făcut-o poate, dacă nu s-ar fi simţit împovărat clipă de clipă de greaua-i răspundere. Mulţi pătimiră în noaptea aceea din pricina pumnilor săi nemiloşi.

În cele din urmă, însoţit de schelălăiala zăludă a cîinilor, plutonul porni spre comandament, umplînd uliţele cotropite de spaimă de tropotul turbat al cailor şi de zăngănitul metalic al armelor.

Dubov rămase foarte mirat găsind tot detașamentul în piață. Trenul regimentar se întindea de-a lungul uliței principale, gata de drum. Mulți descălecaseră și fumau lîngă cai, așteptînd. Căută din ochi figura firavă a lui Levinson și-l descoperi stînd liniștit de vorbă cu Meteliță, lîngă niște bușteni, la lumina unei făclii.

– De ce-ai întîrziat atîta ? – se repezi Baklanov la Dubov. – Și mai ai obraz să spui : „No-o-oi... mine-e-rii...“ Era scos din fire, căci altfel nu și-ar fi îngăduit niciodată să vorbească așa cu Dubov. Comandantul de pluton se mulțumi să dea din mînă a resemnare. Mai mult decît orice îl jignea faptul că puștiul ăsta de Baklanov avea acum tot dreptul să-l ocărască în fel și chip, deși nici o ocară nu putea fi îndeajuns de aspră pentru vina lui. Baklanov îl atinsese în punctul cel mai sensibil, căci, în fundul sufletului său, Dubov socotea titlul de miner ca cel mai înalt și mai demn titlu cu care se poate mîndri un om pe pămînt. De astă dată era încredințat că plutonul lui s-a făcut de rușine, că l-a făcut de rușine și pe el, și minele din Sucean, și tot neamul minerilor cel puțin pînă la a șaptea generație.

Baklanov îl ocărî bine pînă se răcori, apoi plecă să ridice santinelele din post. Chiar atunci se întoarseră de peste rîu cinci flăcăi din detașament și Dubov află de la ei că nu-i nici pomeneală de dușman – cică trăseseră „așa, în aer“, din ordinul lui Levinson. Înțelese îndată că Levinson a vrut doar să verifice pregătirea de luptă a detașamentului, și conștiința că el nu s-a arătat vrednic de încrederea comandantului și că n-a fost o pildă pentru toți ceilalți îi spori mai mult amărăciunea.

Cînd plutoanele se încolonară și se făcu apelul, se constată că mai lipsesc destui. Cei mai mulți dezertori erau la Kubrak. Kubrak însuși fusese peste zi să-și ia rămas bun de la rude și nu se trezise încă din beție. În cîteva rînduri se adresase plutonului său spunînd : „Puteți voi oare să mă respectați pe mine cînd eu sînt atît de ticălos și

de porc ? !“ și-l pufnise plînsul. De altfel, tot detașamentul văzuse că e beat. Singur Levinson se făcea că n-a băgat nimic de seamă, fiindcă altfel ar fi trebuit să-l înlocuiască și nu avea cu cine.

Levinson trecu călare de-a lungul coloanei, apoi se întoarse către mijlocul ei și ridică mîna. Mîna lui rămase încremenită în aer, într-un gest rece și sever, iar tainicele zgomote ale nopții începură deodată să se deslușească.

– Tovarăși... – începu Levinson, și glasul lui măsurat și limpede răsună pentru toți ca bătaia propriilor lor inimi. – Noi plecăm de aici... unde anume – despre asta n-are rost să vorbim acum. Forțele japoneze, pe care nu trebuie să le exagerăm, ne silesc totuși, deocamdată, să rămînem ascunși. Asta însă nu înseamnă că ne depărtăm cu totul de primejdie. Nu. Ea stă necontenit deasupra noastră și fiecare partizan o știe. Vom fi noi oare vrednici de titlul nostru de partizani ?... Astăzi n-am fost vrednici de el, cîtuși de puțin. Ne-am lăsat pe tînjeală ca niște fetișcane ! Ce era dacă apăreau într-adevăr japonezii ? Ne-ar fi sugrumat ca pe niște pui de găină ! Rușine !...

Cu o mișcare iute, Levinson se aplecă înainte și ultimele lui cuvinte zvîcniră întocmai ca un arc ce se destinde brusc, încît fiecare se simți deodată ca un pui pe care îl sugrumă în întuneric niște degete necruțătoare de fier.

Pînă și Kubrak, care nu înțelesese nimic, îngăimă cu convingere :

– Ad-d-devărat... tot ce spune este ad-d-devărat... – după care își smuci într-o parte capul lui pătrat și sughiță zgomotos.

Dubov aștepta dintr-o clipă într-alta ca Levinson să continue : „Iată, bunăoară, Dubov a apărut azi la spartul tîrgului, iar eu mă bizuiam pe el mai mult decît pe toți, rușine !...“ Dar Levinson nu rosti nici un nume. Vorbise puțin, lovind însă stăruitor într-un singur punct, ca și cum ar fi bătut un piron zdravăn, sortit să slujească o veșnicie.

Abia cînd se încredinţă că vorbele lui şi-au ajuns scopul, se întoarse spre Dubov şi spuse pe neaşteptate :

– Plutonul lui Dubov merge cu trenul regimentar... Prea e iute... – după care se înălţă în scări şi, făcînd un gest larg cu cravaşa, comandă : Drepţi... din dreapta cîte trei... înainte-e-e... ma-a-arş !...

Zăbalele zăngăniră dulce, şeile scîrţiiră răsunător şi, încolăcindu-se în noapte ca un peşte uriaş într-o vîltoare, şirul des de oameni porni parcă înot spre locul de unde, de după străvechile culmi ale Sihote-Alinului, mijeau zorile la fel de străvechi şi totuşi tinere.

MECIK LA DETAŞAMENT

Staşinski află despre plecarea detaşamentului de la ajutorul şefului cu aprovizionarea venit la spital să se îngrijească de alimente.

– Isteţ om Levinson ăsta ! – spunea ajutorul, întorcîndu-se spre soare cu spinarea lui gheboasă, ascunsă într-o bluză decolorată. Fără el ne-am fi dus pe copcă... Uite, aşa e şi de data asta, judecă şi tu : drumul la spital nu-l ştie nimeni. Dacă se întîmplă ceva, ne aduce aici, picăm o dată cu tot detaşamentul ! După aia, mai dă-ne de urmă dacă poţi ! Aici sîntem de pe acum aprovizionaţi şi cu alimente şi cu furaj. Bine chibzuit !... – şi plin de admiraţie, îşi tot sucea capul încoace şi încolo, iar Staşinski îşi dădea seama că-l laudă pe Levinson nu numai fiindcă acesta era „isteţ", ci şi din plăcerea de a atribui altuia calităţile ce-i lipseau lui.

În aceeaşi zi, Mecik coborî pentru prima oară din pat. Sprijinit de braţ din amîndouă părţile, făcu o plimbare prin poiană, simţind sub tălpi cu mirare şi bucurie, covorul moale al ierbii şi rîzînd într-una fără motiv. După aceea, întins pe pat, îşi auzea inima zvîcnind cu putere, fie din pricina ostenelii, fie din pricina bucuriei pe care i-o

dăduse contactul cu pămîntul. Picioarele îi tremurau încă de slăbiciune şi simţea un freamăt năvalnic în tot corpul.

În tot timpul plimbării, Frolov se uitase cu invidie la Mecik, şi băiatul nu izbutea să-şi alunge simţămîntul acela de vinovăţie pe care îl încerca faţă de el. Frolov zăcea de atîta amar de vreme, încît secătuise toată puterea de compasiune a celor din jur. În mîngîierile şi în grija pe care aceştia i-o arătau fără încetare, el deslușea necontenit o aceeaşi întrebare : „Nu te mai hotărăşti odată să mori ?" Dar Frolov nu voia să moară. Şi absurditatea vădită a îndărătniciei cu care el se agăţa de viaţă îi apăsa pe toţi ca o lespede de mormînt.

Pînă în ultima zi de şedere în spital, între Mecik şi Varia dăinuiră nişte raporturi ciudate, asemănătoare unui joc în care fiecare ştia ce anume vrea unul şi de ce se teme celălalt, dar nici unul nu se încumeta să facă pasul hotărîtor.

De-a lungul întregii ei vieţi grele şi răbdătoare, prin care se perindaseră atîţia bărbaţi încît era cu neputinţă să-i deosebeşti după culoarea ochilor sau a părului, şi nici după nume, Varia nu putuse să spună niciodată nimănui : „dragul meu, iubitul meu". Mecik era cel dintîi pentru care simţea un asemenea îndemn şi căruia îi spusese chiar aceste cuvinte. I se părea că numai el – băieţandrul cel atît de frumos, de sfios şi de gingaş – este în stare să împlinească dorul ei de a deveni mamă şi credea că tocmai din pricina asta îl iubeşte. Îl chema noaptea cu o neliniște mută, iar ziua îl căuta cu sete, cu lăcomie, încercînd să-l îndepărteze de oameni, ca să-i dăruiască iubirea ei tîrzie. Totuşi, fără să ştie de ce, nu se hotăra să i-o spună faţiş.

Iar Mecik, deşi dorea acelaşi lucru cu tot focul închipuirii lui tinereşti abia pîrguită, se ferea cu îndărătnicie să rămînă singur cu ea, fie că-l tîra după el pe Pika, fie că se plîngea că nu se simte bine. Era sfios fiindcă niciodată nu se apropiase de o femeie ; i se părea că lui

i se va întîmpla altfel decît celorlalţi, şi încă într-un chip foarte ruşinos.

Şi cînd, uneori, izbutea totuşi să-şi înfrîngă sfiiciunea, îi apărea pe dată înaintea ochilor chipul mînios al lui Morozka, aşa cum venise atunci din taiga, agitînd cravaşa în mînă, şi se simţea copleşit numaidecît de frică şi de gîndul că are o datorie cu neputinţă de plătit faţă de omul acesta.

Jocul acesta cu Varia îl făcuse să slăbească, îl maturizase, dar el nu-şi putu învinge nehotărîrea nici măcar în ultima clipă. Plecă de la spital împreună cu Pika, luîndu-şi cu stîngăcie rămas bun de la toţi, ca de la nişte străini. Varia îl ajunse din urmă pe potecă.

– Hai, barem rămas bun să ne luăm ca lumea! – spuse ea, roşie toată de fugă şi de ruşine. Acolo nu mi-a prea fost la îndemînă... vezi, asta nu mi s-a mai întîmplat, iar acum nu mă sfiesc... – şi cu un aer vinovat, îi întinse o pungă pentru tutun brodată, aşa cum făceau la mină toate fetele tinere.

Nici tulburarea, nici darul acesta nu se potriveau de loc cu Varia. Mecik, cuprins de milă faţă de ea şi de ruşine faţă de Pika, o atinse în fugă cu buzele ; dînsa îl privi pentru ultima oară cu ochii ei fumurii, iar buzele îi tremurau.

– Bagă de seamă, să mai vii! – îi strigă Varia cînd îl văzu dispărînd în desiş, dar nu auzi nici un răspuns, şi atunci se lăsă jos, pe iarbă, şi începu să plîngă.

Pe drum, alungîndu-şi amintirile triste, Mecik se simţi un adevărat partizan şi chiar îşi sumese mînecile, ca să-l prindă soarele, ceea ce i se părea foarte necesar în această nouă viaţă pe care o începuse în ziua acelei convorbiri de neuitat avută cu „sora".

Gura rîului Irohedza era în mîinile trupelor japoneze şi ale trupelor lui Kolceak. Pika se temea, era nervos şi se plîngea tot timpul de nişte dureri închipuite. Mecik nu izbuti cu nici un chip să-l convingă să ocolească satul

trecînd prin vale. Fură nevoiţi să se caţăre pe creste şi poteci necunoscute, umblate doar de capre. În a doua noapte coborîră spre rîu, printre nişte rîpi stîncoase şi abrupte, gata-gata să-şi frîngă gîtul, căci Mecik nu se simţea încă tare pe picioare. Către ziuă nimeriră într-o fanză coreeană. Înfulecară cu lăcomie nişte ciumiza fără pic de sare, şi Mecik, cercetînd înfăţişarea chinuită şi jalnică a lui Pika, încerca zadarnic să întregească chipul luminos al bătrînelului care-l fermecase cîndva, lîngă lacul liniştit, tivit cu stuf. Prin aerul său de om copleşit de împrejurări, Pika părea să sublinieze cît de trecătoare şi de înşelătoare era această linişte, în care nu se afla nici odihnă, nici mîntuire.

Străbătură apoi nişte cătune stinghere, unde nimeni nu auzise de japonezi. Cînd întrebau dacă a trecut pe acolo vreun detaşament, oamenii îi îndrumau spre cursul superior al rîului, le cereau noutăţi, le dădeau să bea cvas de miere, iar fetele se uitau lung la Mecik. Femeile erau prinse de muncile cîmpului, aflate în toi. Drumurile nu se mai vedeau de grîul înalt şi des cu spicul bogat, pînzele părăsite de păianjeni sclipeau de roua dimineţii, iar văzduhul vibra de zumzetul trist şi vestitor de toamnă al albinelor.

Spre seară ajunseră la Sibişi, un sătuc grămădit la poalele unui munte încomat de pădure, pe o pantă însorită. Soarele în asfinţit bătea din partea opusă. Lîngă o bisericuţă veche, cu poala zidurilor năpădită de ciuperci, un pîlc de flăcăi veseli, cu cocarde roşii cît chipiul, juca gălăgios gorodki[1]. Tocmai fusese rîndul unui omuleţ pirpiriu cu nişte cizme înalte şi cu un cioculeţ roşcat care semăna cu un pitic, aşa cum sînt ei înfăţişaţi de obicei în cărţile de poveşti pentru copii. Acesta greşise într-un chip ruşinos toate loviturile, iar popicele rămăseseră în picioare. Toţi rîdeau de el. Omuleţul zîmbea încurcat, dar în aşa fel

[1] Joc popular, un fel de popici (n. ed.).

încît se vedea limpede că nu-şi face inimă rea, ci se veseleşte şi el cu ceilalţi.

– Uite-l pe Levinson – spuse Pika.

– Care-i ?

– Uite ăla, roşcovanul... – şi, părăsindu-l pe Mecik, care stătea locului cuprins de uimire, Pika, plin deodată de o energie neaşteptată, aproape drăcească, se apropie cu paşi mărunţi de omul cel pirpiriu.

– Ia uitaţi-vă... Pika !

– Chiar aşa – Pika.

– Hei, ai sosit, diavol pleşuv !

Flăcăii lăsară jocul şi-l înconjurară îndată. Mecik rămase deoparte, neştiind dacă trebuie să se apropie sau să aştepte pînă va fi chemat.

– Cine-i ăsta care-a venit cu tine ? – întrebă în cele din urmă Levinson.

– Un băiat de la spital... bu-un băiat !

– E rănitul pe care l-a adus Morozka – spuse cineva, recunoscîndu-l pe Mecik. Auzind că se vorbeşte de el, acesta se apropie.

Omuleţul cel atît de neîndemînatic la jocul de gorodki avea nişte ochi mari şi ageri care-l cercetară pe Mecik, îl pătrunseră şi îl scormoniră timp de cîteva clipe, cîntărind parcă tot ce avea în tainiţele fiinţei lui.

– Uite, am venit la dumneavoastră la detaşament – începu Mecik, înroşindu-se din pricina mînecilor sumese de la cămaşă, pe care uitase să le lase în jos. – Înainte de asta am fost în detaşament la Şaldîba... Adică înainte de a fi rănit – adăugă el, vrînd să dea mai multă greutate spuselor sale.

– Dar la Şaldîba – de cînd eşti ?

– Din iunie, aşa cam de pe la mijlocul lunii.

Levinson îi aruncă din nou o privire iscoditoare.

– Ştii să tragi ?

– Ştiu... – spuse Mecik cam cu şovăială.

– Efimka... ia adu tu o puşcă.

Pînă să apară puşca, Mecik simţi cum zeci de ochi curioşi îl pipăie din toate părţile şi stăruinţa lor mută începu să i se pară duşmănoasă.

– Ei... în ce să tragi ? – zise Levinson căutînd cu privirea în jur.

– Să tragă în cruce ! – strigă careva cu bucurie.

– Nu, în cruce nu face... Efimka, pune un popic pe stîlp, uite colo...

Mecik luă arma şi strînse ochii, gata, gata să-i închidă de tot din pricina spaimei ce-l cuprinsese, şi asta nu fiindcă trebuia să tragă, ci fiindcă i se părea că toţi din jur ar vrea să dea greş.

– Ţine mîna stîngă mai aproape, ţi-e mai uşor aşa – îl sfătui cineva.

Cuvintele acestea, spuse cu o vădită simpatie, îl ajutară mult. Prinzînd puţin curaj, Mecik apăsă pe trăgaci şi, o dată cu bubuitura ce urmă – pentru că nu se stăpîni şi tot strînse pleoapele – avu timp să vadă popicul zburînd de pe stîlp.

– Mda, te pricepi !... rîse Levinson. Cu caii ai avut de-a face ?

– Nu – recunoscu Mecik, gata după o asemenea izbîndă să ia asupra sa şi greşelile altora.

– Păcat – spuse Levinson, şi se vedea că într-adevăr îi părea rău. – Baklanov, să i-o dai pe Ziuciha – şi miji ochii cu viclenie : – Să ai grijă de ea, e un cal tare blînd. O să te înveţe comandantul plutonului cum să-l îngrijeşti... La ce pluton să-l dăm ?

– Eu zic să-l dăm la Kubrak, că tot are oameni lipsă – spuse Baklanov. O să fie împreună cu Pika.

– Şi aşa e bine... – se învoi Levinson. – De acord...

...De la prima aruncătură de ochi asupra Ziucihăi, Mecik trebui să uite de izbînda sa şi de nădejdile de mîndru flăcău pe care această izbîndă i le aprinsese în suflet. Ziuciha era o iapă lăcrimîndă şi tristă, de un alb murdar, deşălată, cu burta parcă umplută cu tărîţe – un

biet cal țărănesc care arase în viață multe deseatine de pămînt. Pe deasupra mai avea și mînz în burtă, așa că porecla asta ciudată se lipise de ea ca binecuvîntarea domnului de o babă știrbă.

– Asta e pentru mine? – îngăimă Mecik cu o voce surdă.

– Iapa nu prea-i arătoasă – spuse Kubrak, dîndu-i una peste crupă – are copitele slabe, fie din naștere, fie că a fost rău îngrijită... totuși poate fi călărită... – și întorcînd spre Mecik capul lui pătrat, cu părul cărunt și aspru ca de arici, repetă cu o convingere de om mărginit: – poate fi călărită...

– Dar alți cai n-aveți? întrebă Mecik, cuprins de o ură neputincioasă împotriva Ziucihăi și împotriva faptului că putea fi călărită.

Kubrak, fără să-i răspundă, începu să înșire cu un glas plicticos și monoton tot ce trebuia să facă Mecik dimineața, la prînz și seara cu iapa aceasta jalnică, pentru a o păzi de nenumărate primejdii și boli.

– Cînd te-ntorci de la drum, nu-i scoate șaua îndată – îl învăța șeful plutonului – las-o să se răcorească nițel. Apoi, cum i-ai scos șaua, șterge-i spinarea cu palma sau cu o mînă de fîn. Înainte să-i pui șaua, tot așa s-o ștergi...

Mecik stătea cu buzele tremurînde, cu ochii pierduți undeva, dincolo de cal, fără să asculte. I se părea că iapa asta, cu copitele ca vai de lume, este de-a dreptul o jignire pentru el, că i-au dat-o anume ca să-l umilească din capul locului. În ultimul timp, privea orice lucru din unghiul acelei vieți noi, pe care trebuia să o înceapă. Și era încredințat că acum, cu iapa asta care îți făcea silă, nici nu mai poate fi vorba de o viață nouă; așa, nimeni n-o să-și dea seama că el a devenit alt om – un om puternic și sigur de sine, ci toată lumea va crede că este tot cel de altădată – Mecik cel caraghios, căruia nici măcar un cal ca lumea nu te încumeți să-i dai pe mînă.

– Pe deasupra, uite că iapa asta mai are și afte... – spuse fără prea multă convingere comandantul plutonului, fără să-i pese că Mecik se simte jignit și fără să se sinchisească dacă îl ascultă. – Ar trebui doftoricită cu piatră vînătă, dar nu avem. Noi curarisim aftele cu găinat de găină, e și ăsta un leac foarte bun. Întinzi găinat pe o cîrpușoară cu care înfășori zăbala înainte să o vîri calului în gură. Ajută foarte mult, da...

„Ce sînt eu, un puști? se gîndi Mecik fără să asculte la comandantul de pluton. Nu, mă duc să-i spun deschis lui Levinson că nu-mi arde să încalec o mîrțoagă ca asta... Nu-s de loc obligat să sufăr pentru alții (îi plăcea să se creadă asuprit). Nu, mă duc să-i spun totul deschis, să nu-și închipuie el că...“

Cînd comandantul de pluton isprăvi cu sfaturile și calul îi fu dat pe de-a întregul în grijă, lui Mecik îi păru rău că n-a ascultat cu luare-aminte. Ziuciha lăsă deodată capul în pămînt și începu să-și morfolească leneș buzele albicioase, iar Mecik înțelese că toată viața ei stă acum în mîinile lui. Numai că era tot atît de ageamiu în ce privește îngrijirea cailor, ca și mai înainte. Nu știa nici măcar cum să lege ca lumea iapa asta bleagă ca să stea într-un loc, fiindcă așa umbla brambura prin toate grajdurile și își băga botul în fînul altor cai, stîrnindu-i și dînd de furcă oamenilor de planton.

– Da' unde naiba e ăla nou?... De ce nu-și leagă iapa! – strigă cineva în grajd, și se auzi cum o croiește furios cu cravașa: – Cară-te de aici, mortăciune, hai, cară-te! Ia-o de aici, dă-o-n...

Nădușit de goană și de fierberea lăuntrică a supărării, ticluind în minte vorbiri din cele mai urîte și julindu-se în tufișurile cele mai țepoase, Mecik se grăbea pe ulițele întunecoase și adormite, căutînd comandamentul. Într-un loc fu cît pe ce să nimerească la o petrecere; o armonică răgușită mai, mai că își dădea duhul, zicînd cu foc o „horă din Saratov“, chiștoacele pufăiau de zor, săbiile și pintenii

zăngăneau, fetele scoteau țipete ascuțite, iar pămîntul se cutremura sub jocul acela nebunesc. Mecik nu îndrăzni să întrebe încotro să apuce și ocoli petrecerea. Și poate că ar fi rătăcit așa toată noaptea, dacă nu i-ar fi ieșit deodată în față, de după colțul unei ulițe, o arătare singuratică.

– Tovarășe, pe unde s-o iau spre comandament? – strigă el, apropiindu-se și, recunoscîndu-l pe Morozka, spuse cu mare tulburare : – Bună seara...

Morozka se opri în loc buimăcit, cu o exclamație gîfîită, nedeslușită.

– A doua curte pe dreapta – răspunse el în cele din urmă, negăsind altceva de spus. Ochii îi scăpărară ciudat și trecu mai departe fără a întoarce capul.

„Morozka... da... doar e aici!" se gîndi Mecik, și se simți deodată singur, așa cum se simțea cu cîteva zile în urmă, înconjurat de felurite primejdii, ca aceea pe care o întruchipa Morozka, ulițele necunoscute și întunecoase, ori iapa de care nu știa să îngrijească.

Cînd se apropie de comandament, hotărîrea i se spulberase aproape cu totul : nu mai știa pentru ce venise, nici ce va face și nici ce va spune.

Vreo douăzeci de partizani stăteau trîntiți la pămînt în jurul unui foc, în mijlocul unei curți pustii, mare cît un maidan. Levinson ședea chiar lîngă foc, cu picioarele adunate sub el ca un coreean, vrăjit de o flacără ce fumega fîsîind, și întreaga-i înfățișare îi amintea și mai lămurit lui Mecik de piticul din poveste. Se apropie și rămase în picioare în spatele partizanilor. Nimeni nu întoarse capul spre el. Oamenii povesteau pe rînd snoave grosolane, în care era vorba de fiece dată de un popă încrezător cu o preoteasă ușuratică și de un flăcău isteț căruia îi mergeau toate din plin și care îl păcălea cu ușurință pe popă, mulțumită prieteșugului plin de blîndețe al coanei preotese. Lui Mecik însă i se părea că aceste lucruri nu se povesteau pentru că erau într-adevăr hazlii, ci pentru că nimeni nu avea altceva mai acătării de spus

și că oamenii erau numai așa, ca să rîdă. Totuși, Levinson asculta tot timpul cu luare-aminte și rîdea zgomotos, parcă din toată inima. Cînd îi veni rîndul, povesti și el cîteva anecdote la fel de hazlii. Și cum era omul cel mai învățat dintre cei de față, istorioarele lui izbuteau să fie cele mai întortocheate și mai deșănțate din toate. În schimb, el părea că nu se simte cîtuși de puțin stingherit – vorbea cu o liniște mușcătoare, iar cuvintele acelea grosolane îi lunecau de pe buze ca și cînd n-ar fi fost ale lui, fără să-l atingă.

Ascultîndu-l pe Levinson, Mecik fu cuprins fără voie de dorința să povestească și el ceva ; la drept vorbind, îi plăcea să asculte asemenea istorioare, deși socotea că sînt lucruri rușinoase și încerca să pară mai presus de ele. Socoti însă că toți au să holbeze ochii uimiți la el, și că se va fîstîci pînă la urmă.

Plecă așa cum venise, fără să se apropie de ceilalți, pornit împotriva lui și împotriva tuturor, dar mai ales împotriva lui Levinson. „Lasă, nu-i nimic, se gîndea el strîngîndu-și buzele a jignire, tot n-am s-o îngrijesc, n-are decît să crape! Să-mi spună ce mi-o spune, nu mi-e teamă..."

Într-adevăr, în zilele următoare nu se mai sinchisi cîtuși de puțin de Ziuciha ; o scotea numai la orele de călărie și, din cînd în cînd, la adăpat. Dacă ar fi nimerit la un comandant mai grijuliu, cu siguranță că s-ar fi dat repede pe brazdă, dar Kubrak nu știa niciodată ce se petrece în pluton la el, lăsa lucrurile la voia întîmplării. Ziuciha se umplu de rapăn, umbla flămîndă și neadăpată, bucurîndu-se doar cînd și cînd de grija milostivă a vreunui străin, în timp ce pe Mecik nu-l putea suferi nimeni, socotindu-l „trîndav și încrezut".

Din tot plutonul numai doi oameni erau oarecum mai apropiați de el : Pika și Cij. Le căutase însă prietenia nu pentru că ei doi i-ar fi fost pe plac, ci fiindcă nu știuse să cîștige prietenia celorlalți. Cij venise singur la Mecik,

străduindu-se să-i intre în voie cu orice chip. Prinzînd un moment prielnic, cînd Mecik, care se certase cu majorul din pricina unei arme necurățite, stătea culcat de unul singur sub șopron, uitîndu-se țintă și ursuz în tavan, Cij se apropie de el cu o vădită lipsă de stinghereală și-i spuse :

– V-ați supărat ?... Nu merită ! E un om mărginit și incult ! Nu face să-i dați atenție.

– Nu sînt supărat – spuse Mecik cu un oftat.

– Atunci, vă plictisiți ? E altceva, înțeleg... – și, așezîndu-se pe crucea dinainte a unei căruțe desfăcute, își trase cu un gest obișnuit carîmbii cizmelor date din belșug cu vacs. Ei, ce să-i faci... știți, și eu mă plictisesc. Aici sînt puțini intelectuali. Poate singur Levinson, dar și el... – Cij dădu din mînă a deznădejde, și privirea lui plină de tîlc lunecă în jos, spre picioare.

– Ce-i cu el ? – întrebă Mecik curios.

– Ce să fie, știți, nu-i chiar atît de cult. E pur și simplu șiret. Își face faimă pe spinarea noastră. Nu credeți? – Cij zîmbi amar. – Ei, da, desigur, dumneavoastră îl credeți un „comandant de oști" viteaz și iscusit. – Cuvintele acestea „comandant de oști" le rosti cu o desfătare deosebită. – Lăsați !... Toate astea le-am inventat chiar noi. Vă asigur... Să luăm, bunăoară, un caz concret – plecarea noastră. În loc să dăm inamicul peste cap printr-o lovitură impetuoasă, noi ne-am mutat reședința într-un sat mizer. Chipurile, dintr-un înalt calcul strategic ! Acolo, tovarășii noștri se prăpădesc poate, iar noi ne ținem de calcule strategice... – Fără să-și dea seama, Cij scoase din capul osiei cuiul unei roți, dar îl vîrî îndată la loc, înciudat.

Lui Mecik nu-i venea să creadă că Levinson este așa cum îl înfățișa Cij, totuși asculta cu luare-aminte ; nu mai auzise de mult o vorbire atît de aleasă și dorea sincer să cuprindă măcar un dram de adevăr.

– Să fie oare adevărat ? – făcu el, ridicîndu-se puțin de jos, cît să se sprijine într-un cot. – Și mie mi se părea un om atît de cumsecade !

– Cumsecade ? – se îngrozi Cij, și în glasul lui din care pierise orice îngăduință răsuna acum conștiința superiorității sale. – Ce eroare !... Uitați-vă numai ce oameni își alege !... Cine e Baklanov ? Un mucos ! Se crede mult, dar ce fel de ajutor de comandant este ? Cum, alții nu se puteau găsi ? În ce mă privește pe mine, eu sînt un om bolnav, sfîrtecat de gloanțe – am fost rănit de șapte ori și asurzit de un proiectil ; eu nu alerg după o funcție cu atîta bătaie de cap, dar în orice caz puteam face față măcar la fel ca el, o spun fără să mă laud...

– Levinson poate nu știe că vă pricepeți în treburile militare.

– Doamne, cum să nu știe ! Cine nu știe asta ! Întrebați pe oricine. Desigur, mulți sînt invidioși și vorbesc cu răutate, dar e un fapt real...

Treptat, treptat, Mecik se învioră și începu și el să-i împărtășească impresiile. Rămaseră împreună toată ziua. Și, deși, după cîteva întîlniri asemănătoare, Cij îi deveni de-a dreptul nesuferit, acum nu se mai putea lipsi de el. Ba cîteodată cînd nu-l vedea mai mult timp, pleca singur să-l caute. Cij îl învățase să chiulească atunci cînd era de planton sau de serviciu la bucătărie – lucruri, care pierzîndu-și farmecul noutății, deveniseră doar niște plicticoase îndatoriri.

Din această clipă viața clocotitoare a detașamentului începu să-l lase nepăsător pe Mecik. El nu vedea resorturile principale ale detașamentului și nu recunoștea nevoia de a îndeplini o muncă sau alta. Înstrăinarea aceasta făcu să i se învălmășească toate visurile lui despre o viață nouă și îndrăzneață, deși între timp învățase să fie colțos la vorbă și să nu se teamă de nimeni, deși se înnegrise de soare și umbla îmbrăcat neîngrijit, arătînd acum ca toți ceilalți.

INCEPUTUL DEZASTRULUI

Spre surprinderea lui Morozka, întîlnirea cu Mecik nu-i stîrni în suflet nici furia, nici ura de mai înainte. Continua doar să se întrebe nedumerit de ce i-a ieşit din nou în cale omul acesta rău, rămînînd convins în adîncul fiinţei sale că trebuie să fie supărat pe Mecik. Totuşi, întîlnirea asta îl tulbură, şi încă în aşa măsură încît simţi nevoia să împărtăşească cuiva întîmplarea, fără nici o întîrziere.

– Veneam adineauri pe o uliţă încoace – povesti el lui Dubov – şi la un colţ, mă pomenesc deodată nas în nas cu un băietan de-al lui Şaldîba, ăl de l-am adus eu, ţi-aduci aminte?

– Ei, şi?

– Nimic... „Pe unde s-o iau – zice – spre comandament?"... „Uite, zic – a doua casă pe dreapta..."

– Şi pe urmă? – întrebă Dubov, care nu găsea nimic deosebit în asta şi care credea că mai este ceva.

– Ei, l-am întîlnit şi gata!... Ce să mai fie? – răspunse Morozka, supărat din senin.

În clipa următoare, i se făcu deodată lehamite de toate şi îi pieri pofta să mai schimbe vreo vorbă cu cineva. În loc să se ducă la petrecere, aşa cum avea de gînd, se urcă în pod şi se trînti în fîn. Somnul însă nu se lipea de el. Sicîitoare aduceri aminte îl copleşiră, revărsîndu-se asupră-i ca un puhoi. I se părea că Mecik îi iese într-adins înainte, ca să-l abată de pe calea cea dreaptă, deşi nici el singur nu ştia prea bine încotro ducea această cale.

Toată ziua următoare umblă brambura, fără să-şi găsească locul, abia stăpînindu-şi dorinţa de a-l revedea pe Mecik.

– De ce-om fi stînd aşa cu mîinile-n sîn? îl pisa el înciudat pe comandantul plutonului. – O să putrezim de plictiseală, aici... Ce-are de gînd Levinson?

– Nu se gîndeşte decît la asta: cum să-l înveselească pe Morozka? Şi-a subţiat nădragii tot stînd şi gîndindu-se.

Dubov nici nu bănuia zbuciumul lăuntric al lui Morozka. Iar Morozka, simţindu-se singur şi fără nici un sprijin, tînjea copleşit de o tristeţe rău prevestitoare, dîndu-şi seama că foarte curînd va lua drumul beţiei, dacă nu va izbuti să-şi spulbere gîndurile negre în luptă. Pentru prima oară în viaţă se împotrivea el singur dorinţelor sale, dar puterile lui erau slabe. O întîmplare cu totul neaşteptată îl feri însă de prăbuşire.

Retrăgîndu-se aici, într-un colţ rupt de lume, Levinson pierduse aproape orice legătură cu celelalte detaşamente. Informaţiile răzleţe, pe care reuşea uneori să le obţină, zugrăveau tabloul crîncen al dezastrului. Vîntul ce bătea dinspre Ulahe aducea miros de fum şi sînge.

Folosind cărările tainice ale taigalei, pe unde ani de-a rîndul nu mai călcase picior de om, Levinson intră în legătură cu nişte slujbaşi de la calea ferată. Află astfel că peste puţin timp urma să treacă pe acolo un eşalon inamic, cu arme şi echipament. Cei de la calea ferată făgăduiră să-i comunice ziua şi ora exactă. Ştiind bine că mai devreme sau mai tîrziu, detaşamentul lui tot va fi descoperit şi că este cu neputinţă să iernezi în taiga fără muniţii şi fără îmbrăcăminte călduroasă, Levinson se hotărî să facă o primă incursiune asupra inamicului. Goncearenko încărca în grabă minele trebuincioase şi, pe o noapte ceţoasă, strecurîndu-se neobservat prin iadul teritoriului aflat sub ocupaţia duşmanului, plutonul lui Dubov apăru deodată pe linie.

...Fără să aducă nici o vătămare vagoanelor de călători, Goncearenko izbuti să desprindă vagoanele de marfă ale eşalonului inamic, ataşate la trenul de poştă. În bubuitul şi în fumul exploziei, şinele sfărîmate zbucniră deodată în sus şi se prăbuşiră greoi dincolo de marginea terasamentului. Declanşatorul minei cu şnurul legat de el rămase agăţat de un fir de telegraf, făcîndu-i mai tîrziu pe mulţi

să-şi bată capul, întrebîndu-se cine şi cu ce scop l-a atîrnat acolo.

În timp ce patrulele călări forfoteau în jur, Dubov, cu caii încărcaţi peste măsură, aştepta într-o vilă din pădurea Sviaghino, iar noaptea o tuli înapoi printr-o trecătoare. După cîteva zile erau la Şibişi, fără să fi pierdut un singur om.

– Ei, Baklanîci, acum să te ţii !... – spuse Levinson, şi din licărirea jucăuşă ce i se aprinse în ochi, nu puteai să-ţi dai seama dacă glumeşte sau vorbeşte serios. În aceeaşi zi, împărţi rezervele de alimente şi echipament, dînd oamenilor mantale, cartuşe, săbii, pesmeţi şi păstrînd numai atît cît puteau transporta caii detaşamentului.

Toată valea rîului Ulahe, pînă la Ussuri, era ocupată de inamic. Spre gurile Irohedzei se concentrau noi forţe. Cercetaşii japonezi scotoceau regiunea în lung şi-n lat, şi nu o dată dădură peste patrulele lui Levinson. La sfîrşitul lui august, japonezii se urniră în susul rîului. Înaintau încet, făcînd popasuri lungi, din sat în sat, dibuind la fiecare pas şi răspîndind pe flancuri gărzi dese. În tenacitatea de fier a înaintării lor, se simţea, în ciuda încetinelii, o forţă sigură de ea, înţeleaptă şi totuşi oarbă.

Cercetaşii lui Levinson se întorceau la detaşament buimăciţi, iar informaţiile lor se băteau cap în cap.

– Cum vine asta ? – întreba liniştit Levinson. – Zici că ieri erau la Solomennaia, iar azi dimineaţă – la Monakino ? Ce, se trag îndărăt ?...

– Nu ştiu – se bîlbîia cercetaşul – poate că la Solomennaia erau avangărzile...

– Dar de unde ştii că la Monakino sînt forţele principale şi nu avangărzile ?

– Păi aşa spun ţăranii...

– Îi dai într-una cu ţăranii... Ce misiune ai primit ?

Atunci cercetaşul născocea pe loc o poveste întortocheată, ca să arate de ce n-a izbutit să pătrundă mai adînc. În realitate, înfricoşat de povestirile muierilor, se

ţinuse la vreo zece verste de inamic, ascuns frumuşel într-un tufiş şi trăgînd din ţigărică în aşteptarea momentului potrivit să se întoarcă din misiune.

„De ce nu te-ai vîrît tu la treaba asta ? !" gîndea acesta în sinea lui despre Levinson, şi se uita la el clipind mărunt, cu viclenie ţărănească.

– Trebuie să pleci tu ! – hotărî Levinson, adresîndu-se lui Baklanov. Altfel au să ne prindă aici ca pe nişte muşte. Nu-i nimic de făcut cu oamenii ăştia. Ia pe careva cu tine şi porneşte mîine în zori.

– Pe cine să iau ? – întrebă Baklanov. Se străduia să rămînă serios şi îngrijat, deşi întreaga-i fiinţă era străbătută de o năvalnică bucurie războinică. Ca şi Levinson, socotea însă necesar să-şi ascundă adevăratele simţăminte.

– Ia pe cine vrei... bunăoară pe ăla nou care e la Kubrak – Mecik parcă, nu ? Cu ocazia asta vezi ce fel de băiat este. Se spun lucruri urîte despre el – poate pe degeaba...

Misiunea aceasta fu pentru Mecik cum nu se poate mai bine venită. În scurtul timp petrecut la detaşament, se adunaseră în el atîtea gînduri, atîtea dorinţe şi făgăduieli neîmplinite, încît fiecare dintre ele în parte, chiar dacă s-ar fi înfăptuit, n-ar mai fi avut nici un rost, şi-ar fi pierdut orice însemnătate. Laolaltă însă, îl apăsau tot mai greu, mai surd şi mai dureros, împiedicîndu-l să se smulgă din cercul lui strîmt pînă la absurd. În schimb, acum i se părea că va putea în sfîrşit să sfarme acest cerc lipsit de noimă, cu o singură mişcare îndrăzneaţă.

Plecară înainte de ivirea zorilor. Măciuliile copacilor de taiga răspîndiţi pe măgura din faţă abia prinseseră să se coloreze în trandafiriu, iar în sat, de vale, cocoşii cîntau pentru a doua oară. Era frig, întuneric, oarecum înfricoşător. Împrejurarea aceasta neobişnuită, presimţirea primejdiei, nădejdea în reuşită, totul stîrnea în sufletul amîndurora acel simţămînt de avînt războinic, în faţa căruia totul păleşte şi îşi pierde orice însemnătate. Simţi

cum sîngele îți zvîcnește ușor în vine, toți mușchii ți se încordează, iar aerul pare rece și fierbinte în același timp, ba parcă și trosnește.

– Ia uite, iapa ta e plină de rapăn – spuse Baklanov. – De ce n-o îngrijești ? Rău faci... Asta-i vina prostănacului de Kubrak : se vede că nu te-a învățat ce trebuie să faci. – Lui Baklanov nu i-ar fi trecut niciodată prin minte că un om care știe cum să îngrijească un cal are inima să-l lase să ajungă în halul ăsta. – Nu te-a învățat, nu-i așa ?

– De, ce să spun... – se fîstîci Mecik. – În general, nu te prea ajută. Nu știi la cine să te duci să întrebi – și, rușinîndu-se de minciuna lui, se răsuci în șa, fără să se uite la Baklanov.

– Tu întreabă pe fiecare. Avem mulți care se pricep. Avem ostași destoinici...

În ciuda părerii lui Cij pe care el aproape și-o însușise, Baklanov începea să-i placă. Era voinic și rotund și stătea în șa ca turnat. Ochii lui castanii și vioi prindeau totul din zbor, deosebind îndată ce era vrednic de luare-aminte de ceea ce nu avea importanță, după care urmau concluziile practice.

– E-ei, băiatule, mă tot uit de ce joacă șaua sub tine ! Ai strîns chinga dinapoi pînă n-ai mai putut, iar cea din față atîrnă. Trebuie tocmai pe dos. Hai s-o strîngem din nou.

Mecik nici nu apucă să înțeleagă despre ce e vorba, că Baklanov se și învîrtea pe lîngă șaua lui.

– Uite că ți s-a sucit și pătura... Dă-te jos, dă-te jos ! Așa îți prăpădești iapa. Trebuie să punem șaua din nou.

După vreo cîteva verste de drum, Mecik era încredințat pe deplin că Baklanov este mult mai priceput și mai înțelept decît el, și pe deasupra foarte puternic și curajos, iar el trebuie să-l asculte întotdeauna fără o vorbă. Cît despre Baklanov, care se apropiase de el fără vreo părere dinainte statornicită, deși își dădu repede seama de superioritatea lui, continua să vorbească cu Mecik de la egal la egal, încercînd să se lămurească, prin simple observații, ce este de capul băietanului acesta.

– Cine te-a îndreptat încoace spre dealuri ?

– La drept vorbind am pornit-o de unul singur ; foaia de liberă trecere mi-au dat-o maximaliștii...

Amintindu-și deodată de purtarea ciudată a lui Stașinski, la auzul acestui cuvînt, Mecik încercă să înfățișeze cît mai șters rolul acestei organizații.

– Maximaliștii ? Nu face să te încurci cu ei, sînt niște palavragii...

– Mie mi-e totuna... Am acolo cîțiva colegi de liceu, atîta doar... Și atunci eu...

– Ai terminat liceul ? – îl întrerupse Baklanov.

– Ce ? Da, l-am terminat...

– Asta e bine. Și eu am fost la școala de meserii – învățam strungăria. Da' n-am avut norocul să termin școala. Vezi, am început tîrziu – adăugă el ca o lămurire, de parcă ar fi vrut să se justifice. Înainte de asta am lucrat pe un șantier naval, pînă s-a mai ridicat frate-meu ăl mic. Și deodată, uite toată beleaua asta...

După cîtva timp, vorbi din nou gînditor :

– Da-a... liceul... Și eu aș fi vrut să învăț la liceu cînd eram mic, da' uite a ieșit așa...

Se vedea că vorbele lui Mecik i-au stîrnit o sumedenie de amintiri neplăcute. Mecik se apucă atunci să-i demonstreze cu o neașteptată pasiune că nu e nici o pagubă, ba chiar a făcut foarte bine că n-a învățat la liceu. Fără să-și dea seama, îl convingea pe Baklanov că este foarte capabil și ager la minte, cu toată lipsa lui de cunoștințe. Baklanov însă nu vedea cine știe ce mare merit în ignoranța lui, iar cugetările mai complicate ale lui Mecik nu le înțelegea de loc.

Afară de asta, ei doi nu ajungeau să lege o convorbire mai prietenească, să vorbească de la suflet la suflet.

Înteţiră trapul cailor şi călăriră aşa multă vreme, în tăcere.

Întîlniră cercetaşi în tot lungul drumului, dar aceştia mînţeau ca şi mai înainte. Baklanov îi asculta clătinînd neîncrezător din cap. Ajungînd într-un cătun aflat la vreo trei verste de Solomennaia, un mic sat, lăsară caii şi porniră mai departe pe jos. Soarele coborîse demult spre asfinţit, dar cîmpiile ostenite mai erau încă împestriţate de basmalele muierilor, iar căpiţele îşi aşterneau la pămînt umbra lor deasă şi dulce. Pe drum le ieşi înainte un car şi Baklanov întrebă dacă au trecut cumva japonezi prin sat.

– Lumea zice c-au fost de dimineaţă vreo cinci ; acuşa nu se aude nimic... Măcar de-am apuca să strîngem bucatele, lua-i-ar dracu' !

Mecik simţi cum inima îi zvîcneşte cu putere în piept, dar nu-i era frică.

– Asta înseamnă că sînt într-adevăr la Monakino – spuse Baklanov – aia a fost recunoaşterea. Putem merge fără teamă...

Intrară în sat întîmpinaţi de lătratul leneş al cîinilor. La hanul ce avea pe acoperiş o prăjină cu un mănunchi de fîn în vîrf şi în faţa căruia adăsta o căruţă, se ospătară cu pîine şi lapte sorbit din strachină, după „sistemul Baklanov". Mai tîrziu, amintindu-şi cu groază de această misiune, Mecik îl avea mereu înaintea ochilor pe Baklanov ieşind în uliţă, cu urme de lapte pe buza de sus şi cu un zîmbet de fericire întipărit pe faţă. Nici nu apucaseră bine să calce cîţiva paşi că, dintr-o ulicioară lăturalnică, ieşi în goană o muiere grasă, cu poala fustei în mînă, care se ciocni de ei şi se opri în loc, înmărmurită. Ochii ei căutau în sus, spre marginea basmalei, în vreme ce gura-i larg deschisă căuta să soarbă aerul, întocmai ca un peşte azvîrlit pe uscat. Şi deodată se porni să strige cu glas ascuţit, pătrunzător :

– Văleu, dragii mamii, încotro aţi pornit-o ?... O armată de japonezi cît toate zilele e colea lîngă şcoală... Şi vin încoace. Luaţi-vă tălpăşiţa, vă spun, că vin încoace !...

Mecik abia izbuti să prindă înţelesul vorbelor ei şi, din aceeaşi ulicioară, apărură în pas cadenţat patru soldaţi japonezi cu arma la umăr. Baklanov dădu un strigăt şi în aceeaşi clipă scoase Coltul şi trase, de la numai cîţiva metri, în doi dintre ei. Mecik văzu cum le zvîcnesc zdrelituri sîngerînde din spinare şi cum amîndoi se prăbuşesc la pămînt. Un al treilea cartuş se blocă pe ţeavă, aşa încît Coltul nu mai era bun de nimic. Unul dintre japonezii rămaşi în viaţă o rupse la fugă, dar celălalt scoase puşca. În aceeaşi clipă însă împins de o forţă mai puternică decît frica, Mecik trase în el de cîteva ori în şir. Ultimele gloanţe nimeriră japonezul cînd acesta căzuse şi se zvîrcolea în colbul drumului.

– Să fugim ! – strigă Baklanov. – Sări în căruţa asta !

După cîteva clipe slobozeau calul care se smucea, legat de un stîlp al gardului, şi zburau pe uliţă în sus, ridicînd nori fierbinţi de colb în urma lor. Baklanov, în picioare, biciuia calul din răsputeri cu capetele hăţurilor, uitîndu-se mereu înapoi, să vadă dacă nu sînt urmăriţi. Undeva, în inima satului, vreo cinci goarne – nu mai puţin – sunau alarma.

– Sînt toţi aici... Toţi ! – strigă Baklanov cu un fel de furie triumfătoare. Toţi... Grosul e aici !... I-auzi cum cîntă.

Mecik nu auzea nimic. Ghemuit în fundul căruţei, simţea o bucurie sălbatică, un fel de descătuşare la gîndul că japonezul împuşcat de el a rămas acolo, în ţărîna fierbinte a drumului, zvîrcolindu-se în ghearele morţii. Iar cînd, într-un tîrziu, se uită la Baklanov, chipul acestuia schimonosit de furie îi apăru dezgustător, îl înspăimîntă.

Peste puţin timp, Baklanov hohotea răsunător :

– Strașnic a mai ieșit, nu ? Și noi și ei am intrat o dată în sat ! Cît despre tine, frate, bravo, mă ! Nici nu mă așteptam de la tine, zău. Dacă nu erai tu, zob ne făcea...

Mecik, ferindu-se să-l privească, stătea cu capul puțin întors, galben la față, cu pete închise în obraji, așa cum are și spicul de grîu cu paiul putrezit la rădăcină.

După vreo două verste, încredințîndu-se că nu-i urmărește nimeni, Baklanov opri calul lîngă un copac stingher, cu crengile boltite deasupra drumului.

– Tu stai aici jos, că eu mă urc în pom ; facem de strajă...

– De ce ? – întrebă Mecik, cu glasul întretăiat de emoție. – Să plecăm cît mai repede. Trebuie să comunicăm la detașament... E limpede : grosul lor e aici... Se silea singur să creadă ce spune, dar nu izbutea. În realitate îi era frică să rămînă atît de aproape de inamic.

– Nu, e mai bine să așteptăm. Doar n-am făcut șapte poște numai ca să-i culcăm la pămînt pe proștii ăia trei. Trebuie să mirosim mai de aproape ce-i pe aici.

După vreo jumătate de ceas, ieșiră în pas domol din sat vreo douăzeci de japonezi călări. „Ce ne facem dacă ne văd ?“ își zise Baklanov, înfiorîndu-se. „N-o să putem fugi cu căruța“... Stăpînindu-și aceste gînduri, se hotărî să rămînă totuși la post pînă în ultima clipă. Cavaleria pe care Mecik nu o putea vedea, fiind ascunsă de deal, străbătuse vreo jumătate de drum, cînd, deodată, de la postul său de observație din copac, Baklanov zări infanteria : ieșea din sat în rînduri dese, cu armele scînteind prin colbăraia stîrnită. Săriră în căruță și goniră nebunește pînă-n cătun, mai, mai să omoare calul. Acolo se aruncară pe caii lor și, după cîteva clipe, goneau pe drumul ce ducea spre Sibiși. Levinson, prevăzător, rînduise în jur gărzi întărite, încă înainte de sosirea lor (ajunseră la detașament noaptea), și anume oamenii din plutonul lui Kubrak, dar fără cai. O treime din oameni rămaseră cu caii, iar restul patrula în jurul satului, la adăpostul

valului unei vechi întăriri mongole. După ce dădu în primire și calul lui Baklanov, Mecik rămase la pluton.

Cu toate că era sleit de puteri, nu-i ardea să doarmă. Dinspre rîu se așternea ceața, era frig. Pika se mișca și gemea în somn. Ierburile foșneau tainic sub pașii santinelelor. Mecik, culcat pe spate, căuta cu ochii stelele care abia se zăreau în golul negru de după perdeaua cetei. Același gol, mai întunecos poate și mai adînc, fiindcă era lipsit de stele, îl simțea și în adîncul ființei sale. Cugetă că senzația aceasta de gol trebuie să o aibă mereu și Frolov, și gîndul că soarta lui ar putea fi asemănătoare cu soarta acestuia îl îngrozi. Se străduí să-și alunge din minte acest gînd înfricoșător, dar chipul lui Frolov nu-l părăsea. Îl vedea zăcînd pe patul lui de campanie, cu obrazul supt, ca de ceară, cu mîinile atîrnînd fără de viață, auzea arțarii foșnind încetișor deasupra lui. „Păi Frolov a murit !...“ se gîndi Mecik cu groază, dar Frolov mișcă îndată din deget și se întoarse către el, spunînd cu un zîmbet încremenit pe fața-i osoasă : „Băieții... fac pozne !...“ Deodată începu să se zvîrcolească și Mecik văzu cum țîșnesc din el zdrelituri sîngerînde de carne, dar nu mai era Frolov, ci japonezul. „Asta e groaznic !...“ se gîndi el din nou, tresărind din tot corpul, dar Varia se aplecă deasupra lui, și-i spuse : „Nu te teme !“ Varia era rece și moale. Mecik răsuflă ușurat. „Nu te supăra că am fost atît de urîcios cînd mi-am luat rămas bun de la tine – spuse el mîngîietor. – Eu te iubesc“... Ea se lipi de el și, dintr-o dată, totul pieri, se prăbuși undeva, iar după cîteva clipe se pomeni stînd în capul oaselor pe pămînt, clipind mărunt și bîjbîind să-și găsească arma. Afară se luminase de-a binelea. Oamenii forfoteau în jurul lui, făcîndu-și mantalele sul. Kubrak scotea capul prin tufiș, și cerceta depărtarea cu binoclul. Aproape toți îl sîcîiau cu aceeași întrebare :

– Unde ?... Unde ?...

În cele din urmă, găsindu-şi puşca, Mecik se grăbi să ajungă sus pe dîmb şi acolo înţelese numaidecît că e vorba de inamic. Cum nu-l vedea, începu şi el să întrebe :

– Unde-i ?...

– Ce v-aţi strîns grămadă ? – şuieră deodată comandantul plutonului, îmbrîncind cu putere pe cineva. – Înşiraţi-vă în lanţ !

În timp ce se răspîndeau pe dîmb, Mecik tot întindea gîtul înainte, dornic să zărească totuşi inamicul.

– Unde-o fi ? – întrebă el în cîteva rînduri, întorcîndu-se spre vecin. Acesta stătea lungit pe burtă şi fără să-l audă, se trăgea în neştire de o ureche, în vreme ce buza de jos îi atîrna bleagă. Deodată se întoarse spre el şi scoase o înjurătură cumplită. Mecik vru să-l repeadă, dar nu apucă să deschidă gura, că răsună comanda :

– Plu-ton...

Întinse arma înainte, supărat că toţi văd şi numai el nu vede nimic, şi la comanda „foc" trase la nimereală. (Habar n-avea că mai bine de jumătate din oamenii plutonului nu văd nimic, dar se feresc s-o spună, temîndu-se că mai tîrziu vor fi luaţi de ceilalţi în rîs.)

– Foc !... – comandă din nou Kubrak, şi Mecik trase din nou.

– Aha, au şters putina !... – se auziră strigăte de jur împrejur. Oamenii începură să vorbească tare şi fără şir, cu feţele strălucind de bucurie, aproape transfigurate.

– Destul, destul ! – le-o reteză comandantul plutonului. Cine trage acolo ? Ehei, se vede că nu vă doare inima de cartuşe !

Tot întrebînd pe unul şi pe altul, Mecik află că adineauri se apropiase de ei o patrulă japoneză. Mulţi dintre cei care nu văzuseră nimic nici ei rîdeau de Mecik şi se lăudau că au văzut lămurit zburînd din şa japonezii în care au tras ei. Deodată, răsună o bubuitură de tun, umplînd valea cu ecoul ei prelung. Cîţiva, înspăimîntaţi, se aruncară la pămînt. Mecik se ghemui şi el la pămînt ca trăsnit : era

cea dintîi bubuitură de tun pe care o auzea în viaţa lui. Ghiuleaua explodă undeva, în spate, dincolo de sat. Mitralierele inamicului se porniră îndată să latre într-un ritm nebunesc, parcă sufocîndu-se, împuşcăturile se înteţiră tot mai mult, dar partizanii nu răspunseră.

După un minut sau poate după un ceas – vremea se scurgea cu o iuţeală aproape dureroasă – Mecik băgă de seamă că numărul partizanilor a sporit şi-l văzu pe Baklanov cu Meteliţa coborînd dîmbul. Baklanov avea un binoclu : pe faţa lui Meteliţa stăruia o zvîcnire nervoasă, iar nările i se umflau ca nişte foale.

– Aicea eşti ? – întrebă Baklanov, descreţindu-şi fruntea. Ei, cum merge ?

Mecik zîmbi dureros şi, făcînd o uriaşă sforţare, întrebă :

– Unde-s caii noştri ?...

– N-avea grijă, sînt în taiga. Curînd o să fim şi noi acolo, numai să-i mai ţinem nitel în loc... De noi încă-i bine – adăugă el, vrînd pesemne să-l îmbărbăteze – da' uite, plutonul lui Dubov e-n cîmp deschis... Ei, drăcie ! – izbucni el deodată, tresărind la zgomotul unei explozii din apropiere. – Levinson e-acolo şi el... – Şi Baklanov se repezi undeva, în lungul şirului de oameni, ţinîndu-şi binoclul cu amîndouă mîinile.

Cînd se comandă din nou să tragă, Mecik apucă să-i vadă şi el pe japonezi. Atacau în valuri, alergînd de la un tufiş la altul ; şi se apropiaseră atît de mult, încît i se păru că acum va fi cu neputinţă să mai fugă de ei, chiar dacă va trebui. Ceea ce simţea însă, nu era spaimă, ci o aşteptare chinuitoare, nevoia de a şti cînd anume se va isprăvi totul. Într-una din aceste clipe, Kubrak apăru fără veste în mijlocul oamenilor săi.

– Unde tragi, mă ? – strigă el.

Mecik întoarse capul şi înţelese că vorbele comandantului de pluton nu erau pentru el, ci pentru Pika, pe care nici nu-l văzuse pînă atunci. Acesta stătea lungit ceva mai

departe, cu capul în pămînt, şi trăgea prosteşte în sus, într-un copac din faţă. El urmă să facă la fel şi după strigătul lui Kubrak, atîta doar că isprăvise cartuşele din încărcător şi trăgaciul lovea în gol. Comandantul de pluton îl izbi de cîteva ori cu botul cizmei, dar Pika nici pomeneală să ridice capul.

Apoi alergau cu toţii, la început în dezordine, după aceea unul în spatele altuia, într-un şir dezlînat. Mecik alerga şi el împreună cu toţi ceilalţi, fără să înţeleagă ce se petrece ; cu toate acestea, chiar şi-n învălmăşeala cea mai cumplită, simţea lămurit că nimic nu e făcut la întîmplare şi fără rost, şi că un şir întreg de oameni, care nu încercau poate ceea ce încerca el, călăuzesc atît acţiunile lui, cît şi ale celor din jur. Pe aceşti oameni nu-i vedea, dar simţea cum se supune voinţei lor ; iar cînd se trezi în sat – acum mergeau în pas de voie, înşiruiţi într-un lanţ lung – începu să-i caute din ochi fără să vrea, dornic să ştie cine anume dispune de soarta lui. În capul şirului mergea Levinson. Părea atît de mic şi dădea atît de caraghios din mîna în care ţinea un Mauser enorm, încît ţi-era greu să crezi că tocmai el este principala forţă conducătoare. În timp ce Mecik încerca să înţeleagă această vădită nepotrivire, o ploaie deasă şi înverşunată de gloanţe se abătu din nou asupra lor, atingîndu-le parcă părul, ba chiar şi puful de pe urechi. Lanţul se năpusti înainte ; cîţiva oameni căzură. Mecik simţi că dacă ar trebui să tragă din nou, nu s-ar mai deosebi cu nimic de Pika.

Îi mai rămăsese ceva nelămurit în minte, şi anume imaginea lui Morozka gonind pe un armăsar cu o coamă de foc fluturînd în vînt. Trecuse atît de repede înainte, încît ar fi fost greu să deosebeşti unde se termină Morozka şi unde începe calul. Mai tîrziu, află că, în tot timpul luptei, Morozka fusese unul dintre oamenii de legătură între plutoane.

Mecik îşi veni în fire abia în taiga, pe o potecă de munte, desfundată de caii care trecuseră de curînd pe acolo. Preajma era umbroasă şi plină de pace. Severa pădure de cedri îi ocrotea cu braţele ei tăcute, învelite în catifeaua ţesută de muşchi.

ÎN TOIUL DEZASTRULUI

După luptă, ascunzîndu-se cu detaşamentul într-o rîpă plină de brădişor şi de ferigă, Levinson se apucă să inspecteze caii şi dădu peste Ziuciha.

– Ce-i asta ?

– Ce să fie ? – bolborosi Mecik.

– Ia scoate şaua, să văd spinarea...

Cu mîinile tremurînde, Mecik desfăcu chinga.

– Mda, sigur... spinarea e numai răni ! – mormăi Levinson cu un ton din care se înţelegea că nici nu se aşteptase la altceva. – Crezi cumva că un cal nu-i bun decît să-l încaleci ? De îngrijit cine să-l îngrijească, tata ?

Căuta să vorbească liniştit, dar se stăpînea cu greu. Era foarte obosit şi barba-i tresărea mereu ; în mîini freca nervos o crenguţă ruptă în drum.

– Comandantul de pluton !... Ia vino încoace !... Tu ce păzeşti ?

Comandantul de pluton îşi aţinti privirea fără să clipească la şaua pe care Mecik o ţinea fără rost în mînă. Apoi rosti posomorît şi rar :

– I s-a spus de nu ştiu cîte ori, tîmpitului...

– Eram sigur ! şi Levinson azvîrli crenguţa din mînă. Ochii lui îşi îndreptară spre Mecik o căutătură rece şi aspră. – Du-te la şeful aprovizionării : pînă lecuieşti iapa ai să călăreşti caii de corvoadă.

– Tovarăşe Levinson ! – îngăimă Mecik, cu un tremur de umilinţă în glas, şi asta nu fiindcă îngrijise rău de iapă,

ci fiindcă șaua grea pe care o ținea prosteşte în mîini îl făcea să se simtă şi mai umilit. – Nu sînt vinovat... Ascultaţi-mă şi pe mine... staţi puţin... acum o să am grijă de ea, puteţi să mă credeţi...

Levinson însă se îndreptă spre calul următor, fără să întoarcă privirea.

Curînd, lipsa de alimente îi sili să treacă în altă vale. În răstimp de cîteva zile, detaşamentul rătăci de ici colo, între afluenţii rîului Ulahe istovindu-se în lupte şi în etape chinuitoare. Satele neocupate de duşman erau tot mai puţine, fiecare fărîmă de pîine şi fiecare bob de ovăz se obţineau prin luptă. Rănile se infectau iarăşi şi iarăşi, nu apucau să se mai vindece. Oamenii se împietriseră, deveniseră mai aspri, mai tăcuţi, mai răi.

Totuşi Levinson era adînc convins că pe oamenii săi nu-i stăpîneşte numai instinctul de conservare, ci şi un alt instinct, nu mai puţin puternic, deşi ascuns unui ochi superficial, de care cei mai mulţi nici nu-şi dădeau seama, dar care făcea ca toate încercările, moartea chiar, să le apară îndreptăţite de ţelul final, căci fără acesta nici unul dintre ei n-ar fi venit să-şi dea viaţa, acolo, în taigaua ce se întindea de-a lungul rîului Ulahe. Dar Levinson mai ştia că acest instinct adînc ce trăieşte în oamenii săi stă copleşit sub povara unor nevoi nesfîrşit de mărunte şi a grijilor zilnice pentru eul fiinţei lor, poate tot atît de mărunt, dar viu, fiindcă orice om vrea să mănînce şi să doarmă, şi fiindcă orice om este slab. Simţindu-şi slăbiciunea şi împovăraţi de măruntele lor treburi zilnice, oamenii se purtau aşa ca şi cum ar fi încredinţat grija lor cea mare celor mai puternici decît ei, ca Levinson, Baklanov sau Dubov, obligîndu-i să fie mai preocupaţi de această grijă decît de faptul că şi ei sînt oameni şi trebuie să mănînce şi să doarmă, să lase în seama celorlalţi să le amintească aceste lucruri.

Levinson era acum tot timpul în mijlocul partizanilor. Îi conducea el însuşi în luptă, mînca cu ei din aceeaşi

gamelă, nu dormea nopţile ca să controleze santinelele şi era aproape singurul care mai ştia să rîdă. Chiar şi atunci cînd vorbea despre lucrurile cele mai neînsemnate, fiecare cuvînt pe care îl spunea lăsa să se înţeleagă următoarele: „Uitaţi-vă, şi eu sufăr împreună cu voi, şi pe mine pot să mă omoare mîine, şi eu pot să crăp aici de foame, dar eu sînt curajos şi dîrz, fiindcă toate astea nu înseamnă cine ştie ce..."

Şi totuşi... pe zi ce trecea, firele nevăzute care-l legau de sufletul partizanilor se destrămau... Şi cu cît slăbea trăinicia acestor fire, cu atît slăbea puterea lui de convingere asupra oamenilor săi, iar el se transforma într-o forţă ce domina întregul detaşament.

De obicei, cînd partizanii năuceau peştii cu grenadele pentru masa de prînz, nimeni nu voia să intre în apa rece ca să-i adune. La treaba asta erau puşi cei mai slabi şi mai întotdeauna Lavruşka, un porcar sfios şi bîlbîit, venit la detaşament de aiurea. Lavruşka se temea de apă nevoie mare şi cobora malul tremurînd, făcînd cruci peste cruci, iar Mecik se uita de fiece dată cu o mirare îndurerată la spinarea-i de slăbănog. Într-una din zile, Levinson băgă de seamă lucrul acesta.

– Stai! – spuse el către Lavruşka. – De ce nu intri tu în apă? – urmă comandantul întorcîndu-se spre un flăcău care părea strîns cu uşa dintr-o parte şi care îl tot înghiontea pe Lavruşka.

Acesta îl privi cu nişte ochi răi, pe sub genele-i albicioase şi rosti pe neaşteptate:

– Intră tu dacă vrei... hai, încearcă.

– Eu nu intru în apă – vorbi, liniştit, Levinson – mai am şi alte treburi; dar tu trebuie să te duci... Haide, scoate nădragii... Uite, peştii au şi început să plece.

– Lasă să plece... că nici eu nu-s Păcală... – şi flăcăul îi întoarse spatele, depărtîndu-se încet de mal.

Cîteva zeci de ochi se uitau cu încuviinţare la el şi cu batjocură spre Levinson.

– Mare bătaie de cap îți dau și oamenii ăștia ! – începu Goncearenko, descheindu-și cămașa, dar încremeni deodată la strigătul neobișnuit de puternic al comandantului :

– Înapoi ! – și glasul lui Levinson vibră plin de o nebănuită forță și autoritate.

Flăcăul se opri în loc și, cu toate că-i părea rău a fi stîrnit o asemenea poveste, nu voia să se facă de rîs față de ceilalți.

– Am spus că nu intru în apă... – zise el din nou.

Levinson porni spre el călcînd apăsat, cu mîna pe Mauser, fără să-l slăbească din ochii ce i se duseseră deodată în fundul capului, devenind nemaipomenit de mici și de sfredelitori. Încet, mai mult în silă, flăcăul începu să se descheie la pantaloni.

– Mai repede ! – porunci Levinson, amenințător și întunecat.

Flăcăul îl privi chiorîș, dar deodată se sperie, începu să se grăbească, se împiedică într-un crac al pantalonilor și, temîndu-se că Levinson nu va ține seamă de asta și-l va ucide, bolborosi repezit :

– Acuși, acuși... s-a agățat... fir-ar al dracului ! Acuși, îndată...

Cînd Levinson își roti ochii împrejur, văzu că toți îl privesc cu respect și cu teamă, dar fără simpatie. În clipa aceea se simți ca o forță dușmănoasă ce plutea deasupra detașamentului. Însă era gata să primească și situația aceasta, fiind încredințat că puterea lui este cea dreaptă.

Din ziua aceea, nu mai ținu seama de nimic, atunci cînd era vorba să facă rost de provizii sau să găsească posibilitatea de a da oamenilor săi o zi de odihnă în plus ; lua vacile țăranilor cu el, le pustia ogoarele și grădinile de zarzavat, dar pînă și Morozka înțelegea că ceea ce făcea Levinson nu aducea nici pe departe cu furtul de pepeni din bostana lui Reabeț.

După un drum de multe verste peste crestele munților Udeghe, în care timp detașamentul se hrăni numai cu

struguri și ciuperci coapte la foc, Levinson ajunse în ripa Tigrilor, în fața unei fanze coreene stinghere, aflată la vreo douăzeci de kilometri de gurile Irohedzei. Acolo le ieși înainte un uriaș păros ca și cizmele lui din piele de ren, cu capul descoperit și cu un Smith ruginit la cingătoare. În omul acesta Levinson recunoscu îndată pe Stîrkșa, un negustor de spirt din Daubihe.

– Aha, Levinson ! – făcu Stîrkșa în chip de bun venit, cu vocea lui răgușită din pricina unei bronșite cronice. Din desișul stufos al perilor ce-i acopereau fața, ochii lui priveau cu obișnuita lor ironie amară. – Mai trăiești ? Asta-i bine... Să știi că pe-aici ești căutat.

– Cine mă caută ?

– Japonezii și oamenii lui Kolceak... Cine alt ar mai avea nevoie de tine ?

– Trag nădejde că n-au să mă găsească... Ia zi, e ceva haleală pe-aici pentru noi ?

– Totuși, s-ar putea să te găsească – vorbi misterios Stîrșka. – Nici ei nu-s proști. S-a pus preț pe capul tău. Pe la adunări se citește mereu ordinul lor : recompensă pentru cine îl prinde viu sau mort.

– Oho !... și dau mult ?...

– Cinci sute de ruble siberiene.

– O nimica toată ! – rîse ușurel Levinson. – Te-am întrebat, e ceva de haleală pentru noi ?

– Pe dracu'... Coreeanul ăsta nu mănîncă decît ciumiză. Au în bătătură un porc de vreo zece puduri, da' se uită la el ca la icoană : carne pentru toată iarna !

Levinson porni să-l caute pe stăpînul fanzei. Coreeanul, un om nițel încărunțit și cu o pălărie de sîrmă tuflită pe cap, tremura ca varga și, de cum deschise gura, începu să-l roage să nu-i ia porcul. Cu gîndul la cele o sută cincizeci de guri flămînde pe care le avea în spate, dar plin de milă față de coreean, Levinson căuta să-l convingă că nu are încotro. Acesta însă stătea fără să înțeleagă, cu mîinile împreunate și repeta într-una :

– Nu trebuie mînci – mînci... Nu trebui...

– Trageți, e totuna ! – făcu Levinson, dînd din mînă, și își încreți fața ca și cum partizanii ar fi tras în el.

Coreeanul își încreți și el fața și izbucni în plîns.

Deodată, căzu în genunchi, se tîrî cu barba în iarbă și începu să sărute picioarele lui Levinson, dar el nu se aplecă să-l ridice, de teamă că nu va rezista și va reveni asupra ordinului.

Mecik urmări toată întîmplarea cu inima strînsă. Copleșit, fugi după fanză și își ascunse capul în paie, dar și acolo îi stărui înaintea ochilor fața aceea de bătrîn, plînsă, dimpreună cu făptura coreeanului, firavă și învești mîntată în alb, ce stătea ghemuită la picioarele lui Levinson. „Oare nu se poate și fără asta ?" – se gîndi el, scuturat ca de friguri, și prin minte i se perindară, într-un șir lung, țărani cu chipurile smerite, care căzeau tot așa la pămînt și cărora li se luase, în același fel, ultimele bunuri. „Nu, nu, e crud, prea crud !" se gîndi el din nou, și își îngropă mai adînc capul în paie.

Mecik știa bine că el nu s-ar fi purtat așa cu coreeanul, totuși mîncă din porc împreună cu ceilalți, fiindcă-i era foame.

În zori, legătura dintre Levinson și munte fu tăiată și, după o luptă de două ceasuri în care pierdu vreo treizeci de oameni, detașamentul izbuti să răzbească în valea Irohedzei. Cavaleria lui Kolceak îl urmărea pas cu pas. Părăsiră toți caii de corvoadă și abia la amiază ajunseră la cunoscuta potecă ce ducea spre spital.

Acolo, Levinson simți că abia se mai ține în șa. După atîta nemăsurată încordare, inima lui bătea încet, încet, încît părea că se va opri din clipă în clipă. Furat de somn, lăsă capul în piept și simți deodată că plutește. Totul deveni simplu, lipsit de orice însemnătate. Însă în clipa următoare tresări ca de un ghiont lăuntric și se uită în jur... nimeni nu băgase de seamă că a ațipit... Toți vedeau înaintea lor spinarea lui puțin adusă pe care o cunoșteau

atît de bine. Putea oare cineva să-și închipuie că a obosit și el, așa ca toți ceilalți, și că l-a doborît somnul ?... „Oare... voi mai avea putere ?" se gîndi el, și întrebarea veni ca și cum i-ar fi pus-o altcineva. Levinson scutură din cap și simți în genunchi un fel de tremur mărunt, sîcîitor.

– Ei, iacă... curînd o să-ți vezi nevestica ! – spuse Dubov spre Morozka, atunci cînd se apropiaseră bine de spital.

Morozka nu răspunse. Socotea treaba asta lămurită, deși în fiecare zi îi fusese dor de Varia. Se mințea pe sine, luînd totul drept curiozitatea firească a unui străin : „Ia să vedem, ce-o să iasă din întîlnirea asta ?"

În schimb, în clipa cînd o văzu, Varia, Stașinski și Harcenko stăteau lîngă baracă și întindeau brațele surîzînd spre ei, totul se întoarse pe dos în sufletul lui. Nu se opri în loc, ci trecu împreună cu tot detașamentul sub arțari, unde își făcu multă vreme de lucru cu calul, slăbindu-i chingile.

Varia îl căuta din ochi pe Mecik, răspunzînd în fugă la saluturile partizanilor și zîmbind tuturor cu un aer stingherit și distrat. Cînd privirea lui Mecik se întîlni cu a ei, acesta dădu din cap în semn de bun găsit și apoi, înroșindu-se, lăsă capul în piept, de teamă că ea va alerga îndată spre el și toți vor ghici că aci se ascunde ceva. Dar Varia, dintr-un bun simț înnăscut, nu-și arătă bucuria că-l vede.

Mecik o priponi în grabă pe Ziuciha, lăsînd-o să pască, și o tuli în desiș. După cîțiva pași, se ciocni de Pika. Acesta stătea tolănit lîngă cal, și ochii lui, ațintiți parcă înlăuntrul ființei sale, căutau înainte cu o privire umedă, absentă.

– Șezi... – îl pofti Pika, obosit.

Mecik se lăsă jos, alături de el.

– Acum, unde ne mai ducem ?

Băiatul nu răspunse.

– Eu unul aș fi stat să pescuiesc – vorbi Pika, dus pe gînduri. La prisacă... Acuma, peștele bate în josul apei... Făceam eu un prag, să aibă apa cădere, și prindeam la pește... numai să-l poți aduna ! Da' prisacă... nu-i ! adăugă el cu amărăciune, după o scurtă tăcere. – Ei, ar fi fost bine... Acolo e liniște și la vremea asta albina e blîndă...

Deodată se ridică într-un cot și, atingînd ușor brațul lui Mecik, urmă cu un tremur de întristare și durere în glas :

– Ascultă, măi Pavlușa... dragul meu Pavlușa !... Oare nu se mai poate afla pe nicăieri un asemenea loc, ai ? Cum o să trăim, cum o să trăim, dragul meu Pavlușa ?... Eu n-am pe nimeni... sînt singur... bătrîn... ca mîine, mor... – Pika înghițea în gol, fără să-și găsească cuvintele, și cu mîna cealaltă se agăța în neștire de iarbă.

Mecik nu se uita la Pika și nici nu asculta ce spune, dar la fiecare cuvînt al acestuia în el tresărea ceva abia simțit, ca și cum în sufletul lui o mînă străină și sfioasă ar fi rupt niște frunze ofilite de pe o tulpină încă verde. „Toate astea s-au dus și nu se vor mai întoarce niciodată..." se gîndi Mecik, și-i păru rău de frunzele acelea veștede, ale lui.

– Mă duc să mă culc... – îi spuse el lui Pika, dornic să scape de el. – Sînt obosit...

După aceea se afundă în desiș și se lungi sub o tufă, lăsîndu-se pradă unei toropeli plină de neliniște... Se trezi brusc, ca de o izbitură. Inima îi zvîcnea brambura în piept, iar cămașa asudată i se lipea de piele. Dincolo de tufiș se auzeau două voci : Mecik recunoscu pe Stașinski și pe Levinson. Depărtă cu băgare de seamă crengile și privi într-acolo.

– ...Totuna-i ! – spunea întunecat Levinson. – Imposibil să ne menținem mai mult în acest sector. Singurul drum care ne rămîne este spre nord, prin valea Tudo-Vaku... – și deschizînd porthartul, scoase la iveală o hartă. –

Uite... pe aici se poate trece de-a lungul crestelor și cobori în valea Haunihedzei. E departe, dar n-avem încotro...

Stașinski nu se uita la hartă, ci undeva în adîncul taigalei ca și cum ar fi măsurat fiecare verstă stropită cu sudoare omenească. Începu deodată să clipească iute, iute dintr-un ochi, apoi își opri privirea asupra lui Levinson, și-i spuse :

– Dar Frolov ? Iar ai uitat de el...

– Da, Frolov... – zise Levinson, lăsîndu-se greoi pe iarbă, și Mecik îi văzu de aproape, chiar în dreptul lui, profilul palid.

– Desigur, pot să rămîn eu cu el... – rosti surd Stașinski, după un timp de tăcere. – De fapt, asta și este datoria mea...

– Prostii ! – făcu Levinson, cu un gest plin de nerăbdare. – Cel mai tîrziu pînă mîine la prînz, japonezii vor fi aci, ținîndu-se după urmele noastre încă proaspete... Ori te pomenești că datoria ta este să fii ucis ?

– Ce putem face ?

– Nu știu...

Mecik nu văzuse niciodată o asemenea expresie de neputință întipărită pe fața lui Levinson.

– Mi se pare că nu ne rămîne decît o singură ieșire... m-am gîndit și la asta... – spuse șovăitor Levinson și tăcu încruntat, strîngînd din fălci.

– Care ?... – făcu Stașinski, așteptînd.

Simțind că nu-i a bună, Mecik se aplecă și mai mult înainte, gata-gata să se dea de gol.

Levinson ar fi vrut să exprime într-un singur cuvînt lucrul acela unic ce le mai rămînea de făcut, dar se vede că acel cuvînt era nespus de greu, fiindcă el nu-l putu rosti. Stașinski îl privi cu teamă și mirare și... înțelese.

Fără să se privească în ochi, tremurînd și încurcîndu-se în vorbe, chinuindu-se amîndoi, începură să discute despre ceea ce era acum limpede pentru ei, neîndrăznind

totuşi să spună acelui lucru pe nume, deşi un singur cuvînt ar fi spus totul dintr-o dată şi asta le-ar fi curmat chinul.

„Vor să-l omoare !...“ – pricepu Mecik şi păli. Inima începu să-i bată cu atîta putere, încît i se părea că dintr-o clipă într-alta cei de dincolo de tufiş au să-i audă negreşit zvicnirea.

– Şi cum se mai simte... rău ? Rău de tot ?... – întrebă Levinson de cîteva ori în şir. – Dacă n-ar fi fost vorba de... Oricum... dacă nu noi... În sfîrşit, există o şansă cît de mică să se însănătoşească ?

– Nici una... Dar oare asta-i principalul ?

– Totuşi... e întrucîtva mai uşor – recunoscu Levinson. Se ruşină îndată de faptul că se amăgea singur, dar simţea cu adevărat că i s-a luat o piatră de pe inimă. Tăcu un timp, apoi spuse încet : – Va trebui s-o facem chiar azi... Numai bagă de seamă, să nu bănuiască nimeni, mai cu seamă el... Se poate aşa ?

– Despre el, nici o grijă : n-o să bănuiască... Peste puţin trebuie să-i dăm bromură, şi în loc de bromură... N-am putea totuşi să amînăm pe mîine ?

– La ce s-o mai lungim... Totuna e... – şi Levinson puse harta la loc, în porthart, şi se ridică. – Trebuie, n-avem încotro... – Trebuie, nu-i aşa ? – întrebă el, căutînd fără să vrea un sprijin la omul pe care încerca el să-l sprijine.

„Da, trebuie...“ se gîndi Staşinski în sinea lui, dar nu-şi rosti gîndul.

– Ascultă – începu rar Levinson – spune drept, eşti gata să o faci ? Mai bine spune drept...

– Dacă sînt gata ? – întrebă Staşinski. – Da, sînt gata.

– Atunci, să mergem... – zise Levinson, atingîndu-i uşor braţul şi porniră amîndoi încet spre baracă.

„Oare sînt într-adevăr în stare să facă asta ?“... – şi Mecik căzu la pămînt, ascunzîndu-şi faţa în palme. Rămase aşa multă vreme, fără să ştie cît, apoi se ridică şi

se tîrî în urma lui Levinson şi a lui Staşinski, agăţîndu-se de tufişuri şi împleticindu-se ca un rănit.

Caii, deşeuaţi şi răcoriţi, îşi întorceau către el capetele obosite. Partizanii sforăiau întinşi în luminiş. Cîţiva îşi pregăteau prînzul. Mecik se uită după Staşinski, dar nu-l văzu şi atunci alergă spre baracă.

Ajunse la timp. Cu spatele la Frolov şi cu mîinile tremurînde întinse spre lumină, Staşinski tocmai turna ceva într-un păhărel gradat.

– Staţi !... Ce faceţi ?... – strigă Mecik, repezindu-se spre el cu ochii mari de groază. – Staţi ! Am auzit tot !...

Staşinski tresări şi întoarse capul, iar mîinile începură să-i tremure şi mai tare... Făcu brusc un pas spre Mecik şi o vînă ameninţătoare, roşie-vînătă, i se umflă pe frunte.

– Afară ! – şuieră el, cu o voce înfundată, sinistră. – Te ucid !...

Mecik scoase un ţipăt şi, înnebunit, ţîşni afară pe uşă.

Staşinski îşi recăpătă numaidecît stăpînirea de sine şi se întoarse spre Frolov.

– Ce... ce e asta ? – bîigui Frolov, trăgînd speriat cu coada ochiului spre păhărel.

– Este bromură. Hai, bea... – rosti Staşinski aspru şi poruncitor.

În clipa aceea privirile li se întîlniră şi încremeniră deodată, pironite de un singur gînd... „Ăsta-i sfîrşitul !...“ se gîndi Frolov. Şi – ciudat – nu se miră, nu simţi nici frică, nici tulburare, nici amărăciune. Totul părea simplu şi uşor, şi se întrebă chiar de ce s-a chinuit atîta, de ce s-a agăţat cu atîta încăpăţînare de viaţă şi de ce s-a temut de moarte, cînd viaţa nu-i hărăzea decît suferinţe, iar moartea nu făcea decît să-l izbăvească de ele. Îşi roti privirea nesigură în jur, ca şi cum ar fi căutat ceva, şi ochii i se opriră asupra prînzului de care nici nu se atinsese, aflat lîngă pat, pe un scăunaş. Era kisel de lapte. Mîncarea se răcise şi mustele roiau deasupra farfuriei. Pentru prima oară de cînd zăcea, în ochii lui Frolov se

ivi o expresie umană, milă pentru el însuşi sau poate pentru Staşinski. Lăsă pleoapele şi cînd le ridică din nou, faţa lui era liniştită şi blîndă.

– Dacă te duci cumva la Sucean – rosti el rar – spune-le celor de acolo să nu... să nu se piardă prea mult cu firea... Odată şi odată toţi ajung aci... da... Toţi ajung! – repetă Frolov, cu un aer de parcă gîndul că moartea este ceva de neînlăturat nu era încă un lucru dovedit şi absolut clar pentru el, dar tocmai acest gînd făcea ca propria-i moarte – *moartea lui Frolov* – să nu mai aibă un înţeles năprasnic şi înfricoşător, ci să apară ca un fapt obişnuit, comun tuturor oamenilor. Rămase o clipă pe gînduri, apoi spuse: – Am un băieţel acolo, la mină... îl cheamă Fedea. Să-şi aducă cineva aminte de el cînd toate astea s-or termina şi să-l ajute într-un fel... Ei, hai, dă-mi-l odată!... – zise el cu o voce moale şi întretăiată, curmîndu-şi brusc vorba.

Cu o strîmbătură a buzelor lui albicioase, tremurînd şi clipind cumplit dintr-un ochi, Staşinski îi întinse paharul gradat. Frolov îl luă cu amîndouă mîinile şi-l bău.

...Împiedicîndu-se de uscături şi de vreascuri şi căzînd într-una la pămînt, Mecik alerga în neştire prin taiga, fără să mai ţină seama de drum. Îşi pierduse chipiul, părul îi atîrna pe ochi scîrbos şi lipicios ca o pînză de păianjen, tîmplele îi zvîcneau, şi la fiecare zvîcnitură a sîngelui repeta nu ştiu ce vorbă fără rost – o vorbă plîngăreaţă de care se agăţa fiindcă nu mai avea de ce să se agaţe. Deodată se izbi de Varia şi sări înapoi, cu ochii scăpărînd sălbatic.

– Şi eu care te caut... – începu ea bucuroasă, dar tăcu îndată speriată de înfăţişarea lui răvăşită.

Mecik o apucă de mînă şi spuse repede, fără şir:

– Ascultă... ei l-au otrăvit... Pe Frolov... Tu ştii?... Ei l-au...

– Ce?... L-au otrăvit?... Taci!... – strigă Varia înţelegînd totul într-o clipă, şi-l atrase cu putere spre ea, astupîndu-i gura cu palma ei fierbinte şi umedă. – Taci!... Nu trebuie... Haidem de aici.

– Unde?... Ah, lasă-mă!... – se smuci el clănţănind din dinţi, şi o împinse cît colo.

Varia îl apucă de mînă şi-l trase după ea, repetînd stăruitor:

– Nu trebuie... să plecăm de-aici... o să ne vadă... E unul care se tot învîrte pe-aci... Hai mai repede!

Mecik se smulse din nou de lîngă ea – gata-gata să o lovească.

– Unde fugi?... Stai! – strigă Varia, repezindu-se după el.

În clipa aceea, Cij ţîşni din desişul tufelor. Varia se aruncă într-o parte, sări peste pîrău şi se pierdu în ariniş.

– Ce, n-a vrut? – întrebă repezit Cij, alergînd spre Mecik. – Poate să am eu noroc! – făcu el, plesnindu-se peste coapsă, şi o luă la goană pe urmele Variei...

DRUMURI ŞI POTECI

Încă de mic copil, Morozka se deprinsese să vadă oamenii de felul lui Mecik îmbrăcîndu-şi simţămintele – simţăminte tot atît de simple şi de mărunte ca şi ale lui – în cuvinte mari şi pompoase, ceea ce îi deosebea de alţii care, ca şi el, Morozka, nu se pricepeau să şi le împodobească îndeajuns. Nu-şi dădea seama că lucrurile stau chiar aşa şi n-ar fi putut să spună aceasta cu vorbele lui, dar simţea neîncetat că între el şi asemenea oameni se ridică un zid din fapte şi vorbe false, sulemenite, îngrămădite de aceştia la întîmplare.

Aşa de pildă, în ciocnirea aceea de neuitat dintre Morozka şi Mecik, acesta din urmă căuta să arate că cedează din recunoştinţă, fiindcă celălalt îi salvase viaţa. Iar gîndul că a înăbuşit în el porniri josnice pentru un om care

nici măcar nu merita acest sacrificiu îi umplea ființa de o tristețe plăcută, plină de resemnare. În schimb, în adîncul sufletului său, Mecik era totuși pornit atît împotriva sa, cît și împotriva lui Morozka, fiindcă în realitate îi dorea acestuia toate relele, dar nu era în stare să-i facă nimic, pe de o parte din lașitate, iar pe de alta, fiindcă era mult mai plăcut și mai nobil să suporți tristețea aceea plină de resemnare.

Morozka simțea că tocmai din pricina acestei noblețe care lui îi lipsea, l-a preferat Varia pe Mecik, și era încredințat că noblețea lui Mecik nu este numai ceva de paradă, ci o adevărată podoabă reală a sufletului său. Iată de ce, atunci cînd o revăzu pe Varia, nimeri fără voie în vechiul cerc vicios al gîndurilor lui despre ea, el și Mecik.

I se tot năzărea că o vede pe Varia dispărînd undeva, „firește, cu Mecik", și nu putu să adoarmă multă vreme, deși căuta să se convingă singur că lui nu-i pasă de nimic. La fiecare foșnet ridica prevăzător capul, străduindu-se să pătrundă întunericul : nu cumva se zăresc două umbre ce se strecoară rușinate din taiga ?

La o vreme se deșteptă, simțind o forfotă neobișnuită în jur. Lemnele ude fișiiau în focul aprins afară, sub cerul liber, iar la marginea pădurii dănțuiau niște umbre uriașe, fantastice. Ferestrele barăcii aici se luminau, aici rămîneau cufundate în întuneric ; undeva, unul scăpăra chibrit după chibrit. După puțin timp, Harcenko ieși din baracă, schimbă două, trei vorbe cu cineva care stătea în umbră și nu se vedea, apoi trecu pe lîngă foc, privind cercetător în toate părțile.

– După cine te uiți ? – vorbi răgușit Morozka și, cum nu auzi bine răspunsul, întrebă încă o dată : – Ce ?

– A murit Frolov – spuse asurzit Harcenko.

Morozka se înveli mai bine cu mantaua și adormi din nou.

În revărsatul zorilor, Frolov fu înmormîntat. Printre cei ce-l duseră la groapă era și Morozka, cu desăvîrșire nepăsător.

Pe cînd puneau șeile pe cai, văzură deodată că Pika a dispărut. Căluțul lui stătea trist sub un pom, uitat acolo din ajun cu șaua pe el. Avea un aer jalnic de tot. „A fugit mișulică, n-a mai putut !" se gîndi Morozka.

– Nu-i nimic, nu-l căutați ! – spuse Levinson, încrețindu-și fața din pricina unei dureri în coaste, care-l sîcîia de dimineață. – Și vedeți de cal... Nu, nu... nu-i puneți nici o povară în spinare. Unde-i șeful aprovizionării ? Ei, sîntem gata ?... Pe cai !... – strigă Levinson, și trase adînc aerul în piept, iar apoi, încrețindu-și din nou fața, încălecă greoi, ca și cum ar fi purtat în ființa lui ceva mare și greu, care-l făcea și pe el mare și greu.

Nimănui nu-i părea rău după Pika. Singur Mecik îi simțea în chip aproape dureros lipsa. Deși în ultima vreme bătrînul îl plictisea și-i stîrnea doar amintiri neplăcute, avea simțămîntul că o dată cu el dispăruse o parte din propria lui ființă.

Detașamentul porni în sus pe o culme abruptă, cu frunzișul prăduit de capre. Un cer rece, albastru-cenușiu, veghea deasupra. Undeva jos, departe, se căscau rîpe înecate într-un albastru mohorît, spre care se rostogoleau de sub picioarele cailor, cu zgomot prelung, bolovani grei.

Taigaua cu frunze aurii și cu ierburi uscate îi învăluia într-o tăcere plină de așteptările toamnei. În horbota bogată și galbenă a tufișurilor, țapul cu țăcălie sură se pregătea să năpîrlească, izvoarele răcoroase susurau, roua, galbenă și ea din pricina frunzișului, stăruia ziua întreagă, străvezie și neprihănită, iar fiara răgea chiar din zori, pătimaș și neliniștit, de te treceau toți fiorii cînd o auzeai ; și în ofilirea aceasta aurie a taigalei simțeai parcă răsuflarea puternică a unui trup uriaș și pururea viu.

Primul, care mirosi că între Morozka și Varia s-a întîmplat ceva, fu curierul Efimka, trimis cu puțin înainte

de popasul de prînz să ducă un ordin lui Kubrak: „Scurtează coada coloanei, să n-o muște cineva!"

Efimka se strecură anevoie în lungul coloanei, agățîndu-și pantalonii în mărăcini și se ceartă cu Kubrak. Comandantul plutonului îl sfătui să nu ducă el grijă de cozile altora, ci mai bine să-și păzească lungul nasului. Printre altele, Efimka băgă de seamă că acum Morozka și Varia călăresc departe unul de celălalt și își aduse aminte că nici ieri n-au fost văzuți împreună.

La întoarcere, ajungînd în dreptul lui Morozka, se opri și-l întrebă:

– Văd că-ți cam ocolești nevasta; ce-aveți de împărțit?

Morozka, încurcat, se uită cu mînie la fața lui uscată și gălbejită.

– Ce-avem de împărțit? N-avem ce împărți... am lăsat-o... – zise el.

– Ai lăsat-o!... – făcu Efimka, și tăcu un timp, uitîndu-se posomorît undeva, într-o parte, de parcă ar fi chibzuit dacă acest cuvînt este potrivit acum, de vreme ce nici mai înainte Morozka și cu Varia nu trăiseră o adevărată viață de familie.

– Ce să-i faci, se-ntîmplă și de astea – spuse el în cele din urmă – adică, ce zic eu, cum o fi norocul fiecăruia... Hi-i, boală! – își îndemnă el calul, biciuindu-l cu cruzime și Morozka, urmărind cu privirea bluza de postav a lui Efimka, îl văzu cum raportează ceva lui Levinson și cum, apoi, continuă să meargă alături de el.

„Of, viețișoara mea... of!..." se văicări Morozka în sinea lui cu deznădejdea unor ultime puteri, și-l cuprinse deodată tristețea; se simțea ca și cum ar fi fost ferecat în lanțuri și asta îl împiedica să umble nepăsător ca mai înainte de-a lungul coloanei, ori să stea de vorbă cu vecinul. „Bine de ei, merg așa și nu le pasă de nimic!" se gîndi Morozka pizmaș. „Și la urma urmei, de ce să fie supărați? Uite, Levinson... E om cu autoritate, fiecare vine la el cu respect, ce vrea, aia face... Așa înțeleg și eu să

trăiești!" Fără să-i treacă prin minte că Levinson e răcit și are un junghi în coaste, că poartă răspunderea morții lui Frolov, că s-a pus un preț pe capul lui și că s-ar putea întîmpla să-i cadă capul de pe umeri înainte să fie răpuși ceilalți din detașament, Morozka își zicea că se află totuși pe lume oameni zdraveni, liniștiți și fără grija zilei de mîine, și doar el, hotărît lucru, n-are noroc în viață.

Toate gîndurile încurcate și sîcîitoare care încolțiseră în el pentru prima oară în ziua aceea călduroasă de iulie, pe cînd se întorcea la detașament de la spital, iar cosașii cu barba creață se minunaseră de ținuta lui mîndră de cavalerist, toate gîndurile care puseseră stăpînire pe el cu o deosebită putere în timp ce străbătea cîmpul pustiu, după cearta cu Mecik, și văzuse o cioară stingheră stînd cocoțată pe o claie povîrnită de fîn, toate aceste gînduri căpătară acum o limpezime și o ascuțime neobișnuită, chinuitoare. Se simțea păcălit în viața lui de pînă acum și începu din nou să nu vadă în jurul lui decît minciună și înșelătorie. Astăzi nu mai avea nici o îndoială că încă din față toată viața lui, cu toate petrecerile ei fără rost, cu munca ei grea, cu sudoarea și sîngele vărsat și chiar cu toate strengăriile ei nevinovate, nu înseamnă nicidecum o viață de bucurii, nu, ci o trudă de ocnaș fără nădejde, trudă pe care nimeni n-a prețuit-o și nici n-o va prețui vreodată.

Plin de o răutate amară, ostenită, aproape bătrînească, pe care n-o încercase niciodată în trecut, Morozka se gîndi că are douăzeci și șapte de ani și că nici o clipă din cele trăite de el nu se mai poate întoarce pentru a fi altfel trăită, că nici viitorul nu-i făgăduiește nimic bun și că, mîine poate, o să-l ajungă un glonț și va muri – un om de care nimeni nu are nevoie – așa cum a murit și Frolov, pe care nu-l plîngea nimeni. I se părea că viața întreagă, el s-a străduit din toate puterile să apuce pe un drum drept și luminos, drumul pe care mergeau oameni ca Levinson, Baklanov sau Dubov (pînă și Efimka parcă pășea

acum pe un asemenea drum), dar că cineva neînduplecat i-a stat mereu în cale. Şi fiindcă niciodată n-ar fi fost în stare să recunoască acest duşman chiar în el însuşi, avea o adîncă şi amară plăcere să-şi spună că suferă din pricina mîrşăviei oamenilor – ca aceia de teapa lui Mecik, în primul rînd.

După prînz, în timp ce-şi adăpa armăsarul la izvor, se apropie de el flăcăiandrul acela dezgheţat, cu părul cîrlionţat, care-i furase cîndva cana de tinichea.

– Ce-am să-ţi spun, să vezi, ce-am să-ţi spun... – bolborosi el repezit, clipind din ochi. Ia să-i tragi o chelfăneală lui Varka, zău aşa ; da, mă, lui Varka... În chestii d-astea, frăţioare, eu am un miros !

– Cum ? Ce chestii ? – făcu grosolan Morozka, ridicînd capul.

– Dacă-i vorba de muieri, apoi află că eu mă pricep grozav la muieri – spuse flăcăul în chip de lămurire, fisticindu-se puţin. – Măcar că nu-i nimic pînă acuma, da' pe mine, frate, nu mă duci, degeaba, nu mă duci... Toată vremea-i cu ochii după el, nu-l slăbeşte de loc.

– Dar el ? – întrebă tulburat Morozka, înroşindu-se – înţelesese că este vorba de Mecik – şi uitînd că trebuie să aibă aerul că nu ştie nimic.

– El ? Nimic... – spuse flăcăul şovăind şi nesincer, ca şi cum lucrul despre care vorbea nu avea de fapt nici o însemnătate şi pomenise despre el numai ca să şteargă vechile sale păcate faţă de Morozka.

– Dracu' să-i ia ! Ce-mi pasă ! – pufni Morozka. – Poate că şi tu te-ai culcat cu ea – ce ştiu eu ! – adăugă el cu dispreţ şi amărăciune.

– Ce te-a pălit ?... Eu nici pomeneală să...

– Du-te, du-te-n mă-ta ! – strigă Morozka, înfuriindu-se deodată. – Ce-i tot dai zor cu „mirosul" ăla al tău. Hai, cară-te ! – şi, cît ai clipi, îi dădu un picior zdravăn în spate.

Speriat de această mişcare neaşteptată a stăpînului său, Mişka se smuci într-o parte, nimerind în apă cu picioarele dindărăt, şi încremeni aşa, ciulind urechile.

– Ah, tu pui de... – rosti flăcăul uimit şi mîniat şi, fără să-şi sfîrşească vorba, se năpusti asupra lui Morozka.

Se încăierară ca doi cocoşi ; Mişka se răsuci brusc şi se depărtă de ei în trap mărunt.

– Ţi-arăt eu ţie, răpănosule, ţi-arăt eu ţie „miros !"... O să-ţi... – mîrîia Morozka, căutînd să-l lovească cu pumnul dintr-o parte şi furios că flăcăul nu-l lăsa să-şi ia avînt cum trebuie.

– Ian te uită la ţîncii ăştia ! – se auzi un glas mirat deasupra lor. Ia te uită ce fac...

Două mîini mari, noduroase, pătrunseră fără greutate între ei, apucîndu-i de guler şi trăgîndu-i în lături. Neînţelegînd ce se întîmplă, cei doi se aruncară din nou unul asupra celuilalt, dar de astă dată primiră fiecare cîte un ghiont atît de zdravăn, încît Morozka zbură într-o parte, lovindu-se cu spinarea de un copac, în timp ce flăcăul se împiedică de un ciot, dădu de cîteva ori neputincios din braţe şi căzu bîldîbîc în apă.

– Dă mîna să te trag... – spuse Goncearenko acestuia, fără umbră de ironie în glas. – Ce v-a venit, măi ?

– Păi el, putoarea asta... năpîrci d-astea... să le striveşti şi-i încă prea puţin !... – strigă Morozka, căutînd să pună iar mîna pe flăcăul buimac şi ud leoarcă. Acesta, sprijinindu-se cu o mînă de Goncearenko şi vorbind numai spre el, se bătea cu cealaltă mînă în piept, de i se clătina capul :

– Nu, tu să spui, tu să spui ! – repeta el gata să plîngă – se vede că aşa face cu oricare : cînd îi vine lui bine, îţi trage una în dos, drept în dos, aşa !... Da' ce – strigă flăcăul, ascuţit, băgînd de seamă că în jurul lor încep să se adune oamenii – e cineva vinovat, e cineva vinovat că nevastă-sa, că nevastă-sa e o...

Temîndu-se de scandal şi mai cu seamă de soarta lui Morozka (în cazul că Levinson ar fi aflat despre cele întîmplate), Goncearenko lăsă baltă flăcăul care scîncea cît îl ţinea gura şi-l înşfăcă pe Morozka de mînă, trăgîndu-l după el.

– Haide de-aci, haide ! – îi spuse el cu asprime, dar Morozka se împotrivea. – O să te alunge, măgarule...

În cele din urmă, înţelegînd că omul acesta puternic şi aspru este într-adevăr de partea lui, Morozka i se supuse.

– Ce s-a întîmplat acolo ? – întrebă neamţul cu ochi albaştri din plutonul lui Meteliţa, alergînd spre ei.

– Au prins un urs – spuse Goncearenko liniştit.

– Un urs ?... – făcu neamţul, holbînd ochii şi, după ce stătu puţin pe gînduri, o zbughi mai departe atît de iute, încît ai fi zis că vrea şi el să prindă unul.

Morozka se uită pentru prima oară plin de curiozitate la Goncearenko şi zîmbi :

– Zdravăn eşti, mă ! – spuse el, simţind parcă o mulţumire că Goncearenko e un om puternic.

– De ce sărişi la el ? – întrebă artificierul.

– Aşa le trebuie năpîrcilor astea ! – se înfurie din nou Morozka. – Trebuia să-l...

– Haide, haide – vorbi împăciuitor Goncearenko – va să zică o merita, ai ?... Bine, bine...

– A-du-na-rea ! – striga undeva răsunător Baklanov, cu un glas ce părea că şovăie între cel de bărbat şi cel de flăcăiandru.

În clipa aceea se ivi din desiş capul ciufulit al lui Mişka. Calul se uită la oameni cu ochii lui verzi-căprui, plini de inteligenţă, şi necheză încetişor.

– Uh !... – se tîngui Morozka fără să vrea.

– Bun căluţ...

– Mi-aş da viaţa pentru el ! – zise Morozka cu însufleţire, bătînd calul pe gît.

– Nu-ţi da viaţa pe orice, că o să-ţi mai trebuiască...

– murmură Goncearenko, surizînd în barba lui neagră şi creaţă. – Ei, eu trebuie să-mi adăp calul ; tu mai plimbă-te – şi porni spre calul lui, cu paşi mari, apăsaţi.

Morozka îl urmări din nou cu privirea, plin de curiozitate, întrebîndu-se cum de n-a băgat în seamă pînă acum un om atît de deosebit.

Apoi, cînd plutoanele se aliniară, se aşeză fără să-şi dea seama lîngă Goncearenko şi nu se mai dezlipi de lîngă el tot drumul, pînă la Haunihedza.

Varia, Staşinski şi Harcenko, repartizaţi în plutonul lui Hubrak, mergeau aproape în coada coloanei. Cînd coloana făcea vreo cotitură, se vedea tot detaşamentul, care se desfăşura ca un lanţ nesfîrşit. În frunte călărea Levinson, adus din spate, iar după el Baklanov, care, fără să-şi dea seama, îl imita întocmai.

Undeva, în urma ei, Varia îl simţea necontenit pe Mecik, dar jignirea pe care acesta i-o adusese prin purtarea lui din ajun o chinuia, înăbuşind simţămîntul acela mare şi luminos pe care îl avea întotdeauna pentru el.

De cînd plecase Mecik de la spital, ea nu uitase nici o clipă de existenţa lui şi trăise numai cu gîndul la viitoarea lor întîlnire. De această zi erau legate visele cele mai adînci şi mai tainice – vise despre care nu putea să vorbească nimănui, dar care, în acelaşi timp, erau vii, pămînteşti, aproape palpabile. Şi-l închipuia cum se va ivi în marginea pădurii, în bluza lui de piele, frumos, zvelt, bălai, puţin sfios, îi simţea răsuflarea, îi simţea părul moale şi buclat sub mîngîierea ei, îi auzea vorba dulce de îndrăgostit. Încerca să nu-şi amintească de neînţelegerile dintre ei, i se părea că aşa ceva nu se mai poate întîmpla. Într-un cuvînt, îşi închipuia viitoarele relaţii dintre ei aşa cum ele nu fuseseră niciodată, dar cum i-ar fi plăcut ei să fie, şi se ferea să se gîndească la ce s-ar putea întîmpla în realitate, ori la lucrurile care ar fi amărît-o.

Cînd se ciocnise atunci de Mecik, înţelesese cu sensibilitatea ei deosebită pe care o avea faţă de oameni, că el este prea demoralizat şi prea tulburat ca să se mai controleze ce face şi că faptele care l-au zguduit sînt mult mai însemnate decît jignirea adusă ei. Dar tocmai pentru că îşi închipuise altfel această întîlnire, grosolănia neaşteptată a lui Mecik o rănise adînc, o înspăimîntase.

Simţise atunci pentru prima oară că această grosolănie nu este doar o întîmplare, că Mecik ar putea să fie cu totul alt om decît acela pe care îl aşteptase ea zile şi nopţi de-a rîndul, dar că nu are pe nimeni în afară de el. Şi-i lipsise curajul să-şi mărturisească aceasta pe dată: nu-i venea chiar atît de uşor să smulgă din fiinţa ei lucrul acela care o făcuse să tresară zile şi nopţi nesfîrşite – cuprinsă fie de suferinţă, fie de bucurie şi să simtă dintr-o dată în suflet un gol cu neputinţă de împlinit. Din pricina asta se silea să creadă că nu s-a întîmplat nimic deosebit, că totul porneşte de la moartea nenorocită a lui Frolov şi că totul se va schimba în bine. Dar cu toate acestea, din prima clipă a dimineţii nu se gîndi decît la jignirea adusă de Mecik şi la faptul că el nu avea dreptul să o jignească atunci cînd ea păşise spre el cu toate visurile şi dragostea ce-i purta.

Toată ziua o chinui dorinţa să-l vadă şi să-i vorbească, dar nu întoarse niciodată capul şi nici în timpul popasului de prînz nu se apropie de el. „Să alerg eu după el ca o fetişcană? – îşi zicea ea. – Dacă mă iubeşte cu adevărat, aşa cum spunea, atunci să facă el primul pas, că eu n-o să-l dojenesc nici măcar cu o vorbă. Dacă nu vine, e totuna – rămîn singură... n-are să mai fie nimic între noi... şi gata..."

Aproape de locul popasului principal, poteca se lărgi deodată şi Cij îşi făcu loc lîngă Varia. În ajun nu izbutise să o prindă, dar în asemenea împrejurări el nu se dădea bătut şi nici nu-şi pierdea nădejdea. Varia simţi cum o atinge cu piciorul şi-l auzi murmurîndu-i în ureche

vorbe de ruşine, dar, cufundată în gîndurile ei, nici nu-l asculta.

– Ei, ce ziceţi? – spunea Cij, fără să o slăbească de loc (vorbea cu „dumneavoastră" cu toate femeile, indiferent de vîrstă, poziţie socială, sau atitudinea acestora faţă de el). – Sînteţi de acord?

„... Le înţeleg pe toate... se gîndea Varia, dar oare cer eu ceva de la el? Oare-i era atît de greu să se poarte frumos cu mine?... Poate că acum se chinuie şi el, crezînd că m-am supărat. Ce-ar fi să-i vorbesc? Cum?! După ce m-a gonit?... Nu, nu, n-are decît să se termine totul..."

– Ce, drăguţo, aţi surzit? Sînteţi de acord? Primiţi?

– Ce să primesc? – se trezi Varia deodată. – Du-te-n-colo, omule!

– Asta-i bună! – zise Cij, desfăcîndu-şi a mirare braţele. – Ce, drăguţă, vă prefaceţi ca şi cum ar fi pentru prima dată, ori ca şi cum aţi fi o copiliţă? – şi începu din nou să-i şuşotească răbdător la ureche, încredinţat că ea îl aude şi-l înţelege, dar că face nazuri ca toate femeile, vrînd să se ridice în ochii lui.

Se înserase, întunericul învăluia ripele, caii pufneau obosiţi, ceaţa se îndesa tot mai mult deasupra izvoarelor, tîrîndu-se încet spre văi, iar Mecik tot nu se apropia de Varia şi se părea că nici n-are de gînd să o facă. Cu cît era mai convinsă că el nu va veni spre ea, cu atît o copleşea amărăciunea şi tristeţea visurilor sterpe făurite de ea mai înainte şi cu atît mai greu îi venea să se despartă de ele.

Detaşamentul cobora spre o vîlcea, să înnopteze acolo. Cai şi oameni forfoteau într-o beznă umedă, plină de nelinişte.

– Aşa că să nu uitaţi, drăguţă – rosti Cij mlădiindu-se tot şi cu o stăruinţă în glas. – Da, fac eu un foculeţ ceva mai la o parte. Să aveţi asta în vedere... – şi, după vreo cîteva clipe, se răsti la cineva: – Cum adică „unde te bagi?" Da' tu ce stai în drum?

– Şi tu ce mi te-nfigi în pluton străin ?

– Cum străin ? Cască, mă, ochii !...

După o scurtă tăcere, în care pesemne că amîndoi căscau ochii, celălalt spuse cu o voce vinovată, şoptită :

– Ptiu, mama ta, i-adevărat, ăştia-s oamenii lui Kubrak... Da' Meteliţa unde-i ? – şi, ca şi cum cu vorba asta spăşită şi-ar fi plătit pe de-a întregul greşeala, strigă din nou, încordat : Me-te-liţa !

Ceva mai încolo unul zbiera cu atîta furie, încît ai fi zis că dacă nu i se execută ordinul se omoară sau îi omoară pe ceilalţi :

– Fă focul ! Fă focul !

Deodată, chiar în fundul vîlcelei, pîlpîi lumina roşie şi mută a unui foc, desprinzînd din beznă, în lucirea rece a cartuşierelor şi a puştilor, capetele ciufulite ale cailor şi feţele obosite ale oamenilor.

Staşinski, Varia şi Harcenko se traseră într-o parte şi descălecară şi ei.

– Nu-i nimic, acum o să ne odihnim, facem şi noi un foculeţ pe cinste ! – spuse Harcenko cu o voioşie silită, care nu înveseli pe nimeni. – Haidem după vreascuri !...

– ... Întotdeauna se întîmplă aşa – nu ne oprim la timp şi pe urmă suferim – adăugă el pe acelaşi ton care nu mîngîia pe nimeni, bîjbîind cu mîinile după vreascuri prin iarba udă şi suferind într-adevăr din pricina umezelii, a întunericului din jur, a fricii că ar putea să-l muşte vreun şarpe, precum şi din pricina tăcerii posomorîte a lui Staşinski. – Tot aşa s-a întîmplat odată cînd veneam din Sucean : trecuse de mult timpul de culcare – era o beznă de-ţi scoteai ochii nu altceva, şi noi...

„La ce-o fi îndrugînd el toate astea ? se gîndea Varia. Suceanul... mergeau undeva... o beznă să-ţi scoţi ochii... Cine are nevoie de asta acum ? Toate astea s-au sfîrşit şi nu va mai fi nimic !"... Variei îi era foame şi foamea făcea parcă celălalt simţămînt al ei – de pustietate mută şi copleşitoare, pe care nu mai putea să o împlinească

cu nimic – să sporească. Abia izbuti să-şi stăpînească lacrimile.

Totuşi, după ce mîncară şi se mai dezmorţiră niţel la foc, se înveseliră toţi trei, iar lumea din jur, învăluită într-o albăstreală întunecată, li se păru caldă, prietenoasă.

– Ei, mantaua, mănţăluţa mea ! – îngînă sătul Harcenko, desfăcîndu-şi mantaua strînsă sul. – Focul n-o atinge, apa nu mi-o udă ! Bine-ar fi aici cu o muiere ! zise el, clipind ştrengăreşte, şi începu să rîdă.

„Ce m-a apucat de m-am supărat pe el ? se întrebă Varia, simţind cum focul vesel, păsatul cald pe care-l mîncase şi vorbăria familiară a lui Harcenko îi readuc obişnuita ei blîndeţe şi bunătate. Că doar n-a fost nimic, de ce m-oi fi îmbufnat aşa ? Şi acuma, băiatul stă în posomoreală mulţumită prostiei mele... Numai să mă duc la el, şi totul, totul o să fie la fel ca înainte..."

Simţi deodată cu atîta putere nevoia de a alunga din sufletul ei jignirea şi supărarea, de a nu mai suferi din pricina asta, mai ales că-i vedea pe toţi din jur voioşi şi fără griji şi îşi dădea seama că şi ea poate să fie la fel de voioasă, încît se hotărî pe loc să lase baltă toate socotelile ei şi să se ducă la Mecik. Acum nu mai vedea în asta nimic ruşinos sau urît pentru ea.

„N-am nevoie de nimic, de nimic, se gîndi Varia, înveselindu-se într-o clipă, numai să mă vrea şi să mă iubească, să fie aproape de mine... Aş da tot ce am, dacă aşa frumos şi tinerel cum e, ar călări alături de mine, ar vorbi şi-ar dormi totdeauna cu mine..."

Mecik şi Cij aprinseseră amîndoi un foc ceva mai la o parte. Le fusese lene să-şi facă o fiertură şi se mulţumiseră cu nişte slănină perpelită la foc. Cum mîncaseră mai multă slănină decît pîine, rămăseseră amîndoi flămînzi, deşi înfulecaseră tot ce aveau.

Mecik nu-şi venise încă în fire după moartea lui Frolov şi dispariţia lui Pika. Toată ziua plutise parcă într-o ceaţă ţesută din gînduri străine şi aspre, gînduri

de singurătate și moarte, care-l țineau departe de ceilalți. Spre seară, ceața aceasta se risipise, dar el tot nu voia să vadă pe nimeni, temîndu-se de toți.

Varia îi găsi cu greu. Toată vîlceaua era presărată cu focuri și cîntece care parcă se împleteau cu fumul acestora.

– Uite unde v-ați ascuns ?! – spuse ea ieșind din desiș, cu inima zvîcnind. – Bună seara.

Mecik tresări, se uită la ea cu un aer străin și speriat, apoi întoarse capul spre foc.

– Aha-a !... – rînji bucuros Cij. – Numai dumneavoastră erați lipsă. Ședeți, drăguță, ședeți...

Și, ca să se afle în treabă, se grăbi să-și desfacă și să întindă mantaua la pămînt, poftind-o să stea lîngă el. Varia însă nu se așeză. Grosolănia pe care o simțise de la început în Cij, deși nu-și dădea seama prea lămurit de ea, acum îi făcu silă.

– Am venit să te văd, că ne-ai uitat de tot – începu ea tulburată, cu un glas dulce ca o cîntare, vorbind spre Mecik și fără să ascundă că a venit numai pentru el. – Harcenko al nostru tot întreabă și el cum stai cu sănătatea. Că de – zice – băiatul a fost grav rănit și-acuma parcă n-ar fi avut nimic... De mine nu mai vorbesc...

Mecik ridică în tăcere din umeri.

– Spuneți-i că trăim minunat. – Auzi, ce întrebare ! – făcu Cij, luînd cu încîntare totul asupra sa. – Așezați-vă aici lîngă mine, de ce vă jenați ?

– Păi nu stau mult, am venit numai așa... în trecere – și se simți deodată prost : venise pentru Mecik și el se mulțumea doar să ridice din umeri. – Văd că n-ați mîncat nimic, că gamela e curată, adăugă ea.

– Ei, și ce dacă n-am mîncat ? Barem de ne-ar da alimente ca lumea, că astea-s o porcărie !... – zise Cij, strîmbîndu-se a scîrbă. – Vă rog să luați loc, aici, lîngă mine ! – repetă el foarte primitor, și o apucă de mînă, trăgînd-o încet spre el. – Ședeți odată !

Varia se lăsă jos pe manta.

– Mai țineți minte înțelegerea noastră ? – întrebă Cij, clipind cu familiaritate spre ea.

– Care înțelegere ? – făcu Varia speriată, amintindu-și vag de ceva. „Ah, nu trebuia să vin !“ se gîndi ea deodată, și ceva greu și tulbure i se frînse în suflet.

– Cum, adică ?... Stați puțin... – și Cij se aplecă iute spre Mecik. Măcar că în public nu-s permise secretele – adăugă el, cuprinzîndu-l pe acesta pe după umeri și întorcînd capul spre Varia – totuși...

– Ce secrete ? – spuse ea cu un zîmbet silit, și începu să clipească mărunt, apoi își netezi părul fără rost, iar degetele îi tremurau, neascultătoare.

– Ce dracu' stai aici ca o momîie...? – șopti Cij repezit în urechea lui Mecik. – Totul e aranjat și tu...

Mecik se depărtă de Cij, se uită pe furiș la Varia și se înroși ca focul la față. „Vezi ce-ai făcut ? Vezi ce se întîmplă cu mine ?“ – îi spunea cu mustrare privirea ei fumurie.

– Nu, nu, eu mă duc... nu, nu ! – îngăimă Varia, de îndată ce Cij se întoarse spre ea, ca și cum acesta ar fi apucat să-i propună ceva necuviincios și umilitor. – Nu, nu, eu mă duc...

Varia sări deodată în picioare și se depărtă cu pași mărunți, cu fruntea în piept, pierzîndu-se în întuneric.

– Iar am pierdut-o și tot din cauza ta... blegule ! – șuieră Cij cu dispreț și răutate, dar în clipa următoare se ridică brusc de la pămînt, împins parcă de o forță necunoscută și o luă la goană după Varia cu salturi năvalnice, de parcă cineva ar fi dat cu el de-a azvîrlita.

O ajunse din urmă ceva mai încolo și, cuprinzînd-o strîns cu amîndouă brațele, o trase spre tufișuri, spunînd într-una :

– Hai, drăguțo... hai, fetițo...

– Dă-mi drumul... Lasă-mă-n pace... țip ! – se ruga Varia aproape plîngînd, simțind cum o părăsesc puterile

și dîndu-și seama în același timp că nu este în stare să strige și că nu-i nevoie să o facă, fiindcă nu are nici pentru ce, nici pentru cine.

– Hai drăguțo, de ce ? – spunea într-una Cij, astupîndu-i gura, tot mai stîrnit de propria lui duioșie.

„Chiar așa, de ce ? Cine mai are nevoie de asta acum ? se gîndi ea istovită. Da, dar ăsta e Cij... Ăsta e Cij... de unde a răsărit, de ce tocmai el ?... Ei, și oare nu-i totuna ?..." Și totul îi deveni într-adevăr indiferent.

POVARA

– Nu-mi plac țăranii, nu-i am de loc la inimă ! – spunea Morozka, legănîndu-se lin în șa și retezînd cu cravașa frunzele galbene ale mestecenilor din cale ; făcea asta în cadență cu pasul lui Mișka, și anume atunci cînd calul punea în pămînt piciorul drept din față. – Mă mai duceam și eu pe la moșu-meu. Am doi unchi acolo... ară pămîntul. Nu, nu-i am la inimă – altceva și gata – alt sînge. Oameni zgîrciți, șireți... ce să mai vorbesc ! – și, fiindcă scăpase un mesteacăn, se plesni cu cravașa peste cizmă ca să păstreze cadența loviturilor. – Dacă stai să te gîndești – la ce să fie șireți și zgîrciți ? – se întrebă el cu glas tare, ridicînd capul. – Sînt săraci, săraci lipiți pămîntului, n-au nici după ce bea apă !... – și izbucni deodată într-un rîs mărunt, străin parcă de el, un rîs plin de naivitate și de înduioșare.

Goncearenko asculta cu privirea ațintită înainte printre urechile calului, iar ochii lui cenușii aveau expresia aceea inteligentă și concentrată a oamenilor care știu bine să asculte și știu și mai bine să cugete asupra celor ce ascultă.

– Uite, eu cred că dacă-l rîcîi nițel cu unghia pe fiecare dintre noi, spuse el deodată – pe fiecare *dintre noi* – apăsă Goncearenko vrînd să-și întărească vorba, și se

uită la Morozka – de pildă pe mine, ori pe tine, ori pe Dubov, în fiecare dintre noi dai peste un țăran ! – repetă el plin de convingere. – Cu măruntaie cu tot, poate doar fără opinci.

– Despre ce vorbiți ? – întrebă Dubov, întorcînd capul.

– Ba poate și cu opinci... Vorbim despre țărani... În fiecare dintre noi, zic, zace un țăran.

– N-aș zice... – se îndoi Dubov.

– Păi cum să fie altfel ? Uite, Morozka are un moș la țară, niscai unchi, iar tu...

– Eu, prietene, n-am pe nimeni – îi curmă vorba Dubov – și-i mulțumesc lui dumnezeu ! Mie, drept să spun, nu-mi place seminția asta... Ia-l, bunăoară, pe Kubrak. O fi el, Kubrak, cum o fi (nu poți cere deșteptăciune de la fiecare), dar ai văzut ce pluton și-a adunat ? – și Dubov scuipă cu dispreț.

Discuția aceasta avea loc în a cincea zi de drum, pe cînd detașamentul cobora spre izvoarele Haunihedzei. Înaintau pe vechiul drum de iarnă, așternut acum cu frunziș moale, aproape uscat. Deși nu-i mai rămăsese nimănui nici o fărîmă din alimentele adunate la spital de ajutorul șefului cu aprovizionarea, oamenii erau voioși cu toții, căci simțeau apropierea adăpostului și a odihnei.

– Ian te uită ce spune ! – făcu Morozka cu ochiul. – Ce zici de bătrînul, de Dubov al nostru ? – și rise mirat și bucuros că un comandant de pluton este de aceeași părere cu el și nu cu Goncearenko.

– Urît vorbești despre popor ! – rosti artificierul. – Să zicem că n-ai pe nimeni, dar nu despre asta-i vorba, că nici eu nu mai am pe nimeni. Să luăm, de pildă, mina noastră... Tu, ce-i drept, ești din Rusia, dar Morozka ? Ăsta, în afară de mina lui, aproape că n-a mai văzut nimic pe lume...

– Cum adică n-am văzut ? – se burzului Morozka. – Păi, pe front...

– Las-așa, las-așa – spuse Dubov, făcîndu-i semn să tacă. – Să zicem că n-ai văzut...

– Păi și mina voastră tot un fel de sat este ! – urmă liniștit Goncearenko. – În primul rînd, fiecare are o grădină de zarzavat. Jumătate din oameni vin la mină în iarnă și se întorc abia pe vară în sat... Pe la voi behăie maralii ca oile-n staul ! Am fost eu la mina voastră.

– Zici că e sat ? – se miră Dubov, care nu izbutea să urmărească spusele lui Goncearenko.

– Păi ce să fie ? Nevestele voastre robotesc prin grădină, de jur împrejur vezi numai țărani ; ce, asta nu înseamnă nimic ?... Ba înseamnă ! – și artificierul despică aerul cu muchia palmei, cu gestul său obișnuit.

– Înseamnă... sigur că da... – încuviință nehotărît Dubov, întrebîndu-se dacă asta nu e cumva ceva de rușine pentru „neamul cărbunarilor".

– Așa... Să luăm acum orașul... Avem noi oare multe orașe ? Sînt ele așa de mari ? Unul, două și gata... Pe mii de verste întîlnești numai sate. Te întreb, nu reiese nimic de aici ?

– Ia stai nițel, stai, ia-o mai domol... – se zăpăci comandantul de pluton. – Pe mii de verste dai numai și numai de sate... Bine, să zicem că-s sate... Și ce zici că reiese de-aici ?

– Uite, de aia e limpede, că în fiecare dintre noi zace și olecuță de țăran – rosti Goncearenko, întorcîndu-se la punctul de plecare, zădărnicind parcă astfel toate susținerile lui Dubov.

– Strașnic ai mai întors-o ! – strigă Morozka plin de admirație : pe el, din clipa în care Dubov se amestecase în vorbă, discuția îl interesase numai ca o manifestare a istețimii omenești. – Te-a mîncat fript, bătrîne, te-a lăsat de căruță !

– Am spus asta – lămuri Goncearenko, fără să-i lase timp lui Dubov să-și vină în fire – pentru că n-avem de ce să ne ținem mîndri față de țărani, nici chiar Morozka. Fără țărani e rău pentru noi... – adăugă el, clătinînd din cap, și tăcu încredințat pesemne că orice ar mai spune Dubov, nu poate să-l convingă de contrariu.

„E deștept, diavolul ! se gîndi Morozka, uitîndu-se cu coada ochiului la Goncearenko, și simți un tot mai mare respect pentru el. L-a încolțit pe bătrîn de nu mai are pe unde să scoată cămașa !" În același timp, Morozka își dădea seama că Goncearenko poate și el să greșească, ori să fie nedrept, ca orice om, așa bunăoară, el, Morozka, nu simțea într-însul acele rămășițe de țăran despre care acesta vorbea cu atîta siguranță, dar cu toate acestea avea în artificier mai multă încredere decît în oricare altul. Goncearenko era „de-ai lor, pînă la mormînt", el „putea să înțeleagă", el „își dădea seama de orice" și, în afară de asta, nu era un palavragiu, un trîntor. Mîinile lui mari și noduroase se arătau lacome de muncă și munceau spornic, deși la prima vedere păreau încete, fiecare mișcare a lui era chibzuită, precisă.

Apropierea dintre Morozka și Goncearenko se transformă curînd în acea strînsă prietenie, despre care partizanii aveau obiceiul să spună : „se învelesc amîndoi cu aceeași manta" ori : „mănîncă amîndoi din aceeași gamelă !"

Mulțumită contactului zilnic cu Goncearenko, Morozka începu să creadă că și el este un partizan de ispravă : are calul bine îngrijit, harnașamentul reparat trainic, pușca curățată lună, în luptă e cel dintîi și e socotit om de nădejde, iar tovarășii îl iubesc și-l respectă pentru asta. Cu această stare sufletească, el intra pe nesimțite într-o viață sănătoasă și conștientă, pe care Goncearenko părea că o trăiește dintotdeauna și-n care nu aveau ce căuta gîndurile deșarte și fără rost.

– He-ei... stăi !... – se auzi un strigăt din față. Strigătul se transmise de-a lungul coloanei, și în timp ce primii se și opriseră în loc, ultimii continuau să înainteze. Oameni și cai se învălmășiră.

– He-ei... Meteliţa la comandant ! – se transmise din nou de-a lungul coloanei. După cîteva clipe, încovoiat ca un uliu pe gîtul calului, Meteliţa zvîcni ca o săgeată înainte. Şi întreg detaşamentul îl petrecu din ochi, admirînd fără să vrea felul lui de a călări – Meteliţa se făcuse una cu calul – caracteristic ciobanilor din stepă şi care nu avea nimic comun cu obişnuitele reguli de călărie.

– Mă duc şi eu acolo, să văd ce este – spuse Dubov.

Curînd după aceea se întoarse pufnind, dar căuta totuşi să-şi stăvilească mînia.

– Meteliţa pleacă în recunoaştere ; o să înnoptăm aci – vorbi el stăpînit, însă toţi simţiră în glasul lui o pornire rea de om înfometat.

– Cum, aşa, pe nemîncate ?! Ce au ăia în cap ? – răsunară strigăte împrejur.

– Se cheamă că ne-am odihnit...

– Arhanghelul, crucea şi dumnezeii mamei lui ! – se alătură celorlalţi şi Morozka.

Cei din faţă începuseră să descalece.

Levinson se hotărîse să înnopteze în taiga, pentru că nu ştia dacă partea de jos a Haunihedzei era sau nu ocupată de inamic. Chiar în această eventualitate, nădăjduia totuşi că va reuşi să dibuie drumul prin cercetaşi şi să se strecoare în valea Tudo-Vaku, bogată în cai şi grîne.

Tot timpul drumului îl chinuise o durere de nesuferit în dreptul coastelor, mereu mai puternică, şi el ştia bine că această durere – urmare a oboselii şi a slăbiciunii organismului – o poţi alunga numai după săptămîni de viaţă tihnită, cu hrană îmbelşugată. Dar, cum ştia şi mai bine că nu va avea încă multă vreme de acum înainte nici tihnă şi nici hrană îmbelşugată, căuta neîncetat să se adapteze la noua situaţie, încercînd să se convingă singur că „fleacul ăsta de junghi" l-a sîcîit întotdeauna şi că în nici un caz aşa ceva nu-l poate împiedica să ducă la

bun sfîrşit misiunea pe care socotea de datoria lui să o îndeplinească.

– Ba eu zic că trebuie s-o luăm din loc... – repeta pentru a patra oară Kubrak, cu încăpăţînarea mărginită a omului care nu voia să ştie de nimic altceva decît că-i e foame, fără să asculte ce spune Levinson.

– Dacă nu mai poţi răbda, du-te singur... du-te singur... Lasă-ţi înlocuitor şi du-te... N-are nici un rost să punem în primejdie tot detaşamentul...

Felul cum vorbea Levinson te făcea să crezi că tocmai la asta se gîndea Kubrak.

– Vezi mai bine şi orînduieşte gărzile, frate – adăugă el fără să ţină seama de o nouă observaţie a comandantului de pluton, dar, constatînd că acesta are de gînd să stăruie încă, se încruntă deodată şi întrebă cu asprime : – Ei, ce este ?

Kubrak ridică ochii spre el şi începu să clipească.

– Trimite o patrulă călare înainte pe drum – continuă Levinson cu aceeaşi ironie abia simţită – şi postează o santinelă în spate, la vreo jumătate de verstă ; cel mai nimerit ar fi lîngă izvorul pe care l-am trecut adineauri. Ai înţeles ?

– Înţeles ! – mormăi posomorît Kubrak, mirîndu-se singur că răspunde astfel, în loc să spună ceea ce ar fi vrut. „Bestie cu şapte vieţi !" se gîndi el despre Levinson cu o antipatie inconştientă, ascunsă sub respectul pe care-l avea faţă de omul acesta, şi în acelaşi timp cu un sentiment de milă faţă de sine.

Peste noapte, trezindu-se brusc, aşa cum se întîmpla adesea în ultima vreme, Levinson îşi aminti de convorbirea dintre el şi Kubrak şi, aprinzînd o ţigară, se duse să controleze posturile.

Se strecură printre focurile mocninde, ferindu-se să calce pe mantalele oamenilor adormiţi. Focul mărginaş din dreapta ardea mai viu decît celelalte, iar lîngă el stătea ghemuit plantonul, cu palmele întinse spre dogoare. Ui-

tase pesemne cu desăvîrşire de tot ce-l înconjura. Căciula neagră de oaie îi alunecase pe ceafă, ochii priveau gînditori, larg deschişi, iar pe buzele lui se întrezărea un zîmbet blînd, de copil. „Asta-i bună!"... exclamă Levinson în sinea sa, chemînd fără voie aceste cuvinte să exprime şi simţămîntul nedesluşit de molcomă însufleţire ce-l înfiora, simţămînt care-l cuprinsese la vederea focurilor mocnind într-o pîlpîire albăstruie, la vederea plantonului cu surîsul pe buze, precum şi din pricina a tot ce-l aştepta în noaptea aceea plină de necunoscut.

Înaintă mai încet şi mai cu multă băgare de seamă, dar nu pentru a trece neobservat, ci pentru a nu alunga zîmbetul plantonului. Acesta însă nu se trezi din visare şi rămase aşa, zîmbind la foc! De bună seamă că flacăra-i domoală, dimpreună cu foşnetul asurzit de iarbă păscută ce venea din taigă, îi aminteau plantonului de „păscutul de noapte" din copilărie: lunca înrouată şi luminată de lună, cîntecul depărtat al cocoşilor din sat, herghelia de cai liniştită în preajmă, dincotro se mai auzea în răstimpuri zornăind cîte un lanţ de piedică, flăcările vioaie ale focului, jucînd dinaintea ochilor fermecaţi ai copiilor... Numai că focul acela se stinsese de mult şi din pricina asta i se părea plantonului mai viu şi mai bun în dogoare decît cel de astăzi.

De îndată ce ieşi din tabără, Levinson simţi cum îl învăluie o beznă jilavă şi încărcată de miresme. Cizmele i se înfundau ca într-un covor moale, mirosea a ciuperci şi a lemn putred. „E sinistru!" se gîndi el, şi se uită îndărăt: nu se mai vedea nici o luminiţă aurie şi tabăra părea că a pierit dimpreună cu plantonul care zîmbea. Trase adînc aerul în piept şi porni pe poteca ce se afunda în pădure, silindu-se să calce vioi.

După cîtva timp, cînd auzi murmurul uşor al izvorului, stătu puţin în loc ascultînd cu încordare, vrînd să-şi dea seama de tot ce se petrecea în întuneric şi, zîmbind în

sine, porni iute mai departe, căutînd să facă cît mai mult zgomot, anume pentru a fi simţit.

– Care-i?... care-i acolo? – zbucni din beznă un glas întretăiat de emoţie.

Levinson îl recunoscu pe Mecik şi merse drept înainte, fără să răspundă. Încărcătorul ţăcăni în tăcerea adîncă din jur, dar se împiedică aproape numaidecît şi scînci jalnic. Se auzea cum mîinile caută cu înfrigurare să vîre cartuş pe ţeavă.

– Trebuie unsă mai des – spuse ironic Levinson.

– A... dumneavoastră eraţi? – făcu Mecik aproape fără să vrea, răsuflînd uşurat că n-a dat altcineva peste el. – De uns o ung destul... dar nu ştiu ce are... – şi, oprindu-şi încurcat ochii asupra comandantului, lăsă ţeava armei spre pămînt, uitînd de încărcătorul deschis.

Mecik căzuse de santinelă în schimbul trei, tocmai la miezul nopţii. Trecuse cel mult jumătate de ceas de cînd paşii tacticoşi ai comandanţilor de schimb se depărtaseră cu foşnet prin iarbă, dar lui i se părea că stă acolo de o veşnicie. Era singur cu gîndurile lui într-o lume duşmănoasă, de necuprins, în care totul se mişca, trăia domol o viaţă tainică, o viaţă plină de cruzime şi pîndă.

La drept vorbind, în tot acest timp îl chinuise un singur gînd, despre care nu ştia nici cînd şi nici cum i s-a ivit în minte, dar care stăruia în el nestrămutat, orice ar fi făcut. Ştia că nu-l va împărtăşi nimănui, că e un gînd urît, ba chiar ruşinos, tot aşa cum ştia că de acum înainte gîndul acesta nu-l va părăsi niciodată şi că el se va strădui din răsputeri să-l ducă la îndeplinire, pentru că acesta era ultimul şi singurul lucru ce-i rămînea de făcut.

Să plece din detaşament în orice chip şi cît mai repede cu putinţă, iată care era gîndul lui Mecik.

Viaţa pe care o trăise în trecut la oraş şi care i se păruse cîndva atît de searbădă şi lipsită de bucurii, acum, cînd visa să se întoarcă din nou la ea, i se părea fericită, lipsită de griji şi singura cu putinţă.

Văzîndu-l pe Levinson, Mecik își pierdu cumpătul, nu atît pentru că arma lui nu funcționa așa cum trebuie, ci pentru că era surprins cu aceste gînduri ale lui.

– Ce mai luptător ! – spuse blajin Levinson, care nu voia să se mai supere după ce văzuse zîmbetul plantonului. – Ți-e urît aici, ai ?

– Nu... nu – se fîstîci Mecik – m-am obișnuit...

– Uite, eu unul nu pot să mă obișnuiesc și pace ! – rîse Levinson. – Umblu de-atîta vreme singur, și călare, și pe jos, ziua și noaptea fără alegere, și tot mi-e urît... Ei, cum e pe-aici, liniște ?

– Da, liniște – spuse Mecik privindu-l cu mirare și cu puțină teamă.

– Lasă, nu-i nimic, curînd o să-ți fie mai ușor – vorbi Levinson, dar parcă nu răspunse cuvintelor lui Mecik, ci înțelesului lor ascuns. Numai să putem ieși la Tudo-Vaku, că pe urmă o să ne fie mai ușor... Fumezi ? Nu ?

– Nu, nu fumez... Numai așa, cîteodată, mai mult ca să mă aflu în treabă – se grăbi el să adauge, amintindu-și de punga pentru tutun dăruită de Varia, deși Levinson nu avea de unde să știe de existența ei.

– Și zi, nu ți se urăște fără tutun ? „Eh, da' și tutunul e cu cîntec"... – cum ar zice Kanunnikov – tovarăș de-al nostru partizan de nădejde. Nu știu dacă o fi reușit să se strecoare-n oraș...

– De ce s-a dus la oraș ? – întrebă Mecik, și un gînd nelămurit făcu să-i bată mai tare inima.

– L-am trimis eu cu un raport... astea-s timpuri foarte nesigure ; era o dare de seamă completă asupra operațiunilor noastre militare.

– Atunci ar trebui poate să se mai trimită unul – vorbi nefiresc Mecik, căutînd să dea impresia că în cuvintele lui nu se ascunde nimic deosebit. – Nu aveți de gînd să mai trimiteți un raport ?

– De ce ? – întrebă Levinson devenind atent.

– Așa... Dacă credeți dumneavoastră, pot să mă duc chiar eu... Cunosc orașul ca-n palmă...

Mecik își zise deodată că s-a pripit și că acum pentru Levinson e limpede ce urmărește.

– Nu, nu am de gînd... – spuse acesta rar și gînditor. – Ai legături pe acolo ? Ceva rude ?

– Nu... am lucrat în oraș... adică am și rude, dar... nu pentru asta... nu, puteți să vă bizuiți pe mine : pe vremea cînd lucram acolo am avut de multe ori prilejul să duc plicuri secrete.

– Dar cu cine ai lucrat dumneata ?

– Cu maximaliștii : pe atunci credeam că e totuna...

– Cum adică, totuna ?

– Dacă lucrezi cu unii ori cu alții...

– Și-acum ?

– Acum sînt parcă zăpăcit ! mărturisi încet Mecik, neștiind ce se cere la urma urmei de la el.

– Așa-a-a... – făcu prelung Levinson, ca și cum tocmai asta ar fi așteptat. – Nu, nu, nu am de gînd... nu am de gînd să trimit pe nimeni – repetă el încă o dată.

– Uite... vedeți... știți dumneavoastră de ce am început vorba asta ?... – rosti deodată Mecik cu înfrigurare și cu o hotărîre neașteptată în glasul ce-i tremura. – Să nu vă închipuiți cumva ceva rău despre mine și să nu credeți că ascund ceva, am să fiu foarte sincer cu dumneavoastră.

„Acum am să-i spun tot !" se gîndi el, simțind în clipa aceea că într-adevăr îi va spune tot ce are pe inimă și neștiind dacă face bine sau rău.

– Am început vorba asta fiindcă mie mi se pare că eu, ca partizan, nu sînt bun de nimic, că nimeni nu are nevoie de mine, și că ar fi mai bine dacă m-ați trimite... Nu, să nu credeți cumva că mi-e frică, sau că vă ascund ceva, dar într-adevăr nu știu să fac nimic și nu înțeleg nimic... Nu pot să mă leg sufletește de nimeni ; aici nimeni, nimeni nu-mi dă nici un sprijin. Sînt eu oare vinovat de asta ? Eu m-am apropiat de toți cu sufletul

deschis, dar m-am izbit întotdeauna de grosolănii, de rîsete, de batjocură, deşi am luptat alături de ceilalţi şi am fost grav rănit, ştiţi şi dumneavoastră. Acum nu mai cred pe nimeni. Ştiu că dacă eram mai puternic, aş fi fost ascultat, temut, fiindcă aici fiecare ţine seamă numai de lucruri dintr-astea, fiecare se gîndeşte numai cum să-şi umple burta, chiar dacă pentru asta trebuie să fure de la tovarăşul său, fără să-i pese de nimic altceva. Ba uneori mi se pare că dacă mîine ar nimeri la Kolceak, l-ar sluji la fel şi s-ar purta cu aceeaşi cruzime faţă de ceilalţi. Eu însă nu pot, nu pot să fac aşa ceva !...

Cu fiecare cuvînt pe care îl spunea, Mecik simţea cum se sfîşie în el ceva ca un văl tulbure, că vorbele zboară cu o nemaipomenită înlesnire prin această ruptură ce se lărgeşte mereu şi că totul îl face să se simtă din ce în ce mai uşurat. Voia să vorbească, să-şi descarce sufletul, fără să se gîndească cîtuşi de puţin la felul cum va primi Levinson aceasta.

„Ia te uită ce mai harababură !" îşi zise Levinson, urmărind cu o curiozitate crescîndă zbuciumul din vorbele lui Mecik.

– Stai ! – rosti el în cele din urmă, prinzîndu-l de braţ, şi Mecik simţi cu o deosebită limpeziciune ochii săi mari şi întunecaţi aţintiţi asupră-i. – Ai spus atîtea, frate, că nici nu le mai poţi da de capăt ! Să ne mulţumim deocamdată cu atît. Şi să luăm ce e mai important... Tu spui că aici fiecare n-are alt gînd decît să-şi umple burta...

– N-am spus asta ! – sări Mecik : i se părea că nu acesta este lucrul cel mai important din cuvintele lui, ci faptul că lui îi vine greu să trăiască aci, că toţi îl jignesc pe nedrept, şi era încredinţat că face bine vorbind deschis, cu toată sinceritatea despre toate acestea. – Eu am vrut să spun că...

– Nu, stai puţin, să vorbesc şi eu – îl întrerupse Levinson cu blîndeţe. – Ai spus că aici fiecare n-are alt

gînd decît să-şi umple burta şi că dacă am nimeri la Kolceak...

– Nu, nu mă refeream la dumneavoastră... Eu...

– Asta-i totuna... crezi că dacă ei ar nimeri la Kolceak ar face cu aceeaşi supunere şi cruzime tot ce le-ar cere Kolceak ? Dar asta nu-i de loc adevărat... – şi Levinson începu să-i explice în cuvinte simple de ce anume socoteşte că el, Mecik, nu are dreptate.

Pe măsură ce vorbea, simţea însă tot mai lămurit că se osteneşte degeaba. Judecînd după intervenţiile neaşteptate ale lui Mecik, îşi dădu seama deodată că ar fi trebuit să vorbească despre cu totul altceva, ceva fundamental, de la începutul începutului, lucru de care şi el, la vremea lui, se apropiase cu greu, dar care astăzi îi intrase în sînge. Numai că despre aceasta nu avea putinţa să vorbească acum, cînd fiece clipă cerea de la oameni acţiuni conştiente, hotărîte.

– Ei, ce-i de făcut cu tine ? – rosti Levinson în cele din urmă cu o voce aspră, în care se simţea totuşi bunătate, compasiune. – Mustră-te singur. Dar de plecat, să ştii că n-ai unde. Ar fi o prostie. Te-ar ucide şi asta ar fi tot... Mai bine gîndeşte-te serios, îndeosebi la cele ce ţi-am spus... Nu strică să te gîndeşti nitel...

– Numai la asta mă gîndesc ! – murmură Mecik, şi forţa aceea înfrigurată, care-l împinsese să vorbească atît de mult şi cu atîta îndrăzneală, îl părăsi deodată.

– Lucrul cel mai important e să nu-i socoteşti pe tovarăşii tăi mai răi decît tine. Nu sînt mai răi, nu... – şi Levinson scoase punga cu tutun şi începu să-şi răsucească încet o ţigară.

Mecik îi urmărea trist şi fără vlagă mişcările.

– Vezi totuşi de închide încărcătorul ăla – spuse Levinson pe neaşteptate, şi era limpede că în tot timpul convorbirii, el a ţinut minte că încărcătorul armei e deschis. – Ar fi timpul să te obişnuieşti cu lucrurile astea, că doar nu eşti acasă. – În clipa aceea scăpără un chibrit, şi pleoa-

pele lui pe jumătate închise, cu gene lungi, nările fine, barba roşie şi neclintită, se desprinseră fugar din întuneric. – Ce mai e cu iapa ta? Tot pe ea călăreşti?

– Tot...

Levinson rămase o clipă pe gînduri.

– Uite ce este: de mîine ţi-o dau pe Nivka, o ştii? – Era calul lui Pika... – Pe Ziuciha s-o predai şefului cu aprovizionarea. E bine aşa?

– Bine – spuse trist Mecik.

„Ce încurcă-lume!" se gîndi mai tîrziu Levinson, pe cînd păşea cu grijă prin iarba moale şi întunecată, pufăind des din ţigară. Era puţin tulburat de toată această discuţie. Socotea că oricum Mecik este un om slab, leneş şi lipsit de voinţă şi că e într-adevăr tare trist că în ţară se mai nasc şi oameni de aceştia, inutili şi mizeri. „Da, atîta vreme cît la noi, pe pămîntul nostru – cugetă el iuţind pasul şi trăgînd mai des din ţigară – atîta vreme cît milioane de oameni mai trăiesc la noi în murdărie şi sărăcie, ducîndu-şi viaţa după soarele ce lunecă leneş pe cer, atîta vreme cît mai ară cu un plug primitiv şi cît mai cred într-un dumnezeu rău şi stupid – la noi se vor naşte mereu oameni leneşi şi lipsiţi de voinţă la fel ca şi ăsta, sterpi şi inutili ca şi el..."

Levinson era tulburat fiindcă tot ce-l frămînta acum constituia pentru el lucrul cel mai adînc şi mai de seamă la care se putea gîndi, fiindcă însuşi sensul vieţii lui consta în înfrîngerea acestei mizerii şi sărăcii şi fiindcă n-ar mai fi existat el, acest Levinson, ci un altul, dacă n-ar fi trăit în toată fiinţa lui acea sete uriaşă, de neasemuit cu nici o altă dorinţă, pentru făurirea unui om nou, minunat, puternic şi bun. Dar cum oare putea fi vorba de un om nou şi minunat, atîta vreme cît milioane şi milioane de oameni erau siliţi să trăiască o viaţă atît de primitivă şi de jalnică, o viaţă revoltătoare prin mizeria ei?

„E oare cu putinţă să fi fost şi eu vreodată aşa ca el, ori măcar să-i fi semănat cîtuşi de puţin?" se întrebă

comandantul, întorcîndu-se cu gîndul la Mecik. Se străduia să-şi amintească cum a fost în copilărie şi în adolescenţă, dar îi venea foarte greu; prea adînc şi prea temeinic se încrustaseră în fiinţa lui sedimentările anilor ce au urmat, şi ele toate aveau o prea mare însemnătate pentru el în clipa cînd devenise acel Levinson ştiut de toţi anume ca *Levinson*, omul care mergea întotdeauna în frunte.

Izbuti să-şi amintească doar de o veche fotografie de familie, în care un evreu mititel şi slăbuţ, într-o hăinuţă neagră, cu ochii mari şi naivi, privea cu o uimitoare stăruinţă de om mare într-un loc anumit, de unde – după cum i se spusese atunci – trebuia să zboare o păsărică frumoasă. Pînă la urmă n-a zburat nici o păsărică, şi Levinson îşi aminti că era gata să plîngă de dezamăgire. Dar cîte dezamăgiri a trebuit să mai cunoască după aceea, pînă să se convingă pe deplin că „aşa ceva nu se întîmplă!"

Iar cînd s-a convins cu adevărat de aceasta, a înţeles cît de rău făceau oamenilor asemenea poveşti mincinoase cu păsărele frumoase, cu păsărele care trebuie să zboare de undeva şi pe care mulţi le aşteaptă zadarnic, toată viaţa... Nu, el nu mai avea nevoie de ele! Şi îşi înăbuşise în suflet tot ce moştenise de la generaţiile oprimate, crescute cu asemenea poveşti mincinoase cu păsărele frumoase... „Să vezi lucrurile aşa cum sînt, ca să poţi schimba ceea ce este, să poţi grăbi izbînda a tot ceea ce se naşte şi trebuie să fie..." – iată înţelepciunea foarte simplă, dar şi dintre cele mai greu de dobîndit, la care ajunsese Levinson.

„... Nu, eu am fost totuşi un flăcău tare, mult mai tare decît el! îşi spuse într-un tîrziu Levinson, cu un inexplicabil simţămînt de bucurie şi de triumf, simţămînt pe care nimeni nu l-ar fi putut înţelege şi de care nimeni nu l-ar fi putut bănui capabil. – Nu numai că voiam multe, dar şi puteam multe – aici e tot secretul..." Acum

mergea fără să-şi mai aleagă drumul : crengile reci, încărcate de rouă, îi răcoreau faţa şi simţea cum cresc în el nişte forţe nelămurite, extraordinare, care îl înălţau către o culme de neatins, şi cum, de pe această întinsă culme pămîntească, umană, domnea el, ridicîndu-se mai presus de suferinţele lui trupeşti şi sănătatea-i şubredă...

Cînd ajunse în tabără, focurile erau aproape stinse şi plantonul nu mai zîmbea ; se auzea cum îşi face de lucru pe undeva cu calul, înjurînd înfundat. Levinson se strecură spre locul său. Flăcările abia mai pîlpîiau, iar lîngă foc, Baklanov, înfofolit în manta, dormea un somn adînc şi fără griji. După ce mai aduse nişte iarbă uscată şi vreascuri, Levinson se apucă să sufle în foc ca să-l învioreze. De prea mare încordare, îl apucă ameţeala. Baklanov simţi îndată dogoarea şi se întoarse pe partea cealaltă, mişcîndu-şi buzele în somn ; aşa cum stătea, cu faţa descoperită, cu buzele ţuguiate copilăreşte şi chipiul prins sub tîmplă şi ridicat ţeapăn în sus, semăna cu un cătelandru mare, sătul şi bun. „Ia te uită la el !" îşi zise Levinson zîmbind cu dragoste. După convorbirea cu Mecik îi creştea inima uitîndu-se la Baklanov.

Apoi se întinse alături, gemînd, şi, de cum închise ochii, totul începu să se învîrtească cu el, iar el începu parcă să se legene, să plutească fără să-şi mai simtă trupul, pînă se prăbuşi brusc într-o groapă neagră şi fără de fund.

METELIŢA ÎN RECUNOAŞTERE

Trimiţîndu-l pe Meteliţa în recunoaştere, Levinson îi ordonă să se întoarcă cu orice preţ în aceeaşi noapte, dar satul spre care pornise comandantul de pluton era în realitate mult mai departe decît credea Levinson. Meteliţa plecă de la detaşament pe la patru după amiază,

gonindu-şi zdravăn armăsarul, încovoiat pe gîtul lui ca o pasăre de pradă ; îşi umfla sălbatic şi cu desfătare nările fine, ca şi cum după lîncezeala celor cinci zile de drum, goana aceasta nebunească l-ar fi îmbătat. Pînă se întunecă de-a binelea, taigaua de toamnă îl însoţi neschimbată, cu foşnirea ierburilor ei şi cu lumina rece şi tristă a zilei în asfinţit. Cînd ieşi din taiga, întunericul era în putere, şi el opri calul lîngă un adăpost de iarnă pentru stupi, un bordei vechi, dărăpănat şi cu acoperişul desfundat, lăsat pesemne în părăsire de multă vreme.

Legă calul şi, apucîndu-se de marginile putrede ale lemnăriei ce i se sfărîma sub mîini, se căţără pe un colţ al acoperişului, fără să ţină seama că ar putea să se prăbuşească în gaura aceea întunecoasă, din care venea o duhoare grea de lemn putrezit şi de ierburi dospite. Se înălţă pe jumătate pe picioarele lui bine proptite şi rămase vreo zece minute aşa, nemişcat, scrutînd noaptea cu ochii şi cu urechile, plin de încordare şi de nezărit pe fondul tuciuriu al pădurii ; acum semăna şi mai mult a pasăre de pradă. În faţa lui se întindea o vale neprietenoasă presărată cu stoguri şi crînguri cernite, strînsă între două şiruri de dealuri ce se profilau neguros pe zarea unui cer rece şi înstelat.

Meteliţa sări în şa şi ieşi la drum. Făgaşurile negre şi de mult neumblate ale drumului abia se mai zăreau dintre ierburi. Tulpinile subţiri ale mestecenilor se desprindeau nedesluşit din noapte, albicioase, ca nişte lumînări stinse.

Se ridică pe un dîmb : în stînga, ca şi mai înainte, se întindea şirul mohorît al dealurilor, sinuos ca o coloană vertebrală de animal gigantic ; undeva se auzea clipocind apa unui rîu. La vreo două verste, pesemne chiar lîngă rîu, pîlpîia lumina unui foc şi focul acesta îi aminti lui Meteliţa de singurătatea tristă a vieţii de cioban ; ceva mai departe, de-a curmezişul drumului se înşirau, galbene şi neclintite, luminile satului. Şirul dealu-

rilor din dreapta se abătea brusc într-o parte, pierzîndu-se în întunecimea vineție a nopții. În direcția aceea pămîntul cobora simțitor : după cît se vedea, acesta era locul unui vechi vad de rîu. De-a lungul lui se întindea o pădure posomorîtă.

„Pun prinsoare că acolo e mlaștină !" se gîndi Meteliță. I se făcu deodată frig : avea pe el o flanelă cazonă descheiată în față, îmbrăcată pe deasupra unei bluze cu nasturii rupți și desfăcută la gît. Se hotărî să se apropie întîi de foc. Ca să fie pregătit pentru orice, scoase revolverul și-l vîrî în brîu, sub flanelă, ascunzînd tocul în geanta din spate a șeii. Pușcă nu avea. Semăna acum cu un țăran care vine de la cîmp : după războiul cu nemții, mulți oameni purtau asemenea flanele soldățești.

Ajunsese foarte aproape de foc, cînd, deodată, răsună în beznă un nechezat prelung, neliniștit. Armăsarul se smuci, tresărind din tot trupul lui puternic, apoi ciuli urechile și răspunse nechezînd pătimaș și sfîșietor. In aceeași clipă, lîngă foc se mișcă ceva ca o mogîldeață de om. Meteliță își plesni fără milă armăsarul cu cravașa, ridicîndu-l în două picioare.

Lîngă foc, holbînd niște ochișori speriați, cu o mînă pe coada unei biciuște, iar cu cealaltă pierdută într-o mînecă nesfîrșită și ridicată ca pentru apărare, stătea un băiețel oacheș, slăbuț, cu opinci în picioare, îmbrăcat cu niște zdrențe de pantaloni și înfășurat într-o haină lungă cît toate zilele, legată cu un curmei de tei pe mijloc. Meteliță opri fioros calul chiar în nasul băiețașului, cît pe ce să-l zdrobească, și era gata să-i strige ceva poruncitor și grosolan, cînd văzu înaintea lui ochii aceia speriați deasupra mînecii mult prea lungi a hainei, nădragii prin care i se străvedeau genunchii goi și haina aceea ponosită, aruncată, nici vorbă, de stăpînu-său la vechituri, din care răsărea un gît subțirel de copil, cu un aer parcă vinovat, nespus de înduioșător și în același timp nespus de caraghios...

– Ce stai așa, mă ?... Te speriași, ai ? Mă vrăbiuță, vrăbiuță, da' prostănac mai ești ! – spuse Meteliță încurcat, cu acea blîndețe aspră și spontană, pe care nu o avea niciodată față de oameni, ci numai față de cai. – Uită-te la el cum stă, uită-te la el ! Dacă te călcam ?... Eh ! nerod mai ești, mă ! – repetă partizanul, muindu-se de tot și dîndu-și seama că la vederea acestui băiețaș și a sărăciei lui, s-a trezit în el ceva tot atît de jalnic, de caraghios și de copilăresc... Puștiul, care abia își trase sufletul de spaimă, lăsă mîna de la față.

– Da' tu de ce dăduși buzna ca un tîlhar ? – zise el, străduindu-se să vorbească înțelept ca un om mare, deși nu se simțea încă în apele lui. – M-am cam speriat, ce-i drept e drept, că am cai acilea...

– Ca-ai ? – făcu Meteliță lungind ironic cuvîntul – poftim !

Zicînd acestea, își puse mîinile în șolduri, se dădu puțin înapoi și cercetă puștiul cu privirea, mijindu-și ochii și mișcînd ușor din sprîncenele lui ca de atlaz, apoi izbucni pe neașteptate într-un rîs zgomotos, pornit din inimă, ce răsuna atît de subțirel, de blajin și de vesel, încît se miră și el că poate rîde așa.

Flăcăiașul își trase nasul încurcat și parcă neîncrezător, dar înțelegînd că nu are de ce se teme și că, dimpotrivă, totul se întoarce spre bine, își încreți deodată obrazul de-i porni nasul drept în sus, și începu să rîdă și el, copilărește, cu niște hohote pițigăiate, ștrengărești. De mirare, Meteliță pufni și mai tare și, stîrnindu-se așa, fără voie unul pe celălalt, rîseră să se prăpădească vreo cîteva minute în șir : unul legănîndu-se înainte și înapoi în șa, cu dinții scăpărînd în lumina focului, celălalt lăsat în iarbă, cu palmele proptite în pămînt, aruncîndu-se înapoi cu tot trupul la fiecare nouă izbucnire.

– M-ai făcut să mor de rîs, nu altceva, gospodarule ! – vorbi Meteliță în cele din urmă, scoțînd piciorul din

scară. – Caraghios mai eşti, zău... – şi sărind sprinten la pămînt, întinse o mînă spre foc.

Băieţaşul amuţi deodată şi se uită la **el** cu o uimire adîncă, plină de bucurie, ca şi cum s-ar fi aşteptat să-l vadă făcînd cele mai neprevăzute giumbuşlucuri.

– Vesel mai eşti, diavole ! – spuse el după o vreme, vorbind răspicat şi limpede, ca o încheiere de neschimbat a părerilor sale.

– Eu ? – rîse uşurel Meteliţa. – Da, frate, eu îs om vesel...

– Tare m-ai mai speriat – recunoscu flăcăiaşul. – Păzeam acilea caii şi tocmai îmi coceam nişte cartofi...

– Cartofi ? Straşnic !... – şi Meteliţa se aşeză lîngă el, fără să lase însă căpăstrul din mînă. – Şi de unde iei tu cartofii ?

– Auzi la el, cică : de unde-i iau... Păi pe acilea sînt cartofi berechet ! – şi băieţaşul îşi duse roată braţul întins.

– Adicătelea îi furi ?

– Îi fur... Dă să-ţi ţin calul... ori e armăsar ? Nu-l scap, frate, nu te teme... Bun cal ! – făcu puştiul, măsurînd cu ochi de cunoscător silueta mîndră şi zveltă a armăsarului, cu burta suptă şi musculoasă. – Da' tu de unde eşti ?

– Nu-i rău armăsarul – recunoscu Meteliţa. – Da' tu de unde eşti ?

– Uite, de colo – arătă puştiul din cap, în direcţia luminilor. – Haniheza, aşa-i zice la satul nostru... O sută douăzeci de gospodării în cap ! – repetă el o vorbă auzită pesemne de la alţii, şi scuipă.

– Aşa... Eu sînt din Vorobiovka, de dincolo de creastă. Ai auzit poate, nu ?

– Din Vorobiovka ? Nu, n-am auzit : e departe se vede...

– Departe...

– Şi ce vînt te-aduce pe la noi ?

– Cum să spun... e lung al naibii de povestit... Mă gîndeam să cumpăr de la voi nişte cai, se zice că aveţi mulţi cai pe aici... Tare-mi mai plac caii, frăţioare ! – răspunse şiret şi cu un aer pătruns Meteliţa – toată viaţa i-am păscut, numai că nu erau ai mei.

– Păi ce, crezi că eu îi păzesc pe ai mei ? Sînt ai stăpînului...

Flăcăiaşul scoase la iveală din mîneca hainei o mînă mititică, firavă şi murdară şi începu să scormonească cu coada biciului în spuză : cîţiva cartofi cu coaja neagră ca tuciul se rostogoliră uşor şi îmbietor pe pămînt.

– Ţi-o fi foame, ai ? – întrebă el. – Am şi pită, da-i cam puţină.

– Mulţumesc, am mîncat mai adineauri cît şapte şi-s plin pîn-aici ! – minţi Meteliţa ducînd mîna la gît şi, abia în clipa aceea simţi cît îi era de foame.

Flăcăiaşul rupse în două un cartof, suflă nitel în el, apoi vîrî în gură o jumătate cu coajă cu tot, o întoarse cu limba şi începu să mestece cu poftă, mişcînd uşor din urechiuşele lui ascuţite. De îndată ce isprăvi de mestecat, se uită la Meteliţa şi spuse vorbind tot atît de răspicat şi de limpede ca şi mai înainte, cînd hotărîse despre el că e un om vesel :

– Eu-s orfan, e o juma' de an de cînd sînt orfan. Pe taica l-au omorît cazacii, pe maică-mea au batjocorit-o şi pe urmă au omorît-o şi pe ea, şi pe frăţînemeu...

– Cazacii ? – tresări Meteliţa.

– Păi cum altfel ? Omorau, aşa, cînd le venea. Şi curtea ne-au ars-o toată, şi nu numai a noastră – vreo douăspce pe puţin. Vin în fiecare lună... şi acu' sînt veniţi vreo patruzeci. Dincolo de noi, în comuna Rakitnoe, stă de ast'vară un regiment. Văleu, crunt mai bîntuie ! Hai şi ia un cartof...

– Da' cum de-aţi rămas pe loc şi n-aţi fugit ?... Uite ce de pădure aveţi... – şi Meteliţa dădu să se ridice în picioare.

– Ei, şi dacă-i pădure, ce ? Nu poţi sta pitit în pădure un veac. Pe urmă, acolo sînt şi mlaştini, şi dacă te înfunzi în ele, nu mai scapi.

„Cum de-am ghicit !" se gîndi Meteliţa, aducîndu-şi aminte de bănuielile sale.

– Ştii ceva ? – spuse el, ridicîndu-se în picioare. – Vezi niţel de calul meu, că eu mă reped pe jos pînă-n sat. Văd că pe la voi nu numai că nu poţi cumpăra nimic, dar eşti în primejdie să ţi se ia tot ce ai.

– De ce pleci aşa repede ? Mai stai ! – murmură flăcăiaşul întristîndu-se deodată şi se sculă şi el de jos. – Tare-i urît aici cînd eşti singur – lămuri cu amărăciune în glas, uitîndu-se la Meteliţa cu nişte ochi mari, rugători şi umezi.

– Nu se poate, frate – zise Meteliţa, desfăcîndu-şi braţele a neputinţă – trebuie să fac recunoaşterea cît e întuneric... Mă întorc curînd ; pînă atunci, zic să împiedicăm calul... Unde stă mai marele lor ?

Flăcăiaşul îi dădu toate lămuririle cum să ajungă la izba unde era găzduit comandantul escadronului, arătîndu-i că e mai bine să meargă prin dosul ograzilor.

– Ciini aveţi mulţi ?

– Sînt destui, da' nu-s răi.

După ce-şi împiedică armăsarul şi îşi luă rămas bun, Meteliţa o porni pe cărare de-a lungul rîului. Flăcăiaşul se uită cu tristeţe în urma lui, pînă pieri în noapte. După vreo jumătate de ceas, Meteliţa ajunse în capul satului. Cărarea se abătea spre dreapta, dar el, ascultînd de sfatul flăcăiaşului, urmă să înainteze pe fineaţa cosită, pînă dădu de îngrăditura grădinilor de zarzavat ale ţăranilor, de unde o apucă mai departe prin spatele caselor. Satul era cufundat în somn ; nu se vedea nicăieri nici o geană de lumină ; acoperişurile călduroase de paie ale căsuţelor din grădinile pustii şi liniştite abia se zăreau la clipirea stelelor ; dinspre grădinile de zarzavat venea un miros de pămînt reavăn, săpat de curînd.

Meteliţa trecu de două uliţi şi o apucă pe cea de a treia. Ciinii îl petreceau cu lătrături şovăielnice şi răguşite, de parcă ar fi fost speriaţi şi ei, dar nimeni nu ieşi afară, şi nimeni nu strigă la el. Se vedea bine că oamenii de pe aici se obişnuiseră cu de toate şi nu se mai mirau dacă un străin umbla fără rost pe uliţi aşa cum îi era voia. Pînă şi obişnuitele perechi de îndrăgostiţi din vremea toamnei, cînd prin sate se prăznuiesc nunţile, nu se zăreau zăbovind pe nicăieri. Umbra deasă a gardurilor împletite nu tăinuia în toamna asta şoapte de iubire.

Folosind lămuririle flăcăiaşului, Meteliţa lăsă în urmă alte cîteva uliţi, apoi ocoli biserica şi dădu în sfîrşit de gardul vopsit de la grădina popii. (Comandantul escadronului şedea în casă la popa.) Ajuns acolo, aruncă o ochire înăuntru, trase cu urechea în jur şi, cum nu descoperi nimic care să-i dea de gîndit, sări fără zgomot de partea cealaltă a gardului.

Grădina era plină de tufişuri dese şi copaci rămuroşi, dar frunzele copacilor căzuseră. Stăpînindu-şi zvîcnirea puternică a inimii şi ţinîndu-şi răsuflarea, Meteliţa se strecură spre fundul grădinii. Deodată, tufişurile se terminară, tăiate de o alee ; la vreo douăzeci de stînjeni de acolo, în stînga, se vedea o fereastră luminată. Era deschisă. Înăuntru, în odaie, vreo cîţiva oameni. O lumină egală şi dulce luneca pe frunzişul căzut la pămînt, aurind merii şi dîndu-le o înfăţişare ciudată.

„Aicea este !" îşi zise Meteliţa, şi o zvîcnire nervoasă îi trecu peste unul din obraji. Simţi deodată cum se aprinde tot, cuprins de acea sălbatică şi neînfricată desperare ce-l împingea de obicei în luptă la faptele cele mai nebuneşti : continua să se întrebe dacă foloseşte cuiva ca el să asculte ce se vorbeşte acolo, în camera aceea

luminată şi în acelaşi timp era încredinţat că nu se va clinti din loc pînă nu va face asta. După cîteva minute se afla în spatele unui măr, chiar sub fereastră, ascultînd lacom şi întipărindu-şi în minte tot ce auzea.

Erau patru. Jucau cărţi la o masă, în fundul camerei. În dreapta şedea un popă bătrîn, puţintel la trup, cu părul rar, pieptănat lins şi cu ochiul ager. Popa îşi agita cu mare dibăcie mînuţele lui mici şi slabe deasupra mesei, împărţind fără zgomot cărţile cu nişte degete ca de jucărie şi căutînd să tragă cu ochiul la fiecare, ceea ce îl făcea pe vecinul lui, care şedea cu spatele la Meteliţa ca, atunci cînd primea cărţile, să se uite cu teamă la ele, pe rînd, şi să le ascundă repede sub masă. Cu faţa spre Meteliţa şedea un ofiţer chipeş şi grăsun, cu gesturi leneşe, blajin pe cît se părea, ţinînd o pipă în colţul gurii. Pesemne din pricină că era gras, Meteliţa îl luă drept comandantul escadronului. Totuşi, în tot timpul ce se scurse după aceea, fără să înţeleagă de ce, se simţi atras mai mult de cel de al patrulea jucător, unul cu o faţă buhăită şi palidă, care parcă avea genele ţepene. Acesta purta o căciulă neagră şi o pelerină caucaziană fără epoleţi, în care se strîngea zgribulit, ori de cîte ori punea jos o carte.

Înşelînd speranţele lui Meteliţa, cei patru vorbeau despre lucrurile cele mai obişnuite şi mai plicticoase : o bună parte din conversaţie se învîrtea în jurul cărţilor.

– Optzeci – spuse cel care stătea cu spatele la Meteliţa.

– Slab, excelenţa voastră, slab ! – răspunse cel cu căciula neagră. – O sută pe ne-ve – adăugă el nepăsător.

Grăsunul cel chipeş făcu ochii mici, filă îndelung cărţile şi, scoţîndu-şi pipa din gură, ridică pînă la o sută cinci.

– Pas ! – spuse primul, întorcîndu-se spre pipernicitul de popă, care ţinea banca.

– Eram sigur ! – rîse ironic căciula neagră.

– Ce sînt eu de vină dacă nu-mi vin cărţi bune ! – se justifică primul, adresîndu-se popii şi aşteptînd să fie compătimit.

– Joacă strîns, joacă strîns ! – glumi popa, mijind ochii şi rîzînd mărunt, mărunt, ca şi cum ar fi vrut să sublinieze cu rîsul acesta mărunţel cît de meschin este jocul celuilalt. – Două sute două puncte s-au şi scris... las'că vă ştim noi !... – şi îl ameninţă cu degetul, cu o blîndă şi prefăcută şiretenie.

„Ce păduche !" îşi zise Meteliţa în sinea sa.

– Ei, şi dumneavoastră spuneţi „pas" ? – întrebă din nou popa, adresîndu-se de astă dată ofiţerului cel leneş. Poftim, luaţi potul ! – spuse el către căciula neagră, şi-i împinse cărţile, fără să le mai deschidă.

Vreme de un minut se auzi doar cum plesnesc cărţile, trîntite sălbatic pe masă, şi pînă la urmă căciula neagră pierdu. „Făceai pe grozavul, mă pui de lele !" gîndi dispreţuitor Meteliţa, neştiind dacă trebuie să plece sau să mai aştepte. Nu putu însă să se urnească din loc, fiindcă cel care pierduse se întoarse către fereastră şi Meteliţa simţi pironindu-se asupra lui, cu o precizie înspăimîntătoare, privirea pătrunzătoare şi fixă a unor ochi ce nici măcar nu clipeau.

În acest timp, cel aşezat cu spatele la fereastră începu să amestece iarăşi cărţile, şi făcea treaba asta cu seriozitate şi cu economie, aşa cum se roagă băbuţele nu prea vîrstnice.

– Necitailo n-a venit – vorbi cu un căscat cel leneş. – Se vede că i-a mers din plin ; mai bine mă duceam cu el...

– Amîndoi ? – întrebă cel cu căciula, întorcînd ochii de la fereastră. – De, ea ar fi făcut faţă ! – adăugă el, cu o strîmbătură grosolană.

– Vasionka ? – întrebă popa. – O-ho ! da, ea ar fi făcut faţă. Am avut aici un dascăl grozav, v-am mai povestit eu... Numai el, Serghei Ivanovici, n-ar fi fost

de acord. Pentru nimic în lume. Ştiţi ce mi-a spus o dată, în mare taină ? „Eu – zice – am s-o iau cu mine, eu – zice – nu mă tem nici să mă însor cu ea, eu – zice..." Aoleu ! – strigă deodată popa cu o sclipire de şiretenie în ochişorii lui inteligenţi, lovindu-se cu palma peste gură. – Am uitat ! N-am vrut, dar m-a luat gura pe dinainte. S-s-s-t !... să nu cumva să mă daţi de gol ! – şi îşi împreună zgomotos palmele, cu o spaimă prefăcută. Ceilalţi, întocmai ca şi Meteliţa, îşi dădeau seama de toată prefăcătoria şi linguşirea din purtarea popii, dar cu toate acestea nimeni nu-i spuse nimic – izbucniră cu toţii în rîs.

Aplecat din mijloc şi cu faţa pe jumătate întoarsă de la fereastră, Meteliţa se depărtă încetişor. Dar abia ieşi în aleea ce tăia grădina de-a curmezişul, că se lovi nas în nas cu un bărbat cu o manta căzăcească aruncată pe umeri şi în spatele căruia mai veneau alţi doi.

– Ce faci tu aici ? – întrebă acesta mirat, apucîndu-şi cu o mişcare reflexă mantaua ce era gata să-i cadă de pe umeri, din pricina ciocnirii cu Meteliţa.

Comandantul de pluton sări într-o patre şi se aruncă în desiş.

– Stai ! Pune mîna pe el ! Pune mîna pe el ! Incoace ! He ! – strigară de-a valma cîteva voci. Împuşcături ţiuitoare, repezi şi scurte, zbucniră în urma lui.

Încurcîndu-se în tufişuri, Meteliţa îşi pierdu chipiul şi acum alerga la întîmplare ; înaintea lui, undeva pe drum, se auzeau însă glasuri, iar din uliţă un lătrat furios de ciine.

– Uite-l, pune mîna pe el ! – izbucni unul, aruncîndu-se cu mîna întinsă spre Meteliţa, şi glonţul acestuia îi şuieră chiar pe lîngă ureche. Meteliţa trase şi el. Cel care se repezise spre el se poticni şi căzu.

– Minţi, n-ai să mă prinzi !... – strigă triumfător Meteliţa care rămase încredinţat pînă în ultima clipă că nu va fi prins.

Deodată, un trup mare şi greoi se prăvăli peste el, strivindu-l la pămînt. Meteliţa încercă să-şi libereze o mînă, dar o cumplită lovitură primită în moalele capului îl năuci de tot...

Apoi îl bătură cu toţii, pe rînd, şi chiar după ce-şi pierdu cunoştinţa, el tot mai simţi loviturile curgînd mereu, una după alta...

Valea în care înnoptase detaşamentul era umedă şi cam întunecoasă, dar soarele îşi arătă privirea dintr-un luminiş portocaliu aflat undeva în spatele Haunihedzei, şi ziua, mirosind a putregai de toamnă, începu să mijească deasupra taigalei.

Plantonul aţipit lîngă cai auzi prin somn un zgomot stăruitor şi monoton, semănînd cu ţăcănitul mitralierei, şi sări speriat în picioare, cu mîna pe armă. Dar nu era decît o ciocănitoare cocoţată într-un arin bătrîn de lîngă rîu. Omul înjură bine şi zgribulindu-se înfrigurat în mantaua lui ciuruită, ieşi în luminiş. Nu se mai trezise nimeni. Partizanii dormeau un somn greu, fără vise, un somn deznădăjduit, aşa cum dorm oamenii flămînzi şi chinuiţi, cărora ziua ce vine nu le făgăduieşte nimic bun.

„Şi comandantul de pluton nu mai vine... Se vede că s-a îndopat pînă n-a mai putut şi că sforăie pe undeva, într-o casă ; şi noi stăm aici nemîncaţi !..." îşi zise plantonul. De obicei îl admira pe Meteliţa şi era mîndru de el ca şi ceilalţi partizani, dar acum se gîndea că acesta este un mare ticălos şi că degeaba l-au făcut comandant de pluton. Simţi deodată cum i-a pierit pofta să mai sufere aici, în taiga, cînd alţii ca Meteliţa huzuresc, însă nu îndrăznea să-l supere pe Levinson fără un motiv întemeiat, aşa că-l trezi pe Baklanov.

– Ce ?... Nu s-a întors încă ?... – se agită Baklanov, holbîndu-şi ochii cîrpiţi de somn. – Cum nu s-a întors ?! – strigă el deodată, fără să-şi fi venit încă în

fire, dar, înțelegînd despre ce este vorba, simți cum îl cuprinde teama. – Nu, frățioare, lasă asta, asta nu se poate... Aha, da ! Ia trezește-l pe Levinson. – Baklanov sări în picioare, își încheie cu mișcări repezi centironul și, strîngîndu-și la rădăcina nasului sprîncenele grele de somn, se încordă și se închise în el.

Deși era cufundat într-un somn adînc, de cum își auzi numele, Levinson și deschise ochii și se ridică în capul oaselor. Se uită la planton, apoi la Baklanov și înțelese că Meteliță n-a venit și că el ar fi trebuit să pornească de mult cu detașamentul la drum. În prima clipă se simți însă atît de obosit și de frînt, încît ar fi vrut să-și înfunde capul în manta și să doarmă mai departe, uitînd de Meteliță și de toate sîcîitoarele metehne ale sănătății lui șubrezite. În schimb, în clipa următoare, stătea sprijinit într-un genunchi și își făcea mantaua sul, răspunzînd cu răceală și nepăsare la întrebările neliniștite ale lui Baklanov.

– Ei și ?... Știam că o să se întîmple așa. O să-l întîlnim pe drum.

– Și dacă nu-l întîlnim ?

– Dacă nu-l întîlnim ?... Ascultă, n-ai cumva un șnur de rezervă, că vreau să iau mantaua în bandulieră ?

– Scoală, scoală iepșoară ! Mergem în sat ! striga plantonul de zor, împingînd cu piciorul pe cei adormiți ca să-i trezească. Din iarbă se ridicau rînd pe rînd, capetele ciufulite ale partizanilor buimaci de somn, iar în urma plantonului își luau zborul primele frînturi de înjurături : în vremurile bune Dubov le zicea „matineuri".

– Toți sînt înrăiți – spuse gînditor Baklanov. Crapă de foame...

– Dar tu ? – întrebă Levinson.

– Eu ?... Nu despre mine e vorba – se încruntă Baklanov. – Cum te simți tu, așa mă simt și eu, ce, parcă nu știi...

– Ba știu – rosti Levinson, cu atîta blîndețe în glas și cu atîta bunătate întipărită pe față, încît Baklanov îl privi deodată cu luare-aminte.

– Măi frate, tu ai slăbit – vorbi el cu o milă neașteptată. – Numai barba e de tine. Eu, în locul tău, aș...

– Hai mai bine să ne spălăm – îl întrerupse Levinson cu un zîmbet vinovat și trist.

Porniră spre rîu. Baklanov își scoase amîndouă cămășile și începu să se bălăcească de zor. Se vedea cît de colo că nu se teme de apa rece. Avea carnea tare, pietroasă, cu pielea smeadă, corpul turnat parcă din bronz, iar capul lui rotund purta întipărită pe față o expresie de bunătate copilărească. Se spăla cu stîngăcia unui țînc, turnîndu-și apă dintr-o mînă și frichinindu-se cu cealaltă.

„Ieri am vorbit despre un lucru, am făgăduit ceva și azi nu mă prea simt la largul meu !" își zise Levinson, amintindu-și vag și cu oarecare stinghereală de convorbirea avută în ajun cu Mecik și de gîndurile pe care le stîrnise această convorbire. Dar nu pentru că aceste gînduri i se păreau astăzi greșite, ca unele ce n-ar corespunde întocmai părerilor sale – nu, își dădea seama că erau gînduri cu destul temei, vrednice de luare-aminte, înțelepte – și totuși acum, cînd și le amintea, se simțea cuprins de o nelămurită nemulțumire. „Da, i-am făgăduit alt cal... Oare poate să fie o greșeală în asta ? Nu, și azi aș fi procedat la fel – deci, în privința asta, totul e în ordine... Atunci, ce este ?... Este vorba că..."

– De ce nu te speli ? – întrebă Baklanov, care isprăvise cu bălăcitul și se freca de zor cu un prosop murdar, de i se înroșise pielea. – Știi ce rece-i apa ? E strașnic !

„...E vorba că sînt bolnav și că pe zi ce trece mi-e tot mai greu să mă stăpînesc" – își urmă gîndurile Levinson, coborînd și el spre apă.

După ce se spălă și se încinse simțind la șold obișnuita

greutate a Mauserului, își dădu seama că s-a odihnit bine peste noapte.

Un gînd puse acum în întregime stăpînire pe Levinson : „Ce s-a întîmplat cu Meteliță ?"

Nu putea în ruptul capului să și-l închipuie pe Meteliță zăcînd undeva nemișcat, neînsuflețit. Se simțise întotdeauna oarecum atras de omul acesta și băgase de seamă adeseori că-i place să călărească alături de el, să-i vorbească, ori numai să-l privească. Meteliță nu-l atrăgea prin cine știe ce însușiri deosebite folositoare societății – de altfel, nici nu avea prea multe însușiri de felul acesta, și Levinson era înzestrat într-o măsură mult mai mare în această privință. Meteliță îl atrăgea însă prin acea extraordinară rezistență fizică, prin acea vitalitate și vigoare aproape animalică ce țîșnea din el ca dintr-un izvor nesecat și care lui Levinson îi lipsea atît de mult. Cînd vedea în fața lui făptura aceea iute și mereu gata de acțiune, ori cînd știa că Meteliță se află pe undeva prin apropiere, Levinson uita, fără să-și dea seama, de slăbiciunea sa fizică și i se părea că poate fi și el tot atît de puternic și de neobosit. În adîncul sufletului său era chiar mîndru că are sub comanda sa un asemenea om.

Gîndul că Meteliță ar fi putut să cadă în mîna dușmanului se întărea din ce în ce mai mult în mintea lui Levinson, dar nu se prindea cîtuși de puțin de ceilalți. Nici unul dintre partizanii istoviți nu se putea împăca cu gîndul acesta : oamenii îl alungau cu îndărătnicie și cu teamă, ca pe ultimul gînd căruia i-ar fi dat crezare, fiindcă gîndul acesta nu promitea decît nenorociri și suferințe, din care pricină li se părea cu neputință să fie adevărat. Și dimpotrivă, bănuiala plantonului, care susținea că Meteliță „s-a îndopat pînă n-a mai putut și că sforăie pe undeva, într-o casă", deși atît de puțin întemeiată în privința agerului și conștiinciosului comandant de pluton, era împărtășită de tot mai mulți. Se găsiră destui care să murmure chiar pe față împotriva „ticăloșiei

și lipsei de conștiință" a lui Meteliță, plictisindu-l pe Levinson, căruia îi cereau să-i lase să-l ia la rost de cum se va întoarce. După ce rîndui cu o grijă deosebită toate treburile zilnice ale detașamentului, între altele schimbă și calul lui Mecik, Levinson dădu în sfîrșit ordinul de plecare. O bucurie nespusă se stîrni printre oameni, încît ai fi zis că ordinul acesta pune într-adevăr capăt tuturor nenorocirilor și încercărilor.

Călăriră un ceas, apoi încă unul, dar comandantul de pluton cu ciuful lui ca smoala nu se ivi pe potecă. Mai merseră încă pe atît, dar Meteliță tot nu se zărea. Și acum, nu numai Levinson, dar și cei care-l ponegriseră și-l pizmuiseră mai aprig începură să se îndoiască de sfîrșitul fericit al recunoașterii făcute de Meteliță.

Detașamentul se apropia de marginea taigalei, într-o tăcere posomorîtă și adînc grăitoare.

TREI MORȚI

Meteliță își veni în fire într-o șură mare și întunecoasă. Zăcea pe pămîntul umed și gol și cel dintîi lucru pe care-l simți fu o senzație de umezeală rece ce-l pătrundea pînă la oase. Își aduse deodată aminte tot ce s-a întîmplat cu el. Loviturile pe care le primise îi răsunau și acum în cap, părul îi era năclăit de sînge, iar pe frunte și pe obraji simțea tot dîre de sînge închegat.

Primul gînd, mai mult sau mai puțin lămurit care-i veni în minte, fu să se întrebe dacă ar putea să fugă. După toate încercările prin care trecuse în viață, după toate faptele vitejești și după toate acțiunile lui încununate de succes ce-i aduseseră faimă printre oameni, nu admitea cu nici un chip ca el să zacă și să putrezească acolo ca un oarecine. Cercetă pe dibuite pereții șurii cu toate crăpăturile lor, ba încercă să forțeze și ușa. Zadarnice sforțări !... Peste tot, degetele dădeau de

lemnul țeapăn și rece, iar crăpăturile dintre scînduri erau atît de înguste, că nici privirea nu se putea strecura prin ele și abia lăsau înăuntru lumina palidă a dimineții aceleia de toamnă.

Bîjbîi totuși mai departe, neobosit și plin de îndîrjire, pînă își dădu seama lămurit și cu o cumplită deznădejde că într-adevăr de astă dată nu are cum să fugă. De îndată ce se convinse pe deplin de lucrul acesta, problema vieții și a morții lui încetă să-l mai preocupe. Toate forțele lui sufletești și trupești se concentrară asupra unei alte probleme, pe lîngă care viața sau moartea lui erau amănunte cu totul neînsemnate, dar care devenise acum lucrul cel mai de seamă, anume, chipul în care el, Meteliță, căruia îi mersese pînă azi faima de om vajnic și îndrăcit, va arăta ucigașilor săi că nu se teme de ei și că-i disprețuiește.

Nu avu însă timp să se gîndească bine la aceasta, căci auzi deodată forfotă în dosul ușii. Zăvorul scîrțîi și o dată cu lumina plăpîndă și tremurătoare a dimineții trecură pragul șurii doi cazaci înarmați, cu lampasuri la pantaloni. Meteliță stătea cu brațele la piept și cu picioarele depărtate și-i privea printre gene.

Dînd cu ochii de el, cazacii rămaseră o clipă lîngă ușă, nehotărîți. Cel din spate începu să-și tragă neliniștit nasul.

– Să mergem, frățioare – grăi într-un tîrziu cazacul din față, fără răutate, ba chiar cu oarecare vinovăție.

Cu bărbia proptită în piept a încăpățînare, Meteliță trecu înainte.

Puțin mai tîrziu se afla în fața omului cu căciula neagră și pelerina caucaziană, în aceeași odaie în care privise pe furiș, noaptea, din grădina popii. Tot acolo, într-un fotoliu, dar ținîndu-se ceva mai drept de astă dată și privindu-l mirat, fără urmă de asprime, ședea ofițerul cel chipeș, grăsun și blajin, pe care Meteliță îl luase în ajun drept comandantul escadronului. Uitîndu-se

acum la amîndoi cu luare-aminte, înțelese după anumite semne greu de prins că nu ofițerul cel blajin este comandantul, ci celălalt, cel cu pelerina caucaziană.

– Puteți pleca – strigă acesta repezit către cazacii rămași în ușă.

Cei doi ieșiră îndată, împingîndu-se cu stîngăcie unul pe celălalt.

– Ce-mi făceai ieri în grădină? – întrebă comandantul escadronului, la fel de repezit, oprindu-se în fața lui Meteliță și străpungîndu-l cu ochii lui pătrunzători și neclintiți.

Meteliță îi susținu privirea în tăcere, cu un aer aproape batjocoritor, mișcînd ușor din sprîncenele-i negre ca de atlaz, și întreaga lui înfățișare arăta lămurit că independent de întrebările ce i se vor pune și de felul cum va fi silit să răspundă la ele, nu va spune nimic care să-i poată mulțumi pe anchetatori.

– Lasă prostiile astea! – îl sfătui comandantul fără urmă de supărare și fără să ridice glasul, dar într-un fel ce dovedea că înțelege tot ce se petrece acum în sufletul lui Meteliță.

– La ce să vorbim degeaba! – zîmbi îngăduitor comandantul de pluton.

Comandantul de escadron cercetă cîteva clipe fața lui nemișcată, ciupită de vărsat și mînjită de sînge închegat.

– Cînd ai avut vărsat, demult? – întrebă el.

– Ce? – se fîstîci deodată comandantul de pluton. Se fîstîci pentru că în întrebarea comandantului de escadron nu se simțea nici batjocură, nici ironie, ci numai interesul pentru fața lui ciupită de vărsat. Dar în clipa cînd înțelese asta, Meteliță se supără mai cumplit decît dacă ar fi fost luat într-adevăr în rîs și batjocorit: întrebarea comandantului de escadron părea că vrea să stabilească oarecare raporturi între ei doi, ca oameni.

– Ești de aici, sau ai venit dintr-altă parte?

– Lasă astea, excelență ! – izbucni Meteliță mînios și cu hotărîre, strîngîndu-și pumnii, roșu tot la față și abia stăpînindu-se să nu se arunce asupra ofițerului. Vru să mai spună ceva, dar se întrebă deodată de ce n-ar sări chiar acum să-l sugrume pe acest om negru din cap pînă-n picioare, cu fața aceea liniștită și puhavă năpădită de peri aspri roșcați, ce-ți făcea silă numai cît te uitai la ea. Gîndul acesta puse într-o clipă stăpînire pe el cu atîta putere, încît, poticnindu-se la cuvîntul pe care voia să-l spună, făcu un pas înainte, mîinile îi tresăriră și fața ciupită de vărsat i se broboni pe dată de sudoare.

– O-ho ! – exclamă ofițerul mirat și ridicînd glasul pentru prima oară, fără să se dea totuși un pas înapoi și fără să-și ia privirea de la el.

Meteliță se opri nehotărît în loc, cu o fulgerare în ochi. Comandantul de escadron scoase iute revolverul și i-l vîntură pe dinaintea nasului. Meteliță își veni în fire, se întoarse spre fereastră și încremeni așa, într-o tăcere disprețuitoare. După aceea, în ciuda amenințărilor cu cele mai groaznice pedepse, și în ciuda rugăminților de a spune totul fără ascunzișuri în schimbul unei libertăți depline, nu mai scoase o vorbă și nu-și mai învrednici anchetatorii nici măcar cu o privire.

În toiul cercetării, ușa se deschise cu grijă și un cap ciufulit, cu niște ochi mari, speriați și tîmpi, se vîrî în odaie.

– A-ha ! – făcu comandantul escadronului – v-ați și adunat ? Bine, spune băieților să-l ia pe voinicul ăsta.

Aceiași cazaci dinainte îl scoaseră în curte și, arătîndu-i spre poarta deschisă, porniră amîndoi în urma lui. Meteliță, deși nu întoarse capul, simți că cei doi ofițeri vin și ei. Ajunseră în piața bisericii. Acolo, lîngă casa de bîrne a epitropului, se înghesuiau o mulțime de oameni, ținuți în loc de un lanț de cazaci călări.

Meteliță fusese întotdeauna încredințat că el nu-i iubește pe oameni, ba chiar că-i disprețuiește dimpreună cu toată agitația lor searbădă și meschină și cu tot ce-i înconjură. Era încredințat că nu-i pasă cîtuși de puțin de atitudinea lor față de el, nici de felul cum îl judecă. Nu avusese niciodată prieteni și nici nu căutase să-și facă. Dar, pe de altă parte, tot ce înfăptuise el mai însemnat în viață, înfăptuise fără să-și dea seama de *dragul* oamenilor și *pentru* ei, vrînd ca aceștia să-și întoarne ochii spre el și să se mîndrească cu el, vrînd să le stîrnească entuziasmul și admirația. Iar acum, ridicîndu-și capul, cuprinse deodată cu ochii și cu inima deopotrivă mulțimea mișcătoare, pestriță și tăcută de țărani, băieți andri, muieri înfricoșate cu fuste după portul locului, fete cu bășmăluțe albe înflorate și călărești voinici, cu moțul lăsat pe frunte, cu umbrele lor lungi ce dănțuiau vioi pe iarba deasă, atît de curățel și îmbrăcați atît de țipător, încît păreau desprinși dintr-o litografie de gust îndoielnic, dimpreună cu vechile turle ale bisericii ce se înălțau deasupra tuturor, scăldate de un soare zgîrcit și parcă încremenit pe bolta rece a cerului.

„Da, asta da !" fu cît pe ce să strige Meteliță, și sufletul i se deschise larg, bucuros de această priveliște vie, sărăcăcioasă și pestriță care se mișca, respira și arunca lumină în jur, palpitînd în același timp și în el. Pași mai departe, simțindu-se mai la largul lui, păși cu un mers ușor de fiară, de parcă nici nu atingea pămîntul, legănîndu-și trupul mlădios, și tot omenetul adunat acolo în piață întorcea rînd pe rînd ochii după el ; fiecare simțea, cu răsuflarea tăiată, cîtă forță animalică, sprintenă ca și umbletul flăcăului, trăiește în trupu-i mlădios și setos de viață.

Trecu prin mulțime privind undeva pe deasupra ei, dar simțea lămurit, în mutenia din jur, atenția ei încordată, și se opri în fața casei. Ofițerii, care i-o luaseră înainte, se urcară în pridvor.

– Încoace, încoace ! – strigă comandantul escadronului, arătîndu-i să vină să stea lîngă el. Sărind o treaptă, Meteliţa se aşează alături de comandant.

Acum era în vederea tuturor, voinic şi subţire, cu părul negru, cu cizme moi din piele de cerb, cu cămaşa descheiată la piept şi strînsă pe mijloc cu un şnur cu ciucuri bogaţi, verzi, ieşind de sub marginea flanelei, cu scăpărări de fiară în ochii lui ce căutau undeva departe, spre locul unde, în aburul cenuşiu al dimineţii, tronau încremenite crestele măreţe ale munţilor.

– Cine-l cunoaşte pe omul ăsta ? – întrebă comandantul, rotindu-şi asupra mulţimii ochii lui sfredelitori şi zăbovind în treacăt asupra unora.

Fiecare dintre cei asupra cărora zăbovea privirea comandantului de escadron se fîstîcea îndată şi lăsa capul în pămînt ; numai femeile, fiindcă nu aveau putere să-şi ia ochii din ochii lui, îl priveau aşa, cu o uitătură mută şi tîmpă, pline de teamă şi de o nesăţioasă curiozitate.

– *Nimeni* nu-l cunoaşte ? – repetă batjocoritor comandantul, apăsînd pe cuvîntul „nimeni", ca şi cum ar fi ştiut, dimpotrivă, că toţi îl *cunosc* sau *trebuie* să-l cunoască pe „omul ăsta". – O să ne lămurim noi îndată... Necitailo !... – strigă el, făcînd cu mîna în direcţia unui ofiţer înalt, într-o manta lungă, căzăcească, călare pe un armăsar roib ce dănţuia în loc.

Un vuiet surd străbătu deodată mulţimea. Cei din faţă tot întorceau capul să se uite îndărăt. Un om cu o jiletcă neagră îşi croia drum cu hotărîre prin mijlocul îmbulzelii : mergea cu capul aplecat înainte, încît nu i se vedea decît căciula călduroasă de blană.

– Faceţi loc, faceţi loc ! – se răstea el în dreapta şi-n stînga, deschizîndu-şi drum cu o mînă şi trăgînd cu cealaltă pe cineva după el.

În cele din urmă, cînd ajunse în faţa pridvorului, se văzu că tîra după el un băieţaş slăbuţ, cu părul negru, cu o haină lungă, care se tot împotrivea speriat, holbînd

ochii mari cînd la Meteliţa, cînd la comandantul escadronului. Mulţimea începu să se frămînte, vuietul crescu ; se auzea cum oftează şi şuşotesc muierile. Meteliţa privi în jos şi recunoscu în flăcăiaşul cel oacheş pe păstoraşul cu ochii speriaţi, pe copilandrul cu gîtul subţirel şi caraghios, căruia îi încredinţase calul în ajun.

Ţăranul care îl ţinea de mînă îşi scoase căciula, lăsînd să se vadă o scăfîrlie bălaie şi turtită, cu părul încărunţit smocuri, smocuri ca şi cum i-ar fi turnat cineva sare pe cap, apoi se înclină în faţa comandantului şi începu :

– Iaca, ciobănaşul ăsta al meu...

Temîndu-se pesemne că nu va fi ascultat pînă la sfîrşit, se aplecă deodată spre băiat şi, arătînd spre Meteliţa cu degetul, întrebă :

– Ăsta-i ?

Cîteva clipe, băiatul şi cu Meteliţa se uitară ţintă unul în ochii celuilalt – Meteliţa cu o nepăsare prefăcută, băiatul cu spaimă, cu prietenie şi cu milă. Apoi, băiatul întoarse ochii spre comandantul escadronului, asupra căruia şi-i opri o clipă, încremenind, apoi spre ţăranul care-l ţinea de mînă şi care stătea aplecat spre el, în aşteptare, oftă greu, din adîncul pieptului şi clătină din cap în semn că nu... Mulţimea care în răstimp amuţise cu totul, de se auzea cum umblă în ţarc viţelul epitropului, se însufleţi neliniştită pentru o clipă, apoi amorţi iarăşi...

– Nu-ţi fie teamă, mă prostuţule, nu-ţi fie teamă... – încerca să-l convingă ţăranul, cu o voce blîndă şi tremurătoare, fistîcit şi speriat şi el, tot arătînd cu degetul spre Meteliţa. – Cin' să fie, dacă nu el ?... Recunoaşte-l, mă, recunoaşte-l, nu te te... a-a... năpîrca !... – îşi reteză ţăranul singur vorba, plin de ură, şi-l smuci pe băiat de mînă din toate puterile. – El este, excelenţa voastră, cine altul poate să fie – grăi ţăranul cu glas tare, ca şi cum s-ar fi dezvinovăţit, învîrtindu-şi umil căciula în

mîini. – Numai că-i e frică băiatului, da' cine altul poate să fie, cînd calul stă cu șaua pe el și tocul pistolului e acolo în geantă... s-a oprit ieri-seară la foc. „Paște-mi și mie nițel calul" – zice – și el haida în sat ; băiatul n-a avut răbdare să-l aștepte, că se luminase de ziuă, nu l-a mai așteptat și a adus calul, și calul e cu șaua pe el și tocul pistolului e acolo în geantă, cine altul să fie ?...

– Cine s-a oprit ? Care toc ? – întrebă comandantul, căznindu-se zadarnic să priceapă despre ce este vorba. Țăranul, încă mai zăpăcit, începu să-și învîrtească iar căciula în mîini și, încurcîndu-se ca vai de lume, povesti pentru a doua oară cum, în zorii zilei, ciobănașul lui a adus acasă un cal străin, cu șaua pe el și cu un toc de revolver în geantă.

– Aha, asta e – făcu lung comandantul escadronului. – Și el nu-l recunoaște ? – întrebă ofițerul, arătînd din cap spre băiețaș. – Dar lasă, adu-l încoace, că-l interogăm noi după sistemul nostru...

Împins din spate, băiețașul se apropie de pridvor, fără să se hotărască totuși să urce treptele. Ofițerul coborî iute, îi apucă cu amîndouă mîinile umerii slăbuți ce tresăreau mereu și, trăgîndu-l spre el, își pironi privirea pătrunzătoare și înfricoșătoare în ochii lui rotunzi și mari de groază.

– A-a... a !... – urlă deodată băiețașul, dînd ochii peste cap.

– Ce s-o mai întîmpla, dumnezeule ? – oftă o muiere, nemaiputîndu-se stăpîni.

În aceeași clipă, un trup năvalnic și mlădios zbură din pridvor. Mulțimea se feri într-o parte ca un singur trup cu nenumărate mîini, comandantul escadronului fu doborît la pămînt de o izbitură puternică...

– Trageți în el !... Da' ce-i asta ? – strigă ofițerul cel chipeș, și întinse neputincios mîna înainte, pierdut și prostit, uitînd, se vede, că și el știe să tragă.

Cîțiva călăreți se repeziră în mulțime, risipind oamenii în toate părțile. Meteliță, prăvălit cu toată greutatea corpului asupra dușmanului, căuta să-l apuce de beregată, dar acesta, cu pelerina dată în lături, se răsucea ca un liliac cu aripile negre și se tot smucea înfrigurat, cu o mînă de centiron, ca să scoată revolverul. În cele din urmă reuși să deschidă tocul și, cam în aceeași clipă în care Meteliță îl înșfăca de gît, trase în el de cîteva ori în șir...

Cînd cazacii care izbutiseră să se apropie îl apucară și-l tîrîră pe Meteliță de picioare, acesta încă se mai agăța de buruieni și scrîșnea din dinți, silindu-se să-și ridice capul ; dar capul lui cădea neputincios, lăsîndu-se tîrît prin țărînă.

– Necitailo !... – strigă ofițerul cel chipeș. – Adunarea escadronului ! Mergeți și dumneavoastră ? – întrebă el respectuos, adresîndu-se comandantului, dar ferindu-se să-i întîlnească privirea.

– Da.

– Calul comandantului !...

O jumătate de oră mai tîrziu, escadronul de cazaci, cu întregul echipament de luptă, ieși din sat și porni în galop pe același drum pe care, cu o noapte înainte, venise Meteliță.

Baklanov, cuprins ca și toți ceilalți de o puternică neliniște, nu se mai putu stăpîni pînă la urmă :

– Ascultă, lasă-mă să mă duc eu înainte – îi spuse el lui Levinson. – Dracu' știe care-i adevărul...

Dădu pinteni calului și ajunse mai repede decît se aștepta la marginea taigalei, unde găsi bordeiul acela pentru iernatul stupilor, cotropit de buruiană. Nu mai avu nevoie să se cațere pe acoperiș, căci, la vreo jumătate de verstă de acolo, văzu cum coborau de pe un dîmb vreo cincizeci de oameni călări. După echipamentul lor uniform, cu pete galbene, își dădu seama că fac

Clubul cărții digitale 2022

parte din armata regulată. Stăpînindu-şi nerăbdarea de a se reîntoarce ca să-l prevină cît mai repede pe Levinson de primejdie (acesta putea să se ivească dintr-un moment într-altul), rămase pe loc şi se ascunse în tufişuri : voia să vadă dacă nu apar cumva de după dîmb şi alţi călăreţi, dar nu mai zări nimic. Escadronul mergea la pas, cu rîndurile învălmăşite. Judecînd după ţinuta mai liberă a oamenilor şi după felul în care dădeau caii din cap, ca după bucuria fugii, ghiceai lesne că escadronul abia a lăsat trapul.

Baklanov porni înapoi şi aproape că se ciocni de Levinson, care tocmai ieşea în marginea taigalei. Îi făcu semn îndată să se oprească.

– Sînt mulţi ? – întrebă Levinson, după ce-l ascultă.

– Vreo cincizeci de oameni.

– Infanterie ?

– Nu, cavalerie...

– Kubrak, Dubov, descălecaţi ! – comandă încet Levinson. – Kubrak – în flancul drept, Dubov – în cel stîng... Îţi arăt eu ţie !... – şuieră el deodată printre dinţi, observînd că un partizan legat la falcă s-a tras deoparte şi cheamă şi pe alţii să-l urmeze... Treci la loc ! – şi-l ameninţă cu cravaşa.

După ce încredinţă lui Baklanov comanda plutonului lui Meteliţa, ordonîndu-i să rămînă pe loc, descălecă şi porni spre capul coloanei, şchiopătînd uşor, cu Mauserul legănîndu-i-se la cingătoare.

Fără să iasă din desiş, Levinson dădu ordin ca întreaga coloană să se culce la pămînt, iar el, însoţit de un partizan, se strecură spre bordei. Escadronul era acum foarte aproape. După galbenul de la chipiuri şi după lampasuri, văzu că sînt cazaci. Putu chiar să-l distingă şi pe comandant, într-o pelerină neagră care mergea în frunte.

– Spune oamenilor să vină tîrîş pînă aici – şopti el partizanului – dar nu cumva să se ridice vreunul în picioare că... Ei, ce stai ? Repede... – şi-l înghionti, încruntînd din sprîncene.

Deşi cazacii nu erau numeroşi, Levinson se simţi deodată cuprins de o puternică emoţie, întocmai ca în îndepărtatul început al vieţii sale de luptător.

În viaţa aceasta de luptător, Levinson distingea două perioade care nu erau despărţite printr-o linie precisă, dar pe care el le deosebea după simţămintele încercate în decursul fiecăreia.

În prima perioadă cînd, fără să aibă nici o pregătire militară şi chiar fără să ştie să tragă, fusese totuşi nevoit să ia comanda unor mase de oameni, simţea că în realitate el nu comandă şi că lucrurile se desfăşoară de la sine, independent de voinţa lui. Şi asta nu pentru că nu şi-ar fi făcut conştiincios datoria – nu, el se străduia să dea tot ce putea – şi nici fiindcă ar fi socotit că un singur om nu are dreptul să influenţeze evenimentele la care iau parte mase de oameni – nu, el socotea un asemenea punct de vedere drept cea mai uricioasă manifestare a fătărniciei omeneşti, care nu ascunde decît slăbiciunea şi lipsa de voinţă a celor ce şi-l însuşesc – ci pentru că în această primă şi scurtă perioadă a vieţii sale de militar, folosise aproape toate resursele sale sufleteşti pentru a-şi învinge şi a-şi ascunde faţă de oameni teama pentru viaţa sa, teamă pe care o simţea fără voie în luptă.

Se obişnuise însă foarte repede cu atmosfera aceasta şi ajunse la punctul în care teama pentru propria ta viaţă nu te mai împiedică să dispui de viaţa altora. În această a doua perioadă dobîndi puterea de a conduce el însuşi evenimentele, şi o făcea cu atît mai desăvîrşit şi cu mai mult succes, cu cît putea să urmărească mai limpede şi mai exact desfăşurarea reală a acestora, precum şi corelaţia forţelor şi a oamenilor în cadrul lor.

În schimb, acum încerca din nou o adîncă emoţie şi îşi dădea seama că există o legătură între această emoţie

şi noua-i stare sufletească, cu toate gîndurile sale despre sine şi despre moartea lui Meteliţa.

În timp ce partizanii se apropiau prin desiş, Levinson reuşi să-şi recapete stăpînirea de sine, şi silueta lui firavă şi plină de încordare le apăru oamenilor aşa ca întotdeauna, cu mişcări sigure şi precise, ca o întruchipare a unui plan infailibil, în care ei credeau din obişnuinţă, dar şi dintr-o nevoie lăuntrică.

Escadronul se apropiase atît de mult încît se auzea tropotul cailor şi vocile scăzute ale călăreţilor cărora li se puteau distinge şi feţele. Levinson le vedea feţele, îndeosebi faţa unui ofiţer chipeş şi dolofan, acesta tocmai ieşise înainte, cu pipa în gură şi se ţinea ca un butuc în şa.

„Ăsta trebuie să fie o fiară!" gîndi Levinson, oprindu-şi privirile asupra ofiţerului cel chipeş şi atribuindu-i fără voie toate acele îngrozitoare năravuri pe care le punem de obicei în seama duşmanului nostru. „Cum îmi bate inima!... Oare este momentul să tragem? Să tragem?... Nu, abia cînd vor ajunge lîngă mesteacănul ăla cojit... De ce-o fi stînd aşa ca un novice în şa?... Cît e de stîn..."

– Plu-ton – strigă el brusc, cu o voce subţire, prelungă (escadronul tocmai ajunsese în dreptul mesteacănului cu scoarţa cojită). – Foc!...

Ofiţerul cel chipeş, auzind doar începutul vorbei sale, ridică mirat capul. În aceeaşi clipă chipiul îi zbură de pe cap şi pe faţa lui se întipări o expresie de groază neputincioasă.

– Foc!... – strigă din nou Levinson, şi trase şi el, căutînd să-l nimerească tocmai pe ofiţerul cel chipeş.

Escadronul se învălmăşi, mulţi dintre cazaci căzură la pămînt, dar ofiţerul cel chipeş rămase în şa, iar calul lui, cu dinţii rînjiţi, se trase îndărăt. Cîteva clipe în şir, buimăciţi ca şi caii ce se ridicau în două picioare, oamenii se frămîntară în loc, cu strigăte ce nu se auzeau

din pricina împuşcăturilor. Apoi, un călăreţ stingher, cu căciulă neagră şi pelerină, se smulse din învălmăşeală şi, stăpînindu-şi calul care juca sub el, se opri în faţa escadronului, rotindu-şi cu un gest plin de încordare sabia în aer. Dar, după cît se vedea, oamenii nu-i dădeau ascultare: cîţiva o rupseră chiar la sănătoasa şi tot escadronul se năpusti îndată în urma lor. Partizanii săriră în picioare şi cei mai înfierbîntaţi porniră în urma duşmanului, trăgînd din fugă.

– Aduceţi caii! – strigă Levinson. – Baklanov, aici! Pe cai!

Baklanov, fioros şi schimonosit la faţă, trecu pe lîngă Levinson ca o săgeată, cu tot trupul aplecat înainte, ţinînd în jos sabia ce lucea ca sticla, iar după el – cu zăngănit şi chiote – se avîntă tot plutonul lui Meteliţa, cu armele ridicate în mîini.

Curînd după aceea, întreg detaşamentul gonea pe urmele cazacilor.

Luat ca de o apă, Mecik gonea şi el în mijlocul acestui puhoi. Nu numai că nu-i era frică, dar acum se dezbărase pînă şi de deprinderea lui dintotdeauna de a-şi pîndi gîndurile şi a le pune după aceea în cumpănă, întocmai ca un spectator; înaintea lui vedea doar o spinare cunoscută, întregită de un cap moţat, simţea că Nivka nu se pierde de cel din faţă, că duşmanul fuge de ei şi, conştiincios, laolaltă cu ceilalţi, căuta să-l ajungă din urmă, dar fără să se depărteze de spinarea aceea cunoscută.

Escadronul de cazaci se pierdu într-o pădurice de mesteceni, dincotro zbucni după cîtva timp o droaie de împuşcături. Totuşi, detaşamentul nu-şi încetini goana, ba îşi înteţi avîntul şi mai mult, înfierbîntat şi îndîrjit de împuşcături.

Deodată, armăsarul ce gonea în faţa lui Mecik veni cu botul în pămînt şi spinarea aceea cunoscută, întregită de un cap moţat, zbură înainte, cu braţele întinse în

lături. Întocmai ca și ceilalți, Mecik ocoli acum o matahală mare și neagră care se zvîrcolea pe jos.

Fiindcă nu mai vedea spinarea aceea cunoscută, Mecik își aținti ochii asupra pădurii ce venea spre el... Pe dinaintea lui trecu în fulgerarea unei clipe o siluetă micuță, bărboasă, călare pe un cal murg, care striga ceva, arătînd într-o parte cu sabia... Cîțiva călăreți, care goneau alături de el, se abătură îndată spre stînga, dar Mecik nu pricepu despre ce era vorba și mergea înainte, pînă dădu buzna în pădure, gata-gata să se zdrobească de trunchiurile copacilor și însîngerîndu-și fața sub șfichiuirea crengilor desfrunzite. Abia putu să o stăpînească pe Nivka, care se smucea înnebunită, înainte, de-a dreptul prin lăstăriș.

Acum era singur, în molcoma tăcere a mestecenilor, în aurul frunzelor și al ierburilor...

În clipa următoare i se năzări deodată că pădurea mișună de cazaci. Dădu un țipăt și, fără să-și mai dea seama de nimic, țîșni înapoi, uitînd de crengile subțiri și țepoase ce-i biciuiau fața...

Cînd ieși din nou la cîmp deschis, detașamentul nu se mai vedea pe nicăieri. Cam la vreo două sute de pași de el zăcea un cal ucis, cu șaua căzută într-o parte. Alături, cuprinzîndu-și deznădăjduit genunchii cu brațele, ședea nemișcat un om. Omul acesta era Morozka.

Rușinat de spaima lui, Mecik se apropie în pasul calului de el.

Mișka zăcea trîntit pe o parte, cu dinții rînjiți, cu ochii mari și sticloși ieșiți în afară ; picioarele din față, cu copitele ascuțite, erau îndoite, ca și cum s-ar fi pregătit să se avînte în goană și așa, mort. Morozka privea pierdut înainte, cu ochii strălucitori și uscați, care păreau să nu vadă nimic.

– Morozka... – îl strigă încetișor Mecik, oprindu-se în fața lui, și deodată îl copleși o milă nemăsurată pentru

el și pentru calul ce zăcea mort alături, încît era gata să izbucnească în plîns.

Morozka nu se mișcă. Stătură așa vreo cîteva minute, fără să scoată o vorbă și fără să se clintească, apoi Morozka suspină, își desfăcu încet mîinile, se așeză în genunchi și începu să desfacă șaua fără să se uite la Mecik, ca și pînă atunci. Mecik îl urmărea în tăcere, neîndrăznind să mai deschidă gura.

Cînd dădu drumul chingilor, văzu că una din ele e ruptă : cercetă cu multă luare-aminte curelușa ruptă și plină de sînge, apoi o răsuci în mînă și o aruncă. După aceea își azvîrli cu un geamăt șaua pe umăr și porni spre pădure, gîrbovit, pășind stîngaci cu picioarele lui strîmbe.

– Dă s-o duc eu, sau încalecă tu dacă vrei, că merg eu pe jos – strigă Mecik.

Morozka nici nu întoarse capul și se gîrbovi și mai mult sub greutatea șeii.

Ferindu-se fără vreun motiv să-i mai apară înaintea ochilor, Mecik se abătu mult spre stînga, și, ocolind păduricea, văzu un sat aflat nu prea departe și așternut de-a curmezișul văii. Valea largă din dreapta lui găzduia o pădure ce urca pînă sus, o culme ce pornea brusc spre stînga și se pierdea în depărtare. Cerul limpede, ca lacrima de dimineață, atîrna acuma ca un tavan scund, apăsător. Soarele abia răzbătea printre nori.

Cam la cincizeci de pași de drumul lui Mecik, zăceau vreo cîțiva cazaci căsăpiți cu săbiile în luptă. Unul dintre ei mai trăia încă și se căznea cu prețul ultimelor puteri să se ridice în mîini, dar de fiece dată cădea gemînd la pămînt. Mecik ocoli locul acela ca să nu-l audă cum geme. Un grup de partizani călări, venind din sat, îi ieși înainte.

– Calul lui Morozka a fost omorît... – spuse Mecik, cînd aceștia ajunseră în dreptul lui.

Nimeni nu-i răspunse. Ba unul îi aruncă chiar o privire bănuitoare, ca și cum l-ar fi întrebat : „Da' tu pe unde

mi-ai fost cînd noi ne luptam aici?" Mecik lăsă capul în piept şi porni mai departe. Presimţiri din cele mai rele îi umpleau sufletul...

Cînd ajunse el în sat, mulţi dintre oamenii detaşamentului se şi aciuaseră prin casele gospodarilor ; restul stăteau îngrămădiţi lîngă o casă ţărănească cu două odăi şi cu ferestre mari, sculptate. Pe prispă, în picioare, cu căciula povîrnită într-o parte, asudat şi prăfuit, Levinson dădea ordine. Mecik descălecă lîngă gard, unde erau caii.

– De unde dumnezeu vii ? – întrebă comandantul batjocoritor. – Ai fost după ciuperci ?

– Nu, m-am rătăcit – îngăimă Mecik. Acum îi era totuna ce vor crede despre el, dar se dezvinovăţea din deprindere. – Am nimerit în pădurice, şi acolo mi se pare că aţi luat-o la stînga ?

– La stînga, da, la stînga ! – încuviinţă bucuros un partizan tînăr, bălai, cu gropiţe în obrajii lui de copil şi cu un moţ obraznic, ca de cocoşel pe creştet. – Te-am strigat, dar se vede că n-ai auzit... – şi se uită cu ochii plini de înflăcărare spre Mecik, amintindu-şi cu încîntare, nici vorbă, de toate amănuntele luptei. Iar Mecik, după ce-şi legă calul, veni şi se aşeză lîngă el.

Kubrak se ivi deodată dintr-o ulicioară, urmat de o mulţime de ţărani : aduceau doi cu mîinile legate la spate. Unul purta o jiletcă neagră şi avea capul turtit şi părul încărunţit smocuri, smocuri, aşa cum nu se vede prea des. Tremura ca varga, cerşind îndurare. Celălalt era un popă pirpiriu, cu o rasă ponosită, descheiată şi hărtănită, care lăsa să i se vadă pantalonii mototoliţi şi căzuţi în vine. Mecik băgă de seamă că de centironul lui Kubrak atîrna un lanţ de argint – de la vreo cruce pesemne.

– Ăsta este, da ? – întrebă Levinson, pălind deodată, arătînd cu degetul spre omul cu jiletca, atunci cînd acesta se apropie de prispă.

– El e, el e ! – strigară ţăranii în cor.

– Şi cînd te gîndeşti că o scîrnăvie de-asta... – vorbi Levinson spre Staşinski, care şedea alături de el, pe prispă – dar degeaba, pe Meteliţa tot nu-l poţi învia... – Începu să clipească des şi întoarse capul, rămînînd aşa cîteva clipe, tăcut, cu privirea aţintită undeva departe ca şi cum ar fi căutat să se desprindă de amintirea lui Meteliţa.

– Tovarăşi ! dragii mei !... – se văicărea arestatul uitîndu-se cînd la ţărani, cînd la Levinson, cu nişte ochi credincioşi ca de ciine. – Credeţi cumva că eu, din vrerea mea ?... Doamne... Tovarăşi dragi...

Nimeni însă nu-l asculta. Ţăranii întorceau capul în altă parte.

– La ce să mai vorbim de pomană : tot satul a văzut cum l-ai chinuit pe ciobănaş ! – spuse cu asprime unul, aruncîndu-i o privire nepăsătoare.

– Tu singur ţi-ai făcut-o... – întări un altul şi, fistîcindu-se, îşi ascunse capul între umeri.

– Să fie împuşcat ! – rosti cu răceală Levinson. – Numai să-l duceţi ceva mai departe.

– Da', cu popa ce facem ? – întrebă Kubrak. – Şi ăsta-i o cutră. Nu mai ştia cum să intre în voia ofiţerilor.

– Daţi-i drumul, ducă-se dracului !

Mulţimea, căreia i se alăturaseră o seamă de partizani, o porni în urma lui Kubrak, care tîra după el pe omul cu jiletcă. Acesta se opintea din răsputeri, proptindu-se în călcîie şi plîngea de i se zguduia falca de jos.

Cij, cu chipul mînjit de ceva ce-ţi făcea scîrbă, dar cu un vădit aer de triumf, se apropie pe neaşteptate de Mecik.

– Uite unde dau peste tine ! – strigă el bucuros şi mîndru de sine. – Cine mi te-a făcut aşa chipos la faţă ! Hai cu mine să halim ceva... Acum o să-i facă ăluia de petrecanie... – spuse el cu înţeles, şi fluieră încetişor.

În casa unde fură primiţi să mănînce, domnea un miros înăbuşitor de pîine şi de varză tocată şi era o murdărie

de nedescris. În colțul de lîngă plită zăcea un morman de coceni de varză, care prinseseră slin pe deasupra. Cij, înecîndu-se ba cu pîinea, ba cu ciorba, povestea neobosit despre vitejiile lui, tot aruncînd ochiade pe sub sprîncene unei fetișcane zvelte și cu cozile lungi, care-i servea la masă. Fata parcă se rușina și se bucura totodată. Mecik se străduia să-l asculte pe Cij, dar tresărea încordat la fiecare pocnitură.

– ...Și deodată văd că se întoarce și că vine spre mine... – trăncănea Cij, înecîndu-se și plescăind. – Atunci, eu, pac!

În clipa aceea răsună o salvă îndepărtată și geamurile zăngăniră. Mecik tresări, scăpă lingura din mînă și păli.

– Dar cînd o să se termine odată cu toate astea? – izbucni el cu desperare, ascunzîndu-și fața în palme și ieși din casă.

„...L-au omorît pe omul ăla cu jiletcă! se gîndi el, înfundîndu-și obrazul în gulerul mantalei; stătea trîntit undeva, într-un tufiș, unde nici el singur nu știa cum a ajuns. – Mai devreme sau mai tîrziu au să mă omoare și pe mine... De altfel, nici așa nu trăiesc – e ca și cum aș fi murit: n-am să mai văd oamenii care îmi sînt dragi și nici pe drăguța mea cu bucle blonde, a cărei fotografie am rupt-o bucățele... Trebuie c-a plîns biet omul ăsta cu jiletcă... Doamne, de ce oi fi rupt fotografia? Oare n-am să mai ajung să o mai văd niciodată? Of, cît sînt de nenorocit..."

Amurgea atunci cînd el ieși din tufișuri, cu ochii uscați și cu o expresie de cumplită suferință întipărită pe față. Undeva, foarte aproape, răsunau glasuri de oameni beți și cînta o armonică. Lîngă poartă o întîlni pe fetișcana cea zveltă și cu cozi lungi – aducea apă cu cobilița, mlădiindu-se sub povară ca o răchită.

– Oh, ce mai petrecere a încins unul dintr-ai voștri cu flăcăii noștri! – spuse ea, ridicîndu-și genele negre, și zîmbi. – El e... l-auzi? – și își clătină capul frumos

în cadența muzicii ce se apropia de după colțul uliței. Gălețile se clătinară și ele, și apa clipoci. Fata se ruși și o zbughi pe poartă.

Iară și noi ocnași din ocnă
Tocmai asta așteptam... –

răsună un glas amețit de băutură și care i se păru foarte cunoscut lui Mecik. Uitîndu-se într-acolo, îl văzu pe Morozka cu armonica în mîini și cu ciuful căzut de-a valma peste ochi, în parte lipit de fața lui nădușită și roșie ca focul.

Morozka mergea prin mijlocul drumului, legănîndu-se pe picioare în chipul cel mai neobrăzat și cîntînd din armonică cu „atîta foc" și cu un aer atît de spășit, încît puteai să juri că-i pare rău de fiecare grosolănie spusă. În urma lui venea o ceată de flăcăi tot atît de beți, cu mijlocul neîncins și în capul gol. Iar pe de lături, strigînd și ridicînd nori de praf, alergau țîncii satului, desculți, vioi și afurisiți ca niște drăcușori.

– A-a... dragul meu prieten! – strigă Morozka, zărindu-l pe Mecik, cu o bucurie fățarnică de beți. – Încotro? Nu-ți fie frică, că nu te batem... Haide și bea cu noi... Eh, dracu' să te ia, că și așa tot o mierlim într-o zi!

Toată ceata se strînse îndată în jurul lui și începură să-l îmbrățișeze pe rînd, aplecîndu-și spre el fețele lor blajine de beți și suflîndu-i în nas duhoarea de vin. Unul din ei îi puse cu de-a sila în mînă o sticlă cu vin și un castravete mușcat...

– Nu, nu, eu nu beau – se bîlbîi Mecik, căutînd să scape – nu vreau să beau...

– Bea, lua-te-ar dracu'! – sări Morozka cu gura, aproape plîngînd, într-un fel de nebunie a voioșiei. – Ah, parastasul, dumnezeii și grijania!... Și așa tot o mierlim într-o zi!

– Numai puţin, vă rog, că eu nu beau – se învoi Mecik în cele din urmă.

Şi trase cîteva guri de vin. Morozka îşi desfăcu armonica şi începu să cînte puţin cam răguşit, iar flăcăii i se alăturară îndată şi ei.

– Hai cu noi ! – spuse unul, luîndu-l pe Mecik la braţ. – „Iară eu trăiesc aci-lea..." – fornăi el pe nas o frîntură de cîntec ce-i venise în minte, şi se lipi de faţa lui Mecik cu obrazul lui ţepos.

Porniră aşa în lungul uliţei, glumind şi împletic indu-se mereu în mers, stîrnind toţi ciinii şi blestemînd pînă în cerurile ce atîrnau deasupra lor ca o cupolă din ce în ce mai întunecată, fără urmă de stele, blestemîndu-se pe ei înşişi, blestemînd pe ai lor, pe cei apropiaţi şi pămîntul acesta înşelător şi greu de biruit.

MLAŞTINA

Varia nu luase parte la luptă (ea rămăsese în taiga cu aprovizionarea), iar în sat ajunse după ce partizanii se aciuaseră cu toţii prin casele oamenilor. Băgă de seamă că încartiruirea nu era făcută în bună ordine, ci aşa cum se nimerise, că plutoanele se amestecaseră, că nimeni nu ştia care pe unde se află, că nici comandanţii nu mai erau ascultaţi şi că detaşamentul se desfăcuse în părţi disparate şi de sine stătătoare.

În drum spre sat, dăduse peste stîrvul calului lui Morozka, dar nimeni nu-i putuse spune ce s-a întîmplat cu Morozka. Unii ziceau că a fost omorît, că au văzut asta cu ochii lor, alţii că e doar rănit, iar alţii, care habar nu aveau de Morozka, de cum deschideau gura începeau să se bucure, fericiţi că ei au scăpat cu viaţă. Toate acestea laolaltă nu făceau decît să sporească tristeţea şi

deznădejdea ce puseseră stăpînire pe Varia după încercarea neizbutită de a se împăca cu Mecik.

Istovită de hărţuiala necontenită a bărbaţilor, de foame şi de propriile ei gînduri şi frămîntări, nemaiavînd putere să se ţină în şa şi gata să izbucnească în plîns, dădu în cele din urmă de Dubov, primul om care se bucură într-adevăr că o vede şi care îi zîmbi cu o asprime compătimitoare.

Şi, cînd văzu faţa lui îmbătrînită şi posomorîtă, cu mustăţile murdare şi negre, pleoştite, cînd văzu toate celelalte chipuri din jur, chipuri cunoscute şi dragi, aspre şi însemnate pe veci de praful de cărbune, devenite acum şi ele cenuşii, inima îi tresări de o dulce şi amară melancolie, de dragoste pentru ei şi de jale pentru ea însăşi, căci ei toţi îi amintiră de zilele de tinereţe cînd, fată tînără, frumoasă şi încrezătoare, cu cosiţa bogată şi ochii mari şi trişti, împingea la vagonete prin galeriile minei întunecoase şi umede de parc-ar fi lăcrimat, ori dansa pe la serate, iar ei o înconjurau tot aşa şi atunci, cu feţele lor pofticioase şi nespus de caraghioase.

Din clipa cînd se certase cu Morozka, ea parcă se rupsese de ei ; şi totuşi erau singurii oameni de care se simţea legată, minerii cei mai de nădejde, oameni care trăiseră şi munciseră cîndva alături de ea şi care o curtaseră. „Nu i-am văzut o vreme şi am uitat cu totul de ei... Ah, prietenii mei dragi !" se gîndi Varia cu dragoste şi căinţă, şi simţi o durere atît de dulce în tîmple, încît abia se stăpîni să nu plîngă.

Singur Dubov izbutise să-şi încartiruiască plutonul în ordine, într-un pîlc de case învecinate. Oamenii lui patrulau în jurul satului şi îi ajutau lui Levinson să facă aprovizionarea cu alimente. În ziua aceea ieşi pe neaşteptate la iveală un fapt care mai înainte, în zilele obişnuite pentru toţi, se pierdea în avîntul general, şi anume că întregul detaşament se sprijină în primul rînd pe plutonul lui Dubov.

Varia află de pe la flăcăii detaşamentului că Morozka a scăpat cu viaţă şi că nici măcar rănit nu este. Aceştia îi arătară chiar noul lui cal, luat de la albi. Era un armăsar murg, înalt şi cu picioarele fine, cu coama tunsă scurt şi gîtul subţire, ceea ce îi dădea un aer perfid, parcă de trădător, din care pricină fusese poreclit numaidecît : „Iuda".

„Va să zică trăieşte... se gîndi Varia, uitîndu-se cu o privire absentă la armăsar. Ei, îmi pare bine..."

Cînd, după amiază, cocoţată într-un pod cu fîn, stătea culcată singură în ierburile înmiresmate, trăgînd prin somn cu urechea să audă dacă nu vine cineva peste ea, „ pe temeiul unei vechi prietenii", îşi aminti din nou, cu un simţămînt blînd, molcom şi cald, că Morozka trăieşte şi adormi cu gîndul acesta.

Se trezi brusc, stăpînită de o adîncă tulburare, cu mîinile reci ca gheaţa. Întunericul se furişa încet prin înserare, privind înăuntru pe sub acoperiş. Un vînt rece răvăşea fînul în gura podului, zbuciuma crengile şi frunzele în grădină...

„Doamne, unde o fi Morozka, unde-or fi toţi ceilalţi ? se întrebă Varia, înfiorată. Oare iar am rămas singură singurică, aci, în groapa asta neagră ?..." Îşi puse mantaua cu o grabă înfrigurată, tremurînd şi abia nimerind mînecile, apoi coborî iute din pod.

Lîngă poartă se zărea silueta plantonului.

– Care eşti acolo ? – întrebă ea apropiindu-se. – Kostea, tu eşti ?... Nu ştii, Morozka s-a întors ?

– Ai dormit în podul de fîn ? – făcu Kostea înciudat şi dezamăgit. – Uite că n-am ştiut ! Nu-l aştepta pe Morozka – chefuieşte ca un apucat : de sufletul armăsarului... E frig, nu ? Dă şi mie un foc...

Varia se scotoci, căutînd cutia de chibrituri, iar Kostea îşi aprinse ţigara, ferind flacăra cu palmele lui mari, apoi o lumină pe ea.

– Arăţi rău, tinerico... – zîmbi el.

– Ia tu cutia... – şi, ridicîndu-şi gulerul mantalei, Varia ieşi pe poartă.

– Încotro ?

– Mă duc să-l caut !

– Pe Morozka ? Asta-i bună !... Eu nu pot să-i ţin locul ?

– Nu, nu cred...

– Ei, de cînd asta ?

Ea nu răspunse. „Bună fată, de-a noastră !" îşi zise plantonul. Era întuneric beznă şi Varia abia deslueşa drumul. Începuse să picure. Grădinile foşneau tot mai neliniştit şi mai înfundat. Undeva, sub un gard, un căţel zgribulit scheuna jalnic. Varia îl găsi pe bîjbîite şi-l vîrî în sîn, sub manta ; căţelul tremura ca varga şi o tot împungea cu botul. Ceva mai încolo, lîngă o casă, dădu peste plantonul lui Kubrak, şi întrebă dacă nu ştie unde chefuieşte Morozka. Plantonul o îndreptă spre biserică. Umblă aşa degeaba vreo jumătate de sat, şi în cele din urmă porni înapoi, tare amărîtă.

Trecuse însă prin atîtea uliţe şi ulicioare, încît rătăcise drumul şi acum mergea la întîmplare, aproape fără să mai ştie încotro să apuce, strîngînd cu putere la piept căţeluşul, care se încălzise între timp. Abia după vreun ceas nimeri pe uliţa care ducea spre casă. Porni îndată pe uliţa aceea, ţinîndu-se cu mîna rămasă liberă de gardul de nuiele, ca să nu alunece, şi după cîţiva paşi fu cît pe ce să calce peste Morozka.

Zăcea pe burtă, cu capul spre gard, cu mîinile sub frunte şi gemea abia auzit ; se vedea că tocmai atunci vărsase. Varia mai mult îl ghici decît îl recunoscu : nu-l găsea pentru prima oară în starea asta.

– Vanea ! – îl strigă ea, ghemuindu-se lîngă el şi punîndu-i pe umăr mîna ei moale şi bună. – De ce stai aici ? Ţi-e rău, da ?

Morozka ridică puţin capul şi Varia îi văzu faţa chinuită, buhăită şi palidă. I se făcu milă de el : părea

atît de mic și de neputincios. Recunoscînd-o, el zîmbi strîmb și, mișcîndu-se cu mare băgare de seamă, se ridică în capul oaselor, sprijinindu-se cu spatele de gard, și întinse picioarele înainte.

– A-a... dumneavoastră sînteți? Vă sal-ut... – bolborosi slab Morozka, căutînd totuși să ia un aer de voie bună nepăsătoare. – V-vă salut, tovarășă Morozova!

– Hai cu mine, Vanea! – zise ea, luîndu-l de mînă. – Ori poate n-ai putere?... Stai puțin, să vedem, o să bat aci pîn-or deschide... – Și sări îndată în picioare hotărîtă să ceară găzduire în casa vecină. Nu se întrebă nici o clipă dacă se cuvine să bați în timpul nopții la poarta unor oameni necunoscuți, și nici ce vor crede despre ea, văzînd-o că dă buzna în casă cu un bărbat beat. Varia nu se sinchisea niciodată de asemenea lucruri.

Morozka însă clătină a împotrivire din cap, cuprins deodată de spaimă, și îngînă răgușit:

– Nu, nu, nu... nu cumva să bați! Stai încet!... – și își scuturâ pumnii strînși pe lîngă tîmple, încît ei i se păru chiar că frica l-a făcut să se trezească. – Ce, tu nu știi că aici stă Goncearenko? Nu se poate...

– Și dacă-i Goncearenko, ce? E boier mare?

– Nu, nu, tu nu știi – își încreți Morozka fața a durere, apucîndu-se cu mîinile de cap – tu nu știi ce e... Păi el mă crede om întreg, iar eu... cum se poate?... Nu-u, nu se poate...

– Ce tot îndrugi acolo, dragul meu? – spuse Varia, ghemuindu-se din nou lîngă el. – Uite, plouă, e umezeală și mîine iar pornim la drum. Haidem, dragă...

– Nu, eu sînt pierdut – spuse el zdrobit, dezmeticîndu-se cu desăvîrșire. – Ce mai sînt eu acuma, cine sînt și la ce mai sînt bun – gîndiți-vă oameni buni... – și se uită deodată în jur, plin de jale, cu ochii umflați, grei de lacrimi.

Varia îl cuprinse pe după umeri cu mîna rămasă liberă și-i șopti mîngîietor și ocrotitor ca unui copil, aproape atingîndu-i genele cu buzele:

– Lasă, ce te amărăști atîta? De ce să te amărăști?... Te doare de cal? Ți-au și pregătit altul, un căluț strașnic... Nu te mai amărî, dragule, nu plînge. Ia te uită ce cățeluș am găsit, ia te uită ce cuțulache! – și, desfăcîndu-și gulerul mantalei, îi arătă cățelul adormit, cu urechile clăpăuge. Era atît de mișcată, că nu numai glasul, ci toată ființa ei șușotea și gîngurea de bunătate.

– U-u, mă cuțule, mă! – făcu Morozka cu o duioșie de bețiv, mîngîindu-i urechile. – Unde l-ai găsit?... Mușcă, javra...

– Ei, vezi! Haide, acum, dragule...

Izbuti să-l facă să se ridice în picioare și așa, convingîndu-l mereu și căutînd să-i alunge gîndurile negre, porni cu el spre casă. Acum, Morozka nu se mai împotrivea, credea în ea.

Tot drumul, el nu-i pomeni o dată de Mecik, dar nici ea nu scăpă vreo vorbă despre el, ca și cum acesta nici n-ar fi existat între ei. Mai apoi, luînd un aer țanțoș, Morozka se închise în tăcere. Se vedea limpede că se trezește.

Așa ajunseră la casa unde ședea Dubov.

Agățîndu-se de stinghiile scării, Morozka se căznea să se urce în podul cu fîn, dar picioarele nu-l ascultau.

– Vrei să te-ajut? – întrebă Varia.

– Nu, pot singur, proasto! – i-o reteză el grosolan, simțindu-se stingherit.

– Atunci, rămîi cu bine.

El lăsă scara și o privi speriat.

– Cum adică, „rămîi cu bine"?

– Iacă așa! – rîse ea deodată prefăcut și trist.

Morozka se apropie brusc de ea și o îmbrățișă cu stîngăcie, lipindu-și de obrazul ei obrazul lui neînvățat cu asemenea gingășii. Varia își dădu seama că vrea să o

sărute, şi el dorea asta într-adevăr, dar se ruşină fiindcă băieţii din mină, chiar atunci cînd se încurcau cu fetele, rareori îşi găseau vreme să le dezmierde. În toată viaţa lor comună, el o sărutase o singură dată, în ziua nunţii : era beat criţă şi vecinii strigaseră, după datină : „să se sărute mirele cu mireasa".

„...Gata, acum totul e aşa ca mai înainte, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat ! îşi zise Varia, cu un simţămînt de tristeţe şi de silă, atunci cînd Morozka, potolit, adormi cu capul vîrît în umărul ei. Din nou la acelaşi ham, din nou pe cărăruia aia veche, care nu duce nicăieri... Oh, doamne dumnezeule, ce puţină bucurie e-n asta !"

Se întoarse cu spatele la Morozka, închizînd ochii şi adunîndu-şi picioarele sub ea ca un copil necăjit, dar nu reuşi să adoarmă... Undeva departe, dincolo de sat, în locul unde drumul Haunihedzei dădea în şoseaua judeţeană şi unde erau postate santinelele, se auziră trei detunături de alarmă... Varia îl deşteptă pe Morozka, dar acesta abia apucă să ridice capul, că din nou răsunară împuşcăturile santinelelor şi, numaidecît, drept răspuns, ţăcăni îndrăcit o rafală de mitralieră, sfîşiind întunericul şi liniştea nopţii...

Morozka, posomorît, dădu din mînă şi începu să coboare scara în urma Variei. Afară nu mai ploua, dar vîntul se înteţise. Un oblon tot pocnea undeva ; frunzele ude, galbene, se învîrtejeau în întuneric. În casă se aprindeau luminile. Plantonul alerga pe uliţă strigînd şi ciocănind de zor în ferestre.

În răstimp de cîteva minute, pe cînd se îndrepta spre şura folosită ca grajd de unde-l scoase afară pe Iuda, Morozka retrăi încă o dată tot ce se întîmplase cu el în ajun. Inima i se strînse cînd Mişka îi apăru înaintea ochilor, mort, cu ochii sticloşi, şi îşi aminti deodată cu scîrbă şi spaimă de toată purtarea lui nedemnă : umblase beat pe uliţe de-l văzuse tot satul ; un partizan beat,

urlînd cît îl ţinea gura cîntece de ruşine. Mecik, duşmanul lui de moarte, fusese cu el, petrecuseră amîndoi ca nişte fraţi şi el, Morozka, îi jurase dragoste şi-i ceruse iertare... De ce ? Pentru ce ?... Simţea acum toată fătărnicia de nesuferit a faptelor pe care le săvîrşise. Ce-o să spună Levinson ? Mai poate el oare să apară în faţa lui Goncearenko după un asemenea dezmăţ ?

Mai toţi partizanii îşi înşeuau caii, scoţîndu-i apoi pe poartă, dar la el totul era într-o cumplită neorînduială : şaua nu avea chingă, iar puşca era la Goncearenko.

– Timofei, omule dragă, scoate-mă din încurcătură !... – se tîngui el rugător, aproape plîngăreţ, zărindu-l pe Dubov care alerga prin curte. – Dă-mi o chingă de rezervă – ai tu una, am văzut eu...

– Ce ? – urlă Dubov. Unde mi-ai fost pînă acuma ?... – Înjurînd ca turbat şi împingînd caii în dreapta şi-n stînga cu atîta furie încît se ridicau în două picioare, se îndreptă spre calul lui ca să ia chinga. – Na !... – spuse el mînios, apropiindu-se după cîteva clipe de Morozka, şi deodată îl croi din toate puterile cu chinga pe spinare.

„Sigur, acum poate să mă şi bată, o merit !" se gîndi Morozka, şi nici nu deschise gura : de altfel nu simţise nici o durere. Viaţa deveni însă pentru el şi mai întunecată. Iar împuşcăturile care pîrîiau în beznă, întunericul şi soarta ce-l adăstau dincolo de vatra satului i se păreau o pedeapsă dreaptă pentru tot ce săvîrşise el în viaţă.

În timp ce detaşamentul se aduna şi se încolona, focul inamicului se statornici în semicerc, chiar pînă la rîu.

Aruncătoarele de mine vuiră şi un fel de peşti zornăitori şi scînteietori se înălţară şerpuind deasupra satului. Baklanov, complet echipat, alergă spre poartă cu revolverul în mînă, strigînd :

– Descălecarea !... Prin flanc cîte unu, alinierea ! Douăzeci de oameni să rămînă la cai – spuse el, adresîndu-se lui Dubov.

După cîteva minute se năpusti undeva, în beznă, strigînd :

– După mine, fuga marş !... – şi întregul lanţ o porni după el ; oamenii îşi încheiau în fugă mantalele şi îşi desfăceau cu grabă cartuşierele.

Pe drum întîlniră santinelele ce veneau în goana mare spre sat.

– Vin puhoi ! – strigau santinelele în panică, dînd din mîini.

Bubui o salvă de tun. Obuzul explodă în mijlocul satului, luminînd pentru o clipă un petic de cer, clopotniţa strîmbă şi grădina popii ce sclipea sub rouă. Apoi, cerul se întunecă iarăşi devenind mai negru. Acum, obuzele cădeau unul după altul, la intervale scurte şi regulate. Undeva, în marginea satului, se ridică deodată o vîlvătaie – ardea o claie de fîn sau o casă.

Baklanov avea misiunea să ţină în loc inamicul, dînd lui Levinson răgaz să adune detaşamentul împrăştiat în tot satul, dar nu reuşi să ajungă cu plutonul nici măcar pînă la izlaz : la lumina exploziilor de obuze văzu liniile inamice năpustindu-se asupra lui. După direcţia tragerii şi după şuieratul gloanţelor, înţelese că inamicul îl învăluise din flancul stîng, dinspre rîu, şi că, dintr-o clipă în alta, va intra pesemne în sat prin celălalt capăt. Plutonul deschise şi el focul, retrăgîndu-se în diagonală spre colţul drept, strecurîndu-se unul cîte unul prin ulicioare, livezi şi grădini de zarzavat. Baklanov ciulea urechea la tragerea de lîngă rîu, care se muta spre centru – dovadă că partea aceea era acum ocupată de inamic.

Deodată – venind dinspre şoseaua judeţeană – cavaleria inamică trecu înainte în goană mare, cu nişte chiote sălbatice, scurgîndu-se pe ulişe ca o lavă întunecată şi bubuitoare, presărată cu nenumărate capete de oameni şi de cai.

Renunţînd să mai ţină în loc inamicul, Baklanov alergă cu plutonul – care pierduse vreo zece oameni – pe fişia

rămasă neocupată, în direcţia pădurii. La vreo cîţiva paşi de un povîrniş ce cobora într-o viroagă, pe unde se întindea ultimul şir de case ale satului, se ciocniră de detaşament, în fruntea căruia se afla Levinson, care-i aştepta. Detaşamentul avea goluri simţitoare.

– Uite-i ! – spuse uşurat Levinson. – Pe cai, repede !

Încălecară şi goniră din răsputeri spre pădurea mohorîtă ce se zărea în fundul depresiunii. Fuseseră observaţi desigur, căci mitralierele prinseră numaidecît să ţăcăne în urma lor, iar pe deasupra capetelor începu deodată să le cînte bărzăunii de plumb ai nopţii. Peştii aceia de foc zornăitori zbucniră din nou spre cer. Cădeau de acolo din înălţime cu un fîsîit puternic, răsfirînd cozi strălucitoare, şi se înfigeau în pămînt, la picioarele cailor. Caii se aruncau într-o parte, smucindu-şi în sus boturile fierbinţi şi însîngerate, cu urlete ca de femeie, iar detaşamentul se strîngea tot mai mult, lăsînd în urmă trupuri în zvîrcolire.

Levinson se uită îndărăt şi văzu o uriaşă pălălaie deasupra satului – cîteva uliţe învecinate ardeau în întregime – şi pe fundalul acela sîngeriu, nişte mogîldeţe mici şi negre de oameni, cu chipurile ca de foc, care se agitau neîncetat, pe alocuri stînghere, pe alocuri în grupuri.

Deodată, Staşinski, care călărea alături de el, se răsturnă din şa, dar calul îl mai tîrî un timp, fiindcă rămăsese cu piciorul agăţat în scară ; apoi căzu la pămînt şi calul goni mai departe, în vreme ce întreg detaşamentul ocoli locul acela, căci nimeni nu cuteza să calce peste leşul doctorului.

– Levinson, ia priveşte ! – strigă aprins Baklanov, arătînd cu mîna spre dreapta.

Detaşamentul se afla chiar în fundul depresiunii şi se apropia cu repeziciune de pădure, iar de sus, tăind de-a curmezişul linia cîmpului negru şi a cerului, gonea cavaleria inamică. Caii, cu capetele negre întinse înainte

și călăreții încovoiați asupra lor, apăreau pentru o clipă pe zarea mai deschisă a cerului, ca să dispară în beznă, de îndată ce treceau pe o fîșie de pămînt mai coborît.

– Mai repede !... Mai repede !... – striga Levinson, întorcînd necontenit capul și dînd pinteni armăsarului.

Ajunseră, în sfîrșit, la liziera pădurii și descălecară. Baklanov cu plutonul lui Dubov rămase din nou să acopere retragerea, iar ceilalți se afundară în grabă în desiș, ducînd caii de căpăstru.

Pădurea era liniștită și tainică ; țăcănitul mitralierelor, împușcăturile de armă, salvele de tun, totul rămăsese undeva în urmă, și începeau să pară străine de tăcerea înstăpînită aici. Din cînd în cînd doar se auzeau în adîncul pădurii exploziile obuzelor ce frîngeau copacii cu un bubuit asurzitor. Pe alocuri, roșeața focului, ce se furișase în desiș, arunca pe pămînt și pe copaci răsfrîngeri arămii întunecate, mai posomorîte spre margini, învăluind mușchiul umed de pe trunchiuri într-un roșu însîngerat.

Levinson dădu calul în primire lui Efimka și-l lăsă pe Kubrak să treacă înainte, arătîndu-i în ce direcție să meargă (alesese această direcție numai pentru că se simțea dator să indice detașamentului o direcție oarecare), iar el se trase într-o parte, vrînd să vadă cîți au mai rămas.

Oamenii se scurgeau prin fața lui, abătuți, uzi, înrăiți, abia tîrîndu-și pașii și scrutînd cu încordare întunericul. Apa le plescăia sub picioare. Uneori, caii se cufundau pînă la burtă, locul era tare mocirlos.

Greu de tot le venea celor din plutonul lui Dubov care duceau caii, fiecare ducea cîte trei cai, numai Varia ducea doi : pe al ei și pe al lui Morozka. Iar în urma acestui șirag de oameni istoviți se întindea prin taiga o dîră murdară, puturoasă și șerpuitoare, ca și cum ar fi trecut pe acolo o tîrîtoare spurcată.

Levinson venea în urma tuturor, șchiopătînd cu amîndouă picioarele. Deodată, detașamentul se opri în loc...

– Ce s-a întîmplat acolo ? – întrebă Levinson.

– Nu știu – răspunse partizanul care mergea în fața lui.

Partizanul acesta era Mecik.

– Întreabă din om în om, de-a lungul coloanei.

După cîtva timp veni răspunsul, repetat de zeci de buze livide și tremurînde :

– Nu se poate merge mai departe, e mlaștină...

Biruindu-și slăbiciunea neașteptată pe care o simți în genunchi, Levinson alergă spre Kubrak. De îndată ce el dispăru printre copaci, întreaga mulțime de oameni se trase înapoi și începu să se agite în toate părțile, dar peste tot, tăindu-le calea, se așternea mlaștina clisoasă, sumbră, de nestrăbătut. Un singur drum îi scotea de acolo ; era drumul pe care veniseră ei și care ducea spre locul unde se lupta bărbătește un pluton de mineri. De altfel, împușcăturile ce se auzeau dinspre liziera pădurii încetaseră să li se mai pară ceva străin ; erau acum în cea mai strînsă legătură cu ei, ba păreau chiar că încep să se apropie.

Furia și disperarea puseseră deopotrivă stăpînire pe oameni. Îl căutau pe cel vinovat de nenorocirea lor și, firește, vinovatul era Levinson... Dacă l-ar fi putut vedea, s-ar fi năpustit cu toții asupra lui, cu toată forța groazei ce-i stăpînea : a știut să-i aducă acolo, atunci trebuie să știe să-i și scape !...

Și deodată el se ivi într-adevăr în mijlocul oamenilor învălmășiți, ținînd ridicată într-o mînă o făclie ce-i lumina fața bărboasă și palidă ca de mort, cu dinții încleștați, cu ochii mari, rotunzi, arzători, care alergau de la unul la altul. Se așternu o tăcere tulburată doar de chiotele jocului de-a moartea ce se desfășura acolo, la liziera pădurii, și glasul lui nervos, subțire, strident și răgușit răsună deslușit pentru toți :

Clubul cărții digitale 2022

– Care rupi rîndurile? Înapoi! Numai niște fetișcane au voie să intre în panică... Tăcere! – strigă el deodată, ascuțit, scrîșnind din dinți ca lupii, și își scoase Mauserul. Murmurele de împotrivire înghețară îndată pe buzele tuturor. – Ascultă comanda la mine! Aruncăm o punte peste mlaștină, altă ieșire nu avem... Borisov (acesta era noul comandant al plutonului trei), lasă oamenii care păzesc caii, ia plutonul și du-te să dai ajutor lui Baklanov! Spune-i să reziste pînă îi dau eu ordin să se retragă... Kubrak! alege trei oameni care să facă legătura cu Baklanov... Ascultă la mine! Legați caii cu toții! Două secții – după răchitiș. Nu cruțați săbiile! Restul rămîne la dispoziția lui Kubrak. Să fie ascultat orbește. Kubrak, după mine!... – și, întorcîndu-se brusc, o porni spre mlaștină, puțin aplecat din mijloc, cu torța fumegîndă ridicată deasupra capului.

Iar masa aceea de oameni, tăcută, abătută și compactă, care cu puțin mai înainte se ridicase deznădăjduită, gata să ucidă și să se lase pradă văicărelilor, trecu brusc la o activitate înfrigurată, supraomenească, disciplinată și pătimașă. În cîteva clipe, caii erau legați, topoarele pocneau de zor și arinișul pîrîia sub loviturile săbiilor, în timp ce plutonul lui Borisov alerga prin întuneric cu armele zăngănind și cizmele plescăind, întîlnind în cale pe cei care aduceau primele brațe de răchitiș ud... Se auzi trosnetul unui copac doborît și o matahală enormă și rămuroasă căzu cu șuier prin aer, plesnindu-se de fața moale și aducătoare de moarte a mlaștinii, iar torțele de rășină luminau întinderea ei de un verde închis, năpădită de lintiță, ce se ridica în valuri mlădii, asemenea unui uriaș șarpe boa.

Acolo, în lumina flăcărilor fumegînde, ce smulgeau din beznă fețe schimonosite, spinări încovoiate și un monstruos vălmășag de răchite, mișunau oamenii cufundați în apă și în noroi, amenințați de pieire, agățîndu-se cu mîinile de ce puteau. Munceau fără mantale, pe care

le azvîrliseră cît colo de pe ei, iar pantalonii și cămășile sfîșiate lăsau să li se vadă trupurile încordate, leoarcă de sudoare și zgîriate la sînge. Pierduseră cu totul noțiunea timpului, a spațiului, a propriei lor ființe, a rușinii, a durerii, a oboselii. Scoteau cu căciulile apa aceea de baltă mirosind a ouă de broască și o beau grăbit, cu lăcomie, întocmai ca niște animale rănite.

Iar focul dușmanului se apropia mereu, se auzea tot mai lămurit, devenea din ce în ce mai aprig. Baklanov trimitea necontenit oameni și întreba: mai este mult? mai este?... Pierduse jumătate din luptători, între care și pe Dubov, însîngerat de nenumărate răni, și acum se retrăgea încet, cedînd pămîntul, palmă cu palmă. În cele din urmă se retrase spre răchitișul care se tăia pentru trecerea peste mlaștină – mai departe decît atît nici nu avea unde să se retragă. Gloanțele dușmanului șuierau acum chiar pe deasupra mlaștinii. Cîțiva din oamenii care munceau aici fură răniți, și Varia sări să-i panseze. Caii, speriați de împușcături, nechezau și se ridicau în două picioare ca turbați; unii rupseseră căpestrele și o luaseră razna prin taiga, ca apoi, nimerind în mlaștină, să necheze jalnic după ajutor.

Ceva mai tîrziu, aflînd că puntea e terminată, partizanii ascunși în răchitiș o rupseră la fugă. Baklanov alerga după ei, cu obrajii supți, cu ochii injectați, negru de praf de pușcă, amenințîndu-i cu „Colt"-ul lui în care nu mai avea nici un cartuș, aproape plîngînd de furie.

Țipînd și gesticulînd înfrigurați cu torțele și cu armele, tîrînd după ei caii ce se opinteau, aproape toți oamenii detașamentului năvăliră asupra punții. Caii stîrniți nu mai ascultau și se zbăteau ca apucați: cei din spate dădeau buzna înnebuniți peste cei din față; iar sub picioarele lor puntea trosnea, se desfăcea. Aproape cînd să ajungă dincolo, calul lui Mecik alunecă și fu tras cu funiile, sub o ploaie crîncenă de înjurături. Mecik prinse convulsiv funia lunecoasă care i se tot sucea în mîini din

pricina zbuciumării smintite a calului, şi trase, trase din răsputeri, încurcîndu-şi picioarele între răchitele noroite. În cele din urmă, cînd calul fu scos afară, Mecik se căzni cît se căzni să desfacă nodul învîrtoşat strîns între picioarele dinainte ale calului, ca deodată să-şi înfigă dinţii cu o pornire bezmetică în nodul acela amar, pătruns de duhoarea şi de clisa scîrboasă a mlaştinii.

Levinson şi Goncearenko trecură cei din urmă peste puntea de răchitiş.

Artificierul apucă să pună un cartuş de dinamită şi, aproape în aceeaşi clipă în care duşmanul ajunse la locul de trecere, puntea sări în aer.

După cîtva timp, venindu-şi în fire, oamenii îşi dădură seama că s-a făcut dimineaţă. Taigaua se aşternea în faţa lor înveşmîntată într-o sclipitoare chiciură trandafirie. În luminişuri printre crengile copacilor se ivea cîte un petic de cer albastru, şi ghiceai că undeva, dincolo de pădure, răsare soarele. Oamenii aruncară cioturile negre şi fumegînde ale torţelor pe care le mai purtau cu ei fără să-şi dea seama, îşi văzură mîinile însîngerate, caii uzi şi sleiţi de puteri, din care ieşeau aburi uşori ce se topeau îndată în văzduh şi rămaseră uimiţi de ce au făcut ei peste noapte.

NOUĂSPREZECE

La vreo cinci verste de locul unde partizaniii aruncaseră puntea peste mlaştină se afla un pod : pe acolo trecea şoseaua judeţeană spre Tudo-Vaku. Încă din ajun, de cum se înserase, temîndu-se că Levinson nu va înnopta în sat, cazacii îi pregătiseră o cursă, chiar pe şosea, la vreo opt verste de pod.

Rămaseseră acolo în aşteptarea detaşamentului toată noaptea, ascultînd la bubuitul depărtat al tunurilor. De

dimineaţă, sosi în goană un curier cu ordinul să rămînă pe loc, fiindcă inamicul izbutise să treacă mlaştina şi se îndrepta în direcţia lor. La zece minute după sosirea curierului, detaşamentul în frunte cu Levinson, care nici nu bănuia cursa ce i se pregătise şi habar nu avea de curierul inamic care trecuse chiar pe lîngă ei, ieşi în şoseaua spre Tudo-Vaku.

Soarele se ridicase bine deasupra pădurii şi bruma se topise demult. Cerul se deschisese albastru în înălţimi, străveziu ca gheaţa. Copacii, cu aurul ud şi sclipitor al frunzişului, se plecau deasupra drumului. Ziua se vestea caldă, ca şi cum nici n-ar fi fost toamnă.

Levinson, cu gîndurile aiurea, privea la toată această frumuseţe neprihănită şi sclipitoare în soare, dar nu avea ochi pentru ea. Văzîndu-şi detaşamentul hărţuit, redus la o treime, înşiruindu-se trist pe drum, îşi dădu seama că şi el e ostenit de moarte, neputincios să mai facă ceva pentru oamenii aceştia abătuţi care abia se mai tîrau în urma lui. Ei – oamenii aceştia chinuiţi şi credincioşi – erau pentru el singurul lucru care nu-i devenise încă indiferent, singurul lucru pe care îl simţea aproape – mai aproape decît tot ce exista pe lume, mai aproape chiar decît însăşi fiinţa sa, fiindcă nu încetase nici o clipă să simtă că are o îndatorire faţă de ei ; i se părea însă că *nu mai poate* să facă nimic pentru ei, că nu-i mai conduce, dar că ei nu ştiu încă asta şi se tîrăsc resemnaţi după el, aşa cum turma îşi urmează păstorul. Şi acesta era lucrul cel mai înspăimîntător, lucrul de care se temuse el cel mai mult în ajun, de dimineaţă, atunci cînd se gîndise la moartea lui Meteliţa...

Căută să-şi recapete stăpînirea de sine, să se concentreze asupra unei chestiuni practice, neapărat necesară, dar firul gîndului se pierdea şi se încurca, ochii i se închideau, iar în minte i se învălmăşeau chipuri ciudate, crîmpeie de aduceri aminte, senzaţii vagi rupte din lumea înconjurătoare, tulburi şi contradictorii, întocmai ca

un roi mut şi imaterial într-o necontenită prefacere... De ce acest drum lung, nesfîrşit, şi frunzişul acesta ud, şi cerul acesta mort şi fără nici un folos pentru mine în clipa de faţă?... Oare ce sînt dator să fac acum?... Ce trebuie să fac? Da, sînt dator să ies în valea Tudo-Vaku... Dar cît de obosit sînt! Cît aş vrea să dorm! Ce mai pot cere de la mine oamenii aceştia cînd eu pic de somn?... O patrulă, zice el... Da, da, o patrulă... El are capul atît de rotund şi un aer atît de bun, ca al băiatului meu... desigur trebuie trimisă o patrulă, şi pe urmă, desigur, pot să dorm... să dorm... nu-i chiar ca al băiatului meu... ce, ce este?

– Ce-ai spus? – întrebă Levinson deodată cu glas tare ridicînd capul.

Alături de el călărea Baklanov.

– Spun că ar trebui trimisă o patrulă.

– Da, da, trebuie; vezi tu de asta, te rog.

După cîteva clipe, cineva trecu înaintea lui, în trapul obosit al calului. Levinson urmări din ochi spinarea adusă a călăreţului şi-l recunoscu pe Mecik. I se păru o greşeală faptul că tocmai Mecik este trimis în patrulare, dar nu-şi putu impune să-şi oprească mai mult gîndurile asupra acestei greşeli şi de altfel uită numaidecît de asta. Ceva mai tîrziu mai trecu cineva pe lîngă el.

– Morozka! – strigă Baklanov în urma călăreţului ce se îndepărta – ai grijă totuşi şi nu vă pierdeţi din ochi.

„Ăsta a scăpat cu viaţă? se gîndi Levinson. Şi Dubov s-a prăpădit... Bietul Dubov... Ce s-a întîmplat atunci cu Morozka? Aha, da, asta a fost aseară. Bine că nu l-am văzut..."

Mecik, care se depărtase destul de mult, se uită îndărăt: Morozka venea la vreo cincizeci de stînjeni în urma lui şi detaşamentul se mai vedea încă. Apoi, şi detaşamentul, şi Morozka dispărură după o cotitură a drumului. Nivka nu prea voia să meargă la trap şi Mecik o îmboldea maşinal. Era puţin cam nedumerit că a fost trimis înainte, dar aşa suna ordinul: să meargă la trap – şi el se supunea.

Drumul şerpuia pe povîrnişuri umede, bogate în stejari şi arţari care nu-şi pierduseră încă frunzişul purpuriu. Nivka tresărea cu teamă şi se abătea mereu spre tufişuri. La urcuş, o porni la pas. Mecik aţipise în şa şi n-o mai îmboldi. Uneori se dezmeticea pentru cîteva clipe şi vedea cu nedumerire în jur acelaşi şi acelaşi desiş de netrecut. Desişul nu avea început şi nici sfîrşit, cum nu avea început şi nici sfîrşit starea de somnolenţă tîmpă şi cu desăvîrşire absentă ce-l cuprinsese.

Deodată Nivka sforăi speriată şi se zvîrli într-o parte, în desiş, dînd să se înfunde în nişte tufişuri mlădioase... Mecik ridică fruntea şi starea aceea de somnolenţă îl părăsi numaidecît, făcînd loc unui simţămînt de groază animalică, ce nu se putea asemui cu nimic: pe şosea, la cîţiva paşi de el, erau cazacii.

– Dă-te jos!... – şuieră unul năbuşit.

Un altul apucă frîul. Mecik alunecă din şa cu un ţipăt uşor şi, după cîteva mişcări caraghioase şi umilitoare, îşi dădu drumul de-a dura pe povîrniş, rostogolindu-se cu o iuţeală de neînchipuit. Se lovi rău cu mîinile de o buturugă udă, sări în picioare, dar alunecă – paralizat de groază şi se tîrî în patru labe vreo cîteva clipe; apoi, izbutind să se ridice pe picioare, o luă la goană pe marginea rîpei, fără să-şi mai simtă trupul, apucîndu-se cu mîinile de tot ce-i ieşea în cale şi făcînd nişte salturi uriaşe. Era fugărit: în spatele lui trosneau tufişurile şi cineva înjura furios, gîfîind.

Morozka, ştiind că în faţă mai este o patrulă, înainta fără să fie nici el prea atent la ceea ce se petrecea în jur, pradă stării aceleia de cumplită oboseală în care îţi piere totul din minte, chiar şi cele mai importante gînduri pe care le poate avea un om, şi nu-ţi rămîne decît o singură şi arzătoare dorinţă: odihna, odihna cu orice preţ. Acum

nu se mai gîndea nici la viaţa lui, nici la Varia, nici ce părere va avea Goncearenko despre el şi nu găsea în el nici măcar atîta putere cît să-i pară rău de moartea lui Dubov, deşi acesta fusese unul dintre oamenii cei mai apropiaţi de el. Nu se gîndea decît la clipa cînd, în sfîrşit, se va deschide înaintea lui pămîntul făgăduinţei, unde să poată pune capul jos. Pămîntul acesta al făgăduinţei i se înfăţişa ca un sat mare şi paşnic, scăldat în soare, plin de vaci care rumegă şi de oameni buni, un sat unde miroase a vite şi a fîn. Se bucura dinainte gîndindu-se cum o să-şi lege calul, cum o să bea lapte pe săturate, muşcînd dintr-o bucată aromitoare de pîine de secară, şi cum se va urca apoi într-un pod cu fîn şi va dormi buştean, cu obrazul rezemat în palmă, trăgîndu-şi peste picioare mantaua caldă.

Şi cînd, deodată, crescură în faţa lui panglicile galbene ale chipiilor căzăceşti, iar Iuda se trase înapoi speriat, băgîndu-l în desişul de călini care-i juca pe dinaintea ochilor ca nişte stropi de sînge, minunata privelişte a satului acela mare, scăldat în soare, se contopi cu simţămîntul fulgerător al unei trădări mişeleşti, care se săvîrşise chiar atunci, acolo...

„A fugit năpîrca!" îşi spuse Morozka, închipuindu-şi în aceeaşi clipă cu o claritate neobişnuită ochii limpezi şi scîrboşi ai lui Mecik, şi încercînd în acelaşi timp un simţămînt dureros şi trist de milă pentru sine şi pentru oamenii care veneau în urma lui.

Nu-i părea rău că are să moară, că va înceta adică să mai simtă ceva, să mai sufere şi să se mai mişte – de altfel, nici nu izbutea să se închipuie într-o asemenea stare neobişnuită şi ciudată, fiindcă deocamdată trăia, suferea şi se mişca încă – dar îşi dădea lămurit seama că nu va mai apuca niciodată să vadă satul acela scăldat în soare şi nici pe oamenii aceia dragi şi apropiaţi, care veneau în urmă. Îi simţea cu atîta putere în el pe oamenii aceştia osteniţi, care nu bănuiau nimic şi care i se încredinţaseră lui, încît

nu se gîndi nici o clipă la propria-i salvare, ci numai şi numai cum să-i prevină pe ei de primejdie... Scoase iute revolverul şi ridicîndu-l sus de tot deasupra capului, ca să se audă mai bine, trase trei focuri, aşa cum era înţelegerea...

În aceeaşi clipă zbucni o sclipire zgomotoasă, un bubuit, lumea păru că s-a despicat în două, iar Morozka se prăvăli în tufiş dimpreună cu Iuda, cu capul răsturnat pe spate...

Levinson auzi împuşcăturile, dar acestea răsunaseră atît de neaşteptat şi erau ceva atît de înacceptabil pentru starea în care se afla el, încît nici nu ţinu seama de ele. Şi abia atunci cînd bubui salva trasă asupra lui Morozka, iar caii se opriră încremeniţi, smucindu-şi în sus capetele cu urechile ciulite, abia atunci le pătrunse înţelesul.

Întoarse deznădăjduit capul, căutînd pentru prima oară sprijin în afară, dar pe acea unică faţă înspăimîntată, mută şi întrebătoare, în care se contopiseră pentru el feţele palide şi supte ale partizanilor, citi aceeaşi expresie de neputinţă şi de groază... „Iată lucrul de care mă temeam!" îşi zise Levinson, şi dădu din mînă ca şi cum ar fi căutat – zadarnic însă – ceva de care să se agaţe.

Deodată văzu lămurit înaintea lui faţa copilărească şi puţin naivă a lui Baklanov, acum înnegrită de fum şi asprită de oboseală. Cu revolverul într-o mînă, iar cu cealaltă înfiptă atît de vîrtos în gîtul calului încît degetele-i scurte de adolescent se întipăriseră pe el, Baklanov se uita încordat în direcţia dincotro răsunase salva. Şi chipul lui naiv, cu pometii puţin ieşiţi, aplecat înainte ca în aşteptarea unui ordin, ardea de cea mai adevărată şi mai mare dintre credinţe, de credinţa pentru care căzuseră cei mai buni oameni din detaşament.

Levinson tresări şi se îndreptă din spate, simţind în adîncul fiinţei lui ceva ca un clinchet dureros şi dulce. În clipa următoare îşi smulse sabia din teacă, avîntîndu-şi pieptul înainte, şi ochii începură să-i strălucească.

– Trecem prin ei, ai? – vorbi el răguşit către Baklanov, şi ridică brusc deasupra capului sabia care scăpără toată în soare. Văzînd-o, partizanii tresăriră şi se îndreptară în scări.

Aruncînd o uitătură piezişă şi fioroasă la sabie, Baklanov se întoarse scurt către detaşament şi strigă ceva cu o voce stridentă şi aspră. Levinson nu-l mai auzi, căci în aceeaşi clipă, purtat de aceeaşi forţă lăuntrică ce-l însufleţea pe Baklanov şi care-l făcuse şi pe el să ridice sabia, se avîntă în goană pe şosea înainte, simţind lămurit că întreg detaşamentul trebuie să se arunce fără zăbavă în urma lui.

Cînd, după cîteva minute, se uită îndărăt, oamenii goneau într-adevăr după el, aplecaţi în şa, cu bărbiile scoase înainte, în ochi cu aceeaşi expresie încordată şi pătimaşă pe care o văzuse şi la Baklanov.

Aceasta fu ultima impresie lămurită care dăinui în mintea lui Levinson, căci în aceeaşi clipă, ceva care bubuia şi te orbea se prăvăli asupra lui, îl lovi, îl învîrti, îl strivi, iar el, pierzîndu-şi cunoştinţa, dar simţind că mai trăieşte încă, zbură deasupra unei prăpăstii portocalii, clocotitoare.

Mecik nu se uita înapoi şi nu auzea nimic, dar ştia bine că e urmărit; iar cînd răsunară una după alta trei detunături urmate de o salvă, crezu că se trage în el şi goana lui deveni şi mai năprasnică. Deodată, rîpa prin care alerga se desfăcu într-o vale împădurită, nu prea largă. Mecik se abătea cînd spre dreapta, cînd spre stînga, pînă ce se lăsă din nou de-a rostogolul pe un povîrniş. În răstimp, se auzi o altă bubuitură, mult mai vajnică, apoi alta şi alta, fără întrerupere. Întreaga pădure prinsese deodată grai şi viaţă...

„Ah, doamne dumnezeule... Ah-ah... doamne..." scîncea ori striga el tresărind la fiecare nouă bubuitură asurzitoare, şi îşi strîmba jalnic faţa zgîriată, aşa cum fac copiii cînd vor cu orice chip să plîngă. Ochii lui erau însă revoltător,

ruşinos de uscaţi. Şi el alerga mereu, adunîndu-şi cele din urmă puteri.

După o vreme, focul inamicului începu să se domolească, părînd că se îndreaptă în altă parte. Pe urmă încetă cu desăvîrşire.

Mecik se uită de cîteva ori înapoi. Nu-l mai urmărea nimeni. Nimic nu tulbura liniştea aceea ce venea din depărtări, cu vibraţiile ei prelungi şi învăluitoare. Se prăbuşi la pămînt, gîfîind, lîngă primul tufiş ieşit în cale. Inima îi bătea să-i spargă pieptul. Şi rămase culcat acolo un timp, nemişcat, încovrigat tot, cu obrajii sprijiniţi în palme, privind încordat înainte. La vreo zece paşi de el, cocoţată pe un mesteacăn desfrunzit, cu boiul subţire şi aplecat pînă la pămînt în bătaia soarelui, stătea o veveriţă vărgată ce-l privea cu ochişorii ei galbeni şi naivi.

Deodată Mecik se ridică în capul oaselor, îşi cuprinse tîmplele în palme şi începu să geamă sfîşietor. Veveriţa ţipă speriată şi sări jos în iarbă. Ochii lui Mecik priveau cu expresia unui nebun. Îşi înfipse desperat mîinile în păr şi, cu un urlet jalnic, se lăsă să cadă la pămînt...

– Ce-am făcut... Va-a-a-ai... – ce-am făcut! – repeta el, rostogolindu-se pe coate şi pe pîntece, şi cu fiecare clipă îi apărea tot mai limpede, ucigător de limpede şi vrednic de tot dispreţul, adevăratul înţeles al fugii sale, al primelor trei împuşcături şi al focului ce a urmat după aceea. – Ce-am făcut, cum am putut s-o fac, eu, un om atît de bun şi de cinstit, care nu doresc rău nimănui, va-a-ai... Cum am putut să fac aşa ceva!

Acum, fapta lui i se părea cu atît mai hidoasă şi mai mîrşavă, cu cît crezuse despre sine că e mai bun, mai curat şi mai nobil înainte de a o săvîrşi.

Şi nu era chinuit atît de gîndul că din pricina lui au pierit zeci de oameni care s-au încrezut în el, ci mai ales de gîndul că această pată, respingătoare şi cu neputinţă de

Clubul cărţii digitale 2022

şters a faptei sale, nega tot ce credea el bun şi curat în fiinţa lui.

Scoase maşinal revolverul şi-l privi lung, cu nedumerire şi groază. Simţi însă că nu-şi va lua viaţa, că niciodată nu va putea să-şi ia viaţa, aceasta fiindcă mai mult decît orice pe lume se iubea pe sine – mîna lui albă şi murdară; lipsită de putere, glasul plîngăreţ, suferinţele şi faptele lui – chiar şi cele mai respingătoare. Şi atunci vîrî iute revolverul în buzunar, hoţeşte, cu o meschinărie ascunsă, simţind că i se face rău numai cît se atinge de unsoarea armei şi străduindu-se să se încredinţeze singur că nu are habar de nimic.

Acum nu mai gemea şi nu mai plîngea. Stătea întins pe burtă, cu faţa ascunsă în mîini, şi tot ce-i fusese dat să trăiască de-a lungul ultimelor luni i se perindă prin minte într-un şirag trist şi istovitor : visurile lui naive de altădată de care acum îi era ruşine, durerea primelor întîlniri cu duşmanul şi a primelor răni, Morozka, spitalul, bătrînul Pika cu părul lui argintiu, răposatul Frolov, Varia cu ochii ei mari, trişti şi fără de seamăn, şi această îngrozitoare traversare a mlaştinii, pe lîngă care toate celelalte păleau.

„Nu mai vreau să îndur asta !" se gîndi Mecik cu o neaşteptată luciditate şi sinceritate, şi i se făcu deodată milă de el. „Nu mai pot să îndur asta, nu mai pot să trăiesc viaţa asta atît de josnică, de neomenoasă şi de îngrozitoare !" se gîndi el din nou, vrînd să se înduioşeze şi mai mult şi vrînd să-şi ascundă, dinapoia acestor gînduri vrednice de dispreţ, propria-i goliciune şi josnicie sufletească.

Continua să se dojenească şi să se căineze, dar nu-şi mai putea ţine sub obroc nădejdile, bucuria ce se trezise în el la gîndul că acum este liber, cu desăvîrşire liber, şi că poate să se ducă acolo unde nu există această viaţă îngrozitoare şi unde nimeni nu cunoaşte fapta lui. „Am să mă duc la oraş, altceva nici nu-mi rămîne de făcut !" îşi zise el, căutînd să îmbrace acest simţămînt în haina unei triste

necesităţi şi în acelaşi timp abia înăbuşindu-şi bucuria, ruşinea şi teama că lucrul acesta ar putea să nu se realizeze.

Soarele lunecase de cealaltă parte a mesteacănului acela subţirel şi plecat la pămînt, lăsîndu-l în umbră. Mecik scoase revolverul şi-l aruncă cît colo, în desiş. După aceea găsi un izvor, se spălă şi se aşeză lîngă el. Nu îndrăznea încă să iasă la drum. „Te pomeneşti că dau peste albi !" îşi zicea el cu melancolie. Firişorul de apă al izvorului susura încet şi molcom prin iarbă...

„Dar oare nu-i totuna ?" se gîndi el deodată, cu acea sinceritate şi luciditate pe care ştia acum să o afle sub noianul a tot felul de gînduri şi de simţăminte bune şi duioase.

Oftă adînc, îşi îmbumbă cămaşa şi o porni încet în direcţia şoselei către Tudo-Vaku.

Levinson nu ştia cît a ţinut starea lui de semiconştienţă. Răstimpul acesta i se părea foarte lung ; în realitate, totul ţinuse însă cel mult un minut, iar cînd îşi veni în fire îşi dădu seama cu mirare că se află tot în şa, numai că-i lipseşte sabia din mînă. În faţa ochilor vedea capul calului cu coama neagră şi cu o ureche însîngerată.

În acea clipă auzi pentru prima oară împuşcăturile şi înţelese că se trage în ei – gloanţele şuierau pe deasupra capetelor – dar mai înţelese că cei care trag sînt în urmă şi că tot în urmă a rămas şi momentul cel mai primejdios. Tot atunci i se alăturară doi călăreţi, în care recunoscu pe Varia şi pe Goncearenko. Artificierul avea un obraz plin de sînge. Levinson îşi aduse aminte deodată de detaşament şi se uită înapoi, însă nu văzu detaşamentul : tot drumul era presărat cu leşuri de oameni şi de cai ; cîţiva călăreţi, în frunte cu Kubrak, se ţineau cu greu după el ; ceva mai departe se vedeau alte cîteva mici grupuri care se topeau însă cu repeziciune. Un călăreţ, cu calul şchiopătînd şi care rămăsese departe în urmă, făcea semne cu mîna şi striga

ceva. La un moment dat, în jurul lui apărură oameni cu galben la chipiuri, care începură să-l lovească cu paturile puștilor : călărețul se clătină și căzu la pămînt. Levinson își strîmbă fața de durere și întoarse capul.

Aproape numaidecît, urmat de Varia și de Goncearenko, ajunse la o cotitură a șoselii și împușcăturile se mai potoliră. Gloanțele nu le mai șuierau pe la ureche. Mașinal, Levinson își domoli armăsarul. Partizanii rămași în viață îl ajungeau din urmă pe rînd, unul cîte unul. Goncearenko numără nouăsprezece oameni, dimpreună cu el și cu Levinson.

Călăriră multă vreme la vale, fără să scoată o vorbă, cu ochii încă plini de groază, dar și de o bucurie crescîndă, privind ațintit la spațiul îngust, galben și cufundat în tăcere, care gonea în fața lor ca un cîine roșcat, fugărit.

Încetul cu încetul, caii trecură la trap, lăsînd să se deslușească bușteni arși, tufișuri, stîlpi indicatori de verste, cerul senin ce veghea deasupra pădurii. Mai apoi, caii o porniră la pas.

Levinson mergea puțin mai înainte, cu capul lăsat în piept, îngîndurat. Uneori se întorcea neputincios, vrînd parcă să întrebe ceva, dar fără să-și amintească ce anume, și se uita la toți cu o privire ciudată, chinuitoare și stăruitoare, fără să vadă nimic. Deodată, oprindu-și calul cu o smucitură, se întoarse și se uită pentru prima oară lucid la cei din jur, cu ochii lui mari, adînci și albaștri. Cei optsprezece oameni se opriră ca unul singur. Se așternu o liniște desăvîrșită.

– Unde-i Baklanov ? – întrebă Levinson.

Optsprezece oameni îl priveau în tăcere, cu ochi rătăciți.

– Pe Baklanov l-au omorît... – spuse în cele din urmă Goncearenko, căutînd cu o uitătură aspră spre mîna lui mare, cu degete noduroase, cu care ținea frîul.

Varia, care stătea gîrbovită alături de el, se prăbuși fără de veste pe gîtul calului și începu să plîngă în hohote ne-

stăvilite ; cozile despletite îi ajungeau aproape pînă de pămînt și tresăltau mereu. Calul ei ciuli obosit urechile și își strînse buza de jos. Cij se uită pieziș la Varia, scînci și el și întoarse capul în altă parte.

Ochii lui Levinson stăpîniră cîteva clipe pe ceilalți, apoi el se lăsă deodată moale în șa, și cu toții băgară de seamă cît de vlăguit și de îmbătrînit arată. Acum, Levinson nu-și mai ascundea slăbiciunea : stătea în șa cu capul plecat, clipind încet din genele lui lungi și umede, iar lacrimile îi șiroiau pe față, prelingîndu-i-se în lungul bărbii... Oamenii priveau în altă parte, vrînd să-și stăpînească tulburarea.

Într-un tîrziu, Levinson struni calul și porni încet înainte. Detașamentul îl urmă îndată.

– Lasă, nu mai plînge, la ce să mai... – vorbi cu aer vinovat Goncearenko, ridicînd-o pe Varia de umăr.

Levinson mergea în frunte și, ori de cîte ori izbutea să-și alunge gîndurile, se uita îndărăt cu o privire pierdută, dar, amintindu-și că Baklanov nu mai este, începea iarăși să plîngă.

Astfel ieșiră din pădure – toți nouăsprezece.

Pădurea se deschise larg în fața lor, cu totul pe neașteptate, dăruindu-le întinderea uriașă a cerului albastru și a cîmpului cosit, roșcat și strălucitor sub soare, ce se desfășura spre dreapta și spre stînga cît vedeai cu ochii. Dincolo de niște sălcii printre care sclipea un rîușor cu apă bogată, se vedea o arie cu clăile și căpițele ei îndesate, asemeni unor căciuli aurii. Acolo, viața trăia din plin, voioasă, plină de larmă și de mișcare. Oamenii mișunau în toate părțile ca niște gîze pestrițe, snopii zburau, batoza țăcănea sec și deslușit, din norul strălucitor de pleavă și de praf răsunau glasuri aprinse, iar rîsul subțirel al fetelor se revărsa în mărgele mărunte. Dincolo de rîu, sprijinind cerul și înfigîndu-și crengile lor de piatră în plaiurile cu cîrlionți ca de aur, se înălțau crestele albastre ale munților, iar printre spinările lor ascuțite se revărsa în vale spuma limpede a

norilor albi-trandafirii, sărați de apa mării, pufoși și înspumați ca laptele proaspăt muls.

Levinson, cu ochii încă umezi, se uită tăcut la cerul acela nemărginit, la pămîntul întins care făgăduia pîine și odihnă, la oamenii aceia depărtați de pe arie, pe care el trebuia să și-i apropie în curînd, să-i facă tot atît de ai lui, tot atît de apropiați și de dragi ca și pe cei optsprezece care îl urmau în tăcere – și încetă deodată să mai plîngă.

Trebuia să trăiască și să-și facă datoria.

1925–1926.

CUPRINSUL

	Pag.
Cuvînt înainte	III
Morozka	1
Mecik	8
Al șaselea simț	16
Singur	23
Țăranii și „Neamul cărbunarilor“	29
Levinson	41
Dușmanii	51
Prima mișcare	60
Mecik la detașament	72
Începutul dezastrului	84
În toiul dezastrului	97
Drumuri și poteci	109
Povara	124
Meteliță în recunoaștere	138
Trei morți	153
Mlaștina	172
Nouăsprezece	186

Responsabil de carte: V. Vasiliev.
Tehnoredactor: T. Argetoianu.
Corector: S. Elias.

Dat la cules 10.11.59. Bun de tipar 20.02.60. Tiraj 20.150 ex. Hîrtie tipar de 50 gr. m². Ft. 700×920/32. Coli ed. 11,05. Coli de tipar 6,75. Ediția II. Comanda 4786. Planșe tiefdruck 1. A. nr. 01974. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 S-31 = R.

Tiparul executat sub com. Nr. 91.586 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", București — R.P.R.

Clubul cărții digitale 2022